het goddelijk plan

mensworden en evolutie

deel I

g. barborka

Het Goddelijk Plan wordt door de T.V.N.A., de Nederlandse Afdeling van de Theosofische Vereniging uitgegeven ter gelegenheid van haar 75-jarig bestaan op 14 mei 1972, dat bijna samenvalt met de viering van het 100-jarig jubileum van de Internationale Theosofische Vereniging in Adyar - India. Wij weten dat wij hiermee handelen in de geest van mevr. H. P. Blavatsky.

Immers, *Het Goddelijk Plan* is een *gouden* sleutel die de deuren tot de schatkamer, die de Geheime Leer van H.P.B. toch ongetwijfeld voor ons is, wijd openzet. Deze Geheime Leer, het boek waaraan zij tot haar laatste levensadem heeft gewerkt wordt nu, pas na bijna 100 jaar, meer op zijn juiste waarde begrepen.

Om haar denkbeelden en leringen voor zoveel mogelijk mensen toegankelijk te maken heeft G. A. Barborka *The Divine Plan* geschreven, en dit wordt door ons in het Nederlands uitgegeven als *Het Goddelijk Plan.* Wij zijn Margreet Meijer heel dankbaar voor het vele werk van vertaling en correctie dat zij met zoveel toewijding heeft verzet. Door haar is de Nederlandse theosofische literatuur met een bijzonder waardevol werk verrijkt.

Namens hoofdbestuur T.V.N.A.

N. E. v. d. Schoot-Groot (voorz.)

Najaar 1973

G. A. Barborka

HET GODDELIJK PLAN

Een "gouden" sleutel die u helpt de schatkamer van H.P.B.'s Geheime Leer over wereldwording en mens-wording te ontsluiten

Deel I

UITGEVERIJ DER THEOSOFISCHE VERENIGING
AMSTERDAM

Oorspronkelijke titel:

The Divine Plan,
written in the form of a commentary on H.P.B.'s
SECRET DOCTRINE
Uitgegeven door The Theosophical Publishing House,
Adyar, Madras, India.

Copyright:

Adyar 1964, 1e druk 1961
2e druk (herzien) 1964 en 3e druk 1972.

Nederlandse vertaling:

MARGREET MEIJER-KOUWE

Omslag ontwerp:

ROSEMARIJN VAN LIMBURG STIRUM

Dit werk is opgedragen aan

HELENA PETROVNA BLAVATSKY

Voorwoord

Het voornaamste doel van dit boek is een leidraad te zijn voor diegenen, die *De Geheime Leer* willen lezen en bestuderen. Het ligt niet in de bedoeling een totaal overzicht te geven van dit grootse werk van H.P.B., maar eerder om een methode aan te geven, waarop men het kan bestuderen. Wij hopen, dat degenen die met deze gids in de hand op weg gaan, een breder begrip zullen krijgen van de leringen van de Oude Wijsheid.

Daar de schrijver zich gedurende enkele jaren in hoofdzaak heeft beziggehouden met het geven van cursussen over *De Geheime Leer*, weet hij uit ervaring met welke problemen velen, die de geschriften van H. P. Blavatsky trachten te bestuderen, geconfronteerd worden. Steeds weer bleek dat men verlangde naar een boek, dat een steun zou kunnen zijn bij het bestuderen van deze leringen. Om in deze behoefte te voorzien wordt de lezer dit boek aangeboden. Hierin is een poging gedaan de moeilijkheden, waarvoor de bestudeerder zich geplaatst ziet, uit de weg te ruimen; vandaar de vorm, waarin het gegoten is. De directe aanleiding voor het schrijven van dit boek ligt in de volgende gebeurtenissen:

Men had schrijver dezes verzocht deel te nemen aan een symposium ter gelegenheid van de Zomer School, die in 1956 in het Hoofdkwartier van de Amerikaanse Afdeling van de Theosofische Vereniging te Wheaton, Illinois gehouden werd. Deze viel in het kader van de Conventie, die jaarlijks in dit Theosofisch centrum plaats vindt. Het symposium droeg de titel: 'Manieren, waarop men *De Geheime Leer* kan bestuderen'. Dit onderwerp was bijzonder belangrijk, daar dit de manier was, waarop men in groepen werkte. De problemen, waarvoor men zich in groepsstudie geplaatst zag, waren aanleiding tot het besluit dit onderwerp op praktische wijze te benaderen, en de nadruk te leggen op de wijze waarop men deze boeken zou moeten lezen.

De gedachte, dat *De Geheime Leer* eerder vanuit een Platonisch dan vanuit een Aristoteliaans standpunt geschreven was, werd duidelijk naar voren gebracht. Men moet daarom in de eerste plaats trachten een universeel standpunt in te nemen. Dikwijls vindt men het moeilijk de leringen te begrijpen, omdat men probeert ze 'van beneden' te bezien – dat wil zeggen vanuit het standpunt van het individu – en niet zo zeer 'van boven af', van een cosmisch standpunt. Men moet daarom trachten van boven af naar beneden te kijken, alsof een panoramisch beeld zich ont-

rolde. Wanneer men er een eerste blik op werpt – dat wil zeggen, wanneer men een eerste poging doet een leerstuk te begrijpen – is het niet nodig dat men zich in details verdiept. Die details kan men later wel onderzoeken en dan kan men ze in de juiste volgorde zetten. Als voorbeeld werd genoemd de zeven beginselen van de mens. Maar al te vaak worden de zeven beginselen 'van beneden' bekeken. Het Sthûla-śarîra (stoffelijk lichaam) wordt dan als eerste genomen en de zes overige beginselen worden daar bovenop geplaatst. Daardoor wordt het moeilijk de betekenis van Âtman (het goddelijk Zelf van de mens) te begrijpen. Wanneer men dit echter van boven af beziet, is Âtman een universeel beginsel; het is zelfs verbonden met de Bron waaruit het afkomstig is. Het zendt zijn stralen uit door de zes geëmaneerde beginselen, die alle met het Zelf (Âtman) verbonden zijn. Zo is de mens vanuit het standpunt van de Esoterische Wijsbegeerte gezien een Saptaparna – een zich ontvouwende 'zeven-bladige mens-plant' en niet een entiteit, die uit zeven verschillende beginselen bestaat, die men uit elkaar kan pellen als de rokken van een ui (zoals H.P.B. eens zei).

Over *De Geheime Leer* zelf werd gezegd, dat men niet moet trachten dit werk te lezen, op de manier waarop men een gewoon boek leest. Dit geldt in het bijzonder wanneer men geen kennis heeft van Theosofie en niet vertrouwd is met de gebezigde woorden – nog afgezien van de Hebreeuwse en Sanskrit woorden. Hoe zou zo iemand dit boek dan moeten lezen? Er werd gezegd dat het goed zou zijn *De Geheime Leer* op onderwerp te lezen, in plaats van bladzij voor bladzij. Daarbij kan men het trefwoordenregister gebruiken voor verwijzingen naar het gekozen onderwerp en dan de bladzijden die daarop betrekking hebben lezen. Men bestudeerde methoden om studiegroepen te leiden en er werden bepaalde bladzijden aangegeven als speciaal studiemateriaal.

De respons, die uit de vergadering kwam, was hartverwarmend. Er bleek zoveel enthousiasme te zijn, dat de gebeurtennissen een geheel andere loop namen. Na de bijeenkomst stond onze groep Theosofen in stilte te genieten van de schoonheid van de avond en de gebeurtenissen van de middag nog eens te overdenken, terwijl we op het station van die kleine stad in het midden-westen van Amerika stonden te wachten op de trein, die ons naar huis zou brengen. Hoewel de zon reeds was ondergegaan, straalde de horizon met een gouden gloed en er woei een zacht briesje, dat de hoge bomen in de verte nauwelijks in beweging bracht. Boven ons zweefden de nachtzwaluwen op ontspannen wijze heen en weer, waarbij ze hun vleugels vrijwel niet bewogen. Deze avondlijke dromerij werd onderbroken door een ontstellende vraag (ontstellend, door dat wat erin besloten lag): 'Waarom schrijf je niet eens een boek aan de hand van wat je op de Conventie uiteen gezet hebt – de Theosofen zouden er zeer mee gebaat zijn!'

Zo ontstond het idee – hierin lag de inspiratie. Maar wat bracht het een werk met zich mee! Mijn vrouw realiseerde zich niet hoe dikwijls er een

beroep op haar zou worden gedaan om bepaalde verwijzingen op te zoeken, om passages op te zoeken, waarin de gewenste onderwerpen voorkwamen, om de trefwoordenlijst na te gaan op onderwerpen die niet vermeld stonden! Men kan wel aangeven wat voor citaat men verlangt, maar om het te vinden is nog iets heel anders. In het voorbij gaan kunnen we wel stellen, dat in dit soort werk het uitziften het allerbelangrijkste is: verwijzingen (waarvan er meer dan genoeg voorhanden zijn) blijken meestal van weinig waarde te zijn – en toch moet men ze allemaal nagaan. Ieder onderdeel moet van toepassing zijn op het onderwerp waar men mee bezig is en het moet tevens in het grote geheel passen. Dit werk heeft iets weg van het in elkaar passen van een puzzle: ieder stukje moet precies op zijn eigen plaats gelegd worden en anders moet men het terzijde leggen totdat de omgeving waarin het thuishoort opgebouwd is. Het behoeft geen betoog, dat dit een moeilijker opgave is dan schrijven zonder citaten.

Men kan een idee hebben, maar het vergt heel wat om het te verwerkelijken en nog meer om het uit te voeren. Dit doet denken aan die wijsgerige opvatting, volgens welke een cosmos ontstaat door tussenkomst van de Drie Logoi. Eerst is daar de Ongeopenbaarde Logos – die het denkbeeld van de toekomstige cosmos verschaft. Door het tweede stadium, de Tweede Logos, wordt dit denkbeeld van het ongeopenbaarde overgebracht naar het geopenbaarde – en zo wordt de kloof tussen het niet-geopenbaarde en het gebied van openbaring overbrugd. Het derde stadium, de Derde of Geopenbaarde Logos, brengt het denkbeeld tot openbaring.

Hoe dan ook, we gingen aan het werk. Er werden wat gedachten neergeschreven, er werd een soort geraamte opgebouwd, aantekeningen verzameld, citaten opgezocht en er werd een begin gemaakt met hoofdstuk I. Van twee of drie uitgaven van *De Geheime Leer* lagen alle delen altijd open op tafels samen met stenoblocs. (Voor diegenen, die geinteresseerd zijn in de manier waarop we te werk gingen: er werd eerst een ruwe schets opgesteld in steno. Wanneer deze voldeed werd hij dadelijk uitgetypt. Dikwijls in gewoon handschrift opnieuw geschreven, verbeterd en weer getypt. Soms was het nodig dit alles voor de derde of vierde maal te herzien, speciaal wanneer we al zoekend een citaat vonden dat meer van toepassing was.)

Naarmate het schrijven vorderde werd het duidelijk dat de eerste denkbeelden veranderingen ondergingen; er ontwikkelde zich een boek van groter opzet. Het leek alsof de favoriete śloka van mijn assistent werkelijkheid was geworden – en deze versregel werd steeds weer geciteerd: 'Ik zal u een vuur zenden, wanneer uw werk begonnen is'. (Woorden, die de Heer van het Stralende Aangezicht spreekt tot de Lha van de Aarde – Deel II, Stanza I, śloka 3.)

Er was inderdaad iets gebeurd. Daarover was geen twijfel mogelijk en dit bracht met zich mee dat het manuscript herzien moest worden. Er was

een geheel nieuw plan ontstaan; het resultaat daarvan was het huidige boek.
Daar op het titelblad van dit boek staat dat het is 'geschreven in de vorm van een Commentaar op H. P. Blavatsky's *Geheime Leer*, spreekt het wel haast vanzelf dat het overvloeit van citaten. De redenen voor het volgen van deze methode zijn als volgt. Om *De Geheime Leer* met begrip te kunnen lezen moet men weten: (1) wat de betekenis van een woord is – in het geval van een Sanskrit woord is het van belang na te gaan wat de wortelbetekenis ervan is; (2) op welke wijze een woord in een passage gebruikt wordt; (3) wat de betekenis is van de gehele passage; (4) in welke relatie die passage staat tot het gehele leerstuk; (5) of het woord of de passage in algemene zin of met een bepaalde betekenis gebruikt worden; (6) of een symbolische betekenis bedoeld wordt; (7) of meer dan één betekenis van toepassing is. Wanneer de citaten dus op de juiste plaats gezet zijn, kan de lezer kennis nemen van het geheel zonder dat hij zich voortdurend tot de oorspronkelijke tekst moet wenden.

Op deze factor moesten we trouwens ook letten: in Geheime Leer studiegroepen vraagt men de schrijver voortdurend 'bladzijde en regel te noemen', wanneer er een bewering gedaan wordt of uitdrukking gegeven wordt aan een bepaalde zienswijze. Daarom worden de originele citaten gegeven, zodat degenen die kennis willen nemen van wat er letterlijk in *De Geheime Leer* staat, deze zelf onder ogen krijgen. Zij kunnen de denkbeelden, die zij voorgeschoteld krijgen, nagaan in het werk waar we van uitgaan. Het zal blijken dat dit zeer waardevol is voor sprekers, die authentieke passages graag in onderwerpen gerangschikt zien, in plaats van een trefwoordenlijst te moeten nazoeken om dan tot de ontdekking te komen dat ze de verlangde passage niet kunnen terugvinden. Men hoeft de authenticiteit van de citaten niet in twijfel te trekken, want de schrijver streeft er steeds naar de oorspronkelijke leringen van H. P. Blavatsky zo nauwkeurig mogelijk weer te geven. Daarom werd in de Engelse tekst steeds de oorspronkelijke uitgave geciteerd en in de Nederlandse uitgave van dit boek de vertaling van die eerste uitgave. Er is dus steeds gebruik gemaakt van de oorspronkelijke uitgave en deze is letterlijk aangehaald.
Onze dank en waardering gaat in het bijzonder uit naar de Trustees van de Mahatma Letters Trust – de huidige eigenaars van het copy-right van het boek *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett* – die de schrijver toestemming gaven uit dat werk te citeren. Studerenden zullen begrijpen dat men, door *De Brieven van de Meesters* te raadplegen, een verklaring en aanvulling van menige passage in *De Geheime Leer* vindt. Daarom zijn de Trustees, door toestemming te geven *De Brieven* te citeren, de schrijver zeer behulpzaam geweest bij het verwezenlijken van zijn plan, namelijk de lezer aan te tonen hoe hij *De Geheime Leer* op doeltreffender wijze kan bestuderen. Men neme nota van het feit dat de citaten ge-

nomen zijn uit de tweede herziene druk.
Het werk dat geraadpleegd werd in verband met Sanskrit orthografie en de wortelbetekenissen van woorden, was *A Sanskrit-English Dictionary* door Sir Monier Monier-Williams. Gaarne spreken wij hier onze erkentelijkheid uit voor dit grootse werk.
Wij hebben echter niet Monier-Williams' wijze van spellen gevolgd – daar hij een technisch systeem volgt, dat verwarrend zou zijn voor diegenen die niet vertrouwd zijn met Devanâgarî (zoals het Sanskrit schrift genoemd wordt). Het lengteteken (^) vestigt de aandacht op de juiste uitspraak, daar het aangeeft dat een klinker lang is. Klinkers zonder teken worden kort uitgesproken. Deze wijze van spellen is ook in de citaten gehandhaafd, daar het juiste gebruik van deze tekens meer dan een voordeel oplevert. Het geeft niet alleen aanwijzingen over de uitspraak, maar het helpt ook Sanskrit woorden, die enigszins op elkaar lijken te herkennen en van elkaar te onderscheiden. Bij voorbeeld: Kâma (het Begeerstebeginsel); Karma (de Wet van het Herstel van Evenwicht); Brahmâ (de Derde Logos of de 'Scheppende' Godheid); Brahman (de Eerste Logos of de Opperste Hiërarch van een stelsel); Manas (het Verstandsbeginsel); Mânasaputras (Zonen van het Verstand); Svabhâva (wezenlijke gelijkheid); Svabhavat ('Vader-Moeder' of Âkâśa). Men zal zich afvragen waarom Âtman soms Âtma gespeld wordt. Laatstgenoemde vorm wordt gebruikt in samengestelde woorden of wanneer er een verbindingsstreepje volgt. De reden hiervoor is, dat Âtman de vorm van dit woord is die men in het woordenboek aantreft en er is een regel in de Sanskrit grammatica die zegt dat wanneer er een samengesteld woord gevormd wordt, de laatste *n* van het eerste woord van die samenstelling vervalt. Wij plaatsen hier streepjes tussen de samenstellende woorden, in plaats van ze achter elkaar te schrijven, zoals de technische manier van doen is, opdat de lezer ze beter zal kunnen onderscheiden. (Bij voorbeeld Âtma-Buddhi-Manas in plaats van Âtmabuddhimanas). Het is gebruikelijk Sanskrit woorden te schrijven zoals ze in het woordenboek voorkomen (de grondvorm) en niet in een afgeleide vorm. Dit systeem wordt in dit boek steeds gevolgd. Ter verklaring: Âtman is de 'woordenboek vorm'. Âtma is de nominatief enkelvoud van dat woord, dus een afgeleide vorm.
Direct volgend op dit Voorwoord zijn enkele pagina's, waarin de juiste uitspraak van Sanskrit woorden gegeven wordt. De juiste uitspraak van Sanskrit woorden zal het makkelijker maken ze in het geheugen te prenten en eveneens behulzaam zijn bij het verkrijgen van een *svara* (wat men zou kunnen vertalen met 'de mystieke klankwaarde' van een Sanskrit woord). Het leek ons nuttiger deze bladzijden aan het begin dan aan het eind van dit boek te plaatsen.
In een Voorwoord behoort men enige woorden van dank uit te spreken. Daarin kan men zijn dankbaarheid jegens allen, die behulpzaam geweest zijn, tot uitdrukking brengen. Daarom spreekt de schrijver hierbij zijn

diepe erkentelijkheid uit jegens allen die belangstelling toonden voor dit werk en dankt hen allen – hoewel hij ze niet allemaal bij name kan noemen. Deze dank gaat uit naar de leden van de Geheime Leer studiegroepen in Chicago, Pumpkin Hollow, Boston en in het Amerikaanse Hoofdkwartier van de Theosofische Vereniging te Olcott, Wheaton. Hun enthousiasme voor het bestuderen van de werken van H.P.B. is wel bijzonder prijzenswaardig. Een woord van dank ook aan Boris de Zirkoff, die zo vele jaren met zoveel toewijding gewerkt heeft aan het samenstellen van *The Collected Writings of H. P. Blavatsky*, waarvoor allen die haar leringen bestuderen hem erkentelijkheid verschuldigd zijn. Dankzij een aanwijzing van hem kon een waardevolle paragraaf aan dit werk toegevoegd worden. Verder een woord van dank aan Helen Todd en Mr. en Mrs. Iverson Harris, die hielpen citaten op te speuren die niet te vinden waren in *De Geheime Leer*.

Het zou onjuist zijn op deze plaats niet de naam te noemen van degeen die de publicatie van dit boek mogelijk heeft gemaakt en hem daarvoor hartelijk dank te zeggen. Op zijn verzoek zullen we hier niet verder op in gaan.

De schrijver zal N. Sri Ram, Internationaal President van de Theosofische Vereniging, die het manuscript van dit boek op zo vriendelijke wijze aanvaard heeft en toestemming gaf voor publicatie daarvan door het Theosophical Publishing House te Adyar, Maras, India, altijd dankbaar zijn.

De schrijver dankt K. S. Krishnamurti, Manager van het Theosophical Publishing House en alle werkers in de uitgeverij voor alle moeite, die zij gedaan hebben voor het tot stand komen van dit werk.

En dan nu enige woorden tot de lezer, om hem uit te leggen hoe dit boek is ingericht. Ten eerste worden de Sanskrit woorden tot in details uiteen gezet wanneer ze in de tekst voorkomen. Zodoende hoeft men ze niet steeds op te zoeken in een woordenlijst. Dit onderstreept ook nog eens het belang van dat woord en verklaart waarom een zeker Sanskrit woord gebruikt wordt. Dan de indeling van de hoofdstukken. Degenen die *De Geheime Leer* kennen zullen het er misschien niet mee eens zijn, dat we niet beginnen met Cosmogenesis en de drie grondstellingen. Ter verklaring: het leek ons beter de drie grondstellingen te bestuderen in samenhang met de leringen, waarmee zij verband houden. Daarom verschijnt de tweede grondstelling in het eerste hoofdstuk, wordt de derde behandeld in hoofdstuk V en de eerste grondstelling in het laatste hoofdstuk. Een van de redenen waarom zoveel mensen moeite hebben met het lezen van *De Geheime Leer* is dat dit werk aanvangt met de eerste grondstelling en met cosmogenesis, de geboorte en oorsprong van werelden behandelt en daarbij woorden gebruikt en uiting geeft aan denkbeelden, die men niet makkelijk begrijpt, wanneer men ze voor de eerste maal leest. Het zal spoedig blijken dat in het onderhavige werk *De Geheime Leer* behandeld wordt aan de hand van *onderwerpen* –of beter gezegd Leringen.

Op deze wijze staan de hoofdstukken gerangschikt in een reeks, die het denken leidt van het ene leerstuk naar het andere, waarbij ze alle in een patroon van onderlinge samenhang gevat zijn. Hiervan kan de lezer veel profijt hebben. Wanneer hij de voorgestelde reeks volgt, zal hij, hoewel hij zal stuiten op herhalingen, die echter noodzakelijk zijn, de leerstukken zich geleidelijk aan zien ontvouwen, totdat hij in het laatste hoofdstuk de moeilijkste denkbeelden ter bestudering vindt.

Het patroon, dat de lezer voorgelegd krijgt, doet enigszins denken aan het Engelse kinderversje 'Dit is het huis dat Adriaan gebouwd heeft'. Door middel van herhaling en associatie van gedachten wordt in dit kinderliedje een verhaal opgebouwd en tot een goed einde gebracht. Hoewel het wat vreemd mag aandoen, schuilt er veel wijsheid in dit vertelseltje. Bij voorbeeld: wanneer een cosmos ontstaat moeten er bouwers zijn om het het scheppingswerk te volbrengen. 'Adriaan' staat voor de Bouwers, meestal weergegeven als één enkele godheid, zoals Brahmâ of God. Het 'Huis dat Adriaan gebouwd heeft' is natuurlijk de cosmos of de wereld waarin wij leven en bewegen en ons bestaan hebben. Naast de vormgever of 'Bouwer' is er de onderhoudende kracht voor die cosmos. In het godsdienstige stelsel van de Hindus wordt deze gesymboliseerd als Vishnu. In het rijmpje wordt deze onderhoudende factor weergegeven als 'het graan, dat lag in het huis dat Adriaan gebouwd heeft'. Maar behalve de onderhoudende kracht zijn daar de immer werkzame krachten van verval, die altijd gelijke tred houden met de onderhoudende krachten en soms de overhand krijgen. In het verhaal zijn deze afgebeeld als de rat 'die at van het graan, dat lag in het huis dat Adriaan gebouwd had.'

Men zal zich misschien herinneren, dat in de oude Skandinavische cosmogonie de 'wereld' of de cosmos symbolisch wordt voorgesteld als de Yggdrasil – de immer groene Wereld-es. En de vernietigende krachten worden weergegeven als de slang Nidhogg, die altijd aan de wortels van de Wereld-es knaagt. Maar zie, in het kinderversje is een 'beschermende' factor aanwezig, zodat de rat niet kan doorgaan met plunderen. Zijn traditionele vijand, de kat verschijnt plotseling ten tonele en doodt de niets vermoedende rat in één grote sprong. Hierin wordt ons de werkzaamheid van Śiva, de vernietiger voor ogen gesteld, en daarmee zijn de drie grote krachten, die men waarneemt in de werkzaamheid van een cosmos, compleet. In de Hindu Trimurti worden zij afgebeeld als Brahmâ, de Scheppende Godheid (of Derde Logos); Vishnu, de Onderhouder; Śiva, de Vernietiger – of beter gezegd de Vernieuwer. Want waar versleten vormen uit de weg geruimd worden, kunnen nieuwe en betere rûpas (vormen) opgebouwd worden. Dat neemt niet weg dat de vernietigende krachten niet opbeperkt hun gang kunnen gaan, zolang een cosmos gaande is. De opbouwende processen zetten hun werkzaamheden onafgebroken voort. Daarvan wordt in het versje gezegd, dat ze de kat plagen, zodat de drang tot vernietiging een beetje geneutraliseerd wordt door de hond. De hond krijgt op zijn beurt echter evenmin de

overhand, want hij wordt opzij geworpen door de koe met de kromme hoorn – dit alles tot zijn grote ontsteltenis. De koe staat ook voor het onderhoudende en voedende aspect, dat in de cosmos aanwezig is. Want, en hier wenden wij ons nogmaals tot de Skandinavische cosmogenesis, de Koe der Schepping, Audumla, wordt beschreven als de voedster, uit wie vier stromen melk vloeiden om de wezens in de wereld te voeden. Nu we de koe erbij gehaald hebben, is het niet anders dan natuurlijk dat we verwachten de eigenaresse van de koe te zien verschijnen en zij wordt ons afgeschilderd als een meisje dat helemaal alleen was en de koe met de kromme hoorn molk. Maar het meisje blijft niet eenzaam, want zij wordt uit haar eenzaamheid verlost door haar vriend, van wie gezegd wordt dat hij in haveloze, gescheurde kleren rondliep (beroofd was van zijn geestelijke vermogens, althans tijdelijk). Dit tweetal stelt natuurlijk de manlijke en vrouwelijke krachten in de natuur voor – de aan elkaar tegengestelde krachten die nodig zijn voor het voortbrengen van vormen in een wereld tijdens de cyclus van werkzaamheid. Deze worden in het kinderversje samengebracht door de priester, die geheel kaal geschoren was: die de man die er haveloos bij liep trouwde met het meisje dat geheel alleen was, die de koe met de kromme hoorn molk, die de hond opzij wierp, die de kat plaagde, die de rat dood maakte, die de mout op at, die lag in het huis dat Jack gebouwd had.

En wat wordt door de priester gesymboliseerd? De rijken boven het Mensenrijk: De Rijken der Dhyâni-Chohans, die zo'n belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van het Mensenrijk – zoals in dit boek aangetoond zal worden.

Men zal zien dat, naarmate men in dit werk vordert, elk leerstuk door vooraf gaande of volgende leerstukken begrijpelijker gemaakt wordt, zoals dat ook het geval was met de regels in het kinderliedje.

Een paar woorden tot diegenen, die voor het eerst in aanraking komen met de Oude Wijsheid. Hoewel alle moeite gedaan is om ieder denkbeeld zo duidelijk mogelijk te maken, zodat men zich een begrip kan vormen over elk leerstuk, kan het toch voorkomen dat u een passage of meerdere passages niet bevatten kunt. Laat dan de moed niet zakken wanneer u deze niet begrijpt als u ze voor de eerste maal leest. In plaats van zich ongelukkig te voelen of de gedachte 'dit gaat me boven de pet' in uw denken te laten binnen sluipen moet u gewoon een ander hoofdstuk opslaan. Probeer het hoofdstuk over de Rassen of dat over de Dood. Doordat denkbeelden met elkaar in verband gebracht worden kan iets, wat eerst verwarrend was, duidelijk worden. Bedenk dat wanneer men het ene denkbeeld goed begrepen heeft, dit zal bijdragen tot het begrijpen van een ander, daar alle leringen met elkaar verweven zijn. Om wille van de studie zijn ze in hoofdstukken ingedeeld. Het zou slechts een nodeloze verwarring teweeg brengen, wanneer men zou trachten alle met elkaar samenhangende aspecten naar voren te brengen, voordat de belangrijkste punten van een bepaald leerstuk behandeld zijn.

Men dient in gedachten te houden, dat H. P. Blavatsky's werk, zoals zij zelf zegt, de leringen bevat, die aan de westerse wereld gegeven zijn door hen, die men kan beschouwen als de behoeders van de Oude Wijsheid. Zij hebben niet alleen toegang tot de oude kronieken, zoals het Boek van Dzyan en de Toelichtingen daarop, waarin deze leringen gevonden kunnen worden, maar – en dit is van nog groter betekenis – zij kunnen uitleg geven over de diepzinnige, verborgen leerstukken, waarop deze leringen gebaseerd zijn. Deze Oude Wijsheid of Esoterische Wijsbegeerte vertegenwoordigt de leringen, die aan de mensheid gebracht werden door de Goddelijke Wezens, die de mens verlichtten in het tijdperk, dat bekend staat als het Derde Ras.

Tot besluit. Dit boek draagt de titel HET GODDELIJK PLAN, daar de schrijver van mening is, dat *De Geheime Leer* getuigt van het bestaan van een Goddelijk Plan. Hij heeft gepoogd de kennis daaromtrent over te brengen aan u, de lezer. Eerlijkheidshalve moet hieraan echter toegevoegd worden dat men de volledige verklaring van *De Geheime Leer* alleen door middel van de 'zeven sleutels' kan verkrijgen. Aangezien die zeven sleutels niet gegeven zijn in de boekdelen van *De Geheime Leer*, merkt de schrijver in alle bescheidenheid op dat hij getracht heeft een studieboek samen te stellen, dat kan leiden tot een begrijpen van die boekdelen, in het bijzonder voor diegenen die deze oude leringen willen lezen en bestuderen. Het is zijn vurige wens dat dit werk allen die het lezen zal kunnen helpen.

GEOFFREY A. BARBORKA

Oak Park, Illinois,
Juli 1958.

Voorwoord bij de Nederlandse vertaling

Er is een probleem waarmee studiegroepen altijd worstelen, namelijk de verschillende uitgaven van *De Geheime Leer*, daar dit werk zo vele malen is uitgegeven. In de vertaling van dit boek zijn de citaten genomen uit de zgn. 'Fricke vertaling', die gemaakt is naar de oorspronkelijke uitgave van *De Geheime Leer*, nl. die van 1888. Deze verwijzing wordt voorafgegaan door Fr. Daarnaast staat vermeld waar elk citaat te vinden is in de Nederlandse vertaling van *De Geheime Leer* naar de derde herziene druk, die uitgegeven is in 1907 door de Theosofische Uitgevers Maatschappij, Amsterdam. Deze verwijzing wordt voorafgegaan door Terw.

Ook wanneer andere geschriften van H. P. Blavatsky aangehaald werden, werd zoveel mogelijk gebruik gemaakt van vertalingen naar de oorspronkelijke uitgave: *De Sleutel tot de Theosofie*, uitgegeven bij Van Dishoeck; *De Stem van de Stilte*, uitg. Van Dishoeck; *Isis Ontsluierd*, in de vertaling van J. D. van Ketwich Verschuur; *Oude Theosofische Geschriften*, uitg. Theosofische Boekhandel Minerva — Weltevreden, 1927; *Verhandelingen van de Blavatsky Loge*, vertaald door Mevrouw C. van Rietschoten, uitgegeven in gestencilde vorm door het Centrum Werkgroep Occultisme; *The Theosophical Glossary*, vertalingen van citaten hieruit werden gemaakt door de vertaalster van dit boek.

Het leek ons overbodig bij elk citaat uit *De Geheime Leer* de titel te vermelden. De tussen haakjes geplaatste verwijzingen naar deel en bladzijde slaan altijd op *De Geheime Leer*, de voornaamste bron voor het onderhavige boek. Alle andere geschriften van H.P.B., evenals *De Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett* en *De Brieven van H. P. Blavatsky aan A. P. Sinnett* worden, wanneer gebruikt, steeds voluit vermeld. De Nederlandse vertaling van de aanhalingen uit beide laatstgenoemde werken is eveneens van de vertaalster van dit boek.

MARGREET MEIJER-KOUWE

Den Haag,
Februari 1973

De betekenis van Sanskrit woorden

Dit boek is in de eerste plaats bedoeld als een soort gids en daarom brengen we al direct bij het begin, in deze inleidende paragraaf, een uniek kenmerk ervan naar voren. Hierdoor wordt namelijk verklaard, waarom in *De Geheime Leer* zo overvloedig gebruik wordt gemaakt van Sanskrit woorden. Het leek ons daarom noodzakelijk een systeem te verschaffen aan de hand waarvan lezers en deelnemers aan studiegroepen kunnen leren Sanskrit op de juiste wijze uit te spreken. Er is een belangrijke reden reden waarom een Sanskrit woord met zijn juiste *svara* (klankwaarde) uitgesproken moet worden. Wanneer men dit weet zal dit niet alleen resulteren in een grotere waardering voor de Sanskrit woorden, waarin de Theosofische leringen worden overgedragen, maar men zal ook de moeite doen om de oude wijsheidswoorden te leren en ze op de juiste wijze uit te spreken.
De Sanskrit taal en in het bijzonder de woorden, die de leringen van de Oude Wijsheid verklaren, vertegenwoordigen het toppunt van de wijsheid van het vorige Ras (het Vierde Ras), die overgedragen werd aan de hoogste ingewijden van het huidige Ras (het Vijfde Ras). Zo bevat een Sanskrit term heel vaak een sleutelgedachte, waardoor men zich een beter begrip kan vormen van de lering, waaraan dat woord uitdrukking geeft. Wanneer zij daarom een leerstuk in een sleutelwoord samenvatten, hadden die Grote Wijzen drie factoren in gedachten: (1) de wortelbetekenis van het woord, die het denkbeeld op betekenisvolle wijze gestalte geeft; (2) de *svara* – 'de mystieke klankwaarde van het woord'; (3) de Mantrika-śakti – 'de kracht of macht van letters, spraak of klank'. Wanneer men kennis heeft van deze drie factoren kan men daardoor, wat 'magische' resultaten genoemd kan worden, voortbrengen. Over dergelijke mantras lezen wij:

> 'Het zingen van een mantram is geen gebed, maar veeleer een magische volzin, waarin de wet van occulte oorzakelijkheid zich verbindt met en steunt op de wil en de daden van de zanger. Het is een opeenvolging van Sanskrit klanken en wanneer de reeks van woorden en zinnen wordt uitgesproken volgens de magische formules van de *Atharva Veda* die slechts weinigen begrijpen, veroorzaken sommige Mantras een ogenblikkelijke en zeer wonderbaarlijke uitwerking. In esoterische zin bevat het de Vâch (de 'mystieke taal') die in de Mantra of veeleer in de klanken daarvan ligt, aangezien de uitwerking voort-

gebracht wordt door de trillingen van de ether in een of andere richting. De 'zoete zangers' kregen die naam omdat zij in Mantras ervaren waren.' (III, 454).

En hoewel de Mantrika-śakti verloren is gegaan en de *svara* hoogst waarschijnlijk ook, moet men er toch naar streven de twee eerstgenoemde factoren zo dicht mogelijk te benaderen, wanneer men met Sanskrit woorden te doen heeft. Daarom geven wij hier het nu volgende systeem voor uitspraak van Sanskrit woorden, dat gebaseerd is op wat de Sanskritisten ons overgeleverd hebben.

Aanwijzingen voor de uitspraak van Sanskrit

Zowel klinkers als medeklinkers worden altijd op dezelfde manier uitgesproken, omdat er geen onuitgesproken letters zijn. Wanneer medeklinkers gecombineerd worden, hebben zij ook altijd dezelfde klank. Wij gebruiken hier de gewone Nederlandse of 'romeinse letters' om de Sanskrit karakters te translitereren. Deze worden geschreven in het Devanâgarî – een woord dat 'schrift van de goddelijke stad' betekent. Deze letters worden als in het Nederlands uitgesproken, zoals onderstaande lijst aangeeft. De volgorde, die hier aangehouden wordt, is die van het Nederlandse alfabet, de volgorde van de letters is in het Sanskrit alfabet totaal anders.

Uitspraak lijst

	Uitgesproken als in:	Sanskrit woord:
a	son*a*te, k*a*nt	aham
â	k*a*ft, z*a*lf	Âtman
ai	k*ai*ser, m*ai*s	daivîprakriti
au	k*ou*s, bl*au*w	aum
b	*b*oot	bodhi
bh	he*b* *h*oofdpijn	bhûmi
ch	*tj*alk	chohan
chh	ki*tsch* *h*oek	chhâyâ
d	*d*am	devachan
dh	goe*dh*eid	dharmakâya
dhy	als boven, echter met j toegevoegd achter 'dh'	dhyâna
dz	goe*d* *z*ijn	dzyan
e	*z*ee	devanâgarî
g	uitspreken als in het Engelse woord '*g*ood'	gana
gh	als boven, echter met h toegevoegd achter 'g'	gharma
h	*h*and	hansa
ḥ	zeer licht uitgesproken 'zachte g'	brih, brahmâ

	Uitgesproken als in:	Sanskrit woord:
i	p*i*t	pitri
î	n*ie*t	śarîra
j	dj, als in het Engelse woord jump	jîva
k	*k*alm, *k*ar	kâma
kh	ja*kh*als	khechara
ksh	uitspreken als in het Engelse woord 'boo*ksh*op'	kshetrajna
l	*l*okaal	loka
m	*m*aan	manvantara
n	*n*oot	nidâna
ng	ha*ng*ar	linga-śarîra
ñ	fra*nj*e	sañjña
o	z*o*	soma
p	*p*oes	purusha
ph	o*ph*effen	phala
r	*r*ond	rûpa
s	*s*amen	satya
ś	*sh*ow	śloka
sh	*sj*ablone	śishta
t	*t*alent	tala
th	frui*th*andel	sthûla-śarîra
u	v*oe*t (korte 'oe')	upâdhi
û	lange 'oe'	sûrya
v	veel	veda
y	*j*ong	yuga

Aan deze uitspraaklijst met sleutelwoorden kunnen we de volgende aanwijzingen toevoegen. De diacritische tekens of accenten, die boven de letters geplaatst zijn, geven aan dat in het Sanskritschrift verschillende tekens gebruikt worden. Zij geven niet aan dat de klemtoon op een bepaalde lettergreep moet vallen. Daar zowel medeklinkers als klinkers altijd op dezelfde wijze uitgesproken worden, namelijk zoals in deze lijst aangegeven staat, zal men met de uitspraak geen moeilijkheden meer hebben, wanneer men het sleutelwoord eenmaal in zijn geheugen geprent heeft. Weliswaar schijnen sommige combinaties van medeklinkers te wijzen op klanken die gewoonlijk niet voorkomen in geschreven Nederlands, maar dergelijke klanken bestaan wel degelijk in de spreektaal. H of ḥ wordt uitgesproken als een geaspireerde h of een zeer zacht uitgesproken g. Na een klinker moet de h in Sanskrit woorden uitgesproken worden zonder pauze tussen die klinker en de h.

In het gesproken Sanskrit zijn geen sterk beklemtoonde lettergrepen, noch aan het begin, noch aan het eind van een woord. Alle lettergrepen zijn van gelijke waarde. Het is de gewoonte dat er een kleine pauze, niet zo zeer een klemtoon, valt op die lettergreep, die de *wortel* van het

woord vertegenwoordigt. Bij voorbeeld; Parabrah-man, Mûlaprakri-ti, Nirvâ-na. Wanneer de wortel van een woord onbekend is, krijgen alle lettergrepen dezelfde waarde. Deze kleine pauze wordt ook aangehouden wanneer twee woorden samengevoegd worden tot een samengesteld woord. Bij voorbeeld: manvantara (samengesteld uit manu en antara: manvan-tara); Mahâtman (samengesteld uit mahâ en âtman: mahât-man); daivîprakriti (samengesteld uit daivî en prakriti: daivî-prakriti); devanâgarî (samengesteld uit deva en nâgarî: deva-nâgarî).
Het is goed om in gedachten te houden, dat Sanskrit, hoewel het met India verbonden is, niet ontstaan is in het gebied dat wij thans als India kennen; het was reeds volmaakt of 'gepolijst' (hetgeen de letterlijke betekenis van het woord Sanskrit is – van Samskrita) door de Ingewijden van het Vijfde Ras, voordat de beschavingsstroom zich naar India bewoog. Het dateert dus van veel vroeger tijden dat de westerse geleerden haar willen toekennen.

> 'De Vedas en daarmee ook Sanskrit, werden naar wat wij nu als India kennen overgebracht. Zij hoorden in die streken echter niet van oorsprong thuis.' (Oude Theosofische Geschriften).

Dit is het punt waar alles om draait:

> 'De onmiddellijke voortbrengster van het Vedische Sanskrit was de gewijde taal (welke onder Ingewijden een bepaalde naam draagt). De Vâch, haar *alter ego* of het 'mystieke zelf', de gewijde spraak der ingewijde Brahmanen, is mettertijd de gewijde taal van de binnentempel geworden, welke bestudeerd werd door de ingewijden van Egypte en Chaldea, door Phoeniciers en Etrusken, door Pelasgen en Palenqui, kortom door de gehele beschaafde wereld. De naam DEVANA-GARI is synoniem met het Hermetische en hiëratische NETER-KHARI (godentaal) der Egyptenaren.'*) (Oude Theosofische Geschriften, 333).

Dit laat geen twijfel bestaan over de noodzaak de betekenis van de Sanskrit woorden goed te leren kennen. Want toen getracht werd in *De Geheime Leer* de leringen van de Oude Wijsheid vast te leggen, bleek het noodzakelijk te zijn de mystieke Sanskrit woorden te gebruiken en niet de Engelse vertaling daarvan – de reden daarvoor wordt goed uiteen gezet in de nu volgende passage:

> 'Het is een stoute onderneming te beproeven in een Europese taal het grootse panorama weer te geven van de immer periodiek terugkerende Wet, welke op de kneedbare denkvermogens der eerste met

*) De Pelasgen of Pelasgiërs zijn een oud ras en een beschaving, die aan de Griekse vooraf ging. Deze werd in de Homerische geschriften als 'zeer oud' beschreven. Over Samothrace, de zetel van een van de beroemde mysteriescholen van het oude Griekenland, vertelt *De Geheime Leer* dat 'Samothrace door de Phoeniciërs en vóór deze door de geheimzinnige, uit het oosten gekomen Pelasgiërs was gekoloniseerd." (Fr. II 3; Terw. II 3-4).
In de encyclopedieën is geen informatie te vinden over de Palenqui.

Bewustzijn begiftigde rassen was afgedrukt door hen, die dit bewustzijn uit het Universeel Denkvermogen weerkaatsen; want geen enkele menselijke taal behalve het Sanskrit – dat de taal *der Goden* is – is ook maar enigszins voor die taak berekend.' (Fr. I 206; Terw. I 348).

Sanskrit woorden in verband met Mantras

Het kan nuttig zijn een paar voorbeelden te geven van het gebruik van Sanskrit woorden, die zo gegroepeerd zijn dat zij niet alleen juwelen van wijsheid worden, maar door middel van kundig samengebrachte lettergrepen mantrika-śakti te voorschijn roepen – dan is een mantra tot stand gekomen. Het eerste voorbeeld is wel zeer goed van toepassing op dit boek.

Ratnam ratnena samgachchhate
Een juweel komt samen met een juweel.

De bijzondere betekenis van deze parel van Sanskrit wijsheid kunnen we toelichten door aan de letterlijke vertaling een parafrase toe te voegen: Een juweel van wijsheid voegt een nieuw juweel van wijsheid tezamen. Ter verklaring: de waarheden van de Oude Wijsheid zijn zo nauw met elkaar vervlochten, dat men juwelen van wijsheid kan vinden wanneer men zoekt naar de diepere betekenis van meerdere leerstukken, die op elkaar betrekking hebben. Zodat in plaats van een lering te bezien op de meest voor de hand liggende betekenis, de onderlinge betrekking daarvan met andere leringen licht werpt op al die leerstukken tezamen.

Een volgend voorbeeld is het motto van de Theosofische Vereniging, dat men goed genoeg zal kennen in de Nederlandse vertaling, maar dat een geheel eigen bekoring krijgt wanneer men het in het Sanskrit uitspreekt:

Satyân nâsti paro dharmah
Er is geen Godsdienst hoger dan Waarheid.

Het beroemdste voorbeeld heeft ongetwijfeld veel aan mantrische betekenis gewonnen doordat het over geheel Tibet verspreid werd: hebt u ooit getracht het zachtjes, op meditatieve wijze te intoneren?

Om mani padma hum
Om – het juweel in de lotus – Om.

Er is voorzeker een diepere betekenis dan het 'juweel in de lotus', want in het hart van iedere lotusbloem ligt Âtman verborgen. Zoals in ieder kloppend mensenhart Âtman aanwezig is. En zo ligt in de onpeilbare diepten van de oneindige Ruimte een 'juweel in de lotus' te sluimeren, klaar om tot openbaring te komen. H.P.B. heeft de betekenis van Om op vele plaatsen toegelicht; het laatste Hum is een mystieke Tibetaanse lettergreep met dezelfde betekenis, evenals die andere bekende vorm van deze lettergreep – Aum*).
Een vers uit de *Rig-Veda* (III, 62, 10) heeft de betekenis van een mantra

*) Zie noot op pagina 20.

gekregen (en is naar waarheid een mantra): het staat bekend als de Gâyatrî. (Dit Sanskrit woord is afgeleid van de werkwoordswortel *gai*, zingen of prijzen in gezang). Het wordt ook de Sâvitrî genoemd (van de werkwoordswortel *sû*, hetgeen belevendigen betekent), wat wil zeggen een vers of een gebed, gericht tot de Zon.

Om bhûr bhuvah svah
tat savitur varenyam
bhargo devasya dhîmahi
dhiyo yo nah prachodayât

In plaats van de letterlijke vertaling volgt hiervan een parafrase:

Om! O hiërarch van de Aarde,
Grote Geest van de Aarde, Gegroet!
Gij stralende bol van verblindende Zonnepracht!
Vervul onze geest met uw schittering!
Opdat wij ons bewust worden van onze eenheid met U
en met al wat bestaat.
Laat ons onze weg vervolgen – tot wij Uw poorten bereiken,
Verlicht door en gehuld in Uw pracht!

In *De Stem van de Stilte* werd een ander soort mantra gegeven:

Om vajrapâni hum
Om – de slingeraar van de bliksemschicht – Om.

Hier wordt nogmaals een beroep gedaan op onze intuïtie, want de betekenis van het samengestelde Sanskrit woord vajrapâni is 'met handen als bliksemschichten', of de slingeraar van de bliksemschicht. Wie is in staat een bliksemschicht te hanteren? Niemand dan hij, die zichzelf volkomen meester is. Wanneer men dit niet bereikt heeft, zou de bliksemschicht de hand die hem vasthoudt kunnen verscheuren.

Aham eva Parabrahma
Voorwaar, ik ben het Grenzeloze.

Nu moet men zijn gedachten ver buiten de gewone grenzen uitstrekken en toch *geen grens bereiken!* Want wie kan de oneindigheid omvatten? Desalniettemin kan het goddelijk Zelf van de mens, Âtman, niet begrensd of omvat worden. Daarom kan hij naar waarheid zeggen: Ik ben één met de oneindigheid: Om Tat Sat (Om – die Grenzeloze Werkelijkheid!).

*) Hier volgt een korte uitleg: 'Een mystieke lettergreep, het heiligste van alle woorden in India. Het is 'een invocatie, een zegenbede, een bevestiging en een belofte'; en het is zo heilig dat het inderdaad het *zachtjes uitgesproken woord* is van de occulte, *oorspronkelijke* vrijmetselarij." (Theosophical Glossary, onder 'Om'). Een meer complete en langere uitleg vindt men in *De Geheime Leer*, III, 482 e.v.

Inhoud

Voorwoord 5

De Betekenis van Sanskrit woorden 15

Atmagîtâ 27

Inleiding 29

Goddelijke Wetten in verband gebracht met de Leerstellingen van de Oude Wijsheid 31

Hoofdstuk I

DE LEER VAN VOORTDURENDE VERNIEUWING

De Wet van Periodiciteit 37

De Tweede Grondstelling 39

De Status van de Monade in verband met Voortdurende Vernieuwing 41

De betrekking tussen de Cycli en de Leer van Voortdurende Vernieuwing 44

Sûtrâtman – De Lichtende Draad van Onsterfelijk Monadeschap 52

Reïncarnatie – een aanzicht van de Wet van Voortdurende Vernieuwing 58

Nitya-Sarga en Nitya-Pralaya: Onophoudelijke Schepping en Voortdurende Ontbinding 60

Hoofdstuk II

DE LEER VAN EVENWICHT EN HARMONIE

De Wet van het Herstel van Evenwicht 65

De Lipikas – Hun verhouding tot Âkâśa en Karma 69

Karma is geen Fatalisme 75

De Griekse Opvattingen omtrent Nemesis (of Karma) en de Drie Schikgodinnen 77

Hoe de Mens zou moeten handelen 80

Hoofdstuk III

DE LEER VAN DE HIERARCHIEEN

De Wet van de Wezenlijke Eenheid 85
'De Hemelse Hiërarchie' 90
De Kabbalistische Hiërarchie – de Sephiroth 92
Het Hiërarchieke Getallenstelsel van Pythagoras 94
Het Syrische Schema van de Hiërarchieke Opbouw van het Heelal . 97
De Hiërarchieke Opbouw van de Aarde 99
De Hiërarchieke Levensladder 104
De Dhyâni-Chohans 106
De Hiërarchen van het Stelsel 113
De Hiërarchie van Mededogen 117
'Eindeloze Reeksen van Hiërarchieën' 124

Hoofdstuk IV

DE LEER VAN WEZENLIJKE GELIJKHEID

De Wet van Zelf-Ontplooiïng 129
Svabhâva 132
Palingenese 133
Oerbeelden 135
De Ene Levenskracht – 'Het Oorspronkelijke Bestaan' 137
De Overdracht van het Stoffelijk Plasma en het 'Geestelijk Plasma' . 140
De Functies van Jîva 144
Overgang der Levensatomen 147

Hoofdstuk V

DE LEER VAN VOORTDURENDE VERANDERING

De Wet van Beweging. Beweging is Eeuwig 153
Opwaartse Ontwikkeling – De Wet van Evolutie 158
Pravritti en Nivritti – Evolutie en Involutie 162
De Derde Grondstelling 164
De Kringloop van Noodzakelijkheid 165
Het verkrijgen van Individualiteit 170
De Leer der Metempsychose 173
Laatste Woorden over de Derde Grondstelling 175

De Evolutie van de Mens 179
De Maanpitris 180
'De Mens ging aan alle Zoogdieren vooraf' 185
Drie verschillende Evolutieplannen voor de Mens 189
1. De Monadische Evolutie 191
2. De Evolutie van het Verstand 195
De Zonnepitris 196
'Het Ene Leven' en 'De Levens' 199
3. De Stoffelijke Evolutie 202
Oerbeelden – 'Oorspronkelijke Vormen en 'Ideële Vormen' 205
Het Hoogtepunt van de Evolutie van de Mens: de Ontwikkeling van de Saptaparna 210
Over de Leer van Nirvâna 213
Het Doel van het Bestaan 220

Hoofdstuk VI

DE ZEVENVOUDIGE WET

De Zevenvoudige Wet 227
De Zeven Gebieden 235
Lokas en Talas 239
De Zeven Element-Principes:
Tattvas, Tanmâtras, Mahâbhûtas of Prakritis 244
De Zeven Beginselen 250
Toelichting bij een schematische weergave van de Saptaparna . 255
Het Verband tussen de Zeven Beginselen en het Heelal . . . 272
De Zeven Wegen tot Zaligheid en de Zeven Waarheden 274

Hoofdstuk VII

DE LEER VAN DE SFEREN

De Leer van de Sferen 277
1. De Leer van de Bollen 281
De Caduceus 292
2. De Leer van Lokas en Talas 294
3. De Leer van de Zeven Heilige Planeten 299
4. De Leer van het Universele Zonnestelsel 307
5. De Leer van Verwantschap binnen het Stelsel 311

6. De Leer van Cyclische Reizen 318
7. De Leer van de Verhouding tussen de Monaden en het Stelsel 323

Hoofdstuk VIII

DE LEER VAN DE RASSEN

De Leer van de Rassen 341
De Mens verschijnt 346
Het Eerste Wortelras 352
Het Tweede Wortelras 357
'Vurige Levens' – De Openbaring van de Levenskracht . . . 360
De Astrale Vorm die de Monade omkleedt 363
Het Derde Wortelras 365
De Zonen van Passieve Yoga 367
De Androgyne Mensheid 368
De scheiding der Geslachten vond Achttien Millioen Jaar geleden plaats 371
Het Ontwaken van het Verstandsbeginsel 375
De Rassen met het Derde Oog 387
Mythologische Verhalen over Rassen met het Derde Oog . . 392
Het Vierde Wortelras 397
Het Vijfde Wortelras 407
Het Zesde Wortelras 413
Het Zevende Wortelras 418

Hoofdstuk IX

DE LEER VAN DE RONDEN

De Leer van de Ronden 425
1. Binnen Ronden 426
2. De Verhouding tussen Ronden en Rassen 430
3. De Verhouding tussen Ronden en Sferen 441
4. De Verhouding tussen Ronden en Wachters 451
5. De Verhouding tussen Ronden en de Toestanden na de Dood 454
6. De Verhouding tussen Ronden en Beginselen 458
Mensen van de Vijfde Ronde 463
7. Buiten Ronden 465

Hoofdstuk X

DE TOESTANDEN NA DE DOOD

De Toestanden na de Dood 473
Een Mens wordt datgene waarnaar hij verlangt 475
Twee Belangrijke Aforismen 477
Wat sterft er? 480
Het Sterfproces 482
De eerste Toestand na de Dood – Kâma-Loka 487
Het Tweede Stadium in de Toestanden na de Dood – de Tweede Dood 494
Bardo en de Toestand van Wording 499
De Derde Toestand na de Dood – Devachan 502
Buiten Ronden en Binnen Ronden 506
Skandhas 514
De Geboorte van de Persoonlijkheid 521

Hoofdstuk XI

DE LEER VAN DE TWEE PADEN

De Leer van de Twee Paden 527
De Keus uit Vier Paden 530
Ariadne en het Labyrinth 534
De Zeven Treden 537
'De Ster wier Straal Gij zijt' 538
De Vier Graden van Inwijding 540
Het Open Pad en het Verborgen Pad 548
De Drie Verheerlijkte Gewaden 551
De Leer van de Avatâras 560
Jezus de Christus – een Avatâra 570
Het Wondervolle Wezen 574

Hoofdstuk XII

DE LEER VAN UNIVERSELE KENNIS

De Leer van Universele Kennis 581
Âtma-Vidyâ 582
De Wet van 'Ontstaan' 584
'Hoe het Ene het Vele wordt' 590

De Eerste Grondstelling 596
Een Lijst van Gelijkwaardige Termen 596
Sat – Zijn-heid – De Grote Adem 599
Parabrahman – De Ene Werkelijkheid 600
Âdi-Buddhi of Âdi-Budha 601
Mûlaprakriti – Voor-cosmische Wortel-Substantie 602
Geest en Stof: Twee Aanzichten van het Absolute 604
Fohat – 'De belangrijkste Factor in de Esoterische Cosmogonie' 607
Eros = Fohat 610
Samenvatting van de Eerste Grondstelling 613
De Eerste Logos – De Tweede Logos – De Derde Logos . . 614
De Toestanden die aan Openbaring vooraf gaan en de Logoi in de Stanzas van Dzyan 623
'De eerste Les in de Esoterische Wijsbegeerte' 626
Het Beginpunt van een Stelsel 628
De Oer-Zeven 633
De Centrale Geestelijke Zon 635
Register 639

Âtmagîtâ *)

Uit de Oneindige Bron van het Al – de Bron van het Zijn – kwam ik, aeonen geleden,

Sprong ik tevoorschijn als een Vonk uit het Inwezen van de Vlam, mij van niets bewust dan van allerhoogste zaligheid.

Zo begon een cyclische reis, door onberekenbare tijdperken,

Afdalend uit de gebieden van sterrenglans –

Verwant aan hun stralende luister, vrij van alle omhulsels van vorm –

Kon ik overal gaan, snel door de eindeloze Ruimte:

Door zonnestelsels of melkweg heelallen, zonder gevoelen of bewustzijn,

Maar steeds verder neerwaarts gedreven, onweerstaanbaar aangetrokken door de gebieden van dichtheid –

Steeds verder afdalend, stadium na stadium, aangetrokken tot de rijken van Vorm.

Daar verzamelde ik mij hulsels uit de Rijken van Vuur, Lucht, Water en Aarde,

Verbleef een aeon in elk Rijk, immer zoekend naar een blijvend tehuis.

Tenslotte verliet ik de ijle rijken en werd ik geopenbaard in een stoffelijke vorm,

Gevat in een kristallijn omhulsel, waarin de zuivere schittering van de Vlam zelf weerspiegeld werd.

Na lange aeonen en cycli kreeg ik nieuwe bekleedselen:

Waardoor duurzame juwelen en stralende brillianten verwisseld werden voor schoonheid en symmetrie van vorm en kleur en geur,

Waarin het warme zonlicht een verlangen opriep om terug te keren naar het ouderhuis – hoger, steeds hoger.

Met het verstrijken van meerdere aeonen betrad ik een nieuw Rijk,

Nu kon ik mij van plek tot plek bewegen en mij weer op vleugelen verheffen;

*) Âtmagîtâ kan vertaald worden met 'Het Lied van de Monade'.

Toen kwam, met het aannemen van warmbloedige voertuigen, de nieuwe gewaarwording van toewijding, opoffering en liefde.

Tenslotte ontwaakte ik als één in de Schare van het Mensenrijk,

Leerde over de veredelende kracht van de liefde, die polsklopt in harmonie met het Goddelijk Plan.

Nu, onder de heerschappij van de Verheven Ah-hi,*)

Kan ik bewust omhoog streven, trachtend mij kennis te verwerven van Âtman:

Zoals de vonk tracht terug te keren tot de Vlam waaruit zij voortkwam.

Steeds verder opwaarts, hoger zelfs dan de wervelende Paleizen van de Planetaire Lhas,**)

Tot aan de Zeven Oer-Zonen van het Licht,

Voorbij vlammende zonnen en kometen met staarten, voorbij melkwegstelsels en eiland heelallen,

Tot aan de Centrale Geestelijke Zon . . .

Want ik heb geleerd te zeggen: Aham eva Parabrahma.***)

*) Ah-hi – Mânasaputras – Zonen van het Verstand – 'Opwekkers der Mensheid'.
**) Planetaire Lhas – Planeet Heersers, Wachters of Logoi.
***) Aham eva Parabrahma: 'Ik ben in waarheid het Grenzenloze'.

Inleiding

Wanneer men peinst over de enorme uitgestrektheden waarover men zijn gedachten kan laten dwalen, zodat men zich miljoenen sterren voor de geest kan halen zonder dat er ergens in deze oneindige ruimte een grens is, dan wordt men onvermijdelijk bezield door de gedachte dat de oneindigheid geregeerd wordt door wetten en orde – dat er waarlijk een Goddelijk Plan bestaat. Werelden, zonnen, nevelvlekken, melkwegstelsels, heelal-eilanden, alles maakt deel uit van dit Plan. Alle wezens, die die werelden bevolken, zijn ook onderdelen van dit Plan. Het heelal bestaat omdat het de uitvoering is van dat grote Ontwerp. Andere heelallen openbaren op dezelfde wijze de werking van het Goddelijke Plan.

Het Goddelijk Plan is een openbaring van de Goddelijke WET. Zoals de zon ontelbare stralen uitzendt die hetzelfde inwezen hebben als de bron waaruit zij zijn voortgekomen, zo zendt ook de Goddelijke Wet stralen uit, die van dezelfde essentie zijn als hun Bron; daarom zijn deze stralen Goddelijke wetten. Zij houden het Goddelijk Plan in stand.

De Goddelijke Wetten zijn de grondslagen van al wat bestaat; zij waren werkzaam voor het heelal tot aanzijn kwam; zij blijven functioneren zolang het heelal in een toestand van openbaring verkeert en zij zullen nog steeds hun uitwerking hebben wanneer het heelal op zal houden te bestaan. Daar deze wetten van kracht blijven of er al dan niet een mens, een planeet, een zon of zelfs een heelal in een toestand van openbaring is, *zijn zij Goddelijke Wetten*, omdat zij buiten ruimte en tijd liggen (in de zin waarin wij gewoon zijn over ruimte en tijd te denken).

Daar het Heelal tot aanzien kwam doordat het door wetten geregeerd wordt, moet alles wat zich binnen dat Heelal bevindt onder de heerschappij van dezelfde wetten staan en deel hebben aan dat Goddelijke Plan, aangezien de delen hezelfde patroon moeten volgen als het geheel. Daaruit volgt dat u zelf ook een deel bent van dat Plan.

Trekt u dit in twijfel? Vraagt u zich af of u een deel bent van de Godheid? Zoals de Schrift zegt: 'Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt en de Geest Gods in ulieden woont?' (I Corinthiërs, III, 16). God is in werkelijkheid het zelfde als het Goddelijke – één met de Goddelijke Geest – het Goddelijke Plan. Zekerheid zal echter de plaats van twijfel kunnen innemen wanneer de Goddelijke Wetten uiteengezet en ter overdenking aan u voorgelegd worden. U zult dan zien hoe u past in het Grote Ontwerp, hoe u en elke andere entiteit in de kosmos bestaat door dit

Goddelijk Plan en door de Goddelijke Wetten waardoor het beheerst wordt.
Het zal u misschien toeschijnen dat er helemaal geen Goddelijk Plan in werking is, dat de wereld in een toestand van wanorde verkeert en in tijden van onrust zelfs helemaal ondersteboven gehaald wordt wanneer gewapende conflicten uitbreken – in dat geval geeft u toe dit boek nodig te hebben. Want het heeft tot doel u uit te leggen dat er een Goddelijk Plan *bestaat* en dat Goddelijke Wetten tegelijk daarmee bestaan en erin van kracht zijn.
Wat betreft de onvolkomenheden die u voor ogen staan: deze zijn het gevolg van de handelingen van *onvolmaakte wezens*. Zolang er onvolmaakte wezens zijn, of ze nu betrokken zijn bij de gebeurtenissen in de wereld of dat zij heersen in de cosmos, zullen er onvolkomenheden zijn. Hiermee wordt niet beweerd dat volmaaktheid bestaat en evenmin dat de cosmos een openbaring is van volmaaktheid. De reden waarom wij deze gedachte niet aanhangen is het feit dat de cosmos zelf evolueert, tracht een betere cosmos te worden, tot een grotere harmonie met het Goddelijk Plan te komen. Dit is zo, omdat de cosmos de openbaring is van een Groot Wezen, hoe hoogverheven dit ook mag zijn. Er bestaat een benaming voor een dergelijk Groot Wezen; het wordt met een technisch woord de Logos of 'Wachter' van een cosmisch stelsel genoemd. De cosmos staat dus onder de heerschappij van een Cosmische Logos, die omringd is door lagere Wezens, die op hun beurt de Wetten, die binnen zijn invloedssfeer van kracht zijn, uitvoeren. Deze lagere Wezens, die op een veel hoger niveau van evolutie staan dan de mens, worden Dhyâni-Chohans genoemd – letterlijk de 'Heren van Overpeinzing' – goddelijke, denkende wezens.
Daar het werk van de Dhyâni-Chohans bestaat uit het uitvoeren van de Goddelijke Wetten, is hun voornaamste krachtsinspanning erop gericht hun taak steeds efficiënter uit te voeren, opdat zij betere uitvoerders van het Plan mogen worden. En bovendien vervolgen deze verheven Wezens – hoe ongelooflijk hoog hun evolutieniveau ook moge zijn in vergelijking met dat van de mens – zelf het pad van evolutie om nog verhevener en meer ervaren te worden, zodat zij de Goddelijke Wetten op nog volmaakter wijze en in nog groter harmonie met het Goddelijk Plan zullen kunnen uitvoeren. En zoals zij *hun* evolutionaire ontwikkeling doormaken, zo is dat het geval met alle andere wezens, die zich in hun veld van werkzaamheid bevinden, afgezien van het evolutieniveau dat deze lagere wezens bereikt hebben.
Ieder wezen heeft een aangeboren drang tot het pogen in groter harmonie te komen met de werking van het Goddelijk Plan en streeft er voortdurend naar een betere uitvoerder van de Wetten daarvan te worden, al zal het soms lijken dat hij zijn krachten op een verkeerde manier aanwendt en zo de Goddelijke Wetten tegenwerkt. Maar zelfs in dat geval komt zo'n wezen onder de werking van een van de Wetten, die hem

weer op het rechte spoor moet brengen, zodat hij te zijner tijd zal leren in harmonie te werken met de Grote Wet in plaats van er tegen in te gaan. Nu er gesteld is dat er Goddelijke Wetten bestaan, is de volgende stap aan te tonen dat zij ook van kracht zijn. Dit zullen wij doen aan de hand van uiteenzettingen over leringen, die uitgekozen werden om als voorbeeld te dienen van de werking van deze Wetten. Deze leerstellingen geven de leringen weer van de Oude Wijsheid of de Esoterische Wijsbegeerte (Gupta-Vidyâ luidt het Sanskrit woord hiervoor), zoals die in het boek *De Geheime Leer* gegeven worden. Maar eerst volgt hier een opsomming van de Wetten en de daarmee verbonden leerstellingen, zodat men bekend zal zijn met de volgorde waarin zij behandeld worden, terwijl men tegelijker tijd een inzicht krijgt in de aard en de omvang van dit werk.

DE WET VAN PERIODICITEIT. Deze wordt uiteen gezet in het axioma, dat er op elke periode van werkzaamheid een periode van rust volgt, die in de natuur is waar te nemen als dag en nacht, eb en vloed, de processen van waken en slapen, geboorte en dood, en zo voort. Eén aspect van deze Wet openbaart zich als de Wet van Voortdurende Vernieuwing, waarin de noodzaak van wedergeboorte of wederbelichaming wordt aangetoond, De leerstelling, die als voorbeeld dient van de Wet van Periodiciteit, wordt daarom de Leer van Voortdurende Vernieuwing genoemd.

DE WET VAN HET HERSTEL VAN EVENWICHT. Aangezien harmonie het natuurlijke gevolg is van het zich ontvouwen van het Goddelijk Plan, moet er, wanneer zich een storing voordoet, een correctie aangebracht worden om het verstoorde evenwicht te herstellen. Een woord dat de werking van deze Wet weergeeft is zeer bekend, het wordt in feite zelfs de Wet van Karma genoemd. De uiteenzetting over de Wet van Karma wordt gegeven onder de Leer van Evenwicht en Harmonie.

DE WET VAN WEZENLIJKE EENHEID. Deze Wet is werkelijk een illustratie van de werking van het Goddelijk Plan: iedere entiteit leeft zijn leven binnen het veld of de sfeer van een groter wezen; het grotere wezen houdt de sfeer voor de kleinere wezens in stand. De Leer van de Hiërarchieën is de naam die gekozen werd voor de leerstelling die als voorbeeld dient van de Wet van Wezenlijke Eenheid. 'Rangvolging van wezens' is in dit geval de definitie voor het woord 'hiërarchieën'. Er zijn er ontelbaar vele. De wezens die het heelal vormen en erin leven zijn allen met elkaar verbonden door een gemeenschappelijke oorsprong, geheel in overeenstemming met de Wet.

DE WET VAN ZELF-ONTPLOOIING. Deze wordt aangetoond door de drang, die elke entiteit ertoe brengt zich uit te drukken overeen-

komstig zijn fundamentele karaktereigenschappen. De leerstelling die met deze Wet verbonden is, wordt genoemd de Leer van Wezenlijke Gelijkheid.

DE WET VAN BEWEGING. Alles bewijst de werking van deze Wet, want er is niets wat geïsoleerd of statisch kan blijven. Er is altijd een kracht die het voortdrijft, steeds zoekend naar een hoger niveau. 'Het is een fundamentele wet in het occultisme, dat er in de Natuur geen rust of ophouden van Beweging kan zijn'. Deze Beweging is er niet alleen tijdens de perioden van werkzaamheid, maar ook gedurende de perioden van rust. De Leer van Voortdurende Verandering kan als voorbeeld dienen voor de Wet van Voortdurende Beweging.

DE ZEVENVOUDIGE WET. Het veelvuldig voorkomen van het getal zeven – ons zo bekend in de zeven dagen van de week, de zeven kleuren van de regenboog, de zeven tonen van de toonladder – wijst erop dat er een dergelijke Wet van kracht is. Er wordt in het bijzonder aandacht geschonken aan de volgende 'zevens': de zeven Gebieden, de zeven Lokas en Talas, de zeven Tattvas of Element-principes, de zeven Kosmische Beginselen en de zevenvoudige samenstelling van de mens. De beschouwing over de Zevenvoudige Wet wordt voortgezet in een reeks van drie hoofdstukken: De Leer van de Gebieden (verdeeld in zeven paragrafen); De Leer van de Rassen; de Leer van de Ronden.

Na de Zevenvoudige Wet wordt de tweede fase van de Wet van Periodiciteit onder de loupe genomen onder de titel 'De Toestanden na de Dood', waarin een antwoord wordt gegeven op de vraag 'Wat gebeurt er met de mens wanneer de dood intreedt?'

DE WET VAN MEDEDOGEN. Alhoewel in het gehele heelal aanwezig en een fundamentele noodzaak bij de uitvoering van het Goddelijk Plan, is de Leer van de Twee Paden een bijzonder goed voorbeeld van de werking van deze Wet.

DE WET VAN ONTSTAAN. De benaming, die voor deze Wet gekozen is, wil trachten dat diepe mysterie in de openbaring van het Leven dat elke entiteit, hetzij groot of klein, doordringt, in woorden te vangen. 'Alles is voortgekomen uit Âkâśa, gehoorzamend aan een wet van Beweging die aan alles eigen is en na een zeker bestaan sterft het weer.' De naam die gekozen is voor de leerstelling, die verbonden is met deze Wet, luidt de Leer van Universele Kennis. Hoewel dit onderwerp geheel buiten het bereik ligt van de mens in zijn huidige stadium van ontwikkeling, aangezien zijn hogere vermogens nog niet ten volle ontwikkeld zijn, worden toch enkele van de meest verheven denkbeelden, die in *De Geheime Leer* naar voren gebracht worden, in dit laatste hoofdstuk behandeld.

Door het bestuderen van de Leringen die verbonden zijn met de Goddelijke Wetten, komt u in contact met een groot Continent van Gedachten, dat de Wijsheid van eeuwen vertegenwoordigt – het erfgoed van het mensdom. Moge dit u helpen, zoals het anderen die ermee in contact gekomen zijn, geholpen heeft, zodat uw visie grootser, uw begrip dieper, uw leven edeler moge worden, in steeds groter harmonie met het Goddelijk Plan.

HOOFDSTUK I

De leer van voortdurende vernieuwing

De Wet van Periodiciteit

De eerste Goddelijke Wet, die we nader zullen bekijken, is de Wet van Periodiciteit. Deze is vervat in het axioma, dat er op elke periode van werkzaamheid een even grote periode van rust volgt; waarop een nieuwe tijd van werkzaamheid volgt, met een daarop volgende rustpauze; welke weer gevolgd zal worden door een nieuwe reeks, en zo voort. Een heel goed voorbeeld hiervan vinden we in het welbekende patroon van de dagen en nachten (veroorzaakt door het draaien van de aarde om de zon); de dag wordt gevolgd door een nacht en een nacht spoedt zich weg wanneer de dageraad een nieuwe dag aankondigt. En wanneer de zon ondergaat komt, naarmate de dag verdwijnt, een nieuwe nacht binnensluipen. Wij zeggen: elke zonsopgang brengt weer een dag – een nieuwe dag! Zeker, er is een voortdurende processie van nieuwe dagen, zoals er ook een aantal daarop volgende nieuwe nachten is. De dagen worden voortdurend vernieuwd; de nachten bieden onophoudelijk de gelegenheid voor vernieuwing.

Aan deze Wet van de Periodiciteit ligt een gedachte ten grondslag, die in *'De Geheime Leer'* geformuleerd wordt als een stelling: de tweede van drie van dergelijke stellingen, die grondstellingen genoemd worden. Hiervan wordt gezegd, dat ze zo belangrijk zijn, dat het gehele stelsel van gedachten, dat in de delen van *De Geheime Leer* gegeven wordt, berust op een juist begrip van deze stellingen. Deze drie grondstellingen zullen echter afzonderlijk behandeld worden, elk tegen zijn eigen achtergrond, samen met de leringen waarvan zij een voorbeeld zijn en niet aan het begin van dit boek. Op deze wijze van elkaar gescheiden kunnen zij beter bestudeerd worden.

De Wet van de Periodiciteit wijst nadrukkelijk op de noodzaak van een voortdurende vernieuwing. Zonder deze vernieuwing zouden de krachten, die in stand gehouden moeten worden, zichzelf uitputten. Daarom wijst dit aspect van een voortdurend weer op krachten komen op een tijd van werkzaamheid – met een technisch woord een Manvantara genoemd, letterlijk een tijdperk tussen twee Manus, van het samengestelde Sanskrit woord: *Manu*, een groot Goddelijk Wezen (waarvan er 14 zijn), dat voorgesteld wordt als Heerser over de Aarde, waarbij elke Manu regeert over een Groot Tijdperk; *antara*, tussen. In de Esoterische Wijsbegeerte wordt een Manvantara voorgesteld als een Uitademing van de Grote Adem. De Inademing wordt beschouwd als een rustperiode – met een technische term Pralaya, wat letterlijk betekent een tijdperk van ontbinding:

van het samengestelde Sanskrit woord *pra*, weg van; *laya*, van de werkwoordswortel *lî*, ontbinden. Tocht heeft zelfs tijdens de periode van rust de Eeuwige Beweging niet opgehouden te bestaan.

> 'Het verschijnen en verdwijnen van het Heelal worden voorgesteld als een uitademing en inademing van de 'Grote Adem', die eeuwig is en die, daar hij Beweging is, een der drie aanzichten is van het Absolute; Abstracte Ruimte en Duur zijn de andere twee. Wanneer de 'Grote Adem' wordt uitgestoten, wordt hij de Goddelijke Adem genoemd en beschouwd als het ademhalen der Onkenbare Godheid – het Ene Bestaan – die als het ware een gedachte uitademt, die de Kosmos wordt. Zo verdwijnt ook, wanneer de Goddelijke Adem ingeademd wordt, het Heelal weer in de schoot van de 'Grote Moeder', die dan slaapt 'gehuld in haar onzichtbare gewaden'.' (Fr. I 37; Terw. I 90).

'De Grote Moeder' is hier gelijk aan de Grenzeloze RUIMTE. Kosmos (met een *k* geschreven) is in *'De Geheime Leer'* gelijk aan het Heelal; cosmos (met een *c*) wordt gebruikt in de algemeen geldende betekenis van het woord: de wereld of ook wel het zonnestelsel.

Daar het heelal in overeenstemming met het Goddelijk Plan deze ritmische harteklop volgt, moeten alle onderdelen van het heelal eveneens gehoorzamen aan dezelfde wet waaraan het heelal onderworpen is: wat het Geheel doet, doen de onderdelen daarvan. Daarom volgt de mens hetzelfde patroon gedurende zijn levenscyclus. Bij dag staat hij op en begint een periode van werkzaamheid; bij nacht gaat hij slapen en ondergaat een periode van rust. Bij het ontwaken begint hij de volgende dag een nieuwe actieve periode; de daarop volgende nacht begeeft hij zich weer ter ruste. Tenslotte trekt hij zich geheel terug uit het actieve leven – hij verlaat het gebied van deze Aarde en gaat andere gebieden binnen, die voor ons onzichtbaar zijn. Daar heeft de mens een zeer lange rusttijd. Niettemin moet hij overeenkomstig het Goddelijk Plan vroeger of later een nieuwe periode van werkzaamheid beginnen. Dit doet hij wanneer hij terugkeert naar de Aarde en weer geboren wordt als een klein kind, om weer een lange periode van werkzaamheid op zich te nemen – en deze lange periode, of levenscyclus, wordt weer verdeeld in kortere perioden van werkzaamheid en rust.

De mens volgt deze cyclus van op aarde verschijnen en weer verdwijnen uit het rijk van de stof, omdat de Aarde waarop hij leeft, zich houdt aan hetzelfde patroon. Niet alleen de Aarde, maar alle planeten van het zonnestelsel worden beheerst door dezelfde wet, omdat de regent van dit stelsel – de Zon – zich onderwerpt aan het zelfde cyclische verschijnen en verdwijnen: een zonnemanvantara wordt gevolgd door een zonnepralaya. Op dezelfde wijze heeft het heelal zijn periode van werkzaamheid en zijn periode van rust. In ieder afzonderlijk geval – of het nu een mens, planeet, zon of heelal betreft – pulseert ieder in ritmische harmonie met het In- en Uitademen van de Grote Adem en openbaart daarbij de werkzaamheid van de Goddelijke Wet – het Goddelijk Plan.

De Tweede Grondstelling

Een analyse van de tweede grondstelling vervolgt het thema van de Wet van de Periodiciteit. De stelling begint met de woorden:

> Verder verzekert de Geheime Leer:
> 'De Eeuwigheid van het Heelal *in toto* als een grenzeloos gebied . . .'
> (Fr. I 12; Terw. I 90).

Bij het lezen van dit citaat is het van belang dat men niet afbreekt na het woord 'heelal', maar na *in toto* (hetgeen betekent 'in zijn geheel'); de reden hiervoor is, dat het begrip, dat hier bedoeld wordt, geen beschouwing is van het 'heelal' in de betekenis, die gewoonlijk aan het woord gehecht wordt. Wat daarentegen bedoeld *wordt* is het postulaat, dat 'het Heelal in toto' gelijk is aan dat wat in *De Geheime Leer* RUIMTE genoemd wordt, als het onbegrensde, grenzeloze AL, waarin ontelbare heelallen hun bestaan hebben. De eerstvolgende zin van de stelling toont aan dat deze interpretatie juist is, want er staat:

> 'dat periodiek, 'het veld van talloze onophoudelijk openbarende en verdwijnende Heelallen', die 'de openbarende sterren' en de 'vonken van de Eeuwigheid' worden genoemd.' (Fr. I 12; Terw. I 90).

Dit proces van het openbaren en verdwijnen van heelallen is typerend voor de werking van de Grote Wet. De *reden* voor hun verschijnen en verdwijnen wordt niet in de stelling gegeven, maar een aantal bladzijden verder en wel als volgt:

> 'De Geheime Leer leert de voortschrijdende ontwikkeling van alles, werelden zowel als atomen; en deze machtige ontwikkeling heeft noch begrijpbaar begin, noch denkbaar einde. Ons 'Heelal' is slechts één van een oneindig aantal Heelallen, alle 'Zonen der Noodzakelijkheid', omdat zij schakels zijn in de grote Kosmische keten van Heelallen, waarvan elk zich tot het voorafgaande verhoudt als gevolg en tot het eropvolgende als oorzaak.' (Fr. I 36; Terw. I 53).

Het mag iemand, die opgegroeid is in het westen, misschien ondenkbaar schijnen, dat men stellen kan dat er geen waarneembaar begin is voor de evolutionaire ontwikkeling van een wereld, maar wanneer men dit denkbeeld even wat nader beschouwt zal blijken dat dit veel meer in overeenstemming is met de stand van zaken waarin wij ons bevinden, namelijk, dat wij staan op een bol, die midden in de uitgestrektheid van de

Oneindigheid hangt. Weliswaar is er een begin van *deze* Aarde, zoals er ook een eind voor *deze* Aarde zal zijn: daar gaat het hier niet om. Desalniettemin was er, voordat deze Aarde ontstond, een daaraan voorafgaande bol, die op zijn beurt de wederbelichaming was van een voorgaande bol, en voor die bol bestond was er weer een andere, en zo voort, waarbij we onmetelijk ver terug gaan beneden het peil van de huidige evolutionaire ontwikkeling. Op dezelfde wijze kunnen wij ons een toenemende evolutionaire vooruitgang voor deze wereld voorstellen, die zich steeds hoger uitstrekt, veel verder dan de bereikbare hoogten van evolutie, die wij ons kunnen voorstellen. Is dit niet een veel grootser gedachte dan die ene spanne tijds van één planeetbestaan, waarbij de mens slechts één kort aardeleven heeft op deze bol?
Op dezelfde wijze is er, precies zoals er een 'keten van werelden' is, in de betekenis van een reeks van werelden, waarbij elke wereld het gevolg of het resultaat is van een voorafgaande wereld en zelf de oorzaak is voor zijn opvolger, een reeks van verschijningen van de mens op deze Aarde: elke openbaring is het resultaat van een vorige levenscyclus en het huidige leven is de oorzaak voor een volgend bestaan.
Bij het woord *gebied* in het bovenstaande citaat moeten we even blijven stilstaan, daar het in vele betekenissen gebruikt wordt en nader omschreven moet worden. Het wordt niet gebruikt in de betekenis, die in het woordenboek aangegeven wordt, maar:

> 'Zoals het in het Occultisme gebruikt wordt, geeft het woord de omvang of reikwijdte van een toestand van bewustzijn aan, of van de mogelijkheid tot waarnemen van een stel zintuigen, of de werkzaamheid van een bepaalde kracht, of de toestand van stof, die overeenkomt met een van bovenstaande mogelijkheden.' (The Theosophical Glossary van H. P. Blavatsky, onder 'Plane').

Daarom zou de zin in de tweede grondstelling: 'De Eeuwigheid van het Heelal *in toto* als een grenzeloos gebied', ook kunnen luiden: Eeuwige Ruimte – voor zover het bewustzijn zich dit kan denken zonder enige grens in richting of tijd – bestaat zonder ophouden. In dit Al-zijn verschijnen en verdwijnen Heelallen onophoudelijk.
De stelling gaat verder met een verwijzing naar de mens, hetgeen inhoudt dat, zoals dat in *De Geheime Leer* zo dikwijls met geval is, één symbool voor zowel de macrocosmos als de microcosmos kan staan – het heelal of de mens. Dit is zo, omdat de mens onverbrekelijk met het Heelal verbonden is; tegelijkertijd wordt de aandacht gevestigd op het feit dat dezelfde Goddelijke Wet evenzeer van toepassing is op het heelal als op de mens. Die zin wordt gegeven in de mysterietaal van het Boek van Dzyan:

> "De Eeuwigheid van de Pelgrim is als een wenk van het Oog van Zelfbestaan'. 'Het verschijnen en verdwijnen van Werelden is als een regelmatig getij van vloed en eb'.' (Fr. I 13; Terw. I 53).

Ook in de tweede zin wordt het Boek van Dzyan aangehaald, en nogmaals wordt de nadruk gelegd op de Wet van de Periodiciteit, ditmaal doordat verwezen wordt naar de werking van de getijden in hun ritmische cyclus van eb en vloed.

DE STATUS VAN DE MONADE IN VERBAND MET VOORTDURENDE VERNIEUWING

Er is een voetnoot ingevoegd na het woord 'Pelgrim' en deze is van belang omdat daarin aangegeven wordt welke betekenis dit woord hier heeft:

> "Pelgrim' is de benaming die aan onze *Monade* (de twee in één) gegeven wordt gedurende haar kringloop van incarnatie.' (Fr. I 13; Terw. I 53).

De Kringloop van Incarnaties of de Kringloop van Noodzakelijkheid (zoals deze ook genoemd wordt) is uitvoerig behandeld in de derde grondstelling,*) aangezien dit het hoofdmotief is van deze stelling. Maar in het voorbijgaan kan hier opgemerkt worden, dat alleen al het woord reïncarnatie voor de mens vooronderstelt – en reïncarnatie is slechts een aspect van de Leer van Voortdurende Vernieuwing. Want als er kringlopen van incarnatie zijn – een groot aantal, niet noodzakelijkerwijs een speciaal of van te voren vastgesteld aantal incarnaties – dan moet er een inherent beginsel of aantal beginselen zijn in de menselijke constitutie, die onaangetast blijven wanneer de verandering plaats grijpt, namelijk wanneer de lagere hulsels of scheden afgelegd worden. Over het algemeen wordt dit proces de 'dood' genoemd. Daar de lagere hulsels afgelegd worden, moeten zij vernieuwd worden tijdens de cyclus van incarnaties. De stoot tot deze vernieuwing wordt gegeven door de beginselen die gedurende de levens-kringloop van deze planeet onveranderd blijven en die in bovenstaand citaat de 'Monade' genoemd worden.
Wat het woord *Monade* betreft – het is aanleiding tot veel verwarring en wel in de eerste plaats omdat het op vrij onnauwkeurige wijze gebruikt wordt. Een tweede reden is het feit dat het op twee verschillende manieren wordt gebruikt: (1) het staat voor de 'Pelgrim' (zoals hierboven in het citaat), en (2) het staat voor die essentie, waaruit de Pelgrim voortkomt. Men zou kunnen zeggen dat de Monade een Straal is van de Monadische Essentie, wanneer men dit speciale punt wat nader wil toelichten. Een derde reden (misschien alleen voor diegenen die Grieks kennen) is dat Monade in de eerste plaats een eenheid betekent, *één*, dat wat ondeelbaar is, zoals het Griekse woord oorspronkelijk te kennen gaf. Verder wordt de 'Vonk der Eeuwigheid' inderdaad beschouwd als ondeelbaar. Desalniettemin wordt in deze zelfde passage de Pelgrim 'de

*) Zie hoofdstuk V, De Leer van Voordurende Verandering.

twee in één' genoemd, en dus klaarblijkelijk als een *tweevoud* gezien. Hier is een uitleg wel op zijn plaats.
'De twee in één' slaat op de twee hoogste beginselen (van de zevenvoudige samenstelling) van de mens, Âtman en Buddhi. Hoewel Âtman dikwijls vertaald wordt met 'ziel', vooral in samengestelde woorden, wordt de betekenis beter weergegeven met 'zelf', het Goddelijk Zelf. De werkelijke betekenis van het woord Âtman kan men het beste weergeven met 'ademend' (zoals sommige geleerden zeggen, die het afleiden van een werkwoordswortel *an*, hetgeen ademen betekent), en dit brengt ons tot de mystieke gedachte dat Âtman uitgeademd is uit de Oorsprong van het AL, de Bron van het Zijn.
Men zou Âtman kunnen beschrijven als dat deel van ons, dat eerder universeel is dan geïndividualiseerd; het is niet dat deel van ons dat zich bewust wordt en zegt 'Ik ben ik', evenmin dat deel dat verklaart 'Ik ben', maar veeleer 'Ik ben één met het AL'. Dit universele aspect is echter niet in staat rechtstreeks op de lagere gebieden van het zijn te werken, evenmin in de stoffelijke wereld. Het kan de lagere gebieden alleen bereiken door middel van een upâdhi (om het technische woord te gebruiken). Aan upâdhi wordt meestal de betekenis van een 'basis' of 'voertuig' toegekend, hoewel het ook vertaald zou kunnen worden met een substituut, een verschijning, een vermomming van de geest, of 'sluier van de geest'. Want dit woord is samengesteld uit *upa*, een voorvoegsel met de betekenis van de richting waarin, dichtbij, op; en *âdâh*, plaatsen op of neerzetten op. Men zou dus upâdhi kunnen vertalen met dat wat is neergezet door Âtman – namelijk het zesde beginsel, Buddhi.
Buddhi – afgeleid van de werkwoordswortel *budh*, weten, verlichten – wordt afwisselend vertaald met Geestelijke Ziel, de intelligentie, onderscheidingsvermogen, intuïtie. In de Esoterische Wijsbegeerte is Buddhi de upâdhi, of 'sluier van de geest' van Âtman en werkt in de mens als het Onderscheidmakend Beginsel. De vereniging van de 'twee in één', Âtma-Buddhi, vormt de 'Monade'.
Daar het voor de hand lag dat er verwarring zou kunnen ontstaan over het woord 'Monade', werd er inderdaad een toelichting over gegeven:

> 'Streng metafysisch geredeneerd zou het dus een fout kunnen zijn Âtma-Buddhi een MONADE te noemen, aangezien zij uit een materialistisch oogpunt beschouwd tweevoudig en derhalve samengesteld is. Evenals echter Stof Geest is en *omgekeerd* en evenals het Heelal en de Godheid, die het bezielt, niet als van elkander gescheiden kunnen worden, evenzo is het gesteld met Âtma-Buddhi.' (Fr. I 139; Terw. I 243).

Soms zien we dat er een bepalend bijvoeglijk naamwoord gebruikt wordt bij het woord Monade, zoals Minerale Monade, Planten Monade. Dierlijke Monade, Menselijke Monade, en ook dit is verwarrend. Ook hier werd een verklaring voor gegeven:

'De Monadische of beter Cosmische Essence (als men het zo noemen mag) van het minerale, planten- en dierenrijk nu, hoewel het door de gehele reeks van tijdkringen heen hetzelfde is van de laagste elementaal af tot het Devarijk toe, staat op verschillende trappen van ontwikkeling. Men zou zich zeer vergissen, wanneer men een Monade voor een afzonderlijk Wezen hield, dat zich langzaam, volgens een bepaalde weg door de lagere Natuurrijken sleept en na een onafzienbare reeks van vormveranderingen ten laatste tot bloei komt als een menselijk wezen; kortom, dat de Monade van een Humboldt afkomstig is van de Monade van een atoom hoornblende. De Natuurwetenschap, die elk atoom differentieëert, zou zich nauwkeuriger hebben uitgedrukt door in plaats van te zeggen een Minerale 'Monade', haar te noemen 'de Monade, welke zich openbaart in die vorm van Prakriti, die het Mineralenrijk genoemd wordt.' (Fr. I 138; Terw. I 242).

'De Peripatetici pasten het woord Monas in pantheïstische zin op de gehele Kosmos toe en hoewel de Occultisten gemakshalve dat denkbeeld aanvaarden, maken zij onderscheid tussen de opklimmende trappen van evolutie van het concrete uit het abstracte door uitdrukkingen te gebruiken als 'Minerale, Plantaardige, Dierlijke (enz.) Monade', enz. De uitdrukking betekent eenvoudig, dat de vloedgolf der geestelijke evolutie die bepaalde boog van zijn omloop volgt.' (Fr. I 139; Terw. I 242).

De Monaden die door die boog van hun omloop gaan, die het opdoen van evolutionaire ervaring in het Plantenrijk vereist, openbaren zich dus in die vorm van Prakriti, die bij het Plantenrijk hoort. Op dezelfde wijze hebben de Scharen van Monaden, die de ervaringen van het Dierenrijk nodig hebben, voertuigen die passen in het Dierenrijk, terwijl de Scharen van Monaden, die het ontwikkelingsstadium van het Mensenrijk doormaken, gebruik maken van menselijke lichamen. Omdat deze lichamen samenstellingen zijn, opgebouwd uit kleine levens of cellen, die onafgebroken bezig zijn met hun eigen kringloop van evolutionaire ervaring, wordt door hun onophoudelijke activiteit het voertuig voortdurend vernieuwd en wordt het menselijk lichaam zo tot een upâdhi voor de hogere beginselen gemaakt.

Wanneer men het verband ziet tussen het woord Monade en het Sanskrit equivalent daarvan, Jîva of Jivâtman, is er geen aanleiding tot verwarring. Jîva, afgeleid van de werkwoordswortel *jîv*, leven, betekent leven *per se*, het vitale beginsel. Wanneer het staat in de samenstelling Jîvâtman heeft het betrekking op de levende geest wanneer deze verbonden is met een voertuig, dit ter onderscheiding van de Universele Geest. Dat wil zeggen, wanneer Jîvâtman verbonden is met een voertuig, verschaft het de levensimpuls aan de samenstelling waaruit dat voertuig bestaat, hoe tijdelijk dat voertuig ook moge zijn. Het vâhana (of voertuig) wordt bij elkaar gehouden voor een periode van werkzaamheid zolang het Jîvâtman ermee verbonden is. Maar het vâhana moet, als alle samenstellingen weer uiteen vallen. Het Jîvâtman blijft voortbestaan nadat de samen-

stelling heeft opgehouden zich te openbaren in de stoffelijke rijken – dat wil zeggen wanneer het stoffelijk voertuig wordt afgelegd. Te zijner tijd zal de samenstelling weer bijeen gebracht, vernieuwd worden door de drijfkracht die uitgaat van het Jîvâtman. Dit is de leer van de voortdurende vernieuwing, gezien vanuit het standpunt van het Jîvâtman of de Monade.
Een heel goed voorbeeld van hoe men het Jîva zou kunnen bezien wordt in het volgende citaat gegeven. Zoals reeds eerder uiteengezet, is dit een verduidelijking van de tweede toepassing van het woord 'Monade', dat hier gelijk is aan de Monadische Essentie:

> 'Want de Monade of Jîva kan *op zichzelf* niet eens geest genoemd worden; zij is een straal, een adem van het ABSOLUTE of beter van de Absoluutheid; en de Absolute Homogeniteit, welke niet in betrekking staat tot de beperkte en de betrekkelijke eindigheid, is op ons gebied onbewust.' (Fr. I 189; Terw. I 321).

Vandaar de reden voor de verbintenis van Âtman met zijn upâdhi Buddhi, de eenheid, die de Monade vormt.
Wanneer we de bestudering van de voetnoot over de Monade en haar betrekking tot de tweede grondstelling hervatten, dan vervolgt het citaat het thema van het hierboven aangehaalde fragment. De zin begint met 'Het', hetgeen slaat op de Monadische Essentie:

> 'Het is het enige onsterfelijke en eeuwig beginsel in ons, daar het een ondeelbaar deel is van het volledige geheel – de Universele Geest, waarvan het uitvloeit en waarin het wordt opgenomen aan het eind van de kringloop. Wanneer gezegd wordt, dat het van de ene geest uitvloeit, moet een lompe en onjuiste uitdrukking worden gebruikt bij gebrek aan geëigende woorden in het Nederlands. De Vedantijnen noemen het Sûtrâtman (Draad-Ziel).' (Fr. I 13; Terw. I 53).

'De Universele Geest' is gelijk aan Paramâtman, waaruit Âtman emaneert. De letterlijke betekenis van Paramâtman is Hoogste Zelf; het is een Sanskrit woord, samengesteld uit *parama*, eerste of opperste, en *âtman*, Zelf; het wordt ook wel vertaald met Hoogste Geest. Dit symboliseert de hoogste of opperste Bron van een kosmische hiërarchie en staat gelijk met het woord 'Absolute' of 'Absoluutheid' in het op één na laatste citaat.
Over het woord Sûtrâtman zal een verklaring gegeven worden nadat de zinsnede 'opgenomen aan het eind van de kringloop' uitgelegd is.

DE BETREKKING TUSSEN DE CYCLI EN DE LEER VAN VOORTDURENDE VERNIEUWING

Omdat de ideeën, die verbonden zijn met het vraagstuk van het opgenomen worden van de Monade aan het eind van de kringloop van zo

groot belang zijn voor het verkrijgen van een beter begrip omtrent de Leer van Voortdurende Vernieuwing, is het noodzakelijk de toelichting op de tweede grondstelling even te onderbreken om een ander aanzicht van deze leer, namelijk het onderwerp van de cycli, nader te beschouwen. Want aangezien er gezegd werd dat de Monadische Essentie 'bij het eind van de kringloop opgenomen wordt', is het noodzakelijk vast te stellen welke kringloop hier bedoeld wordt.

Allereerst zou men kunnen opmerken dat het woord 'cyclus', kringloop, is afgeleid van het Griekse woord *kyklos*, hetgeen cirkel betekent. Aangezien een cirkel het symbool is voor omkeren, dalen en stijgen, een afdaling met als doel weer op te stijgen, het beëindigen van een omwenteling om weer een nieuwe te kunnen beginnen, symboliseert een reeks van cirkels een reeks van vernieuwingen.

Ideeën, die doen denken aan dit opgenomen worden, vindt men terug in oude godsdiensten, speciaal in de Hindu en Egyptische verslagen daarvan. Zij waren waarschijnlijk de grondslag voor het hedendaagse geloof in de eeuwdigheid, die er na de dood zou zijn. Men dient echter goed te begrijpen, dat het 'einde van de kringloop' niet het eind is van het leven van de mens op aarde, want er is reeds aangetoond dat de Monade niet wordt 'opgenomen' na de dood, maar blijft voortbestaan en de stoot geeft tot het in het leven roepen van een nieuw voertuig. Evenmin is het 'einde van de kringloop' het eind van een planetaire periode van de Aarde. Het is het eind van de *Solaire* cyclus, met een technisch woord het Saurya Manvantara – een Solair tijdperk van werkzaamheid, of de zeer Grote Dag. Deze wordt ook wel de Eeuw van Brahmâ genoemd en is gelijk aan de tijd van een Leven van Brahmâ, dat bestaat uit 100 van *Zijn* Jaren – wat neerkomt op 311.040.000.000.000 jaar. De zeer Grote Nacht (Mahâ-Pralaya), die volgt op de zeer Grote Dag, is even lang. Deze is ook bekend onder de mystieke benaming 'de Grote Dag-van-Zij-Met-Ons', of, zoals in de Egyptische teksten staat 'de Dag-van-Kom-Tot-Ons'. Opgenomen worden in Brahman is het het Hindu equivalent hiervan. Een passage hierover, die speciaal handelt over de Monaden die het doel bereikt zullen hebben bij het 'einde van de kringloop', kan hier aangehaald worden:

> 'Als zij het bereiken, zullen zij gedurende de gehele periode van de Mahâpralaya, de 'Grote NACHT', namelijk 311.040.000.000.000 jaar van opneming in Brahman, in de boezem van Parabrahman rusten is in de 'Onbekende Duisternis', die dan voor hen allen Licht zal worden. De Dag 'Zij-Met-Ons' is deze periode van rust, of Paranirvâna. . . . Zij komt overeen met de Laatste Dag des Oordeels van de Christenen, welke in hun godsdienst zo jammerlijk verstoffelijkt is.' (Fr. I 105; Terw. I 192).

> 'Op de drempel van Paranirvâna herneemt zij [de Monadische Essentie]weder haar oorspronkelijke Inwezen en wordt zij opnieuw het Absolute.' (Fr. I 106; Terw. I 192).

Terwijl de Monadische Essentie 'haar oorpsronkelijk Inwezen weder herneemt', of rust 'in de boezem van Parabrahman', keert de materie of substantie, waaruit de zon en het zonnestelsel bestaan, terug tot een laya toestand – een toestand waarin substantie homogeen wordt en niet werkzaam kan zijn of zich differentiëren. Dit blijft zo gedurende de gehele zeer Grote Nacht – voor de aangegeven tijdsduur. Hoewel men zou kunnen zeggen dat dit Tijdperk neerkomt op een eeuwigheid, komt er nochtans een einde aan. Overeenkomstig de Goddelijke Wet, die stelt dat de zon moet wederkeren, of zich moet wederbelichamen, voor een periode van werkzaamheid die even lang duurt als het Mahâ-Pralaya, zal de Monadische Essentie, wanneer de nieuwe Solaire Kringloop een aanvang neemt, opnieuw door middel van upâdhis ('sluiers van de geest') met de werelden van vorm verbonden worden.

Verklaren wij de woorden die in het citaat gebruikt worden:

Parabrahman: een woord dat speciaal in het Vedantijnse wijsgerige stelsel wordt gebruikt en op dezelfde wijze in de gehele *Geheime Leer* wordt gebezigd. Een korte uitleg hiervan luidt als volgt: Daar Brahman gedefinieerd wordt als de opperste hiërarch van een stelsel (of dat stelsel nu een cosmos of een heelal is), geeft de filosofische inhoud van het woord Parabrahman datgene aan, wat *hoger is* dan de Opperste Hiërarch (*para* betekent 'hoger dan'). Dit 'hoger dan' is echter niet iets wat eindig is, evenmin doelt het op 'andere heelallen', aangezien ieder 'ander Heelal' *zijn* Kosmische Hiërarch heeft, elk met zijn 'hoger dan'. Parabrahman*) is dus datgene wat oneindig is, onkenbaar, zonder grenzen – het Grenzeloze. De gelijkwaardige Kabbalistische term is Ain Soph.

Paranirvâna: In de Buddhistische wijsbegerte het hoogste Nirvâna *(para,* hoger dan, ver, ver weg, enz.; *Nirvâna,* een verheven toestand van absoluut bestaan en absoluut bewustzijn.) 'Absoluut *Niet-Zijn,* hetgeen gelijk is aan absoluut *Zijn* of 'Zijnheid', de toestand die de menselijke Monade bij het einde van de Grote Kringloop bereikt.**)

*) Geven wij een uittreksel van Subba Row, de grote verklaarder van de Vedânta filosofie, die dikwijls wordt geciteerd in *De Geheime Leer:* 'Alle oude Vedantijnse schrijvers hebben als uitgangspunt geformuleerd dat Parabrahman het ene inwezen is van bijna alles in de cosmos. Dit Parabrahman, dat bestaat voordat alle dingen in de cosmos bestaan, is het ene inwezen van waaruit een centrum van energie ontstaat, dat ik voorlopig de Logos zal noemen.' – *Notes on the Bhagavad Gîtâ,* blz. 17-18. (P.L. ed.).

H.P.B. definieert de Vedânta als volgt: 'Een mystiek wijsgerig stelsel, dat ontstond uit de pogingen van generaties van wijzen om de geheime betekenis van de Upanishads te doorgronden . . . Sankarâchârya, die het Vedântijnse stelsel populariseerde en de grondslag legde voor de Advaita filosofie, wordt wel eens de stichter van de moderne scholen van de Vedânta genoemd.' (Theos. Gloss. onder Vedânta").

**) Theos. Gloss., onder 'Paranirvâna'. Van gelijke betekenis als het woord Paranishpanna: samengesteld uit *para,* hoger dan; *nis,* uit vandaan; *pad,* lopen, gaan; dus letterlijk 'te boven gegaan zijnde' – doelend op dat wat boven het huidige cosmische stelsel is uitgestegen.

Degenen onder de lezers die geïnteresseerd zijn in getallen of in numerologie, zullen de berekening van de getallen, die de tijdsduur van de cyclus van het zonnestelsel aangeven, waarschijnlijk belangwekkend vinden. De oplossing hiervan kan worden gevonden met een Kabbalistische cijferreeks: 666*). Eén manier om deze reeks te ontcijferen kan toegepast worden met behulp van de Gematria (een methode om getallen te gebruiken, zoals die voorkomt in de Kabbala):
Het eerste cijfer 6, of 6 in de positie van 'honderd' geeft het sleutelgetal van de oude Chaldese cyclus die bekend staat als de Naros – 600. Maar er waren drie cycli van de Naros: de Grote, de Middelste en de Kleine. Het tweede cijfer 6, of 6 in de positie van 'tien', geeft 60. Tel twee 60's bij elkaar op en men krijgt het sleutelgetal tot de Chaldese Saros – 120.
Zo zijn dus twee sleutels tot cycli gegeven; de manier waarop de Chaldese cycli werden gehanteerd is echter verloren gegaan. Laten wij ons daarom wenden tot de cycli van de Hindu yugas, omdat de wijze, waarop deze gehanteerd worden, bekend is. Velen verwonderen zich erover dat het huidige tijdperk, het IJzeren Tijdperk, of het Tijdperk van Zonde genaamd, de Sanskrit naam voor de 'één-oog' (zoals de dobbelaars soms zeggen), draagt, want de letterlijke betekenis van Kali is de naam van die zijde van de dobbelsteen, waarop één oog staat – de verliezer**). Zij zien geen verband tussen het Tijdperk van Duisternis en het ene oog op de dobbelsteen. Een aanwijzing ligt echter in het getal zelf, dat de sleutel geeft tot het gebruik van de getallen van de cycli – door middel van de *namen* van de yugas. Het woord *yuga* betekent een cyclus, een tijdperk; het is is afgeleid van de werkwoordswortel *yuj*, verenigen. Men merke op, dat door getallen samen te voegen men een reeks cijfers krijgt, die een zekere tijdsduur of een tijdperk aangeven.
Het cyclische getal dat de lengte van het Kali-yuga aangeeft kan bepaald worden door het Kabbalstische 666, en wel op de volgende wijze:

De eerste 6 of 6 in de positie van 'honderd'		
(de cyclus van de Chaldese Kleine Naros) is 600		
De tweede 6 of 6 in positie van 'tien' is 60		
De som hiervan geeft (door vermenigvuldiging)	36.000	
De derde 6 heeft de waarde van 6 en geeft		
wanneer verdubbeld (6 + 6, of 6 x 2)	12	
De som van deze getallen geeft (door vermenigvuldiging)		432.000

*) In *De Geheime Leer* wordt de aanwijzing gegeven dat 666 een waardevolle sleutel bevat; er wordt echter niet bij gezegd wat het betekent of hoe men dit getal zou kunnen gebruiken.

**) Het is misschien interessant te vernemen dat de *Mahâbhârata* vermeldt, dat de helden van dat grote epos (de Pandavas en de Kurus) zeer bedreven waren in het dobbelen. De *Bhagavad Gîtâ* is een episode die voorkomt in een van de voornaamste hoofdstukken (er zijn er achttien) van de *Mahâbhârata*. Dit woord betekent 'de grote (oorlog) van de Bhâratas'.

Vermenigvuldig dit getal met de *getalswaarde* van Kali-yuga (namelijk 1) en de uitkomst geeft het aantal jaren van het Kali-yuga 432.000 jaar

Het tijdperk dat aan het Kali-yuga vooraf ging staat bekend als het Dvâpara-yuga – *dvâpara* is de naam van die kant van de dobbelsteen waarop twee ogen staan. Vermenigvuldigt men de *getalswaarde* van het Dvâpara-yuga (namelijk 2) met het aantal jaren van de Kali-yuga cyclus, dan is de uitkomst de duur van het Dvâpara-yuga, namelijk 864.000 jaar

Het tijdperk dat aan het Dvâpara-yuga vooraf ging draagt de naam Tretâ-yuga – *tretâ* betekent *trey*, de zijde van de dobbelsteen met drie ogen erop. Tretâ betekent ook 'drie vuren', het tijdperk van de triaden, ook bekend als het Zilveren Tijdperk. Vermenigvuldigt men de getalswaarde van het Tretâ-yuga (namelijk 3) met het aantal jaren van de Kali-yuga cyclus, dan geeft de uitkomst van deze berekening de duur aan van het Tretâ-yuga 1.296.000 jaar

De eerste in de reeks van de vier yugas, het Gouden Tijdperk, wordt het Krita-yuga genoemd. Krita, het verleden deelwoord van de werkwoordswortel *kri*, doen, heeft de bijbetekenis van goed gedaan, goed. Dit yuga is ook bekend als het Satya-yuga – *satya* betekent waarheid, eerlijkheid – het Tijdperk waarin de waarheid de opperste heerschappij voert. Wanneer we de getallenreeks van de andere yugas vervolgen en het getal van de Kali-yuga cyclus vermenigvuldigen met 4, dan krijgen we de lengte van het Krita-yuga 1.728.000 jaar

De som van de vier yugas verschaft ons de tijdsduur van een Mahâ-yuga (letterlijk 'Grote Eeuw') en is gelijk aan 4.320.000 jaar

Dit zelfde getal kan men door middel van de Chaldese cycli als volgt berekenen:

Vermenigvuldig de Kleine Naros met de Saros: de uitkomst is 72.000: – 600 x 120 = 72.000.

Vermenigvuldig de uitkomst van deze twee Chaldese cycli (72.000) met de 'tweede 6' van de 666 reeks, namelijk 60 en de uitkomst is de duur van het tijdperk van 1 Mahâ-yuga: 72.000 x 60 = 4.320.000.

Keren wij terug tot de Brahmaanse cyclische perioden: in de *Bhagavad Gîtâ**) wordt de lengte van een Dag van Brahmâ gegeven als 1000 omwentelingen van de yugas (Mahâ-yuga) oftewel 4.320.000.000 jaar. De be-

*) Hoofdstuk VIII.

tekenis van dit getal – of de lengte van een Dag van Brahmâ – is, dat het de duur weergeeft van de regering van de 14 Manus (994 Mahâ-yugas plus sandhis of 'interregnums'), hetgeen gelijk staat met een Kalpa of de duur van een planetair Manvantara. De planetaire periode van activiteit wordt dan gevolgd door een planetaire periode van rust – het planetaire pralaya – van dezelfde lengte, dit overeenkomstig de Goddelijke Wet. Het planetaire pralaya zal gevolgd worden door een planetaire wederkeer of een planetaire wederbelichaming. Aan het einde van deze planetaire periode van werkzaamheid zal weer een planetair pralaya volgen. Deze reeks van planetaire manvantaras en pralayas zal zich voortzetten zo lang als de Solaire Cyclus duurt. Zoals staat in de *Bhagavad Gîtâ:**)

> 'Alle werelden tot aan die van Brahman zijn onderhevig aan voortdurende wedergeboorte. Bij het aanbreken van een Dag van Brahmâ komen alle dingen uit het ongeopenbaarde in openbaring. Wanneer de Nacht van Brahmâ nadert gaan alle dingen weer op in het ongeopenbaarde. Maar er is iets wat bij het oplossen van alle andere dingen niet wordt vernietigd; het is ondeelbaar, onverwoestbaar en van een andere aard dan het zichtbare.'

De lengte van de Solaire Cyclus kan uitgerekend worden door de 666 reeks en wel op de volgende wijze:

Vermenigvuldig de Grote Naros (600.000) met de Saros: 600.000 x 120: de uitkomst is 72.000.000 – de duur van de Solaire Cyclus of de levensduur van het zonnestelsel – het Zonne Manvantara, in *Mahâ-yugas.*
Om de berekening af te maken: drukken wij een Mahâ-yuga uit in 'aardjaren': 72.000.000 x 4.320.000 = 311.040.000.000.000 jaar of een Zonne Kalpa. In het Brahmaanse stelsel staat deze periode bekend als de Eeuw van Brahmâ of Brahmâ's Leven. De manier om het Leven van Brahmâ te berekenen wordt als volgt gegeven in de *Mahâbhârata,* gebaseerd op de berekening van een Kalpa (of een Dag van Brahmâ): 30 van dergelijke kalpas zijn gelijk aan één maand van Brahmâ, wiens jaar bestaat uit 12 maanden; zijn leven bestaat uit 100 van dergelijke jaren.
De Maand van Brahmâ krijgt men door de Dagen en Nachten op te tellen en ze met 30 te vermenigvuldigen. Wanneer de uitkomst hiervan wordt vermenigvuldigd met 12 zal de uitkomst een Jaar van Brahmâ zijn. De lengte van het Leven van Brahmâ verkrijgt men wanneer men de duur van zijn Jaar vermenigvuldigt met 100. In cijfers uitgedrukt:

4.320.000.000 x 2 x 30 x 12 x 100 = 311.040.000.000.000 jaar.

Aangezien de berekening van de diverse cycli, die tenslotte culmineert in de duur van de Zonnecyclus, dezelfde is of men nu de Chaldese getallen gebruikt of de Hindu getalreeksen, lijkt het nauwelijks nodig er hier op te wijzen dat beide systemen ontegenzeggelijk uit dezelfde bron afkomstig moeten zijn – de Geheime Leer der eeuwen.

*) Hoofdstuk VIII, in de bewerking van W. Q. Judge.

Zoals reeds is aangegeven, is deze uiteindelijke, enorme periode van jaren, die de Zonnecyclus beslaat, slechts één Zonnemanvantara. Hoewel daarna de zeer Grote Nacht valt, die een evenlange periode in beslag zal nemen, zal wanneer deze tijd verstreken is, een nieuw zonnestelsel te voorschijn komen, dat zich zal wederbelichamen en dat het gevolg zal zijn van het daaraan vooraf gaande stelsel – overeenkomstig de Leer van Voortdurende Vernieuwing.

> 'Het Occultisme zegt . . . met dezelfde beslistheid als ooit: 'STOF IS EEUWIG en wordt slechts periodiek atomisch (een aanzicht van de stof)'. Dit is even zeker als dat de andere bewering, door de sterrekundigen en natuurkundigen nagenoeg eenstemmig aangenomen – namelijk, dat het Heelal voortdurend verslijt en dat dit tenslotte zal voeren tot het uitdoven van de Zonnevuren en de vernietiging van het Heelal – op de wijze, zoals de Mannen der Wetenschap die opvatten, geheel onjuist is. Evenals het steeds in tijd een eeuwigheid geweest is, zo zullen er periodieke ontbindingen van het geopenbaarde Heelal plaats vinden, maar (a) een gedeeltelijke *Pralaya* na elke 'Dag van Brahmâ' en (b) een Universele pralaya – de MAHÂ-PRALAYA – eerst na het verstrijken van elke eeuw van Brahmâ.' (Fr. I 451; Terw. I 709).

Het verschil tussen de twee Pralayas is zeer groot: (a) slaat op de ontbinding van een planeetketen aan het eind van een Dag van Brahmâ – een periode van 1000 Mahâ-yugas; (b) slaat op het uiteenvallen van het zonnestelsel aan het eind van een Eeuw van Brahmâ – een periode van 72.000.000 Mahâ-yugas.
Men dient in gedachten te houden dat de Leer van Voortdurende Vernieuwing betrekking heeft op de lagere hulsels of buitenste scheden, die zich openbaren op het stoffelijk gebied, terwijl het innerlijke, geestelijke, ondeelbare basisbeginsel – wat de Monadische Essentie genoemd wordt – van pralaya tot manvantara blijft bestaan, als ook van periode van werkzaamheid tot periode van rust. Dat wil zeggen: de Monadische Essentie overleeft de perioden van ontbinding en is verantwoordelijk voor de processen van wederbelichaming of wederopenbaring, die plaats vinden wanneer de rustperiode beëindigd is en een nieuwe cyclus van werkzaamheid begint. Het principe is hetzelfde of men nu een zonnestelsel, een planeet, of een mens beziet. Dit is vastgelegd in de zinsnede die vooraf gaat aan 'van binnen buitenwaards' in de volgende passage:

> '. . . wanneer de zogenaamde 'Schepping' of vorming van een planeet is volbracht door die kracht, welke door Occultisten met LEVEN en door de Wetenschap met 'energie' wordt aangeduid, dan heeft het verloop van binnen buitenwaards plaats; er wordt gezegd, dat elk atoom in zichzelf scheppende energie van de goddelijke adem bevat.' (Fr. I 9; Terw. I 48).

Men bedenke dat de Goddelijke Adem als het ware een projectie is van

de Grote Adem, die (zoals reeds bij het begin van dit hoofdstuk naar voren werd gebracht) eeuwig is. In de Occulte Catechismus, die in vraag-en-antwoord vorm gesteld is, wordt het als volgt weergegeven:

> 'Wat is het, dat immer komt en gaat?'
> 'De grote Adem.' (Fr. I 8; Terw. I 47).

Het 'komen' symboliseert het samentrekken of Inademen van de Grote Adem – hetzelfde als Pralaya. Het 'gaan' staat voor het zich uitzetten of Uitademen van de Grote Adem – Manvantara.
De reden waarom het proces van emanatie of ontplooiing – in het op een na laatste citaat 'schepping' genoemd – plaats kan vinden ligt in het feit dat de Goddelijke Adem zich als het ware concentreert in een 'middelpunt'. Dit middelpunt werkt als brandpunt voor de bezielende krachten, die van binnenuit buitenwaards gaan, doordat de uitzettende krachten door deze draaikolk heen losgelaten worden.
In het geval van wederbelichaming van een mens treedt de Monade op als een soort krachtsmiddelpunt, waardoor de krachten van de Monadische Essentie losgelaten worden. Het zendt een straal uit, die dienst moet doen op het stoffelijk gebied als upâdhi*). Wanneer deze Straal verbonden wordt met een brandpunt – een 'levenszaad' – beginnen deze bezielende krachten van binnenuit buitenwaarts te werken, waarbij ze eerst tot het Modellichaam en later tot het uiterlijk voertuig (het Stoffelijk Lichaam) de elementen aantrekken, die gebruikt worden voor het opbouwen van de lagere bekleedselen of scheden. Dit wordt in het nu volgende citaat aangeduid als 'het vormen van nieuwe menselijke beginselen'. Hiermee worden de vier lagere beginselen van de zevenvoudig samengestelde mens aangeduid, hetgeen meestal het lagere viertal wordt genoemd. De drie onsterfelijke beginselen van het zevenvoud – de Monade (Âtma-Buddhi) en Manas (het Verstandsbeginsel) – zijn natuurlijk niet 'nieuw'. Het is waarschijnlijk nuttig om de 'beginselen die uiteen vallen' en weer samengebracht worden voor een nieuwe belichaming hier op te noemen: Kâma (het Begeertebeginsel); Prâna (het Levensbeginsel); Linga-śarîra (het Modellichaam – dat het voertuig is van Prâna); het Sthûla-śarîra, het Stoffelijk Lichaam.**) Het uiteenvallen van de lagere beginselen is natuurlijk een tijdelijke fase.

> 'Zo wordt het duidelijk hoe volmaakt de analogie is tussen de processen der Natuur in de Kosmos en in de individuele mens. Laatstgenoemde doorleeft zijn levenskring en sterft. Zijn 'hogere beginselen', in de ontwikkeling van een planeetketen overeenkomende met de

*) Dit werd uiteen gezet in de paragraaf 'De Status van de Monade in Verband met Voortdurende Vernieuwing' – Een verdere uitleg wordt gegeven in de volgende paragraaf 'Sûtrâtman – De Lichtende Draad van Onsterfelijk Monadeschap.'

**) Dit onderwerp wordt geheel besproken in hoofdstuk VI – 'De Zevenvoudige Wet' en in hoofdstuk X – 'De Toestanden na de Dood'.

> Monaden, die een kringloop volbrengen, gaan naar Devachan, wat overeenkomt met het 'Nirvâna' en de toestanden van rust, die tussen twee ketens in liggen. De lagere 'beginselen' van de mens vallen mettertijd uiteen en worden door de Natuur opnieuw gebruikt voor het vormen van nieuwe menselijke beginselen; hetzelfde proces vindt plaats bij het oplossen en vormen van Werelden. Daarom is de analogie de betrouwbaarste gids voor het begrijpen van de Occulte Leringen.' (Fr. I 135; Terw. I 236).

De overeenkomst, die er bestaat tussen de processen van de Kosmos en in de mens, is een aanwijzing dat de Ene Wet in het gehele Universum werkzaam is. De werking van het Goddelijk Plan wordt er door aangetoond.
De uitleg over de kringlopen van de Monade en het overgaan naar Devachan zijn onderwerpen, die in speciale hoofdstukken behandeld zullen worden. *)
Wat betreft de 'toestanden van rust die tussen twee ketens in liggen': dit is technisch bekend onder de benaming 'Laya-toestand' en deze blijft gedurende de cyclus van niet-werkzaamheid, die veroorzaakt wordt door een Planetair Pralaya, welke volgt op een Dag van Brahmâ (of Manvantara). Een 'keten' bestaat uit een reeks van zeven bollen, die tijdens het Planetair Manvantara een planeetstelsel vormen. De wederbelichaming van een planeetstelsel of een 'planeetketen' zal ook bestaan uit zeven bollen wanneer weer een nieuw Manvantara tot werkzaamheid komt.

SÛTRÂTMAN – DE LICHTENDE DRAAD VAN ONSTERFELIJK MONADESCHAP

Thans zullen wij de analyse van de tweede grondstelling voortzetten. Allereerst dienen wij een verklaring te geven van het Vedantijnse woord *Sûtrâtman*, waarvan reeds gezegd is dat het, wat de betekenis betreft, gelijk is aan de Monade. We zullen hier weer dezelfde gedachte terug vinden, die onder woorden gebracht is in de tweede grondstelling, namelijk dat perioden van werkzaamheid gevolgd worden door perioden van rust. Deze perioden worden in het nu volgende citaat 'actieve en passieve tijdperken' genoemd.

> 'In ieder onzer *is* die gouden draad van ononderbroken leven –periodiek verdeeld in actieve en passieve tijdperken van zinnelijk bestaan op Aarde en bovenzinnelijk bestaan in Devachan – van de aanvang van ons verschijnen op aarde af. Dit is het Sûtrâtman, de lichtende draad van onsterfelijk *onpersoonlijk* Monadeschap, waaraan onze aardse levens of voorbijgaande *Ikheden* gelijk zoveel parelen geregen zijn – zoals de Vedische wijsbegeerte het op schone wijze uitdrukt.' (Fr. II 451; Terw. II 633).

*) De kringlopen van de Monaden worden verklaard in hoofdstuk IX – 'De Leer van de Ronden'. Het onderwerp Devachan wordt behandeld in 'De Toestanden na de Dood' – hoofdstuk X.

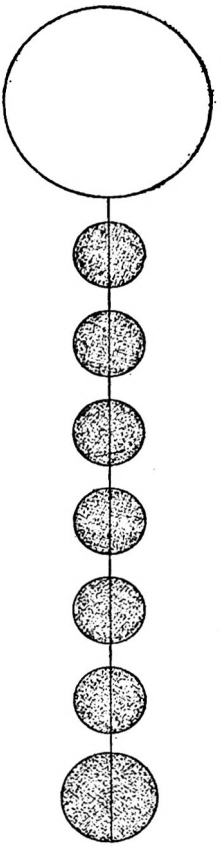

Een schematische weergave van het Sûtrâtman en de vergankelijke ego's.

Devachan is de toestand van gelukzaligheid, hier bovenzinnelijk genoemd, die de hogere, onvergankelijke triade na de dood binnengaat voor een passief tijdperk. Wanneer de rustperiode voorbij is verlaat de onsterfelijke triade die toestand van gelukzaligheid voor een nieuwe wedergeboorte op aarde. Het feit dat het woord *is* schuingedrukt is, wijst erop dat het draadzelf door de gehele cyclus van levens blijft bestaan. De sterfelijke persoonlijkheden worden hier de 'voorbijgaande Ikheden' genoemd.
Sûtrâtman is een samengesteld Sanskrit woord, dat speciaal in de Vedantijnse wijsbegeerte wordt gebruikt; *sûtra*, draad; *âtman*, zelf. Dit Draadzelf kan beschreven worden*) als het gouden koord waardoor de mens zich op aarde kan openbaren, daar het het onsterfelijke Zelf verbindt met het tijdelijk voertuig. De schakel blijft bestaan gedurende alle actieve en passieve tijdperken, die in een leven voorkomen. Een actief tijdperk bestaat uit de tijd van werkzaamheid overdag, terwijl de passieve periode de rusttijd 's nachts is. In al deze actieve en passieve perioden is men zich niet bewust van enige verandering, want er is er, voor zover het het Draadzelf betreft, geen opgetreden. Wanneer men de lange passieve periode ingaat, die wij de 'dood' noemen, is er nog steeds geen verandering voor het Draadzelf tijdens die lange rusttijd. Want het is altijd aanwezig, onverbrekelijk verbonden met het blijvende Zelf dat niet sterft wanneer het stoffelijk voertuig wordt afgelegd. Wat betreft de *persoonlijkheid* of het vergankelijk Ego, dat op aarde bestond, deze blijft als een parel aan de draad achter, ook al heeft hij zijn uiterlijk hulsel of schakel in de stoffelijke wereld, het lichaam, achtergelaten op het stoffelijk gebied.

Ter verduidelijking verwijzen wij naar het schema. De grote cirkel bovenaan stelt een gouden bol voor, symbool voor de Monadische Essentie. Wanneer een mens op de drempel van een actief tijdperk staat, om een levenskringloop op aarde te gaan doormaken, dan wordt er een straal uitgeworpen of uitgestoken vanuit de Monadische Essentie in de stoffelijke rijken en door middel van de wonderbaarlijke processen waardoor een kind wordt voortgebracht, vindt er een geboorte plaats in de stoffelijke wereld. Naarmate de baby opgroeit tot kind en het kind tot volwassene, wordt er een persoonlijkheid ontwikkeld. Deze persoonlijkheid, dit Ego, is met zijn oorsprong, het Jivâtman of de Monadische Essentie verbonden door een gouden draad, het Sûtrâtman. Bij de dood blijft deze persoonlijkheid, hier afgebeeld als een kleine cirkel, als een parel achter aan het Draadzelf. Dan wordt er een periode van passiviteit doorgemaakt. Wanneer de rustperiode voorbij is, wordt er weer een straal uitgezonden in de wereld van stof en deze doet weer een persoonlijkheid ontstaan, die

*) In de nu volgende verklaring wordt de uitleg van *De Geheime Leer* gevolgd en niet zo zeer de Vedântijnse, aangezien H.P.B. zegt dat 'hun uitlegging enigszins verschilt van die der Occultisten, het wordt evenwel aan de Vedântijnen zelf overgelaten dit verschil te verklaren'. (Fr. I 13; Terw. I 53).

zich in de wereld openbaart voor een nieuwe periode van werkzaamheid. Hierop volgt weer een rustperiode en er wordt weer een persoonlijkheid aan de draad geregen. Dit proces wordt gedurende het hele Manvantara voortgezet.
In het schema symboliseert elke bol aan de draad een belichaming en het vormen van een persoonlijkheid tijdens een periode van werkzaamheid op aarde. Iedere persoonlijkheid blijft als een parel aan de draad geregen of als een juweel in een halssnoer. De laagste bol symboliseert de huidige persoonlijkheid: deze is groter dan de andere, omdat zij overheersend is en men zich er voortdurend van bewust is. Het ego wordt zozeer in beslag genomen door zijn activiteiten en ervaringen op aarde, dat het zich niet bewust is van de voorgaande persoonlijkheden of parels aan de draad. Het zal zelf ook als een parel achtergelaten worden wanneer de dood intreedt. Het belangrijkste is echter, dat iedere persoonlijkheid omgevormd kan worden tot een mooie parel – of onafgewerkt kan blijven.
De parels zijn hier afgebeeld als hangers, de een onder de ander, en niet in de vorm van een halssnoer om de nadruk te leggen op het volgende. Elke bol, die een persoonlijkheid of een voorbijgaand ego voorstelt, is, hoewel zij vluchtig en niet blijvend genoemd wordt, alleen vergankelijk voor zover het haar verhouding tot de stoffelijke wereld betreft. Zij wordt verondersteld achter te blijven als een parel aan het Sûtrâtman, omdat zij de basis verschaft voor het vormen van de nieuwe persoonlijkheid, die voortgebracht zal worden in de nieuwe geboorte of incarnatie op aarde. Het is duidelijk, dat er, wanneer er een nieuwe geboorte plaats vindt in de stoffelijke wereld, een nieuw lichaam wordt opgebouwd, dat geboren wordt uit nieuwe ouders en dat de bijbehorende persoonlijkheid, die ontwikkeld zal worden, een *nieuwe persoonlijkheid* zal zijn, die als een phoenix 'groeit' uit de as (of Parel) van het vroegere ego. Dit is zo omdat die 'parel', die aan het Sûtrâtman achterbleef, de vorm of het patroon verschaft voor het nieuwe ego, dat daarom het resultaat is van de oude persoonlijkheid. Het vergankelijke ego gaat dus in werkelijkheid niet 'verloren', het is aanwezig in de nieuwe individu, die op aarde leeft – door het Draadzelf verbonden met het permanente Zelf.
Verder is (om tot het schema terug te keren) de grootste afhangende bol, die de huidige persoonlijkheid op aarde voorstelt, niet alleen uit de bol die er direct aan voorafgaat voortgekomen, maar uit alle voorgaande bollen (of persoonlijkheden), die bij wijze van spreken gecombineerd of vermengd zijn in het huidige ego. Tegelijkertijd is de persoonlijkheid aan een voortdurende verandering onderhevig, omdat zij in de wereld leeft en voortdurend een nieuw gedachtenpatroon, zowel als nieuwe oorzaken schept. Zo wordt de mens steeds 'nieuw', terwijl hij tegelijkertijd altijd de som van al zijn vorige levens vertegenwoordigt, daar het Sûtrâtman 'van het begin van onze verschijning op deze aarde *is*'.
Tot besluit van deze uitleg over de schematische weergave van het Sûtrâtman moet nog gezegd worden dat in werkelijkheid de bovenste

cirkel, die de Monadische Essentie voorstelt, ook weer verbonden is met zijn Bron, Paramâtman – maar aangezien deze eenheid op geen enkele manier afgebeeld kan worden, wordt dit aan de verbeeldingskracht van de lezer overgelaten.
Dezelfde gedachte, die verbonden is met het Sûtrâtman, vinden we in de Stanzas van Dzyan. Het daarin gebruikte symbool is even mooi, zo niet zelfs meer verheffend, want daarin wordt de Monadische Essentie symbolisch voorgesteld door een vlam, terwijl datgene dat het vergankelijke ego moet voorstellen, afgeschilderd wordt als een vonk, die aan de vlam hangt aan de draad van Fohat – namelijk de Levensdraad – het zelfde als het Sûtrâtman. Een vonk komt in al zijn schittering tevoorschijn uit een vlam en verdwijnt dan weer, desalniettemin blijft de vlam, ongeacht het aantal vonken die uit deze Bron voortkomen, bestaan. Hier zijn de woorden van die śloka (dat vers), gevolgd door een vraag met het bijbehorend antwoord:

> 'De vonk hangt neer van de vlam aan de fijnste draad van Fohat.' (Stanza VII, śloka 5).
>
> 'Wat is die 'Vonk', die van de vlam neerhangt?' Het is JÎVA, de MONADE in verbinding met MANAS of liever het aroma daarvan – datgene, wat van elke persoonlijkheid, indien deze waardig is, overblijft en door de draad des levens van Âtma-Buddhi, de Vlam, neerhangt.' (Fr. I 182; Terw. I 312).

Manas, het Verstandsbeginsel, stelt de Monade in staat haar levensdraad te projecteren naar de lagere voertuigen, want Hoger Manas (technisch Manas-Taijasî, dat wil zeggen, Manas met het licht van Buddhi, dat hier vergeleken wordt met het 'aroma van Manas'), ook het Reïncarnerend Ego genoemd, geeft de impuls tot het weer samenbrengen van de lagere beginselen voor een nieuwe incarnatie op aarde. Bovendien wordt via het Manasbeginsel de verbinding gelegd tussen de persoonlijkheid en het permanente Zelf.
Het thema wordt verder uitgewerkt in de volgende śloka (vers 6):

> 'Van de eerstgeborene af wordt de draad tussen de Stille Wachter en zijn schaduw sterker en stralender met elke verandering.' (Stanza VII, śloka 6).

De 'eerstgeborene' is de 'primitieve of de eerste mens', die de Kringloop van Noodzakelijkheid begint, welke uitloopt in de ontelbare reeks incarnaties op aarde. De 'draad' is weer de levensdraad, de draad van Fohat, Sûtrâtman. De 'Stille Wachter' staat voor Jîvâtman of de Monade, later genoemd het Goddelijke Oerbeeld. Deze wordt beschouwd als de Stille Wachter, omdat zij zich niet kan openbaren in de stoffelijke gebieden en daarom eerder een toeschouwer is dan een deelnemer in de belichaming op aarde. De 'schaduw' is de persoonlijkheid of het vergankelijke ego,

alhoewel verbonden met de Stille Wachter. 'Iedere verandering' betekent iedere reïncarnatie.

> '... de 'Waker' en zijn 'Schaduwen' – deze laatste zijn even groot in aantal als de reïncarnaties van de monade – zijn één. De Waker, of het goddelijk oerbeeld, bevindt zich op de bovenste sport van de ladder van het zijn, en de schaduw op de laagste. ... Haar *oorsprong*, de Geest, (Atman) is natuurlijk één met *Paramâtman* (de Ene Universele Geest) ... 'Mijn Vader, die in de Hemelen is en Ik – zijn één', zegt de Christelijke Schrift en in dit opzicht tenminste is zij de getrouwe echo van de esoterische lering.' (Fr. I 202; Terw. I 343-344).

Naarmate de mens leert hoe verlicht te worden met behulp van zijn goddelijk Zelf (zijn 'Vader in de Hemelen') wordt iedere reïncarnatie 'stralender'. De uiteindelijke glorieuze prestatie, wanneer de mens *geheel* verlicht wordt, hetgeen aangeduid wordt met het woord *Buddha*, wordt op prachtige wijze weergegeven in deze woorden van de śloka:

> 'Het ochtend-zonlicht is veranderd in middagheerlijkheid.' (Stanza VII, śloka 6).

Eén van de mooiste passages, die in deze delen is neergeschreven, kunnen we hier invoegen. Deze wordt hier gegeven om het voortbestaan van het onsterfelijke, permanente Zelf, in tegenstelling tot de voorbijgaande persoonlijkheden, toe te lichten:

> 'Gelijk milliarden heldere vonken op de wateren van een oceaan dansen, waarboven één en dezelfde maan schijnt, zo fonkelen en dansen onze vergankelijke persoonlijkheden – de begoochelende omhulsels van het onsterfelijke MONADE-EGO – op de golven van Mâyâ. Zij verschijnen en duren evenals de duizenden vonken, die door de stralen der maan worden voortgebracht,slechts zo lang als de Koningin der Nacht haar glans uitstort over de stromende wateren des levens: het tijdperk van een Manvantara, en dan verdwijnen zij, alleen de stralen – symbolen van onze eeuwige Geestelijke Ego's – blijven bestaan, opnieuw verzonken in en evenals te voren één met de Moeder Bron.' (Fr. I 182; Terw. I 311).

De 'Moeder Bron', waarmee de Monadische Essentie verenigd is, is Paramâtman – de ene Universele Geest. Mâyâ is een Sanskrit woord, dat vertaald kan worden met de wereld van begoocheling. Het woord is afgeleid van de werkwoordswortel *mâ*, meten; dus, dat wat is afgemeten. Van een waarheid is dat wat gemeten kan worden eindig en vergankelijk en daarom onderworpen aan voortdurende verandering en vernieuwing. Alleen de Werkelijkheid, die niet aan verandering onderhevig is, ligt buiten het bereik van Mâyâ.*)

*) 'In de Hindu wijsbegeerte wordt alleen dat, wat onveranderlijk en eeuwig is, *werkelijkheid* genoemd; alles wat door verval en differentiatie onderhevig is aan verandering en daardoor een begin en een einde heeft, wordt beschouwd als *mâyâ* – begoocheling.' (Theos. Gloss. onder 'Maya').

De weergave van de tweede grondstelling, die in onderstaand citaat 'deze tweede bewering' wordt genoemd, wordt afgesloten met de nu volgende algemene samenvatting:

> 'Deze tweede bewering van de Geheime Leer is de volstrekte algemeenheid van die wet van periodiciteit, van eb en vloed, opkomst en verval, welke de natuurwetenschap heeft waargenomen en opgetekend in alle afdelingen der natuur. Een beurtwisseling als die van Dag en Nacht, Leven en Dood, Slapen en Waken, is een feit zo gewoon, zo volmaakt algemeen en zonder uitzondering, dat het gemakkelijk te begrijpen is, dat wij er een der volstrekte grondwetten van het heelal in zien.' (Fr. I 13; Terw. I 54).

Daarom wordt het een Goddelijke Wet genoemd.

REÏNCARNATIE – EEN AANZICHT VAN DE WET VAN VOORTDURENDE VERNIEUWING

Tot nu toe lag het accent op de causale aspecten van de Leer van Voortdurende Vernieuwing. De reden hiervoor ligt voor de hand: wanneer men begrijpt dat de vernieuwing van *vormen* of lichamen een noodzaak is – aangezien zij deel uitmaken van een cosmisch proces, dat valt onder de heerschappij van de Goddelijke Wet – zal men inzien dat deze procedure overeenstemt met de harmonieuze werking van de Goddelijke Wetten en dat dit proces even natuurlijk is als het feit dat de zon en de sterren licht geven. De Wet die erop gericht is de Grote Harmonie te bewaren, is de wet van Karma.
Wanneer we het over mensen hebben, wordt de noodzaak een nieuw lichaam aan te nemen, of het proces van wedergeboorte, Reïncarnatie genoemd, daar het tegenwoordige stadium in de evolutionaire ontwikkeling van de mens op aarde vereist, dat hij een levenscyclus doormaakt in een stoffelijk lichaam. De letterlijke betekenis van het Latijnse woord reïncarnatie is 'het weer aannemen van een lichaam van vlees'.
Wanneer deze dus speciaal op de mens toegepast wordt, houdt de Leer van Voortdurende Vernieuwing de leer van Reïncarnatie in – de noodzaak voor de mens steeds weer op aarde te verschijnen om cycli van actief bestaan door te maken. Wanneer de levenscyclus beëindigd wordt door de dood van het lichaam, volgt er een passieve cyclus. Deze passieve cyclus zal echter ook weer beëindigd worden en er zal weer een levenscyclus op volgen – wanneer de mens weer geboren wordt op aarde.
De leer van Reïncarnatie wordt in het volgende citaat op bewonderenswaardige wijze uiteen gezet:

> 'Ten nauwste of liever onafscheidelijk verbonden met Karma is derhalve de wet der wedergeboorte of van de reïncarnatie van dezelfde geestelijke individualiteit in een lange, nagenoeg eindeloze reeks van persoonlijkheden. Deze laatste komen overeen met de

verschillende gewaden en rollen door dezelfde toneelspeler gespeeld, met elk waarvan die toneelspeler zich gedurende de tijd van enkele uren vereenzelvigt en door het publiek vereenzelvigd wordt. De *innerlijke* of ware mens, die deze rollen speelt, weet de gehele tijd, dat hij slechts gedurende de korte tijd van een paar bedrijven Hamlet is, welke bedrijven echter op het gebied van de menselijke verbeelding het gehele leven van Hamlet vertegenwoordigen. Ook weet hij, dat hij de vorige avond Koning Lear was, op zijn beurt de transformatie van de Othello van weer een vorige avond; de uiterlijke, zichtbare verschijning is echter, naar verondersteld wordt, met dat feit onbekend. In het werkelijke leven is die onbekendheid ongelukkigerwijs maar al te werkelijk. Niettemin is de *blijvende* individualiteit er zich toch ten volle van bewust, al kan, door de atrofie van het 'geestelijk' oog in het stoffelijke lichaam, die kennis zich niet afdrukken op het bewustzijn van de onwerkelijke persoonlijkheid.' (Fr. II 270; Terw. II 376).

De 'atrofie van het geestelijke oog' heeft betrekking op het niet functioneren van dat orgaan in het menselijk lichaam. Als hij het zou kunnen gebruiken, zou de mens via de intuïtieve weg geestelijke kennis kunnen verkrijgen en ook zou hij zich bewust kunnen worden van zijn permanente Zelf. Er zijn verschillende benamingen voor het 'geestelijk oog': het oog van Dangma, het Devâksha, het oog van Siva, het derde oog. Alhoewel het geatrofieerd is voor zover het de geestelijke werking ervan betreft, speelt het stoffelijke orgaan, dat bekend staat als de pijnappelklier, toch een belangrijke rol in het stoffelijk lichaam.
Het belang van deze kernleer van Reïncarnatie wordt duidelijk uiteen gezet:

'... de occultisten ... moeten ook de cyclische en evolutionaire reïncarnatie verkondigen, die in *Isis Ontsluierd* omzichtig vermelde geheimzinnige soort van wedergeboorte, welke nog onbegrijpelijk is voor velen, die de geschiedenis van de wereld niet kennen. Een wedergeboorte in het algemeen voor ieder individu met een tussenbedrijf in Kâma-loka en Devachan en voor de weinigen een cyclische bewuste reïncarnatie voor een groots en goddelijk doeleinde.' (III 408).

Kâma-loka en Devachan zijn de twee toestanden na de dood. De eerste toestand is de conditie die onmiddellijk op de dood volgt, waarin de ontlichaamde entiteit na zekere tijd de scheiding van de nog aanwezige vergankelijke beginselen van de hogere onsterfelijke triade ondergaat. Deze scheiding werd door de ouden de 'tweede dood' genoemd. Wanneer deze volbracht is, beleeft de entiteit de tweede toestand, die van Devachan – de gelukzalige, droom-achtige rusttoestand – een passieve cyclus.*)

*) Dit onderwerp wordt uitvoerig behandeld in hoofdtuk X – 'De toestanden na de Dood'. Het 'groots en goddelijk doeleinde voor de weinigen' wordt besproken in latere hoofdstukken in dit boek, speciaal in hoofdstuk XI – 'De Leer van de Twee Paden'.

NITYA-SARGA EN NITYA-PRALAYA: ONOPHOUDELIJKE SCHEPPING EN VOORTDURENDE ONTBINDING

Er is nog een aspect van de Leer van Voortdurende Vernieuwing, dat speciaal van toepassing is op alle samenstellingen of voertuigen – gewoonlijk lichamen genoemd, zoals bij voorbeeld het stoffelijk lichaam van de mens. Dit wordt samengevat in de woorden Nitya-Sarga en Nitya-Parlaya. *Nitya* is een Sanskrit woord wat betekent voortdurend, onophoudelijk, eeuwig; *sarga,* van de werkwoordswortel *srij,* betekent uitstraling of schepping van materie; *pralaya,* ontbinding. Deze woorden hebben betrekking op de processen van onophoudelijk opbouwen en voortdurend afbreken die steeds maar doorgaan in samengestelde lichamen – of dit nu het menselijk lichaam, het 'lichaam' van de planeet waar de mens op leeft, de Aarde, of het lichaam is van een zon of zelfs van het heelal. Want in elk van deze gevallen is het 'lichaam' een aggregaat van levens, al zijn deze nog zo klein en alleen zichtbaar onder de microscoop. Elk van deze kleine levens volgt het ritmische patroon van voortdurende vernieuwing. In het menselijk lichaam zijn deze kleine levens de cellen, die voortdurend afgebroken worden en dan zichzelf weer vernieuwen door het wonderbaarlijke proces van celdeling. Dit gaat onafgebroken voort, ook al maakt het lichaam de indruk een onveranderlijk voertuig te zijn. Tenslotte krijgt het afbraakproces de overhand op het proces van opbouw en het lichaam sterft. Nitya-Pralaya wordt gezegd te zijn

> 'de verandering, welke onmerkbaar plaats vindt in alle dingen van dit Heelal, van de hemelbol af tot het atoom toe – zonder ophouden. Het is groei en verval (leven en dood).' (Fr. I 289; Terw. I 475).

Men dient in gedachten te houden dat er verschillende soorten pralayas zijn, de sleutel tot de specifieke betekenis van elk wordt gegeven in het bijvoeglijk naamwoord. De drie belangrijkste zijn:

> 'De eerste wordt NAIMITTIKA, het 'toevallige' of 'incidentele' genoemd, veroorzaakt door de tussen de 'Dagen van Brahmâ' gelegen tijden; het is de vernietiging der schepselen, van al wat leeft en een vorm heeft, maar niet die van substantie, die tot aan de nieuwe DAGERAAD in de 'Nacht' *in statu quo* blijft.' (Fr. I 289; Terw. I 475).

De tweede wordt genoemd Prâkritika, de bijvoeglijke vorm van Prakriti, hetgeen betekent materie of natuur; vandaar het Pralaya van de Natuur, wat gelijk staat met totale ontbinding:

> '– en plaats heeft bij het einde van de *Eeuw* of het Leven van Brahmâ, wanneer alles, wat bestaat, opgelost wordt in het oorspronkelijke element, om bij het einde van die langere nacht opnieuw gevormd te worden. De derde echter, *Âtyantika,* heeft geen betrekking op de Werelden of het Heelal, doch slechts op de individualiteiten van

sommige mensen; dit is derhalve de individuele pralaya of NIRVÂNA; na dit bereikt te hebben is geen verder bestaan, geen wedergeboorte mogelijk tot na de *Mahâ-Pralaya*. De laatst bedoelde nacht [duurt] 311.040.000.000.000 jaar . . .'. (Fr. I 289; Terw. I 475).

Âtyanktika is een Sanskrit bijvoeglijk naamwoord en betekent 'voorbij het eigenlijke einde, over de grens'; buitensporig, eindeloos. Het heeft speciaal betrekking op de Nirvânîs (zij die Nirvâna bereikt hebben en die toestand zijn binnengegaan). Merk echter op dat er gezegd wordt *'tot na de Mahâ-Pralaya'*, hetgeen aanduidt dat zelfs de *Nirvânîs* dezelfde wet zullen gehoorzamen wanneer er aeonen van tijd verstreken zijn.

Want in de Heilige Slokas staat:
'De draad van glans, die onvergankelijk is en zich alleen in Nirvâna oplost, komt weder ongeschonden daaruit te voorschijn op de dag, waarop de Grote Wet alle dingen weder tot werkzaamheid roept.' (Fr. II 72; Terw. II, 99).

Daar van de Monade gezegd wordt dat zij 'haar oorspronkelijk Inwezen' herneemt op de drempel van Paranirvâna en 'opnieuw het Absolute wordt' (I, 106), zal het, met betrekking tot de 'Grote Dag van Zij-Met-Ons', die gelijk is aan de zeer Grote Nacht of het Mahâ-Pralaya, aangezien een Nirvânî aan het einde van de zeer Grote Nacht weer tevoorschijn komt, duidelijk zijn dat de Monade op een dergelijke wijze weer tevoorschijn zal komen uit de lange Rustperiode, die Paranivâna genoemd wordt.
Andere rustperioden (pralayas) en andere perioden van werkzaamheid (manvantaras) kan men als volgt beschrijven: Paurusha-Pralaya en Paurusha-Manvantara, die betrekking hebben op de mens zelf en de dood en het leven van een individu aangeven (*paurusha* is de bijvoeglijke vorm van *purusha* – mens). Bhaumika-Pralaya en Bhaumika-Manvantara – de ontbinding van de Aarde en het tijdperk van werkzaamheid van de Aarde (*bhaumika* is de bijvoeglijke vorm van *bhûmi* – de Aarde). Saurya-Pralaya en Saurya-Manvantara – de ontbinding van de Zon (dus ook van het zonnestelsel) en het tijdperk van werkzaamheid van de Zon (*saurya* is de bijvoeglijke vorm van *sûrya* – de Zon).
Elk pralaya, ongeacht het type, wordt, wanneer de tijd ervan – hoe lang die ook moge zijn – verstreken is, gevolgd door een nieuw manvantara, dit in overeenstemming met de ritmische harteklop waardoor perioden van werkzaamheid gevolgd worden door perioden van rust, in ritmische harmonie met het Uitademen van de Grote Adem – overeenkomstig de Goddelijke Wet – en openbaart zo dan weer een aanzicht van het zich ontvouwende Goddelijk Plan.

HOOFDSTUK II

De leer van evenwicht en harmonie

De Wet van het Herstel van Evenwicht

Er is gesteld dat er een fundamentele wet is van Ritme, hetgeen een aspect is van Eeuwigdurende Beweging. Deze wet openbaart zich in een cyclische harteklop van afwisselende perioden van openbaring en ontbinding. Zo moet er op iedere actieve periode (Manvantara of Openbaring) een ritmisch vervolg in tegenovergestelde richting komen, namelijk een periode van rust (Pralaya of Ontbinding). Hieruit mogen we concluderen dat Harmonie of Ritme een fundamenteel aanzicht is van het Goddelijk Plan. Aangezien dit zo is moet er, wanneer deze harmonie verstoord zou worden door krachten van buitenaf of door energieën die van binnenuit werken, noodzakelijkerwijs een inherente drang zijn tot het herstellen van de verstoorde harmonie. De Oude Wijsheid postuleert dat deze drang een openbaring is van een wet, die even fundamenteel en eeuwig is als de wet van Beweging zelf en die onophoudelijk werkt voor het herstel van harmonie, wanneer deze verstoord wordt, om zo het evenwicht te handhaven. Deze oerwet kunnen we de Wet van het Herstel van Evenwicht noemen, hoewel zij wijde bekendheid heeft gekregen onder een Sanskrit naam, die de westerling niet vreemd in de oren zal klinken – de Wet van Karma.

Karma is wel beschreven als de wet van ethetische causaliteit of de wet van oorzaak en gevolg. Men moet echter in gedachten houden dat de eigenlijke betekenis van het Sanskrit woord is *handeling,* want *karma* is afgeleid van de werkwoordswortel *kri,* wat doen, handelen betekent. Wanneer er een handeling wordt verricht zal daar onvermijdelijk een reeks gebeurtenissen op volgen, afhankelijk van de soort handeling en de kracht waarmee de handeling werd uitgevoerd. Zo wordt ook de reactie beheerst door de aandrijvende kracht: is deze zwak, dan zal de reactie zwak zijn; is deze sterk, dan zal er een sterke reactie teweeg gebracht worden – tot het evenwicht hersteld is en harmonie weer heerst.

In het eerste hoofdstuk is de nadruk gelegd op het universele ontwerp en werd aangetoond dat het proces van voortdurende vernieuwing het heelal en alle delen daarvan beheerst; hier zullen wij nu verder op ingaan. Om nog even terug te komen op de actieve perioden, die gevolgd worden door perioden van rust: tijdens de eerste komt het heelal in openbaring voor een actief tijdperk; tijdens de laatstgenoemde perioden maakt het een passief tijdperk door. Het zal duidelijk zijn dat tijdens de bestaanscyclus oorzaken opgewekt werden, die nog niet helemaal uitgewerkt of recht-

gezet waren toen het heelal overging tot passiviteit; daardoor blijven ze onvervuld. Dit 'onafgewerkte karwei' (om gemakkelijk te begrijpen woorden te gebruiken) werkt als een schuldbekentenis, die van kracht blijft en die ingelost moet worden. Daardoor is het een sterke factor bij het tot stand komen van een weder-verschijnen, opdat een nieuwe periode van werkzaamheid een nieuwe kans kan bieden om het 'onafgewerkte karwei' te klaren, waarbij dan tevens de nodige correcties aangebracht kunnen worden.

Laten we hier een ogenblik stilhouden en een vergelijking maken met de cyclus, die een menselijk wezen doorloopt. Hier speelt dezelfde factor een rol. Iemand gaat heen uit deze wereld zonder zijn eigenlijke doel bereikt te hebben en hij laat een massa onvervulde verlangens achter. Deze treden op als sterke fastoren, die die persoon terug trekken naar het toneel van zijn voorgaande prestaties, zodat hij kan uitwerken wat hij graag wilde doen. Misschien veronderstelt men dat deze verlangens uitgewist of weggevaagd worden tijdens de onderbreking van de dood en dat zij daarom uit de atmosfeer van de Aarde verwijderd worden, maar dit is niet het geval. Want de afdruk, die gemaakt werd op het ogenblik dat de gedachte of handeling plaats vond, is onuitwisbaar, daar zij ingedrukt is in het onvergankelijk substantie-beginsel dat het heelal doordringt – zowel tijdens Manvantara (tijdperk van werkzaamheid) als tijdens Pralaya (tijdperk van ontbinding). Dit onvergankelijke substantie-beginsel is bekend als Âkâśa. Want zelfs tijdens de tijdperken van rust is het zo, dat de Beweging nog 'door elk sluimerend atoom polsklopt en trilt', zoals een Toelichting op het Boek van Dzyan zegt. (Fr. I 92; Terw. I 171).

Het woord âkâśa moet nader verklaard worden, daar het in *De Geheime Leer* veelvuldig gebruikt wordt in verschillende betekenissen; het is daardoor moeilijk er een nauwkeurige definitie van te geven. De grondbetekenis kan hier een aanwijzing zijn; het is afgeleid van de werkwoordswortel *kâś*, stralen, dus letterlijk 'de stralende substantie'. Esoterisch betekent het het Eerste Licht dat door de Goddelijke Ideatie gemanifesteerd werd. De volgende uitleg wordt gegeven:

> 'In de ABSOLUTE of Goddelijke Gedachte bestaat alles en er is nooit een tijd geweest dat het daar niet bestond; maar de Goddelijke Ideatie wordt beperkt door de Universele Manvantaras. Het rijk van Âkâśa is de ongedifferentieerde noumenale en abstracte Ruimte die ingenomen zal worden door *Chidâkâśa*)*, het veld van het allereerste bewustzijn. In de Occulte filosofie heeft het echter verschillende graden; eigenlijk 'zeven velden'. (Transactions of the Blavatsky Lodge, 74-75).

Vandaar de verschillen in betekenis, want Âkâśa kan in verschillende stadia, of gebieden, of velden van openbaring verdeeld worden. Zo komen

*) Chidâkâśa: samengesteld uit *Chit*, abstract bewustzijn (wordt *Chid* in samengestelde woorden) en Âkâsa: dus het veld van het allereerste bewustzijn.

de hoogste regionen ervan overeen met de definitie van de Wortel van het Al, zoals deze gebruikt worden in het Zuidelijke Buddhisme, van waaruit alles in het heelal opstaat, gehoorzamend aan een inherente wet van beweging. In dit aspect is Âkâśa synoniem met het Tibetaanse woord Tho-og – Ruimte, wat in de Hindu geschriften weergegeven wordt met Aditi. Ook is Âkâśa gelijk aan Âdi-Buddhi in de terminologie van het Noordelijk Buddhisme, evenals Âlaya; of Svabhavat in de Stanzas van Dzyan, dat vertaald wordt met 'Vader-Moeder'; soms wordt het vertaald met 'Oer-ether'. Nog een woord dat veelvuldig gebruikt wordt en dezelfde betekenis heeft is Mûlaprakriti (voor-cosmische Wortelsubstantie) van de Vedantijnen, daar het de basis is voor de zeven Prakritis die de geopenbaarde wereld vormen. In het Brâhmaanse stelsel is het gelijkwaardige woord Pradhâna. In deze opsomming mag Anima Mundi niet ontbreken. Deze twee latijnse woorden, die letterlijk betekenen 'Ziel der Wereld', worden ook in zeer ruime zin gebruikt; meestal op dezelfde wijze waarop Astraal Licht gebruikt wordt (bij gebrek aan een goed Nederlands woord hiervoor) en wel op twee manieren: (1) het *Universele* Astrale Licht; (2) het Astrale Licht *van de Aarde* – dit laatste houdt in de laagste regionen van Âkâśa en in dit aspect is het technisch gesproken het Linga-śarîra van de Aarde.

> 'Het astrale licht staat in dezelfde verhouding tot Âkâśa en *Anima Mundi* als Satan tot de Godheid. Zij zijn een en hetzelfde, *gezien van twee standpunten:* het geestelijke en het psychische – het bovenetherische of de verbindingsschakel tussen stof en zuivere geest en het stoffelijke.' (Fr. I 152; Terw. I 263-264).

In weer een ander aspect wordt Âkâśa genoemd als een van de Cosmische Beginselen (Tattvas) – het Vijfde Cosmische Beginsel, dat Aether genoemd wordt.

Het bijzondere aspect van Âkâśa, waarop we hier de nadruk moeten leggen, is dat van permanente kroniek en de verhouding daarvan tot de Leer van Evenwicht. Deze kroniek kan beschreven worden als het cosmische pakhuis of schilderijenmuseum, daar elke daad en gedachte, op het stoffelijke zowel als op het astrale gebied er onuitwisbaar in wordt vastgelegd. Dit aspect vinden we terug in de godsdiensten, speciaal in die van de Hindus en de Egyptenaren, in verband met het gericht dat na de dood plaats vindt. Dit thema vinden we ook in het westen, in de idee van de Engel die onze daden boekstaaft – die ongetwijfeld zijn oorsprong had in de Kabbala in de beschrijving van de vier Boekstavende Engelen, die elk verbonden waren met één van de vier windstreken. Het Boek des Levens en het oordeel worden genoemd in de Openbaring van Johannes:

> 'En ik zag de doden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend; en een ander boek werd geopend, dat des levens is; en de doden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hunne werken.' (XX, 12).

Dat alles deel heeft aan het Goddelijk Plan en geregistreerd staat in de immer tegenwoordige Âkâśa kroniek kan ook vastgesteld worden in een andere bekende passage in het Nieuwe Testament. Dat wil zeggen, de gedachte is erin aanwezig, maar de woorden die aan deze gedachte uitdrukking geven zijn allegorisch. Dit in verband met het gezegde dat zelfs geen mus voor God is vergeten en dat 'ook de haren uws hoofds alle zijn geteld'. (Lucas XII, 7).
Het ligt voor de hand dat, wanneer een mus niet wordt vergeten door God, dat komt doordat de aanwezigheid van de mus vastgelegd is in de onuitwisbare kroniek – de Âkâśa.

De Lipikas - Hun verhouding tot Akasa en Karma

Aangezien het proces van boekstaven in verband met de Âkâśa onafgebroken voortgaat, moeten er entiteiten of wezens zijn, die betrokken zijn bij dit proces. In *De Geheime Leer* worden deze wezens Lipikas genoemd, ook wel 'Heren van Karma'. Voor zover het de gedachte weergeeft is deze term zeker bevredigend, maar men moet niet vergeten dat de gewone bijbetekenis van veroordeling, die meestal met het begrip van Heer verbonden is, hier niet van toepassing is, aangezien dit boekstaven een automatisch verlopend proces is. Het heeft veel weg van het nemen van een foto met een camera – wat via de lens doorgelaten wordt, wordt automatisch vastgelegd op de film, ongeacht de voorstelling op de foto en zonder dat daar enig oordeel aan gehecht wordt. Het is natuurlijk waar dat er iemand is die de camera vasthoudt, instelt en de foto neemt. Van de Lipikas kan men zeggen, dat zij de specifieke Âkâśa verschaffen voor het vastleggen van de gedachte of daad. Een beter woord dan Heren van Karma zou zijn Kârmische Scribas, daar dit de letterlijke betekenis weergeeft van het woord *Lipika*, dat is afgeleid van de Sanskrit werkwoordswortel *lip* – schrijven.

> 'Deze Goddelijke Wezens zijn op mystieke wijze verbonden met Karma, de Wet der Wedervergelding, want zij zijn de Optekenaars of Geschiedschrijvers, die op de (voor ons) onzichtbare tafelen van het Astraallicht, 'de grote schilderijen-galerij van de eeuwigheid' – een getrouw verslag optekenen van iedere daad en zelfs van elke gedachte van de mens, van al wat was, is of ooit zijn zal in het Heelal van verschijnselen. Zoals in 'Isis' gezegd wordt, is dit goddelijke en ongeziene doek het BOEK DES LEVENS.' (Fr. I 82-83; Terw. I 157).

Deze Goddelijke Wezens worden in verband gebracht met de godheden van godsdiensten in de nu volgende passage:

> 'De veertig 'bijzitters', die in het gebied van *Amenti* als aanklagers van de Ziel vóór *Osiris* optreden, behoren tot dezelfde klasse van godheden als de Lipika en zouden al met deze overeenkomstig kunnen worden opgevat, wanneer de Egyptische goden in hun esoterische betekenis niet zo weinig begrepen werden. De Hindu *Chitra-Gupta*, die het verslag van het leven van elke Ziel uit zijn register, Agra-Sandhâni genaamd, opleest; de 'Bijzitters' die hun verslag lezen in het hart van de overledene, dat een open boek wordt voor (hetzij) Yama, Minos, Osiris of Karma – zijn alle even zovele navolgelingen en

variaties van de Lipika en hun Astrale Optekeningen. Niettemin zijn de Lipi-ka godheden, die niet met de Dood, maar met het Eeuwige Leven in verband staan.' (Fr. I 83; Terw. I 157-158).

Want het Goddelijk Plan is eeuwig en de Lipikas zijn onophoudelijk bezig fasen daarvan vast te leggen, opdat de Goddelijke Wet van Harmonie vervuld moge worden.

In verband met het voorgaande citaat: ongetwijfeld is de meest dramatische van alle godsdienstige weergaven van de handelingen van de mens en de daarbij behorende toestanden na de dood die, welke door de Egyptenaren daarvan werd afgeschilderd. Men stelde dat ieder individu tijdens zijn leven een kroniek samenstelde van zijn daden, zowel van de goede als van de slechte. Wanneer hij stierf zou hij overeenkomstig deze kroniek geoordeeld worden. De overledene wordt naar de Zaal der Waarheid geleid door Anubis, de godheid met de jakhalskop, de Heer van het Stille Land van het Westen, het land der Doden, de voorbereider van de weg naar de andere wereld. In aanwezigheid van de voltallige vergadering van goden en godinnen, waarvan er 42 zijn (in bovenstaand citaat de Bijzitters genoemd), wordt hij gebracht voor de troon van Osiris, de grote Rechter over de Doden, afgebeeld met zijn scepter in de vorm van een kromstaf en een gesel. Het hart van de overledene is in een van de schalen van de weegschaal geplaatst en wordt gewogen – de goede daden tegen de slechte. De uitkomst wordt opgeschreven door de goddelijke scriba, Thoth, die afgebeeld is met wastafeltje en schrijfstift. De overledene is weergegeven in zijn pleidooi aan Osiris gelijk te mogen worden en toestemming te verkrijgen te mogen rusten tussen de sterren die nooit ondergaan. Dat zal zijn lot zijn aan het eind van de Grote Cyclus. Voor stervelingen houdt de uitkomst van het wegen in de weegschaal de overgang in naar de regionen van zuivering in Amenti en, na voldoende reiniging, toegang tot de velden van Aanroe. Daar zaaide en oogstte de overledene tarwe van drie, vijf of zeven ellen hoog. Zij, die tarwe van drie ellen hoog oogstten, keerden terug naar de gebieden van zuivering. Zij die de langere halmen oogstten gingen het land van gelukzaligheid binnen om na een periode van drieduizend jaar terug te keren naar de aarde om opnieuw geboren te worden en te trachten de weegschaal in evenwicht te brengen. In het Hindu verhaal is Yama de god van de doden en hij wordt afgebeeld gezeten op de rechterszetel (Vichârabhû*) genaamd) in zijn paleis, Kalîchî. Wanneer een mens sterft, betreedt zijn ziel de regionen der doden, Yamapura (het domein van Yama) genaamd en zoekt zijn weg naar Yama's paleis. Daar leest voor de rechterszetel de goddelijke optekenaar, Chitragupta (letterlijk 'de verheven verborgene') zijn kroniek uit het grote register, Agra-sandhânî,**) voor, waarop Yama zijn vonnis

*) Vichârabhû: afgeleid van de werkwoordswortel *vicharati*, heen en weer bewegen, dus wanneer toegepast op het denken; peinzen; daarom 'de rechterszetel'.
**) Agra-sandhânî: *agra*, eerste, voornaamste; *sandhânî*, tezamen brengen, verenigen; dus 'de grote verzameling van daden'.

uitspreekt. Wanneer hij schuldig is, moet de dode naar een van de 21 hellen gaan, overeenkomstig de graad van zijn schuld, anders wordt hij verwezen naar de verblijfplaats der Pitris (gelijk aan Devachan). Tenslotte wordt hij terug gezonden naar de aarde om opnieuw geboren te worden.
In het Griekse verhaal hierover wordt Minos beschouwd als een van de rechters in de Hades (de Onderwereld), die geregeerd wordt door Pluto. Zelfs de populaire verhalen van de oude godsdiensten (want de geheime leringen werden nooit opgeschreven) komen overeen met de leringen in *De Geheime Leer* wanneer men de aanwijzingen volgt, die gegeven worden om de oude godsdiensten te kunnen interpreteren en begrijpen.
Gaan wij verder met het onderwerp van de Lipikas. Omdat de permanente kroniek gemaakt is – opgetekend door de Lipikas op de eeuwige schrijftabletten van het Boek des Levens – moet de rekening vereffend worden. De omstandigheden, die doorgemaakt moeten worden om de nodige correcties te kunnen aanbrengen, worden het 'karma' – of het nu gaat om een heelal of om een mens. Hier volgt een beschrijving van dit proces in verband met het heelal:

> 'Omdat het de Lipika zijn, die uit het passieve Universele Denkvermogen het ideële plan van het heelal in de objectiviteit projecteren, volgens welk plan de 'Bouwers' de Kosmos na elke Pralaya weer opbouwen, zijn zij het ook die overeenkomen met de Zeven Engelen voor Gods Troon, die de Christenen herkennen in de Zeven 'Planeetgeesten' of de 'Sterregeesten'; want aldus zijn zij de onmiddellijke helpers van de Eeuwige Ideatie – of, zoals Plato het noemt, de 'Goddelijke Gedachte'. De Eeuwige Optekening is geen fantastische droom . . . (Fr. I 83; Terw. I 157).

Het proces in verband met de mens:

> 'Verbonden als de Lipika zijn met het lot van ieder mens en de geboorte van elk kind, waarvan het leven reeds afgetekend is in het Astraallicht – niet als noodlot, maar alleen omdat de toekomst evenals het VERLEDEN, altijd levend in het HEDEN aanwezig is – kan men ook zeggen, dat zij invloed uitoefenen op de Wetenschap der Horoscopie.' (Fr. I 83; Terw. I 158).

De gedachten en daden van de mens maken het patroon voor zijn leven in zowel de zeer nabije als in de verre toekomst. De mens is in wezen een denker: hij denkt voortdurend. Sommige van zijn gedachten doordringt hij met kracht, en sommige hiervan zet hij om in daden. Zo wordt zijn gedachtenleven tenslotte zijn overheersende patroon; de mens heeft het zelf geschapen. Terwijl zijn leven van dag tot dag verder gaat, zet hij dit proces van vormen en modelleren voort. Dit patroon projecteert hij in het Astrale Licht en het zal zijn toekomstig overheersend patroon zijn wanneer hij naar de Aarde terugkeert voor zijn volgende wedergeboorte. Dan zal hij het 'spoor', dat door dit patroon is aangegeven, volgen, omdat het zijn eigen schepping is.

Er wordt een uiteenzetting gegeven over de wijze waarop de processen van het boekstaven terugwerken op de mensheid – door tussenkomst van de Lokapâlas en Mahârâjas, die beiden beschouwd kunnen worden als gepopulariseerde aspecten van de Lipikas onder het mom van godheden. Dit citaat opent echter met een toespeling op beide hierboven afgedrukte citaten en wijst dan op de Lokapâlas:

> 'De Planeetgeesten zijn de bezielende geesten van de Sterren in het algemeen en van de Planeten in het bijzonder. Zij besturen het lot van de mensen, die allen geboren zijn onder een of ander hunner sterrebeelden; de tweede en de derde groep, die tot andere stelsels behoren, hebben dezelfde functies en allen besturen verschillende afdelingen in de Natuur. In het exoterische Hindu Pantheon zijn zij de beschermgodheden, die regeren over de acht streken van het kompas – de vier hoofd- en de vier tussenstreken – en worden zij Loka-Pâlas, 'Ondersteuners of behoeders der Wereld' (in onze zichtbare Kosmos) genoemd, van wie de voornaamste zijn: Indra (oost), Yama (zuid), Varuna (west) en Kuvera (noord); hun olifanten en echtgenoten behoren natuurlijk tot het gebied van de verbeelding en nabetrachting, hoewel zij alle een occulte betekenis hebben.
> 'De Lipika . . . zijn de Geesten van het Heelal, terwijl de Bouwers slechts onze eigen planeetgoden zijn. Eerstgenoemden behoren tot het meest occulte gedeelte van de Cosmogenesis, die hier niet gegeven kan worden . . . Van de hoogste graad wordt slechts één ding geleerd: de Lipika staan in verband met Karma – waarvan zij de onmiddellijke optekenaars zijn.' (Fr. I 101; Terw. I 184-185).

De vier Mahârâjas, op de vier hoofdstreken zijn dezelfde als de vier zojuist genoemde Lokapâlas. De vier heersers over de tussenliggende windstreken zijn: Agni in het zuidoosten, Sûrya in het zuidwesten, Pâvana in het noordoosten, Soma of Chandra in het noordwesten (volgens de *Wetten van Manu).*

Een śloka (of vers) uit de Stanzas van Dzyan opent de volgende passage. Er is hier een overeenkomst te bespeuren met het visioen van Ezekiël, hoofdstuk I: 'zie, een stormwind kwam uit het Noorden af, ene grote wolk en een vuur daarin vervangen, en een glans was rondom die wolk; en uit het midden daarvan kwam de gelijkenis van vier dieren; . . . elk van hen had vier aangezichten insgelijks had elk een van hen vier vleugelen; . . . Als ik die dieren zag, zie, zo was daar een rad op de aarde bij die dieren, naar vier aangezichten van hetzelve . . . daartoe was hunne gedaante en hun maaksel, alsof het ware een rad in het midden van een rad' (verzen 4 – 16).

> 'Vier gevleugelde wielen bij elke hoek . . . voor de heiligen en hunne legers (scharen) . . .' Dit zijn de 'vier Mahârâjas', of grote Koningen der Dhyân-Chohans, de Devas, die ieder over een der vier hemelstreken regeren. Zij zijn de Bestuurders of Engelen, die regeren over de Cosmische Krachten van noord, zuid, oost en west, Krachten, die ieder een bepaalde occulte eigenschap bezitten. Deze WEZENS

staan ook in betrekking tot Karma, daar dit physische en stoffelijke agenten nodig heeft om zijn besluiten ten uitvoer te leggen, zoals bijvoorbeeld de vier soorten van winden, waarvan de Wetenschap uitdrukkelijk toegeeft dat zij hun eigenaardige ongunstige en goede invloeden uitoefenen op de gezondheid van de Mensheid en op elk levend ding. Er is occulte wijsbegeerte in de Rooms-Katholieke leer, die de verschillende openbare rampen, zoals epidemieën en oorlogen, enz. terugvoert tot de onzichtbare 'Boodschappers' van noord en west. 'De heerlijkheid van God komt van de weg van het oosten', zegt Ezechiël' . . .

'Het geloof in de 'Vier Mahârâjas' – de Bestuurders van de Vier voornaamste hemelstreken – was algemeen en is nu dat der Christenen die hen, wanneer zij zelf die opnoemen, in navolging van de H. Augustinus, 'Engelen-Deugden' en 'Geesten' noemen . . .' (Fr. I 97; Terw. I 178).

'Het is niet de 'Rector' of de 'Mahârâja' die beloont of straft, met of zonder toestemming of bevel van 'God', maar de mens zelf – zijn daden of Karma trekken individueel en gezamenlijk (zoals somtijds met gehele volkeren het geval is) allerlei soorten van kwaad en rampen aan. Wij brengen OORZAKEN voort en deze wekken in de siderische wereld de overeenkomstige krachten op, welke magnetisch en onweerstaanbaar aangetrokken worden tot – en terugwerken op – hen, die deze oorzaken voortbrachten, om het even of dergelijke personen metterdaad kwaad doen of eenvoudig Denkers zijn, die op boosheid zinnen.' (Fr. I 97-98; Terw. I 179).

Een van de passages die al eerder werden aangehaald, sprak van het 'sterrebeeld' waaronder iemand geboren is. Dit onderwerp wordt in het nu volgende citaat opnieuw ter sprake gebracht en nader uitgewerkt. Tegenwoordig wordt het 'sterrebeeld' gewoonlijk een Teken van de Zodiac genoemd – één voor elke maand van het jaar. Er wordt een interpretatie gegeven van het Sanskrit woord Mâyâ (letterlijk 'dat wat gemeten is', afgeleid van de werkwoordswortel *mâ* – meten; dus dat wat gemeten, bepaald, afgeperkt kan worden, wanneer gebruikt in verband met de stoffelijke wereld of het stoffelijk heelal, dat vanuit het standpunt van de Werkelijkheid bezien een wereld van illusie is, daarom dus een drogbeeld):

'Volgens de leringen verandert Mâyâ, of het drogbeeld van de rangschikking der gebeurtenissen en daden op aarde, bij verschillende volkeren en plaatsen. Doch de hoofdtrekken van iemands leven stemmen altijd overeen met het 'Sterrebeeld' waaronder hij geboren is of, zoals wij zouden moeten zeggen, met de kenmerkende eigenschappen van het bezielende beginsel daarvan of van de godheid, die er over heerst, hetzij wij die een *Dhyân-Chohan* noemen, zoals in Azië geschiedt, of een Aartsengel, gelijk de Grieks- en Rooms Katholieke kerken.'

'Ja, 'ons lot *staat* in de sterren geschreven!' Doch hoe nauwer de vereniging van de sterfelijke weerkaatsing, de MENS en zijn hemels PROTOTYPE is, des te minder gevaarlijk zijn de uiterlijke omstandigheden en de daaropvolgende reïncarnaties – waaraan Buddhas noch Christussen ontkomen kunnen.' (Fr. I 528; Terw. I 822).

'Ja, ons lot staat in de sterren geschreven', omdat de mens het patroon voor dat lot door middel van zijn vorige levens heeft vastgelegd. De mens schept zich een hulpmiddel om dat patroon te kunnen volgen, door de poort tot het leven (op deze aarde) door te gaan via een speciale deur – er zijn namelijk twaalf deuren, één voor elke maand van het jaar – op een speciale dag van die maand. De woorden 'hoe nauwer de vereniging van de sterfelijke weerkaatsing, de Mens en zijn hemelse Prototype' kunnen als volgt worden uitgelegd: het doel van de mens op deze aarde is het bereiken van Eenwording (Yoga). In het kort houdt dit in: het verenigen van zijn persoonlijkheid met zijn goddelijke oorsprong. De persoonlijkheid wordt hier genoemd 'de sterfelijke weerkaatsing, de Mens', omdat deze sterft met de dood van het stoffelijk lichaam: zij keert niet terug tot het aardeleven. Maar het onsterfelijke deel van de mens, technisch het Reïncarnerend Ego, reïncarneert wel en wordt een van de stralen uit de oorsprong van de mens – de Monadische Essentie of het 'Hemelse Prototype'.
De woorden 'reïncarnatie waaraan Buddhas noch Christussen ontkomen kunnen', (let op het meervoud) kunnen licht verwarrend zijn. Ze stemmen ons tot nadenken om het in voorzichtige termen te zeggen, en men kan ze pas geheel begrijpen wanneer men de Leer van de Gebieden zowel als de Leer van de Ronden en Rassen en het 'mysterie van de Buddha' (zoals H.P.B. het elders uitdrukt) grondig bestudeerd heeft. Laat voor het ogenblik een zeer korte uitleg*) genoeg zijn, namelijk dat een Buddha iemand is die Eenwording heeft bereikt – die het doel heeft bereikt voor zover het deze aarde betreft; en dat een Christus een wezen is dat *boven deze aarde staat.* In hogere sferen en stelsels echter, wordt het doel in deze zeer verheven rijken op dezelfde wijze bereikt als op aarde – dat wil zeggen, door middel van de Leer van Voortdurende Vernieuwing – of door herhaalde reïncarnaties 'waaraan Buddhas noch Christussen ontkomen kunnen' *in die hogere rijken.*

*) Dit onderwerp wordt uitvoerig behandeld in hoofdstuk XI – 'De Leer van de Twee Paden'.

Karma is geen Fatalisme

Wanneer men de Wet van het herstel van Evenwicht van persoonlijk standpunt beziet in plaats van vanuit het cosmische standpunt, dan zal men er al gauw toe neigen om, aangezien men oorzaken in beweging heeft gezet die als gevolgen op ons zullen terugwerken, zijn huidige leven op fatalistische wijze te bezien, daar het lot dat men zichzelf bereid heeft onontkoombaar is. Daarom willen wij graag de aandacht vestigen op wat met betrekking tot Fatalisme geschreven werd. Dit is een voortzetting van het vorige citaat:

> 'Dit is geen bijgeloof en allerminst *Fatalisme*. Dit laatste gaat uit van een blinde loop van een of andere nog blindere kracht, doch de mens is tijdens zijn verblijf op aarde vrij in zijn handelingen. Hij kan zijn *beheersend* Lot niet ontlopen, doch hij heeft de keus tussen twee wegen, welke hem in die richting voeren en hij kan het einddoel van ellende – indien dat zijn bestemming is – bereiken in de sneeuwwitte klederen van de Martelaar of in het bezoedelde gewaad van wie vrijwillig de slechte weg opgaat; want er zijn *uiterlijke* en *innerlijke omstandigheden,* die op de beslissing van onze wil over onze handelingen invloed uitoefenen, en het ligt in onze macht een van beide te volgen.' (Fr. I 528-529; Terw. I 822).

Een onnavolgbaar stukje proza! Critici, die Karma als Fatalisme opvatten, worden hier op kundige wijze van repliek gediend: er wordt hier duidelijk uiteengezet dat 'de mens tijdens zijn verblijf op aarde vrij is in zijn handelen'. Het is waar dat hier ook gezegd wordt dat de mens niet kan ontkomen aan zijn overheersende lot, omdat hij dat lot zelf geschapen heeft. Want hij alleen zet de oorzaken in beweging en moet de reacties of resultaten daarvan ondergaan. Niettegenstaande dit alles heeft hij nog steeds de keus tussen twee paden. Niemand dan de mens zelf zal beslissen welke van deze twee paden hij zal volgen, want hij heeft het vermogen te kiezen. Het is niet zo zeer het feit dat hij zijn overheersende lot moet volgen, dat wil zeggen bepaalde toestanden die hij zelf opgeroepen heeft onder ogen moet zien, maar het is van belang *hoe hij zal reageren* op de situatie van zijn huidige leven. Want hij kan de koers die hij volgt veranderen; ook kan hij een nieuw patroon scheppen voor zijn toekomstige leven. Dat is geen fatalisme.

Het citaat vervolgt met nog een voorbeeld van de sprankelende wijze waarop H.P.B. haar pen voerde – het is een van de beroemde citaten uit *De Geheime Leer:*

'Zij die aan *Karma* geloven, moeten aan het *lot* geloven, dat ieder mens tussen zijn geboorte en zijn dood draad voor draad om zich heen weeft, gelijk een spin haar web, en dit lot wordt geleid hetzij door de hemelse stem van het onzichtbare *prototype* buiten ons of door de ons beter bekende *astrale* of innerlijke mens, die maar al te dikwijls de kwade genius is van het belichaamde wezen, mens genaamd. Deze beide leiden de uiterlijke mens, doch één van hen moet de overhand hebben en van het allereerste begin van de onzichtbare strijd af treedt de strenge en onverbiddelijke *wet der vergelding* in werking en neemt zij haar loop, getrouwelijk de wisselvalligheden volgend. Is de laatste draad in het weefsel gespannen en de mens schijnbaar geheel in het net van zijn eigen daden gewikkeld, dan ziet hij zich volkomen onder de heerschappij van zijn *zelf-gemaakt* lot. Het houdt hem dan vast als een onbeweeglijke schelp, gehecht aan een onwrikbare rots, of het sleurt hem weg als een veer in een wervelwind, door zijn eigen daden en dit is – KARMA.' (Fr. I 529; I 822-823).

Het hemelse 'prototype' is reeds eerder verklaard. Merk op dat ervan gezegd wordt, dat het 'buiten ons' is, omdat het in wezen niet in de mens incarneert. Om een Kabbalistische wijze van zeggen te gebruiken: het bevindt zich in de ovale sfeer die de mens omgeeft. En de 'ons beter bekende *astrale*, of innerlijke mens is technisch gesproken het Lager Manas of Kâma-Manas – het verstandsbeginsel in verbinding met het begeertebeginsel – wat over het algemeen de persoonlijkheid genoemd kan worden. We kunnen hier nog een beroemde passage over Karma geven. Misschien is deze wat lang, maar zij geeft een zo duidelijk beeld van de Leer van Evenwicht dat het zeer zeker de moeite waard is er aandacht aan te besteden; het onderwerp is tenslotte zeer belangrijk.

'In het westen heeft men sedert de Wijsheid der Heidenen verworpen werd, daar zij afkomstig zou zijn van en aangekweekt door de duistere machten, die naar men veronderstelde doorlopend oorlog voerden en zich verzetten tegen de kleine stamgod Jehovah – de volle en ontzagwekkende betekenis van de Griekse NEMESIS (of Karma) volledig vergeten.' (Fr. I 531; Terw. I 826).

De Griekse opvattingen omtrent Nemesis (of Karma) en de drie Schikgodinnen

Over de Griekse godin Nemesis heeft slechts zeer weinig informatie ons bereikt. Zij wordt genoemd in Hesiodus (de vader van de Griekse poëzie en de eerste die de Griekse mythologie neerschreef) als een wrekende godin, die de gerechtvaardigde toorn van de goden over begane euveldaden belichaamde. Daarom is Nemesis verantwoordelijk voor de straf die misdadigers toegemeten wordt en deze laatsten kunnen haar op geen enkele manier ontkomen. In de volgende zin (van het citaat) wordt de ware opvatting omtrent Nemesis uiteen gezet; deze is eveneens van toepassing op het juiste begrip van Karma. Niet Karma straft ons: door onze handelingen hebben we oorzaken in beweging gezet en deze oorzaken werken op ons terug als gevolgen. Het citaat luidt als volgt:

> 'Anders zouden de Christenen wel dieper de diepzinnige waarheid ingezien hebben, dat Nemesis zonder eigenschappen is; dat, terwijl de gevreesde godin als een Beginsel absoluut en onveranderlijk is, wij – de volkeren en individuen – het zelf zijn, die haar tot werkzaamheid drijven en de stoot geven in de richting, waarin zij werkt. KARMA-NEMESIS is de schepper van volkeren en stervelingen, dooh eenmaal geschapen, zijn zij het die haar tot een furie of een belonende Engel maken. Voorwaar –
>
> 'Wijs zijn zij die Nemesis vereren.'
> 'zoals het *koor* tot Prometheus spreekt.'

Dit is versregel 957 uit Swanwick's vertaling van Aeschylos' 'Prometheus Gebonden' – het koor (in de oude Griekse dramas) treedt op als een soort commentaar. Er is hier een voetnoot ingevoegd, waarin staat dat deze regel beter vertaald had kunnen worden met 'Wijs zijn zij die Karma-Nemesis *vrezen*'. Dan gaat deze passage als volgt verder:

> 'En even onverstandig zijn zij, die geloven, dat de godin door welke offers en gebeden ook gunstig gestemd kan worden of haar wiel laat afwijken van de weg, die het eenmaal ingeslagen heeft. 'De drie schrikgodinnen en de nimmer vergetende Furiën' zijn alleen op aarde haar attributen en door onszelf voortgebracht. Er is geen terugkeer mogelijk op de paden, welke zij in kringloop volgt; deze paden zijn immers ons eigen maaksel, want wij zijn het, gezamenlijk zowel als individueel, die ze voorbereiden.' (Fr. I 532; Terw. I 826-827).

De Grieken waren niet de enigen die de Schikgodinnen als drie godinnen

afbeeldden. De oude Skandinavische Eddas geven drie godheden die over het lot van de mensen heersen en zij worden ons voor ogen gesteld als oer-oude vrouwen, Nornen genaamd, die het lot van de mens spinnen of weven. De naam van de eerste Norne was Urd, hetgeen het Verleden betekent; Werdandi, de tweede, symboliseerde het Heden; en de derde, Skuld, de Toekomst, 'die rijk is aan hoop of donker is van tranen', zoals de Edda zegt. De Nornen verblijven naast de grote Yggdrasil, – de Wereldboom – en de bron van Urd, en zij zijn er de behoedsters van. Want hoewel Urd bekend stond als de Bron van het Noodlot, was zij ook het water van Wijsheid of het water van leven en dood. Yggdrasil wordt altijd fris en groen gehouden door het water dat de Nornen hem dagelijks uit de Bron geven; dit zal altijd zo blijven, zolang de wereld bestaat.
De 'drie Schikgodinnen' van de oude Grieken stonden bekend als de Moirai, de dochters van de Nacht. Zo zijn zij de verpersoonlijking van de mystieke gedachte dat zij aan de Dag (van Werkzaamheid of Manvantara) vooraf gaan, evenals de Lipika, omdat zij 'uit het passieve Universele Denkvermogen het ideële plan voor het heelal projecteren in de objectiviteit'. Deze godinnen werden ook Klothes genoemd, hetgeen betekent Spinsters. De eerste Spinster wordt heel toepasselijk Klotho genoemd; 'zie die spint' – de godin die de draad van het menselijk leven begint. Hier vinden we weer de vergelijking tussen het menselijk leven en een draad, analoog aan het Sanskrit Sûtrâtman – het Draadzelf. Klotho geeft de draad door aan de tweede godin, Lachesis, een naam die staat voor 'het lot', daar het haar functie was het noodlot op de draad van de mens af te meten. Op haar beurt geeft Lachesis de draad weer door aan Atropos, 'de onbuigbare', zij die beslist wanneer de draad doorgesneden moet worden – waarmee het menselijk leven beëindigd wordt.
Een andere naam voor deze godheden was Parcae, waardoor ze in verband gebracht worden met geboorte-godinnen, want het Latijnse woord *parere*, wat betekent voortbrengen, geboren worden, is de werkwoordswortel waarvan *parcae* is afgeleid. Het geeft dezelfde gedachte weer die we vinden in sprookjes, waarin elfen de geboorte van een kind beheersen en het zijn lot toebedelen. Deze gedachte overheerste in de laat latijnse tijden (zie Tertullianus, De Anima 37) in de naam van de Fata Scribunda, wat vertaald kan worden met 'de schrijvende elf', waarin nogmaals de gedachte aan de schrijvers of optekenaars van de Kârmische Kronieken – de Lipikas – om de hoek komt kijken.
Wat de gevreesde Furiën betreft (zij worden afgebeeld met slangen in plaats van haren), zij waren ondergeschikte godheden, die de besluiten van Nemesis ten uitvoer brachten door boosdoeners te straffen; vandaar dat zij de wraakgodinnen genoemd worden, want zij mogen geen misdaad ongestraft laten. De grote Griekse dramaturg Aeschylos veranderde hen in de Eumenides, 'zij die goeds toewensen', oftewel belonende engelen, waarmee hij de grootste van zijn trilogieën tot een climax bracht.
Maar laten we onze uiteenzetting over Karma vervolgen:

'Karma-Nemesis is synoniem met VOORZIENIGHEID, minus *plan*, goedheid en alle andere eigenschappen en hoedanigheden, welke men zo onwijsgerig aan deze laatste toeschrijft. Een Occultist of een wijsgeer zal niet over de goedheid of wreedheid van de Voorzienigheid spreken; maar hij zal, terwijl hij haar met Karma Nemesis vereenzelvigt, niettemin verkondigen, dat zij de goeden beschermt en over hen waakt, zowel in dit als in toekomstige levens, en dat zij de boosdoener bestraft – ja, zelfs tot in zijn zevende wedergeboorte. Kortom, zolang als de gevolgen van zijn verstoring van zelfs maar het kleinste atoom in de Oneindige Wereld van harmonie niet uiteindelijk goedgemaakt zijn. Want het enige gebod van Karma – een eeuwig en onveranderlijk gebod – is volstrekte Harmonie in de wereld van stof, gelijk het in de wereld van de Geest is. Daarom is het niet Karma, dat beloont of straft, maar zijn wij het, die onszelf belonen of bestraffen al naarmate wij met, door middel van en overeenkomstig de natuur handelen door te gehoorzamen aan de wetten, waarop de Harmonie steunt – of ze schenden.' (Fr. I 532; Terw. I 827).

De woorden 'wereld van stof' en 'wereld van Geest' zouden ook kunnen luiden de zichtbare wereld en de onzichtbare wereld of om Plato's opvatting te gebruiken, de wereld van verschijnselen en de noumenale wereld. Zeer zeker, onze handelingen spelen zich af in de wereld van verschijnselen, toch wordt de afdruk daarvan vastgelegd in de noumenale wereld. Wanneer een mens dan ook de wereld van verschijnselen of de stoffelijke wereld verlaat, voordat zijn handeling volledig gecorrigeerd is, blijft de aantekening daarvan staan in de noumenale wereld en wordt niet uitgewist in de 'wereld van de Geest' totdat het evenwicht hersteld is, al zal dit misschien pas gebeuren in de zevende wedergeboorte (zoals het in het citaat staat).

Hoe de Mens zou moeten handelen

Nu wordt de sleutel gegeven betreffende de manier waarop de mens te werk zou moeten gaan:

> 'Ook zouden de wegen van Karma niet ondoorgrondelijk zijn, zo de mensen slechts in eenheid en harmonie, inplaats van in onenigheid en strijd werkten. Want onze onwetendheid ten aanzien van die wegen – welke het ene deel van de mensheid de duistere en ingewikkelde wegen der Voorzienigheid noemt, terwijl een ander deel er de werking van blind Fatalisme in ziet en weer anderen louter toeval zonder goden of duivels als leiders – zou zeker verdwijnen, indien wij ze alle slechts aan haar juiste oorzaak wilden toeschrijven. Wanneer wij de juiste kennis of althans het vaste vertrouwen en de overtuiging bezaten, dat onze naasten ons niet meer schade zullen toebrengen dan wij er aan denken hen te benadelen, zou twee derde van het kwaad der Wereld in rook verdwijnen. Indien niemand zijn broeder benadeelde, zou Karma-Nemesis noch aanleiding hebben om te werken, noch wapenen om te gebruiken. De voornaamste oorzaak van de 'wegen der Voorzienigheid' is daarin te vinden, dat er in ons midden voortdurend alle elementen van strijd en verzet aanwezig zijn en dat rassen, volkeren, stammen, maatschappijen en individuen in Kaïns en Abels, wolven en lammeren verdeeld zijn. Wij leggen die talrijke kronkelwegen van ons lot dagelijks eigenhandig aan en verbeelden ons daarbij een spoor op de koninklijke heirbaan van achtenswaardigheid en plicht te volgen en dan klagen wij, dat die kronkelpaden zo verward en duister zijn.'

Hierna volgt een van de proza juweeltjes uit *De Geheime Leer*. Laat de lezer het langzaam lezen, dan herlezen en het zich goed inprenten:

> 'Wij staan verbijsterd voor het mysterie, dat wijzelf gemaakt hebben en voor de levensraadselen, welke *wij niet willen* oplossen en beschuldigen dan de grote Sfinx ervan, dat zij ons verslindt. Doch voorwaar er is geen enkele ongunstige gebeurtenis in onze levens, geen dag van tegenspoed of een ongeluk, dat men niet tot onze eigen daden in dit of in een ander leven zou kunnen terugvoeren.'

Dan geeft H.P.B. nog een korte uitleg over Karma-Nemesis, die veel zal verduidelijken; maar voor zij dit doet maakt zij een van de kernachtige opmerkingen, die zo typerend zijn voor haar vaardige pen:

> 'Indien daarom ooit iemand hulpeloos tegenover deze onveranderlijke

wetten staat, dan zijn het veeleer die engelen, de bewakers der harmonie, dan wij zelf, de makers van ons lot. Karma-Nemesis is niets anders dan de (geestelijke) dynamische uitwerking van de door onze eigen handelingen voortgebrachte oorzaken en tot werkzaamheid geroepen krachten.'

Dan volgt een passage, waaraan we kunnen denken wanneer we geen vooruitgang schijnen te maken in de 'wereld van stof', oftewel het stoffelijk gebied, en het geeft een aanwijzing hoe we ons pogen moeten richten. Daarna wordt een bijzonder praktische raad gegeven:

'Het is een wet der occulte dynamica, dat 'een gegeven hoeveelheid energie, op het geestelijk of astraal gebied verbruikt, veel grotere uitwerking heeft dan dezelfde hoeveelheid op het stoffelijk gebied van bestaan gebruikt.'
Deze staat van zaken zal blijven bestaan tot 's mensen geestelijke intuïtie geheel geopend is, hetgeen niet zal plaatsvinden voordat wij onze dichte omhulsels van stof vrijwel afgeworpen hebben; totdat wij beginnen van *binnen uit* te handelen in plaats van steeds van *buiten komende* aandrangen te volgen, met name die, welke door onze stoffelijke zintuigen en ons grof, zelfzuchtig lichaam voortgebracht worden. Tot die tijd daar is, zijn eensgezindheid en harmonie de enige voorbehoedsmiddelen tegen het kwaad van het leven – een Broederschap VAN DE DAAD en niet alleen *altruïsme* in naam. De onderdrukking van een enkele slechte *oorzaak* zal niet één, maar een verscheidenheid van slechte gevolgen onderdrukken.'

Vervolgens bevat het citaat enige versregels van Dryden:

'Kennis van Karma schenkt de overtuiging, dat indien

'. . . deugd in smart gedompeld en ondeugd zegevierend
De mensheid tot godloochenaars maakt'

'zulks alleen komt, doordat de mensheid steeds haar ogen gesloten heeft voor de grote waarheid, dat de mens zijn eigen heiland en zijn eigen verderver is.' (Fr. I 533; Terw. I 827-829).

HOOFDSTUK III

De leer van de hiërarchieën

De Wet van de Wezenlijke Eenheid

De Wet van de Wezenlijke Eenheid is gekozen in verband met de derde leerstelling, waaraan we thans aandacht zullen besteden – de Leer van de Hiërarchieën. Deze wet geldt evenzeer voor alle werelden als voor alle wezens die die werelden bewonen. Hoewel het op het eerste gezicht vreemd mag lijken dat wezenlijke eenheid als een fundamentele Wet beschouwd wordt, kan alleen hierdoor de gedachte, die aan de Leer van de Hiërarchieën ten grondslag ligt, begrepen worden. Want wezenlijke eenheid is het grondpatroon van het heelal, ondanks het feit dat uiterlijkheden op het tegendeel schijnen te wijzen. Deze grondgedachte geeft een verduidelijking van de werking van het Goddelijk Plan, zoals in het geval van de Wet van het Herstel van Evenwicht – die het ritme bewaart door het verstoorde evenwicht te herstellen – is aangetoond, dat deze de werking van het Goddelijk Plan openbaart.
Deze fundamentele wet wordt in *De Geheime Leer* door een prachtige passage ingeleid. De schoonheid van de hierin gebezigde taal en het inspirerende onderwerp maken het denkvermogen op de juiste wijze ontvankelijk voor het aanvaarden van deze wet. Deze passage is eigenlijk een citaat, want het is een Occulte Cathechismus, waarin de student (Lanoe) onderwezen wordt door zijn Leraar (Gurudeva) in de wezenlijke eenheid van het Al. Dit is een verheven thema, dat bijzonder geschikt is om een studie over de Leer van de Hiërarchieën mee te beginnen:

> De catechismus doet de Meester aan de leerling vragen:
>
> 'Hef uw hoofd omhoog, O Lanoe, ziet gij een enkel licht of wel talloze lichten boven u branden aan de donkere hemel van middernacht?'
> 'Ik neem één Vlam waar, O Gurudeva, ik zie talloze ongescheiden vonken er in schijnen.'
>
> 'Gij zegt het goed. En zie thans rond en in uzelf. Gevoelt gij, dat het licht, dat binnen in u brandt, op enigerlei wijze verschilt van het licht dat in uw menselijke Broeders schijnt?'
>
> 'Het is op geen enkele wijze verschillend, hoewel de gevangene door Karma in slavernij wordt gehouden en hoewel zijn uiterlijke gewaden, de onwetende misleidend, deze doen zeggen 'Uw Ziel en Mijn Ziel.' (Fr. I 95; Terw. I 175).

Deze Wet wordt beschouwd als een fundamentele wet in het Occultisme, hetgeen moge blijken uit het volgende:

'De wortel-eenheid van het diepste inwezen van elk samenstellend deel van samengestelde dingen in de Natuur – van een Ster tot een mineraal atoom, van de hoogste Dhyân Chohan tot de kleinste infusiediertje, in de volste betekenis van het woord en toegepast op hetzij de geestelijke, verstandelijke, of stoffelijke wereld – die eenheid is de ene fundamentele wet in de Occulte Wetenschap. 'De Godheid is onbegrensde en oneindige uitzetting', zegt een Occult axioma.' (Fr. I 95; Terw. I 175).

Een voorbeeld van deze wet is het hiërarchieke stelsel, waaronder een cosmos functioneert; elk wezen leeft namelijk zijn leven in het veld of de sfeer van een groter wezen – het grotere wezen verschaft het 'tehuis' voor het lagere wezen. We moeten er hier met nadruk op wijzen dat de eenheid niet alleen van toepassing is op geestelijke en verstandelijke werelden (zoals men zou mogen verwachten), maar ook op *stoffelijke werelden*, zoals in het volgende citaat aangegeven wordt:

'De leer van een gemeenschappelijke oorsprong voor alle hemellichamen en planeten, werd, zoals wij zien, voorgestaan door de Archaïsche sterrekundigen vóór Kepler, Newton, Leibnitz, Kant, Herschel en Laplace. Warmte (de Adem), aantrekking en afstoting – de drie grote factoren van Beweging – zijn de voorwaarden, waaronder alle leden van dit oorspronkelijke gezin geboren worden, zich ontwikkelen en sterven; om wedergeboren te worden na een 'Nacht van Brahmâ' gedurende welke de eeuwige stof periodiek tot haar oorspronkelijke ongedifferentieerde toestand terugkeert.' (Fr. I 82; Terw. I 156).

Een Nacht van Brahmâ is gelijk aan een Planetair Pralaya, dat even lang duurt als een Dag van Brahmâ of Manvantara – namelijk 4.320.000.000 jaar.
De woorden 'de eeuwige stof' worden hier niet zonder reden gebruikt, want zij geven een fundamenteel axioma in de Esoterische Wijsbegeerte weer, dat in duidelijke bewoordingen uiteengezet wordt:

'De stof is *Eeuwig*. Zij is de *Upâdhi* (de physische grondslag) waarop het Ene oneindige Universele Denkvermogen zijn ideaties opbouwt. Daarom houden de Esoterici vol, dat er in de natuur geen anorganische of *dode* stof bestaat; het onderscheid, dat de Wetenschap tussen de twee soorten van stof maakt, is even ongegrond als willekeurig en onredelijk. Wat de wetenschap echter ook moge denken – en de *exacte* Wetenschap is een grillige dame, zoals wij allen uit ervaring weten – het Occultisme weet en leert het anders sedert onheuglijke tijden.' (Fr. I 214-215; Terw. I 361-362).

Elders wordt de betekenis, die toegekend wordt aan de woorden Aantrekking en Afstoting of de middelpuntzoekende en middelpuntvliedende krachten (zoals zij in het Occultisme gebruikt worden) als volgt uitgelegd, hoewel ze aangeduid worden als de twee tegengestelde krachten:

'De actieve kracht, de 'Eeuwige beweging van de grote Adem' slechts wekt de Kosmos bij het dagen van elke nieuwe Tijdkring, brengt die in beweging door middel van de beide tegengestelde Krachten – de middelpuntzoekende en middelpuntvliedende krachten, die mannelijk en vrouwelijk zijn, positief en negatief, stoffelijk en geestelijk, daar deze twee de éne *Oorspronkelijke* Kracht zijn – en doet hem aldus objectief worden op het gebied van Begoocheling. Met andere woorden: deze tweevoudige beweging brengt de Kosmos van het gebied van het Eeuwige Ideële over naar dat der eindige openbaring of van het *Noumenale* gebied naar dat der *verschijnselen.*' (Fr. I, 216-217; Terw. I, 363).

Van de twee voorgaande hoofdstukken over de Leer van Voortdurende Vernieuwing en de Leer van Evenwicht zou men kunnen zeggen dat ze het 'hoe en waarom' van de dingen behandelden, dat wil zeggen, deze leringen worden vanuit een algemeen standpunt bekeken, zonder af te dalen in details. Dit hoofdstuk zal gaan over het 'waaruit' van de dingen: *waaruit* het heelal is samengesteld, *waaruit* het is opgebouwd.
Men moet van het begin af goed begrijpen dat de Oude Wijsheid het heelal niet ziet als een groot vat waarin zich dingen bevinden (om het in gewone woorden uit te drukken, die misschien wel schilderachtig zijn, maar toch niet geheel toereikend). Integendeel, het heelal is het resultaat van de openbaring van *wezens*, die het bouwen en besturen. Daarom wordt er gezegd:

'De geheimenis van het gehele Heelal is gebouwd op de Hiërarchieën en de juiste getallen van deze Wezens, die (voor ons) meestal onzichtbaar zijn, behalve in zeer zeldzame gevallen.' (Fr. I 72; Terw. I 141).

'... de Geheime Leer ... zegt, dat het ganse Heelal bestuurd wordt door onverstandelijke en halfverstandelijke Krachten en Machten.' (Fr. I 219; Terw. I 368).

Die Machten zijn de drie grote Klassen of Hiërarchieën, die bekend staan onder de algemene benaming van Dhyâni-Chohans, die de 'halfverstandelijke Krachten' besturen en leiden en deze worden op hun beurt met een algemene term aangeduid als de drie Klassen of Rijken van de Elementalen. Verder, met betrekking tot het bouwen van de wereld – meestal beschreven als de 'schepping' daarvan door een 'Schepper':

'In de Esoterische wijsbegeerte is de Demiurgos of *Logos*, als *Schepper* beschouwd, slechts een abstracte uitdrukking, een denkbeeld, evenals het woord 'leger'. Evenals dit laatste de alomvattende uitdrukking is voor een lichaam van actieve krachten of werkende eenheden – soldaten – evenzo is de Demiurgos het qualitatieve samenstel van een menigte Scheppers of Bouwers.' (Fr. I 297; Terw. I 487).

Een nadere uitleg over de woorden Logos en Demiurgos:

'De Geheime Leer . . . erkent een Logos of een Collectieve 'Schepper' van het Heelal; een *Demi-urgos* in de zin waarin men van een 'Bouwmeester' als van de 'Schepper' van een gebouw spreekt, hoewel die bouwmeester nooit een enkele steen ervan heeft aangeraakt; maar, terwijl hij het bouwplan heeft geleverd, alle handenarbeid aan de metselaars heeft overgelaten; in ons geval was het plan verstrekt door de Ideatie van het Heelal en was de arbeid van het bouwen overgelaten aan de Scharen van verstandelijke Machten en Krachten. Maar de *Demiurgos* is geen *persoonlijke* godheid – dat wil zeggen een onvolmaakte *buitencosmische god* – maar slechts de samenvatting van de Dhyân-Chohans en de andere krachten.' (Fr. I, 214; Terw. I 360).

Hoewel dit thema voornamelijk het ontstaan van werelden behandelt, kan toch, daar het ook wijst op het hiërarchieke stelsel, dat in de beginfase van een cosmos aanwezig is, het volgende citaat hieraan toegevoegd worden, aangezien het verklaart hoe de Dhyâni-Chohans het patroon waarnemen, dat zij nodig hebben bij het bouwen van de wereld:

'. . . zodra de DUISTERNIS . . . in haar eigen gebied van eeuwig Licht verdwenen is, slechts haar goddelijke geopenbaarde Ideatie achter zich latend, wordt het begripsvermogen der scheppende Logoi geopend en zij zien in de ideële wereld (totnogtoe in de goddelijke gedachte verborgen) de oerbeelden van alles. Deze voorbeelden volgen zij en zij bouwen of vormen daarnaar vergankelijke en transcendentale vormen.' (Fr. I 297; Terw. I 486-487).

Wat betreft het bouwen van vormen:

'Er zijn hiërarchieën van 'Bouwers van de vorm' en reeksen van vormen en graden, van de hoogste tot de laagste. Terwijl de hoogste vormen gemaakt worden onder de leiding van de 'bouwers', de goden 'Cosmocratores', worden de lagere gefatsoeneerd door de Elementalen of Natuurgeesten. Kijk bij voorbeeld naar de vreemdsoortige insecten, naar sommige reptielen en de ongewervelde schepselen, die zo precies bladeren, bloemen, mosbedekte takken en andere zogenaamde 'onbezielde' dingen weten te imiteren, niet alleen in kleur, maar ook in hun uiterlijke vorm.' (Verhandelingen van de Blavatsky Loge, 64).

En over de 'vormen' zelf:

'Er wordt ons gezegd, dat elke vorm opgebouwd wordt overeenkomstig het in de Eeuwigheid ervoor ontworpen model, dat weerkaatst wordt in het GODDELIJK DENKVERMOGEN.' (Idem, 64).

Het Goddelijk Denkvermogen is hetzelfde als de Goddelijke Ideatie, die een aspect van het Goddelijk Plan weerspiegelt. Men dient echter in gedachten te houden dat het Goddelijk Denkvermogen of de Goddelijke Ideatie in de Esoterische Wijsbegeerte niet synoniem zijn met de Goddelijke Gedachte of Âdi-Buddhi, want

'In het ABSOLUTE of de Goddelijke Gedachte bestaat alles en er is nooit een tijd geweest dat het daar niet bestond; maar de Goddelijke Ideatie wordt begrensd door de Universele Manvantaras.' (Idem, 46).

Maar laten wij terugkeren tot het onderwerp van de Hiërarchieën. Het woord hiërarchie moet tot in details verklaard worden, aangezien het in de Theosofische literatuur zeer veelvuldig gebruikt wordt. Het is samengesteld uit twee Griekse woorden: *hieros*, heilig; *archon*, van archein, heersen; dus authoriteit of heerschappij in heilige aangelegenheden. Het woord is bekend uit het kerkelijk woordgebruik, waar het gebezigd wordt om het besturende lichaam van de kerk aan te duiden, met de verschillende waardigheidsbeklederen en aan het hoofd daarvan een leider. In de wetenschap wordt het woord gebruikt om een reeks opeenvolgende klassen of groepen aan te duiden. In de zoölogie bijvoorbeeld, bestaat zo'n reeks uit een rijk, orde, sub-orde, familie, geslacht en soort. Het zelfde is van toepassing op de indeling van planten. Een reeks van wezens, gerangschikt in graden, is de betekenis van het woord hiërarchie, zoals het gebruikt wordt in *De Geheime Leer*.

Deze wezens zijn 'gerangschikt in graden' volgens hun stadium van evolutie en niet volgens enige inherente, bepalende factor. De top van een hiërarchie wordt de Hyparxis genoemd, hetgeen betekent de leider of het hoofd van dat stelsel, niet in de zin van een heerser of opperhoofd, maar meer als het meest geëvolueerde wezen van die hiërarchie. Dit Grote Wezen wordt in mystieke bewoordingen de Stille Wachter genoemd (er zijn nog andere benamingen voor, die in latere hoofdstukken besproken zullen worden).

'De Hemelse Hiërarchie'

Alhoewel het woord meestal gebruikt wordt met betrekking tot de wereldlijke regering van de kerk, is het idee van een reeks van wezens of een hiërarchie, die bij wijze van spreken verantwoordelijk is voor het raamwerk van onze cosmos, een gedachte die we vinden in de kerkelijke literatuur en ook in de Bijbel. Het is gebaseerd op een stelsel dat zijn oorsprong vindt in de geschriften van iemand die bekend staat als Dionysius de Areopagiet, van wie men aanneemt dat hij een van de eerste bekeerlingen was, die Paulus maakte toen hij predikte op de Marsheuvel (de Areopagus) in Athene – aldus het Christelijke verhaal. Deze geschriften worden genoemd 'De Hemelse Hiërarchie' en worden toegeschreven aan Dionysius en dus als christelijk beschouwd, hoewel zij afkomstig zijn uit Neo-Platonische bronnen. Uit het feit dat er twee Hebreeuwse woorden gebruikt worden in de classificatie van deze hiërarchie kunnen we de conclusie trekken, dat de ideeën hieromtrent gangbaar waren in de tijd dat dit werk gecompileerd werd en dat deze werden aangehangen door verschillende scholen. Zij zijn van grote invloed geweest op de christelijke theologie, zowel in de eerste eeuwen als tijdens de middeleeuwen.
'De Hemelse Hiërarchie' stelt dat God onbeperkt is in zijn macht, hoewel deze macht voor een deel direct en voor een deel indirect wordt doorgegeven door lagere godheden. Zo wordt dan de Goddelijke Bron voorgesteld, zijn transcendente goddelijkheid uitstortend door middel van opeenvolgende wezens, zodat alle onderdelen onderhouden worden door de Goddelijke Bron en er daardoor nauw mee verbonden zijn. De transcendentale bron, die ook de universele innerlijkheid is, wordt beschreven als de Drieënige God. Drie reeksen van triaden zijn verantwoordelijk voor het overbrengen van de Goddelijke Bron naar de mensheid: de eerste reeks van drie, die het dichtst bij God staat, kan de Goddelijke Bron weerspiegelen en deze doorgeven aan de tweede klasse of reeks van triaden, die op zijn beurt deze weer doorgeeft aan de derde klasse, die het doorgeeft aan de mensheid. Het woord *Engel* wordt gebruikt voor deze drie klasen van triaden van wezens, die optreden als dragers of boodschappers (wat de letterlijke betekenis is van het Griekse woord *angelos*, engel, hetgeen inhoudt een tussenfiguur tussen de hemelse rijken en de mensenwereld).
De hemelse hiërarchie, die uit negen klassen bestaat, wordt van hoog naar laag als volgt opgesomd in drie groepen van triaden:

Eerste Triade: Seraphim
Cherubim
Tronen

Tweede Triade: Heerschappijen
Krachten
Machten

Derde Triade: Vorstenheden
Aartsengelen
Engelen

Met inbegrip van de Hyparxis of top, 'God', bestaat deze hiërarchie uit tien klassen, die een tienvoudig stelsel omvatten.
Vergelijk dit met Stanza IV, śloka 5 (van de Stanzas van Dzyan):

> 'De Stem van de Heer, Svabhavat, de Getallen, want hij is Eén en Negen.'

Hieraan wordt een korte uitleg toegevoegd:

> 'Hetgeen tien is, of het volmaakte getal toegepast op de 'Schepper', de naam, die gegeven werd aan de gezamenlijke Scheppers, welke door de Monotheïsten tot Een werden samengesmolten.' (Fr. I 78; Terw. I 150).

dat wil zeggen, samengevat in het woord 'God'.
In de Stanza komt het woord 'Svabhavat' voor, een term uit het Noordelijk Buddhisme, die letterlijk vertaald kan worden als 'Zelf-wording'. Dit is het zelfde als de mystieke term 'Vader-Moeder' uit de Stanzas en wordt gedefinieerd als 'het mystieke Inwezen, de kneedbare wortel van de stoffelijke Natuur' (Fr. I 79; Terw. I 151).
Wat betreft de Eén en Negen, men zou dit denkbeeld op de volgende manier kunnen omschrijven: De eerste openbaring of emanatie uit de Goddelijke Bron van het Al is de ENE, waaruit de Negen in afdalende trappen voortkomen en deze vormen de tien: 'de Decade, die in zich het gehele Heelal bevat' (Fr. I 79; Terw. I 151).

De Kabbalistische Hiërarchie - de Sephiroth

In de Kabbala wordt de openbaring van de Ene en de Negen, die samen Tien zijn, duidelijk aangetoond in het schema, dat wij kennen als de Boom der Sephiroth. Aangezien er in *De Geheime Leer* voortdurend op dit onderwerp gezinspeeld wordt (hoewel er niet verder over uitgeweid wordt), zullen wij er hier een schets van geven, daar het ook de Leer van de Hiërarchieën verduidelijkt.
In de onmetelijke uitgestrektheid van de Oneindigheid – het woord hiervoor in de Kabbala is Ain Soph, ook wel gespeld En soph, Eyn Sûf, enz., letterlijk 'Geen Grens', geen einde en dus het Grenzeloze – verschijnt een brandpunt van Licht, Ain Soph Aur, letterlijk het 'Grenzeloze Licht'. Aan deze bundeling ontspringt een Glans – Sephira*), als een stralend aureool, Kether.

> 'Wanneer de tijd voor een werkzaam tijdperk gekomen was, werd er krachtens de eeuwige, onveranderlijke wet, een natuurlijke uitzetting van deze Goddelijke kernstof van binnen naar buiten teweeggebracht; en uit dit eeuwige, oneindige licht (dat voor ons duisternis is) werd een geestelijke substantie uitgestraald.'
> (Idra Zutah, II [Zohar], aangehaald in *Isis Ontsluierd,* II, 253).

Toen zij begon te *sepheren* – dat wil zeggen tellen of haar kracht ontvouwen – bracht de eerste Sephira, Kether, de tweede Sephira voort – Chokmah – Wijsheid. De duade, de eerste en tweede Sephiroth, ontvouwde haar krachten verder en emaneerde de derde, Binah – Intelligentie, ook wel vertaald met Begrijpen. De triade (de eerste, tweede en derde) bracht voort de vierde Sephira, Chesed – Genade, ook wel genoemd Liefde of Grootheid. Het viertal (de eerste, tweede, derde en vierde) emaneerde de vijfde Sephira, Geburah – Macht, ook genoemd Gerechtigheid. Dit vijftal Sephiroth (bestaande uit de eerste, tweede, derde, vierde en vijfde) bracht voort de zesde Sephira, Tiphereth – Schoonheid. Het zestal (bestaande uit de eerste, tweede, derde, vierde, vijfde en zesde Sephiroth) bracht voor de zevende Sephira, Netzah –

*) De Kabbalisten zijn het niet eens over de betekenis van het woord Sephira (of Sefîrâh); sommigen voeren het terug tot de werkwoordswortel *spr,* tellen, rekenen. Misschien zou men Sephira kunnen vertalen met 'de kracht van getallen' – de 'kracht' duidt dan aan de Eén en Negen = 10, en de mogelijkheid de negen te emaneren uit de één, hetgeen de tien vol maakt. Sephiroth is de meervoudsvorm van het woord 'Sephira'.

Standvastigheid, ook wel Overwinning. Uit dit zevental (de eerste, tweede, derde, vierde, vijfde, zesde en zevende) kwam de achtste Sephira voort, Hod – Pracht. Daarna bracht dit achttal (de eerste, tweede, derde, vierde, vijfde, zesde, zevende en achtste) de negende Sephira, Jesod – Fundatie, voort. Tenslotte emaneerden de negende Sephira plus de krachten van de eertse, tweede, derde, vierde, vijfde, zesde, zevende en de achtste Sephiroth, de tiende en laatste Sephira, namelijk Malkuth – Koninkrijk.*) Soms wordt de Boom der Sephiroth afgebeeld als drie zuilen, die elk uit een triade bestaan, met daarboven de eerste Sephira, de Kroon (Kether) en wel op de volgende wijze:

Kether – Kroon		
Linkerzuil	*Middelste zuil*	*Rechterzuil*
Zuil van gerechtigheid		Zuil van Genade
Binah - Intelligentie	Tiphereth - Schoonheid	Chochmah - Wijsheid
Geburah - Macht	Jesod - Fundatie	Chesed - Genade
Hod - Glans	Malkuth - Koninkrijk	Netzah - Standvastigheid

De namen of de betekenissen daarvan – die klaarblijkelijk verheven eigenschappen aanduiden – zijn op zich niet belangrijk, maar zij geven machten en krachten aan, die verantwoordelijk zijn voor het tot openbaring brengen van het heelal voor een periode van werkzaamheid.

> 'De Boom der Sephiroth is het Heelal en in het westen verpersoonlijkt Adam Kadmon dat, evenals Brahmâ in Indië.' (Fr. I 274; Terw. I 450).

De Westerse Kabbalitsen beschouwen Adam Kadmon als de Archetypische Mens of de 'Hemelse Mens' en plaatsen de tien Sephiroth op verschillende plaatsen van het menselijk lichaam. Een opvatting echter, meer in overeenstemming met de Oosterse Kabbala, zou zijn Adam Kadmon te beschouwen als de Derde Logos – de gedachte die in het Hindu stelsel in verband gebracht wordt met Brahmâ, zoals in bovenstaand citaat gezegd wordt.
Verder zien we, wanneer we in gedachten houden dat alle Sephiroth met elkaar verbonden zijn doordat ze door emanatie zijn ontstaan, dat er een bewuste, voortdurende wisselwerking tussen hen is en op die manier wordt de wisselwerking aangegeven tussen alle graden van wezens in het geopenbaarde heelal.

*) Het stelsel van het afdalen van de Sephiroth, om de Kabbalistische zegswijze te gebruiken, hoewel het idee juister wordt weergegeven door de woorden 'het ontvouwen van elke Sephira door emanatie' – is hier in details beschreven omdat het een van de hoofdleringen van de Esoterische Wijsbegeerte zo goed weergeeft, namelijk die van het tot aanzijn komen door emanatie. Het verschaft ons een sleutel tot het begrijpen van het zich ontvouwen van de zeven Element-Principes, de zeven Loka-Talas en ook de Zeven Beginselen van de Mens – het onderwerp van hoofdstuk VI.

Het Hiërarchieke Getallenstelsel van Pythagoras

Laten wij nu eens een ander stelsel bekijken, dat ook werkt met getallen, samengevat in de Tetraktys, de 'Heilige Vier' van de Pythagoreërs, die door hen zo hoog in ere gehouden werd, dat hij deel uitmaakte van hun heiligste eed. De Pythagorese School vertegenwoordigt een van de meest mystieke scholen die door de oude Grieken werden voortgebracht. Hun plechtige eed toont dit aan en deze bevat ook de sleutel tot de innerlijke betekenis van de Tetraktys: 'Ja, bij de Tetraktys, die onze ziel de bron gegeven heeft, die de wortels van de immer-stromende natuur bevat.' De resultante van de heilige Tetraktys geeft de mystieke Decade: eerst het punt, dan de lijn, dan het vlak, dan de kubus of het vierkant: $1 + 2 + 3 + 4 = 10$. Dit kan aangetoond worden door de manier waarop de Tetraktys werd afgebeeld, speciaal betekenisvol wanneer ze in de driehoek geplaatst werd:

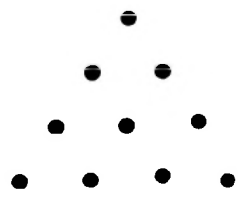

eerst het punt, alleen aan de top van de driehoek, die de Ene, de Monade, symboliseerde; gevolgd door de duade (de lijn), twee afzonderlijke punten; dan de triade (het vlak) in drie afzonderlijke punten; en tenslotte het viertal, vier afzonderlijke punten: $1 + 2 + 3 + 4 = 10$.
De wortels van de immer-vloeiende natuur symboliseren het in de openbaring komen van het heelal.
Het Tetragrammaton (het heillige woord, bestaande uit vier letters, dat door de Kabbalisten gebruikt werd om de Godheid aan te duiden) werd op een dergelijke wijze weergegeven: in plaats van het punt of de stip werd de 'heilige' Hebreeuwse letter *jod* gebruikt. De Tetraktys

> 'symboliseert het Heelal in de beroemde Pythagorese Decade. Het bovenste enkele punt is een Monade en stelt een Eenheids-Punt voor, dat *de* Eenheid is, waaruit alles voortkomt en alles is van hetzelfde inwezen als zij. Terwijl de tien punten binnen de driehoek de wereld der verschijnselen voorstellen, zijn de drie zijden van de gelijkzijdige driehoek, welke de pyramide van punten omvatten, de slagbomen van de *noumenale* Stof of Substantie, die haar van de wereld der Gedachte scheiden.' (Fr. I 508; Terw. I 793).

Het is zeker waar dat de *volledige* betekenis van het Pythagorese stelsel niet voor de hand ligt en de oplossing is nooit vrijgegeven. De reden hier-

voor, als ook de betekenis van het getal 10, wordt in de volgende zin gegeven:

> 'De 10 was als heilig getal van het heelal geheim en esoterisch.' (Fr. I 280; Terw. I 461).

Het zelfde kan gezegd worden van het Kabbalistische stelsel dat hier vóór het Pythagorese gegeven werd: alleen de uiterlijke vorm, de emanaties van de Sephiroth en hun namen werden naar buiten toe vrijgegeven. De innerlijke betekenis blijft nog steeds verborgen en geheime kennis. Dat neemt niet weg dat in deze schets verborgen aspecten van Chaldese wijsheid bewaard gebleven zijn.
Het zal nu dus duidelijk zijn, dat er achter deze twee sleutels veel meer steekt dan men er oppervlakkig beschouwd aan ziet, al bekijkt elk stelsel de hiërarchieke opbouw van het heelal vanuit een ander standpunt. Er is nog een citaat, dat zal aantonen, dat er nog een andere manier is om de Pythagorese Tetraktys te bezien, dan die reeds gegeven werd:

> 'Van het eerste begin der Aeonen af – in de tijd en de ruimte van onze Ronde en Bol – zijn de Geheimenissen der Natuur (in elk geval die, waarvan de kennis voor onze rassen oorbaar is) door de leerlingen van diezelfde thans onzichtbare 'hemelse mensen' in meetkundige figuren en symbolen opgetekend. De sleutels daarvan zijn van het ene geslacht van 'wijze mannen' op het andere overgegaan. Enkele van deze symbolen zijn aldus van het oosten naar het westen overgegaan, uit het oosten meegebracht door Pythagoras, die niet de uitvinder van zijn vermaarde 'Driehoek' was. De laatste figuur, zomede het vlak, de kubus en de cirkel zijn welsprekender en wetenschappelijker beschrijvingen van de orde der evolutie van zowel het geestelijke en psychische als stoffelijk Heelal, dan boekdelen van beschrijvende Cosmogonieën en geopenbaarde *'boeken van Genesis'*, De *tien punten* in die 'Pythagorese *driehoek*' aangebracht, wegen op tegen alle theogonieën en angelologieën, welke ooit uit het theologisch brein voortkwamen. Want hij, die hen vertolkt – zoals ze daar staan en in de gegeven volgorde – zal in deze zeventien punten (de zeven Wiskundige Punten zijn verborgen) de ononderbroken reeks genealogieën vinden van de eerste *Hemelse* mens tot aan de *aardse*. En evenals zij de volgorde der Wezens aangeven, zo ontsluieren zij de volgorde waarin Kosmos, onze aarde en de oorspronkelijke elementen, waardoor deze laatste voortgebracht werd, geëvolueerd zijn. Verwekt in de onzichtbare *Diepten* en in de schoot van dezelfde 'Moeder' als haar mede-bollen – zal degene, die de geheimenissen van onze Aarde meester wordt, die van alle andere verworven hebben.' (Fr. I 505; Terw. I 788-789).

Aangezien de sleutel tot de oplossing van het gehele mysterie van het hiërarchieke stelsel, dat in de Tetraktys is samengevat, niet gegeven wordt, zal misschien het Syrische schema van het heelal in de vorm van een hiërarchie begrijpelijker zijn.

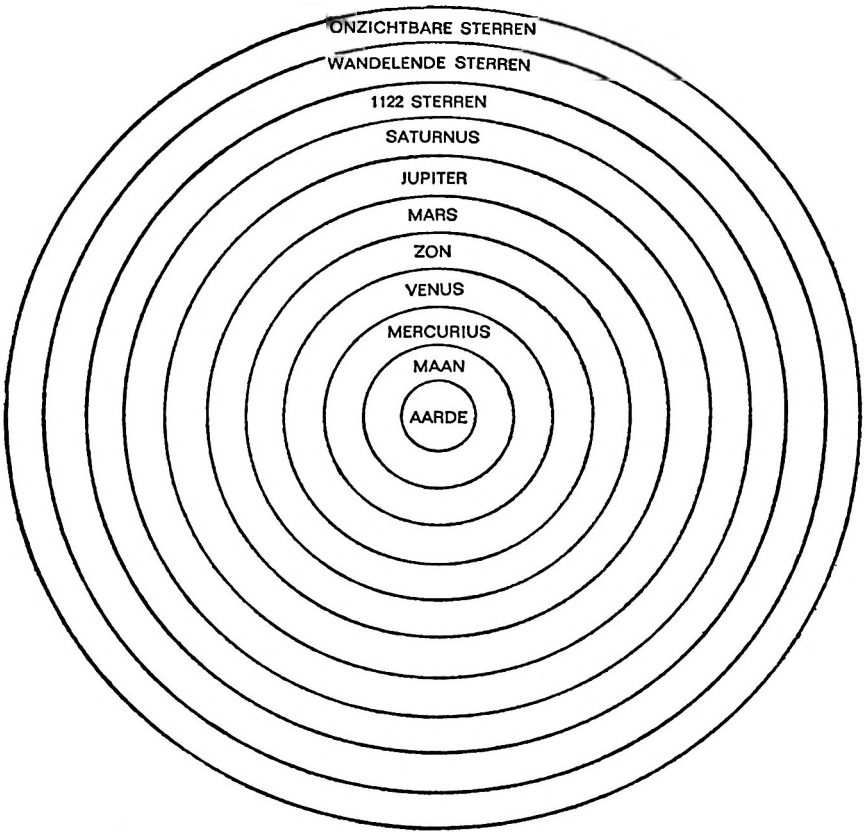

Een schematische weergave van de Syrische hiërarchie van het heelal.

Het Syrische Schema van de Hiërarchieke Opbouw van het Heelal

Nadat bij het beschrijven van de hierboven genoemde systemen de tabelvorm is gebruikt, zal nu een andere manier gegeven worden, waarmee we zullen trachten de gedachten weer te geven die opkomen wanneer men opziet naar de zich steeds verder uitstrekkende diepten van de nachtelijke hemelen. Daarbij dringt zich de gedachte aan ons op, dat er milliarden en milliarden sterren stralen in dat onmetelijke uitspansel, terwijl toch iedere ster in harmonie moet zijn met het grote Doel van het Al en dat elke ster een uiting is van de werking van het Goddelijk Plan.
De lezer moet zich het Syrische stelsel van hiërarchieën voorstellen als een aantal concentrische bollen, die zich steeds verder in de ruimte uitstrekken, waarbij de Aarde de middelste bol is, omdat natuurlijk de hemelen van onze bol af bekeken worden. Om de bol van de Aarde ligt weer een bol, die de Maan genoemd wordt, en dit gebied wordt beheerst door de Engelen – om de corresponderende term uit de Christelijke hierarchie te gebruiken (reeds uitgelegd). Rondom de bol van de Maan is die van Mercurius, die wordt geregeerd door de Aartsengelen. De derde bol, Venus, staat onder heerschappij van de Vorstenheden. In de vierde, de Zon genaamd, zijn de machtigste goden van het stelsel gesitueerd – de zonnegoden van alle volkeren. De vijfde, Mars, wordt geregeerd door de Krachten. De zesde, Jupiter, wordt geregeerd door de Heerschappijen; de zevende, Saturnus, door de Tronen. Om de bol van Saturnus ligt de achtste, de bol van de 1122 sterren genaamd – het domein van de Cherubim. De negende cirkel, genaamd de 'Wandelende Sterren' en de 'Ontelbare Sterren' – ofwel de Kometen en de Nevelvlekken – is het rijk van de Seraphim. De tiende bol – de 'Onzichtbare Sterren' – wordt voorgesteld als de Melkweg.
In de schematische weergave van het Syrische stelsel, gezien vanuit het standpunt van de concentrische bollen, zijn we uitgegaan van onze zichtbare wereld en hebben we onze gedachten laten opwieken in de uitgestrekte rijken van het onzichtbare. Maar dit is niet het 'einde', daar ook in het Syrische stelsel zelf verklaard wordt, dat achter de Onzichtbare Sterren de onbegrijpelijke Oceaan van het Oneindige begint, die geen grens of einde heeft. De Onzichtbare Sterren geven het begin van *dit* heelal aan.
Om dit plan van het heelal te kunnen bezien in een toestand van werkzaamheid gedurende een periode van activiteit (of een Manvantara of een

periode van openbaring) moeten we dit bekijken als een nederdaling van de hiërarchieën en wel als volgt: De Goddelijke Kracht begint met het openbaren van de Primordiale Essentie als 'Onzichtbare Sterren' in de Melkweg, die de Nevelvlekken en Kometen (de 'Wandelende Sterren') emaneren, waaruit voortkomen de '1122 Vaste Sterren' – deze drie stadia symboliseren de bollen (of gebieden) zonder vorm. Afdalend uit de gebieden zonder vorm, bereikt de uitstorting de gebieden van vorm, waarin de zonnestelsels zich openbaren. Het begrip heelal is niet beperkt tot slechts een enkel zonnestelsel. Ons zonnestelsel is er een uit vele en wordt slechts gebruikt als een patroon of model, door middel waarvan men zich andere stelsels kan voorstellen, die elk hun eigen planeetstelsels bevatten – in ons geval verdeeld in zeven planeetgebieden, waarbij elk gebied afgebeeld wordt als een bol, die overeenkomt met een van de Zeven Heilige Planeten van de ouden.
Deze 'nederdaling' van de goddelijke uitstorting naar het zonnestelsel en achtereenvolgens elk van de planeten van dit stelsel is de oorzaak van het tot aanzijn komen van de kosmos en alle planeten – onze Aarde daarbij inbegrepen.

De Hiërarchieke Opbouw van de Aarde

Laten we nu de hiërarchieke opbouw van onze wereld bestuderen en daarbij beginnen met het stelsel dat beschreven wordt door de Grieken en dat werd onderwezen in de school van Plato en daarna door de Pythagoreeërs en de Neo-Platonisten (laatstgenoemden gebruiken dikwijls eigen benamingen, hoewel ze daarmee uitdrukking geven aan dezelfde gedachten). De hyparxis (die op de top of de hoogste van een hiërarchie aanduidt) werd het Goddelijke genoemd en gaf de eerste of hoogste trap weer; de tweede, benedenwaarts, geteld, werd genoemd de Goden – het Geestelijke; de derde, de Halfgoden, ook wel genoemd de Goddelijke Helden; de vierde, de Helden (mensen met zeer hoogstaande eigenschappen – eminente voorbeelden van het mensdom); de vijfde, de Mensen – het mensenrijk; de zesde, de dieren of beesten; de zevende, de plantenwereld; de achtste, de mineralenwereld; de negende, de Hades – dit kunnen we de Elementalenwereld noemen. Men neme er nota van dat in deze opsomming de familie der mensen in het midden van dit hiërarchieke stelsel geplaatst is en op deze wijze het evenwicht tussen geest en stof symboliseert. Wat ook opvalt is dat er slechts negen stadia of graden genoemd worden; de reden hiervoor kan als volgt uiteen gezet worden. De negen stadia werden beschouwd als afhangend van de hiërarchie die boven dit stelsel stond, hangend aan de laagste graad van die hogere hiërarchie; zo vormt deze laagste graad, alhoewel hoger dan de hoogste van het lagere stelsel, de verbindingsschakel tussen deze twee hiërarchieën. Deze Boven-Hemelse of Super-Goddelijke graad maakt het tienvoudige schema van *deze* hiërarchie compleet. Dit aaneenschakelen van de ene hiërarchie met de volgende en van die volgende met de hiërarchie, die daar boven staat, geeef een eindeloze reeks van hiërarchieën, zowel omhoog als omlaag geredeneerd. Dan is dus ook elke trede of elk stadium verbonden met de naast hogere, zowel als met de naast lagere trede. Aangezien alle treden op dezelfde wijze aaneen geschakeld zijn, zijn ze alle met elkaar verbonden.

Vanuit dit standpunt bezien is er geen enkel onderdeel van het heelal dat afgescheiden is en op zichzelf staat; alles leeft en beweegt en heeft zijn bestaan in 't leven van een of ander groter wezen. Dit is de fundamentele gedachte, die ten grondslag ligt aan de Leer van de Hiërarchieën.

Een voorbeeld zal helpen de betekenis van deze opmerking te verduidelijken. Het menselijk lichaam is, van esoterisch standpunt bezien, samen-

gesteld uit scharen van Jîvânus ('levensatomen'), waarvan elk zijn eigen individuele leven leidt en toch deel uitmaakt van de hiërarchie die het 'veld' van het menselijk lichaam gebruikt als zijn 'tehuis'. Elk menselijk wezen is een individu, dat probeert zijn eigen leven op zijn eigen manier te leiden en tegelijkertijd is elk mens een deel van de hiërarchie van het Mensenrijk, die het 'veld' van de Aarde gebruikt als zijn tehuis. Het Mensenrijk is slechts een van tien klassen of rijken, die alle delen zijn van een Grote Hiërarchie, die het veld van de planeet Aarde (de Planeetketen van de Aarde) benut als zijn 'tehuis'. De planeet Aarde maakt onderdeel uit van de grote hiërarchie van Planeten, die het veld van het Zonnestelsel als hun tehuis gebruiken. De Zon behoort tot de hiërarchieke groep van Zonnen (twaalf in getal) die hun tehuis hebben in het Universele Zonnestelsel. Het Universele Zonnestelsel is één van een hiërarchieke groep van universele zonnestelsels, die het veld van een Râja-zon als tehuis gebruiken. En deze reeks van hiërarchieën houdt hiermee nog niet op, maar kan eindeloos voortgezet worden.

Verklaring van de schematische weergave van de Levensladder

Dit schema is een poging de idee van het opstijgen van de Monaden langs de Levensladder duidelijk te maken. Voordat een Monade echter kan beginnen de Levensladder te beklimmen moet zij nedergedaald zijn – dat wil zeggen, afgedaald uit een goddelijke oerbron. De afdaling brengt haar naar de laagste regionen van de Hiërarchie, naar de laagste sport van de Levensladder.

De Levensladder is afgebeeld in de vorm van een driehoek met tien sporten. Elke sport staat voor een zekere graad van evolutionaire ontwikkeling. Deze graad van ontwikkeling wordt gekarakteriseerd door een schare of klasse van Monaden, die één hiërarchieke groep of één Natuurrijk voorstellen. De driehoekige vorm van de Ladder is zo gekozen, om daardoor de aandacht te vestigen op de punt of het toppunt, die de hoogste graad aangeeft die de complete Hiërarchie kan bereiken, technisch genoemd de Hyparxis – hetgeen inhoudt het hoofd of het toppunt van die hiërarchie. Dit Grote Wezen wordt genoemd de Planeetlogos of de Stille Wachter van de Planeet. Men dient in gedachten te houden dat er voor elk van de Bollen, waaruit een Planeetketen bestaat, een dergelijke Wachter is.

Boven de Levensladder is een cirkel, die een gouden bol moet voorstellen – de Bron van het Zijn. Men kan dit Paramâtman (het Universele Oer-Âtman) noemen, aangezien dat staat voor de Bron van Âtman – het zevende beginsel, dat één is met de Universele Geest.

> 'Zij [Atman] is die homogene vonk, die in millioenen stralen uit de oorspronkelijke 'Zeven' straalt. . . . Zij is de *uit de* ONGESCHAPEN *Straal* VOORTVLOEIENDE *vonk* – een geheimenis.' (Fr. I 468; Terw. I 734).

Of, op mystieke wijze uitgedrukt in de allegorische bewoordingen, die aangehaald zijn uit het *Chun-Tsiu:*

> 'Op zekere nacht hielden de sterren op in de duisternis te schijnen en zij verlieten die en vielen gelijk regen op aarde neder, *waar zij thans verborgen zijn.* Deze sterren zijn de Monaden.' (Fr. II 428; Terw. I 599).

De nederdaling van de Monaden is afgebeeld door middel van de 'vallende stralen'.

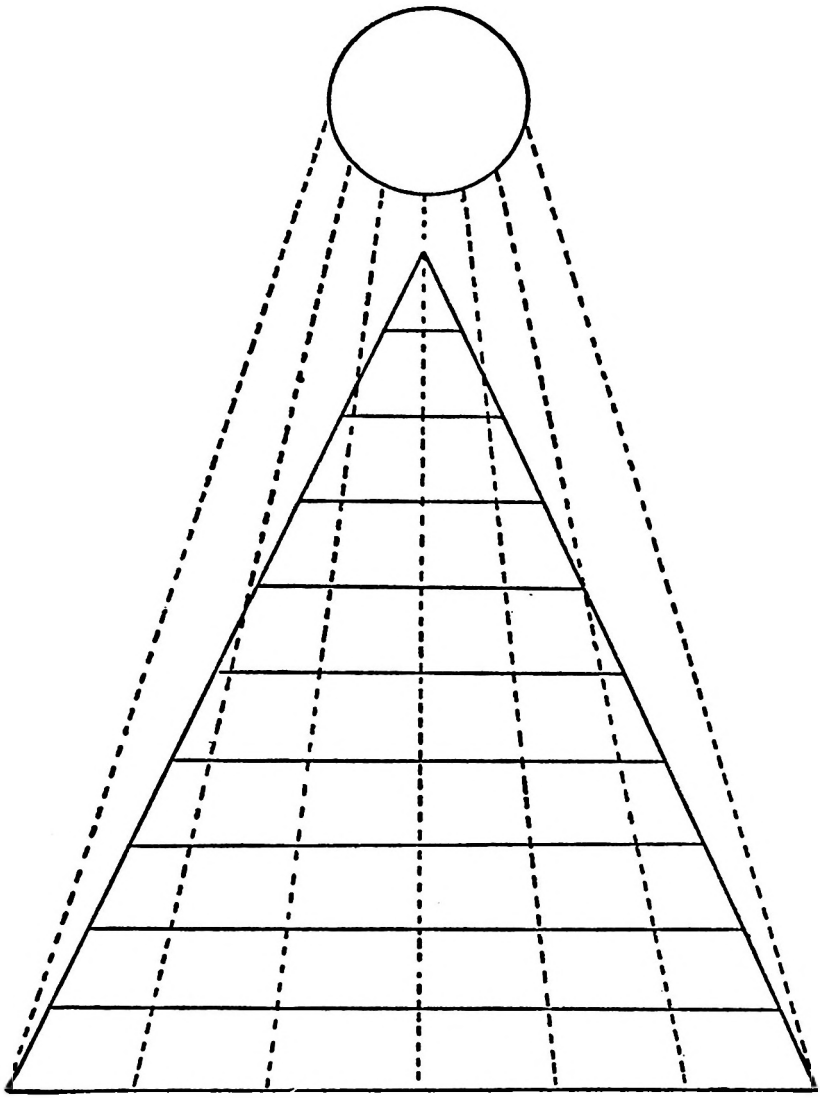

Schematische weergave van de Levensladder.

Wanneer zij op de Aarde nedergedaald zijn, beginnen de Monaden hun cycli en maken dan hun grote evolutionaire reis, die bekend staat als de Kringloop van Noodzakelijkheid. Het is hun doel tot een zelf-bewust, onafhankelijk bestaan te komen (zoals uiteen gezet is in de derde grondstelling, die behandeld zal worden in hoofdstuk V). De evolutionaire reis bestaat uit het bestijgen van de Levensladder tot aan het toppunt daarvan. De laagste sport van de Levensladder symboliseert de laagste rang van de Hiërarchie en staat voor het Derde Elementale Rijk, het derde uit het oogpunt van afdaling, niet uit het oogpunt van oorsprong. De klasse van wezens die zich op de tweede sport bevindt, van onder af geteld, staat bekend als het Tweede Elementale Rijk; terwijl de derde sport van de Ladder de graad is die het Eerste Elementale Rijk bereikt heeft. Deze drie Klassen zijn, alhoewel voor ons onzichtbaar en daarom de Ongeopenbaarde Natuurrijken genoemd, toch lager in evolutie dan de eerste van de Geopenbaarde Rijken – het Minrale Rijk, dat op de vierde sport van de Ladder staat.
In de naast hogere Klasse

> '[begint] de 'Monadische Essentie' zich in het plantenrijk onmerkbaar in de richting van individueel bewustzijn te differentiëren.' (Fr. I 139; Terw. I 242).

Dit proces zet zich voort op de volgende sport van de Ladder – vertegenwoordigd door het Dierenrijk. Volledig individueel bewustzijn wordt bereikt in het Mensenrijk, op de zevende sport van de Levensladder. De drie hoogste sporten symbboliseren de drie Rijken der Dhyâni-Chohans.

De Hiërarchieke Levensladder

Om tot onze Aarde terug te keren: het hiërarchieke stelsel van onze wereld, zoals dat in *De Geheime Leer* gegeven wordt, bestaat uit tien Klassen of Rijken. Deze tien Klassen vormen een Levensladder – of een Ladder van het Zijn. Elk Rijk is een trede of een stadium op deze Levensladder en verschaft het middel waardoor de wezens, die zich op een bepaalde sport van de Levensladder bevinden, de nodige ervaringen op kunnen doen voor dat stadium van ontwikkeling. Men maakt een denkfout wanneer men de wezens, die onder een van de tien Rijken vallen, beschouwt als wezens die *inherent behoren bij* dat stadium van de Levensladder*), of als wezens, die daar geplaatst zijn door een 'almachtige God'. De wezens bevinden zich op een bepaalde sport van de Ladder, omdat zij dat stadium in de evolutie bereikt hebben dat hun in staat stelt hun kundigheden en krachten te openbaren op die trede van de Levensladder. De tien Klassen of Rijken zijn als volgt benoemd (te beginnen bij de hoogste en dan afdalend tot en met de laagste Klasse):

1. Klasse I van het Rijk der Dhyâni-Chohans
2. Klasse II van het Rijk der Dhyâni-Chohans
3. Klasse III van het Rijk der Dhyâni-Chohans
4. Het Mensenrijk
5. Het Dierenrijk
6. Het Plantenrijk
7. Het Mineralenrijk
8. Klasse I van het Elementalenrijk
9. Klasse II van het Elementalenrijk
10. Klasse III van het Elementalenrijk

De Klassen 4, 5, 6 en 7 van deze hiërarchie zijn het menselijke, dierlijke, plantaardige en minerale stadium van evolutie op de Levensladder en zijn de ons bekende Natuurrijken, die zich openbaren op het stoffelijk gebied.

*) Zie ook deze passage in *De Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett:* 'Er is geen *aparte* en voor eeuwig geïnstalleerde orde van Planeetgeesten,' blz. 49. De status op iedere sport van de Levensladder wordt bereikt door middel van evolutionaire ontwikkeling. Zie hoofdstuk IX.

De overige zes Klassen zijn, alhoewel gewoonlijk niet waarneembaar voor onze stoffelijke zintuigen, ieder op hun eigen gebied werkzaam. Zo functioneren Klasse 8, 9 en 10 op gebieden die lager liggen dan ons stoffelijk gebied – op het vijfde, zesde en zevende gebied van onze aardse sfeer. (Zie ook Theos. Gloss. onder 'Elementals'). De drie hoogste Klassen – de Rijken der Dhyâni-Chohans – zijn werkzaam op gebieden die hoger zijn dan ons stoffelijk gebied.

De Dhyâni-Chohans

Het woord 'Dhyâni-Chohan' vraagt om een nadere uitleg, omdat het in zoveel betekenissen gebruikt wordt. Het is een Sanskrit-Tibetaans samengesteld woord en het wordt dikwijls verkort tot Dhyân-Chohan (met of zonder streepje) en zelfs tot Dhyâni (meervoud Dhyânis). Het Sanskrit gedeelte ervan is afgeleid van de werkwoordswortel *dhyai*, mediteren, overpeinzen; het zelfstandig naamwoord *dhyâna* betekent diepzinnige en abstracte, regilieuze overpeinzing. Het Tibetaanse woord *chohan* betekent 'heer'; dus 'Heren van Overpeinzing'. Hierin wordt een prachtige gedachte naar voren gebracht, die we als volgt zouden kunnen omschrijven: deze woorden geven de toestand aan, waarin verheven wezens verkeren, die zich geheel overgeven aan de contemplatie van het Goddelijk Plan en de manieren waarop dit ontwikkeld en uitgevoerd kan worden. In plaats van als 'goden' zou men ze dus kunnen beschouwen als de bewuste, intelligente krachten in de Natuur. In feite zijn zij 'goddelijke denkende wezens, die belast zijn met de supervisie over de Kosmos'. (Theos. Gloss. onder 'Dhyân Chohans'). Dit woord wordt echter niet in een speciale betekenis gebruikt, maar meer in algemene zin; op deze wijze is het een aanduiding voor *elk willekeurig hemels wezen* ('hemels' in de zin van in een stadium op de Levensladder, dat hoger ligt dan het Mensenrijk, aangezien dat wezen het menselijk stadium in ver in het verleden liggende tijden doorlopen heeft). Het zou niet onjuist zijn te term Dhyâni-Chohan gelijk te stellen met Planeetgeest, behalve dat esoterisch een Planeetgeest een speciale graad of een speciaal niveau van Dhyâni-Chohans aanduidt, namelijk die van een Rector van of Heerser over een Planeet (Planeetketen). Men moet niet vergeten dat, hoewel we voor studie-doeleinden de Dhyâni-Chohans in drie grote Klassen of Rijken kunnen verdelen en iedere klasse in weer zeven onder-klassen of groepen, ze toch allen deel uitmaken van een grote Hiërarchie en dat iedere onderklasse een speciale taak te vervullen heeft.

> 'Deze Stanza gaat voort met een nauwkeurige rangschikking der Orden van de Engelen-Hiërarchie. Uit de groep van Vier en Zeven komt de 'verstand-geboren' groep van Tien, van Twaalf, van Een en Twintig, enz., deze alle weer verdeeld in onderafdelingen van zeventallen, negentallen, twaalftallen, enz., tot het verstand zich verliest in deze eindeloze opsomming van hemelse scharen en Wezens, waarvan elk zijn bepaalde taak heeft in het besturen van de zichtbare Kosmos zolang deze bestaat.' (Fr. I 101; Terw. I 185-186).

Het zou geen zin hebben te proberen woorden met een gelijkwaardige betekenis zoals die in *De Geheime Leer* voorkomen, te geven, daar, hoewel er een groot aantal synoniemen gebruikt wordt, zij altijd een bepaalde betekenis hebben, die betrekking heeft op een speciale graad of een speciale functie. Daar zijn bij voorbeeld de Zonnepitris en de Maanpitris: beide zijn klassen van Dhyâni-Chohans; het bepalende voorvoegsel geeft ons de sleutel tot hun graad en functie. Het woord dat er waarschijnlijk het dichtst bij komt en dat in dezelfde algemene betekenis gebruikt wordt, is het Tibetaanse woord Lhas, hoewel het in H.P.B.'s bedoeling lag, zoals zij zegt in haar *Glossary*, om Lhas te gebruiken met betrekking tot de 'geesten van de hogere gebieden'. Een paar citaten zullen ons tonen welke rol deze Grote Wezens spelen in het drama van het Heelal en in de uitvoering van het Goddelijk Plan. Er zijn er die toezicht houden en er zijn er die het Heelal daadwerkelijk doen ontstaan: als zodanig zijn de Dhyâni-Chohans de 'nooit-rustende Ademen'.
Allereerst zullen wij echter ons onderwerp enigszins verduidelijken – door een practisch voorbeeld te gebruiken. Wanneer een aannemer een gebouw wil zetten, laat hij eerst een blauwdruk maken door een architect. Dan neemt hij arbeiders (timmerlieden, metselaars, electriciens, loodgieters, decorateurs, enz.) aan, die de plannen zullen uitvoeren. Niettegenstaande dit is hij nog altijd degene die het toezicht heeft over het gehele project.

> 'De AH-HI (Dhyân-Chohans) zijn de gezamenlijke scharen geestelijke wezens – de Engelen-Scharen van het Christendom, de Elohim en 'Boodschappers' van de Joden – die het voertuig zijn voor de openbaring der goddelijke of universele gedachte en wil. Zij zijn de Verstandelijke Krachten, die haar 'wetten' geven aan en uitvoeren in de Natuur, terwijl zijzelf handelen overeenkomstig wetten, die hen op gelijke wijze zijn gesteld door nog hogere Machten; maar zij zijn niet de 'verpersoonlijkingen' van de krachten der Natuur, zoals verkeerdelijk gedacht wordt. Deze hiërarchie van geestelijke Wezens, waardoor het Universeel Denkvermogen in werking komt, is gelijk een leger – waarlijk een 'Heerschaar' – waardoor de strijdkracht van een volk zich openbaart en dat samengesteld is uit legerkorpsen, divisies, brigades, regimenten, enz., elk met zijn afgescheiden individualiteit of leven en zijn beperkte vrijheid van handelen en beperkte verantwoordelijkheden; elk deel uitmakend van een grotere individualiteit, waaraan zijn eigen belangen ondergeschikt zijn en elk kleinere individualiteiten in zich bevattend.' (Fr. I 33; Terw. I 84-85).

Of, zoals reeds eerder werd opgemerkt, alles leeft en beweegt en heeft zijn bestaan binnen het leven van een groter wezen. Bovenstaand citaat geeft niet alleen weer wat de Dhyâni-Chohans *doen*, maar het geeft eveneens op een practische manier een uitstekend voorbeeld van de werkwijze van een hiërarchie: die van een leger. Ook in de zakenwereld vindt men het bewijs van het feit dat het hiërarchieke stelsel zeer bruikbaar is, wanneer het erom gaat tastbare resultaten voort te brengen.

Zoals in voorgaand citaat uiteengezet is, zijn de Dhyâni-Chohans de 'bewuste' zijde van de Natuur, daar zij de uitvoerders zijn van de Goddelijke Wetten. Het uitvoeren van deze Wetten geschiedt door wat gewoonlijk de Natuurkrachten genoemd wordt, die het openbarende aspect van de Natuur of de 'stof' zijde vertegenwoordigen. Deze 'Krachten' worden nader verklaard:

> ‚Zij zijn tweevoudig van aard, omdat zij samengesteld zijn uit (a) de redeloze *ruwe energie*, inwonend in de stof, en (b) de verstandelijke ziel of het cosmisch bewustzijn, dat die energie bestiert en leidt, en dat *de Dhyân-Chohanse gedachte* is, *welke de Ideatie van het Universele Denkvermogen weerkaatst*. Tijdens de manvantarische tijdperken is het gevolg hiervan een gestadige reeks van stoffelijke openbaringen en *zedelijke gevolgen* op Aarde, aangezien het geheel aan Karma onderworpen is.' (Fr. I 214; Terw. I 360-361).

We willen in het bijzonder de aandacht vestigen op de woorden die in dit citaat cursief gedrukt zijn. Er is gezegd, dat het Universele Denkvermogen altijd *is*, terwijl de Cosmische Ideatie de indrukken van het Universele Denkvermogen gedurende het gehele manvantara weerkaatst. Dan weerkaatst de *gedachte* van de Scharen van Dhyâni-Chohans de weerspiegeling van de Cosmische Ideatie en werkt als de leidende kracht op de Lagere Wezens in – die wij de Wetten en Krachten der Natuur plegen te noemen. Deze Krachten openbaren zich op hun beurt als resultaten in de wereld der verschijnselen of de zichtbare wereld en vertegenwoordigen op deze wijze de werking van de Wet van het Herstel van Evenwicht – Karma.
Wat betreft de *feitelijke uitwerking* die op Aarde wordt bewerkstelligd: deze is ongetwijfeld een gevolg van niet uitgewerkte reeksen van energieën, die in een voorgaand planeetstelsel (de Maanketen, waarvan de Aardketen de wederbelichaming is) voortgebracht zijn en dus als Karma uitwerken op deze Aarde.
De verschijnselen op Aarde–die zich dikwijls op onaangename wijze openbaren met als resultaat verlies van leven of bezit en die zo aspecten van de Wet van het Herstel van Evenwicht vertonen – worden voortgebracht door de wisselwerking tussen de Wezens die de bewuste zijde uitmaken – de uitvoerders van de Wetten – en de tweevoudige Krachten, die hierboven verklaard zijn. De mensen worden hierdoor beïnvloed, omdat zij verbonden zijn met alle Natuurrijken. Men dient ook in gedachten te houden dat deze rijken eveneens beïnvloed worden door aardse verschijnselen. Een verdere verklaring kan men vinden door de twee belangrijkste activerende oorzaken van bestaan (gezien van het standpunt van de Esoterische Wijsbegeerte) te bestuderen, namelijk de Krachten van Aantrekking en Afstoting, ook genoemd middelpuntzoekende en middelpuntvliedende krachten. Zij worden in het nu volgende citaat 'tegengestelde Krachten' genoemd:

'Bovendien zien [de Occultisten] in deze twee tegengestelde Krachten slechts de twee *aanzichten* van de universele eenheid, het 'OPENBAREND DENKVERMOGEN' geheten, in welke aanzichten het Occultisme door middel van zijn grote Zieners een talloze Schare werkende Wezens waarneemt: Cosmische Dhyân-Chohans, Entiteiten, welker inwezen, *tweevoudig* van natuur, de Oorzaak van alle aardse verschijnselen is. Want dat inwezen is één van wezen met de universele Electrische Oceaan, die het LEVEN is en omdat het tweevoudig – positief en negatief – is, zoals wij gezegd hebben, zijn het de uitvloeiingen van die tweevoudigheid, welke thans op aarde optreden onder de naam 'wijzen van beweging', daar men tegenwoordig zelfs bezwaar maakt tegen het woord *Kracht*, uit vrees dat het de een of ander, zij het zelfs ook maar in zijn denken, kracht van stof zou doen scheiden! Het zijn, zoals het Occultisme zegt, de tweevoudige *uitwerkselen* van die tweevoudige essentie, welke men nu middelpuntzoekende en middelpuntvliedende kracht, negatieve en positieve polen of polariteit, warmte en koude, licht en duisternis, enz. genoemd heeft.' (Fr. I 497; Terw. I 776).

De belangrijkste factor in de Leer van de Hiërarchieën is het feit dat in werkelijkheid alle wezens met elkaar verbonden zijn en een onverbrekelijke keten vormen, omdat alles zijn wortels heeft in het Ene Leven. De verschillende niveaus op de Levensladder, waarvan elk een natuurrijk omvat, geven de graden van ontwikkeling aan, die bereikt kunnen worden in de Grote Cyclus van Evolutie. De onderlinge verwantschap van alle rijken, waardoor de Wet van Wezenlijke Eenheid bewezen wordt, werd op bewonderenswaardige wijze beschreven in deze korte alinea:

'Van *Goden* tot *mensen*, van Werelden tot atomen, van een ster tot een nachtpitje, van de Zon tot de levenswarmte van het geringste organische wezen – is de wereld van Vorm en Bestaan een onmetelijke keten, waarvan de schakels alle aaneengehecht zijn. De wet der Analogie is de eerste sleutel van het wereldvraagstuk en men moet deze schakels samenschikken en in hun onderling occult verband bestuderen.' (Fr. I 498; Terw. I 777).

De schakels van die enorme keten, waarvan hier sprake is, zijn in werkelijkheid de *wezens*, die de Hiërarchieke Levensladder vormen, zoals ze hiervoor zijn opgenoemd. Het is van het allerhoogste belang, dat men dit aspect van de Leer der Hiërarchieën goed begrijpt.
Behalve dat ze verantwoordelijk zijn voor het teweeg brengen van oorzaken, die zich op Aarde op verschillende manieren openbaren als gevolgen, staat de Aarde zelf, evenals alle planeten, zo goed als alle bollen die de planeetketens vormen, onder leiding van een Rector of Heerser of Wachter – die genoemd wordt de Planeetlogos of Planeetwachter, of ook wel de voornaamste Planeetgeest of Dhyâni. Elke planeet heeft zijn eigen 'Ronde' of periode van werkzaamheid – een Planetair Manvantara – en doorloopt zijn cyclus in zeven Ronden.

'Wederom moet worden verklaard en in herinnering gebracht, dat evenals het werk van elke Ronde, naar gezegd wordt, toegedeeld wordt aan een bepaalde groep van zogenaamde 'Scheppers' of 'Bouwmeesters', dit ook met elke bol het geval is; dat wil zeggen, het geschiedt onder toezicht en leiding van speciale 'Bouwers' en 'Wachters' – de verschillende Dhyân-Chohans.' (Fr. I 178; Terw. I 305).

Bovendien zijn er nog verhevener wezens:

'Zij zijn Wezens van de hogere werelden in de hiërarchie van het Zijn, zo onmetelijk hoog, dat zij ons Goden moeten toeschijnen, en gezamenlijk genomen – GOD.' (Fr. 104; Terw. I 189).

Op een wat lagere trap van evolutie hebben niet alleen de Ronden en Bollen, maar ook de Rassen hun Heersers, in feite

'[heeft] ieder volk en iedere natie, zoals wij reeds gezegd hebben, een *onmiddellijke* Behoeder, Beschermer en Vader in de Hemel – een Planeetgeest.' (Fr. I 473; Terw. I 741).

Er is een nog belangrijker verbinding tussen de Dhyâni-Chohans en het Mensenrijk, maar het bespreken van dat onderwerp vergt veel tijd en we zullen er in latere hoofdstukken op terugkomen. Maar we kunnen hier een zekere verwantschap even aanstippen, aangezien deze rechtstreeks betrekking heeft op het onderwerp dat we nu bespreken. Met betrekking tot werelden die hoger zijn dan de Aarde en de Wezens die in deze verheven gebieden thuishoren:

'Er wordt ons geleerd, dat de zeven orden van zuiver goddelijke Geesten tot de hoogste dezer werelden behoren; tot de zes lagere werelden behoren hiërarchieën, die bij voorkomende gelegenheid door mensen kunnen worden gezien en gehoord en die inderdaad met hun nakomelingen op Aarde in verbinding staan; een nakomelingschap, die onverbrekelijk met hen verbonden is, daar elk beginsel in de mens zijn onmiddellijke oorsprong heeft in de natuur van deze grote Wezens, die ons voorzien van de overeenkomstige onzichtbare elementen in ons.' (Fr. I 104-105; Terw. I 190).

Zo is de mens dus door de medewerking van hogere wezens in staat op aarde werkzaam te zijn op de manier waarop hij gewoon is dat te doen. Nadat zij de mens door zijn meest kritieke periode in deze Ronde heen geholpen heeft, zet deze grote Hiërarchie haar hulpverlening nog steeds voort op een wijze waarop men dit misschien niet zou verwachten: door degenen, die het gebied van de levenden verlaten, terzijde te staan.

'De Dhyân-Chohans, die geen rol spelen in het leiden van het *levende* menselijke Ego, beschermen het hulpeloze slachtoffer wanneer het op gewelddadige wijze uit zijn element in een nieuw geslingerd wordt, voordat het tot wasdom gekomen is en er geschikt en klaar voor is. We vertellen u wat wij weten, *want wij moeten dit door persoonlijke ervaring leren.*' (Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, 140).

Ook de andere natuurrijken worden geholpen door de Dhyâni-Chohans. In het geval van de drie laagste rijken, die voor onze ogen ook onzichtbaar zijn, bestaat er een duidelijke wisselwerking, want, geleid door de intelligentie van de Dhyâni-Chohans, worden de Elementalen de secundaire oorzaken die aardse verschijnselen teweeg brengen. Het volgende citaat legt dit zo duidelijk uit, dat wij, hoewel het wat lang is, het hier in zijn geheel laten volgen, om de 'innerlijke' werking van de hiërarchieke Ladder naar voren te brengen. Verder geeft deze passage een uitleg van iets wat door geen enkele wetenschappelijke opvatting verklaard wordt, namelijk het functioneren van het heelal.

> 'De lezer moet indachtig zijn, dat volgens onze leer, die dit Heelal van verschijnselen als een grote *Begoocheling* beschouwt, een lichaam des te meer tot de *werkelijkheid* nadert, naarmate het dichter bij de ONBEKENDE SUBSTANTIE komt, als zijnde des te verder verwijderd van deze wereld van *Maya*. Hoewel de moleculaire gesteldheid van deze lichamen niet kan worden afgeleid uit hun openbaringen op dit gebied van bewustzijn, bezitten zij daarom niettemin, van het standpunt van de adept-Occultist gezien, in het betrekkelijk noumenale – als tegengesteld aan het fenomenale – Heelal een onderscheidbare objectieve, zoal niet stoffelijke bouw. Mannen van wetenschap mogen ze door stof voortgebrachte Kracht of Krachten noemen of 'wijzen van haar beweging', wanneer zij dat verkiezen; het Occultisme ziet 'Elementalen' (krachten) in deze gevolgen en met verstand begaafde GODDELIJKE werkers in de onmiddellijke oorzaken, die ze teweegbrengen. De innige verbinding van deze Elementalen (geleid door de nooit falende hand der Bestierders) – hun wisselbetrekkingen zouden wij kunnen zeggen – met de elementen van zuivere Stof heeft onze aardse verschijnselen als licht, warmte, magnetisme, enz., enz., tengevolge. Wij zullen het natuurlijk nimmer eens zijn met Amerikaanse Substantialisten, die elke Kracht en Energie – hetzij Licht, Warmte, Electriciteit of Cohesie – een 'Wezen' noemen, want dit zou gelijkstaan met het gedruis, voortgebracht door het rollen van de wielen van een wagen, een *Wezen* te noemen – aldus het 'gedruis' verwarrende met de voerman *buitenop* en het leidende 'Meester-Verstand' *binnenin* het voertuig. Maar wij geven die naam zeer zeker aan de 'voerlieden' en aan die leidende 'Verstandswezens' – de heersende Dhyân-Chohans, zoals is aangetoond. De 'Elementalen', de Natuurkrachten, zijn de handelende, hoewel onzichtbare of beter onwaarneembare, secundaire Oorzaken en zelve de gevolgen van primaire Oorzaken achter de Sluier van alle aardse verschijnselen. Electriciteit, licht, warmte, enz. zijn terecht de 'Geesten of Schaduwen van Stof in Beweging' genoemd, dat wil zeggen bovenzinnelijke toestanden van de stof, waarvan wij slechts de gevolgen kunnen kennen. Om derhalve de hierboven gegeven vergelijking verder uit te spinnen: de gevoelsindruk van licht komt overeen met het geluid van de rollende wielen – zuiver een gevolg van een verschijnsel, dat geen bestaan heeft buiten de waarnemer. De onmiddellijk aandrijvende oorzaak van de indruk kan vergeleken worden met de voerman –

een bovenzinnelijke toestand van stof in beweging, een Natuurkracht of Elementaal. Maar daarachter – evenals de eigenaar van het rijtuig, die van binnen uit de voerman de richting aangeeft – staan de hogere en *noumenale* oorzaken, de *Intelligenties,* uit wier inwezen die *'Moeder'*-Toestanden voortkomen, die talloze milliarden Elementalen of psychische Natuurgeesten voortbrengen, evenals elke waterdroppel zijn uiterst kleine stoffelijke infusoriën voortbrengt.' (Fr. I 114; Terw. I 204-205).

Het onderwerp van de Dhyâni-Chohans is hiermee geenszins afgesloten. Dat neemt niet weg dat er voldoende materiaal naar voren is gebracht om aan te tonen dat de Rijken boven dat van de mens een belangrijke plaats innemen – nee, meer nog, onmisbaar zijn – op de hiërarchieke Ladder van het Zijn.

De Hiërarchen van het Stelsel

We hebben reeds vastgesteld dat iedere hiërarchie staat onder de leiding van een Hiërarch. Er zijn verscheidene woorden in gebruik om het Voornaamste Wezen van een stelsel mee aan te duiden: Wachter, Beschermer, Rector, Planeetgeest, Logos, het Sanskrit woord Dhyâni ofwel Manu, het Tibetaanse Lha en het Griekse Hyparxis. Dit Grote Wezen verschaft het tehuis voor ontelbare wezens en de uitstraling van de Hiërarch doordringt het gehele stelsel waarover hij waakt. Toch is er, hoe hoog verheven het niveau van dit toezichthoudende Grote Wezen ook moge zijn, een nog Groter Wezen, dat een nog groter gebied bestrijkt. Een voorbeeld: van de Stille Wachter van het Ras, die technisch een Bovenaardse Bodhisattva genoemd wordt, kan men zijn bewustzijn verheffen tot contemplatie van de Stille Wachter over onze Bol. Daar het Goddelijk Plan het tot aanzijn komen van Zeven Rassen inhoudt, zijn er natuurlijk zeven Bovenaardse Bodhisattvas, voor elk Ras één. Daar een planeetketen bestaat uit zeven bollen – in het geval van onze Aarde, Bol D met zijn zes bijbehorende bollen – zijn er zeven Dhyâni-Bodhisattvas, die elk de wacht houden over één Bol van de Aardketen.

Van de Stille Wachter van de Bol kan men zijn bewustzijn verheffen tot de Stille Wachter over de Ronde (een Dhyâni-Buddha). Daar er Zeven Ronden nodig zijn om de ontwikkeling van het Goddelijk Plan voor zover het de Aarde betreft te volbrengen, zijn er zeven Dhyâni-Buddhas, die elk over een Ronde waken. Zo houdt nu de vierde Dhyâni-Buddha toezicht over deze Ronde. De Manu van de Vierde Ronde kennen wij als Vaivasvata-Manu.

Iedere Planeetketen heeft trouwens zijn eigen Wachter: voor zover het de Aarde betreft ligt er een speciale betekenis in de Zeven Heilige Planeten en hun Dhyânis.

Van de Planeet Logoi kan men zijn bewustzijn laten opstijgen naar de Wachter van het Zonnestelsel en de zeven Zonnelogoi. En nog hoger, naar de Dhyâni van de Râja-Zon. Dan voorbij deze Grote Stelsels naar de Wachter van de Centrale Zon – en zo steeds maar verder, zonder dat er ooit een eind aan komt . . .

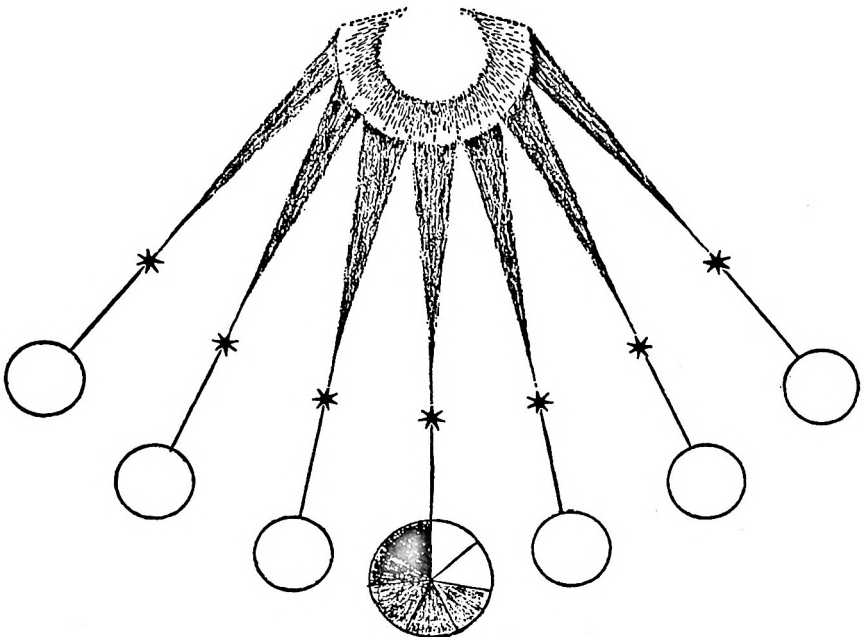

Een schematische weergave van de hiërarchie van Mededogen.

Een schematische voorstelling van de Hiërarchie van mededogen

Dit schema, dat gebaseerd is op de beschrijving die in *De Geheime Leer* gegeven wordt (Fr. I 469; Terw. I 735), moet de Hiërarchie van Mededogen voorstellen die benedenwaards geëmaneerd wordt en die voorkomt uit de Bron van het Zijn – of het Onaantastbare Beginsel, dat in de eerste grondstelling de Wortelloze Wortel genoemd wordt. Men moet hierbij niet vergeten, dat deze voorstelling alleen de 'bewustzijns zijde' van het heelel betreft en dat de 'vorm zijde" buiten beschouwing gelaten wordt. Met andere woorden, het is een afbeelding van de 'geest zijde' en niet van de 'stof zijde' van het heelal.

In het bovenste gedeelte van het schema, in het midden, is een niet gesloten cirkel. Deze incomplete cirkel is niet bedoeld als een voorstelling van Âdi-Buddhi, aangezien Primordiale Wijsheid of de Goddelijke Gedachte altijd *is* en daarom zelfs niet door een incomplete cirkel gesymboliseerd kan worden. Een volledige cirkel zou natuurlijk een eindigheid afbeelden, alhoewel die eindigheid zou kunnen staan voor een heelal van ondenkbare afmetingen. In plaats daarvan moet de open cirkel Mahâ-Buddhi of Mahat voorstellen – hetgeen gelijk is aan het Goddelijk Denkvermogen of het Universeel Denkvermogen. De cirkel is opengelaten omdat Âdi-Buddhi Mahat doordringt. Verder kan de incomplete cirkel ook een symbool zijn voor wat de Eerste Logos genoemd wordt, hoewel de eerste Logos (zoals men wel moet bedenken) *niet in openbaring* is, maar wordt aangeduid als de Ongeopenbaarde Logos.

In de beschrijvende passage werd gezegd dat de Âdi-Buddhissche Monade – dat wil zeggen Âdi-Buddhi voorgesteld in de fase van openbaring van een stelsel – zich openbaart als Mahâ-Buddhi (het equivalent van Mahat). En Mahâ-Buddhi werd omschreven als de geestelijke, alwetende en almachtige wortel van goddelijke intelligentie. Deze Goddelijke Intelligentie blijft niet 'bevat', maar vervolgt deze fase van openbaring door als een Vlam af te dalen. In het schema wordt deze afdaling voorgesteld door gouden stralen die vanuit het Mahâ-Buddhi naar buiten stromen. Het technische woord voor deze altijd aanwezige Vlam is Daivîprakriti – hetgeen onveranderlijk is, zonder toe- of af te nemen zolang de Levenscyclus van het stelsel duurt. Daivîprakriti – het goddelijk Licht dat van de Logos uitstraalt – herinnert ons aan de Bijbelse woorden: 'Er zij Licht!' Wanneer het zijn afdaling naar de gebieden van openbaring voortzet, wordt het, door de inherente kracht of Beweging binnen in zichzelf,

Fohat in de gebieden van openbaring – Universeel Leven op het aardse gebied. Op dit punt van de afdaling wordt de periode van de 'zeven eeuwigheden' van de Stanzas afgesloten en al de krachten en energieën van het Universele Leven zijn klaar om open te barsten tot zijn.
Van dit gebied van bewust Leven schieten als zeven vurige tongen de Zonen des Lichts tevoorschijn – in het schema getekend als zeven stralen – stralen met de kleur van vlammen. Dit zijn de Oer-Zeven van de Stanzas. 'De Oer-Zeven, de Eerste Zeven Ademen van de Draak van Wijsheid' (Stanza V, śloka 1).
Tot zover is dit schema, volgens het citaat, van toepassing op ieder soort van stelsel – heelal, zonnestelsel of planeetstelsel. Met de manifestatie van de Oer-Zeven is de rest van het citaat, evenals het schema, alleen van toepassing op één planeetstelsel, daar een Dhyâni-Buddha de Hyparxis is van een Planeetstelsel.
Uit de Oer-Zeven, de Zeven Zonen des Lichts, komen de Dhyâni-Buddhas (de 'Buddhas van Overpeinzing') voort, de concrete vormen van hun vormloze Vaderen. In het schema zijn zij getekend als sterren, die verbonden zijn met de Zeven Oervlammen. De Dhyâni-Buddhas heersen over de Ronden. Aangezien er zeven Ronden zijn, zijn er zeven Dhyâni-Buddhas – voor elke Ronde één Wachter.
Uit de Dhyâni-Buddhas 'komen hun chhâyâs voort' – hetgeen slaat op de emanatie van hun Zonen, de Dhyâni-Bodhisattvas, die genoemd worden de Bodhisattvas van de Hemelse Gewesten, omdat zij de heerschappij voeren over de Bollen van een Planeetketen. In het schema zijn zeven bollen afgebeeld, waarvan elke bol bewaakt wordt door een Dhyâni-Bodhisattva.
Het feit dat de Dhyâni-Bodhisattvas de prototypen zijn van de Bovenaardse Bodhisattvas houdt in dat de Bovenaardse Bodhisattvas waken over de Zeven Rassen die de kringloop over de Bollen maken.
De vierde bol van de zeven in het schema staat voor onze Aarde, Bol D. Zij is onderverdeeld in zeven delen, die de zeven Wortelrassen aanduiden, die op deze Bol tot ontwikkeling moeten komen. Het Vijfde Ras is nog bezig te ontwikkelen. Er moeten nog twee Rassen ontwikkeld worden op deze Bol.

De Hiërarchie van Mededogen

Wanneer we ons bewustzijn aldus opgeheven hebben, kunnen we nu beginnen af te dalen, en de Hiërarchie van Mededogen bezien van de 'bewustzijnszijde' van het Zijn. Want er zijn twee aspecten tegenwoordig bij het vormen van een stelsel: (1) de 'bewustzijnszijde'. Om het begrip hiervan iets gemakkelijker te maken kunnen we deze Grote Wezens beschouwen als de Architecten, die de wetten instellen, welke het gehele stelsel doordringen en zij zijn ook degenen die de 'blauwdrukken' leveren, welke de Werkers tot handleiding dienen. (2) De 'vormzijde', vertegenwoordigd door de Bouwers, die de scheppende of vormende aspecten van het bouwen van het stelsel ten uitvoer brengen en op deze wijze de plannen of patronen die door de Architecten geleverd worden, verwerkelijken. De Hiërarchie wordt in een opmerkelijke passage beschreven:

> 'De goddelijke, zuiver Âdi-Buddhische *monade* openbaart zich als de universele Buddhi (de *Mahâ-Buddhi* of Mahat in de Hindu filosofie), de geestelijke, alwetende en almachtige wortel van het goddelijk verstand, de hoogste *anima mundi* of de Logos. *Deze* daalt neder 'als een zich uit het eeuwige Vuur uitbreidende vlam, onbeweeglijk, zonder uitzetting of inkrimping, immer dezelfde tot aan het einde' van de kringloop van bestaan en wordt op het Gebied van de Wereld universeel leven. Van dit Gebied van *bewust* Leven schieten, gelijk zeven vuurtongen, de Zonen des Lichts (de *logoi* des Levens) uit; vervolgens de Dhyâni-Buddhas van contemplatie, de concrete vormen van hun vormloze Vaders – de Zeven Zonen des Lichts, *die nog zichzelf zijn*, op wie het Brahmaanse mystieke gezegde kan worden toegepast: 'Gij zijt DAT – *Brahm*'. Het is uit deze Dhyâni-Buddhas, dat hun *Chhâyâs* (Schaduwen) voortkomen, de Bodhisattvas der hemelse gewesten, de prototypen van de *boven*aardse Bodhisattvas en van de aardse Buddhas en tenslotte van de mensen.' (Fr. I 468; Terw. I 735-736).

De Hiërarchie van Mededogen kan schematisch, van hoog tot laag, aldus worden neergeschreven:

1. Âdi-Buddhi
2. Universeel Buddhi (Mahâ-Buddhi of Mahat)
3. Universeel Licht of Leven (Daivîprakriti)
4. Zeven Zonen des Lichts (Zeven Logoi des Levens)
5. Dhyâni-Buddhas
6. Dhyâni- Bodhisattvas

7. Bovenaardse Bodhisattvas
8. Aardse Buddhas (Mânushya-Buddhas)
9. Mensen.

Verklaring van de gebezigde woorden:

(1) Âdi-Buddhi – letterlijk 'Oer-Wijsheid' of 'Allereerste Universeel Denkvermogen' – een samengesteld Sanskrit woord: *âdi*, oer-, eerste, oorspronkelijke; *Buddhi*, in een cosmische betekenis Universeel Denkvermogen of Universele Ziel. Het is een term uit het noordelijk Buddhisme en ook

> 'een door de oudste Ariërs aan de Onbekende godheid gegeven naam; het woord 'Brahmâ' wordt in de Vedas en de oude werken niet gevonden. Het betekent de volstrekte Wijsheid.' (Fr. I xviii-xix; Terw. I 3).

Men neme nota van het feit dat de in het citaat gebezigde term Âdi-Buddhische Monade luidt. Klaarblijkelijk wilde H.P.B. uitdrukking geven aan een idee in de macrocosmos, dat men vindt in de microcosmos – de mens. Namelijk, dat in de mens Âtman zich niet op dit gebied kan openbaren zonder zijn upâdhi, Buddhi. Technisch gesproken is de Monade (in de mens) dus Âtma-Buddhi. Hetzelfde geldt op macrocosmische schaal: Âdi-Buddhi, wat vertaald kan worden met Goddelijke Gedachte of Goddelijke Oerwijsheid, *is* altijd. Om tot openbaring te komen worden de krachten ervan geëmaneerd als Cosmische Ideatie, die de Âdi-Buddhische Monade of het eerste stadium van openbaring symboliseert. Op zijn beurt openbaart dit zich weer als Mahâ-Buddhi.

(2) Mahâ-Buddhi – letterlijk 'Grote Wijsheid' of 'Groot Universeel Denkvermogen', een term uit het noordelijk Buddhisme, gelijk aan Mahat (in de Hindu wijsbegeerte – hetgeen letterlijk betekent 'de grote'): de geestelijke, alwetende en almachtige wortel van goddelijke intelligentie. Alaya, nog een Buddhistisch woord, is gelijk aan 'de Universele Ziel, waarvan het manvantarisch aspect Mahat is' (III, 582).

> 'De UNIVERSELE ZIEL is *niet* de inerte Oorzaak der Schepping of (Para) Brahman, doch eenvoudig wat wij op het geopenbaarde gebied van zijn het zesde beginsel van de *verstandelijke* Kosmos noemen. Het is Mahat of *Mahâ-Buddhi*, de grote Ziel, het voertuig van de Geest, de eerste oorspronkelijke weerkaatsing van de vormloze OORZAAK en datgene, wat zelf *boven* GEEST staat.' (Fr. I 333; Terw. I 540).

(3) Daivîprakriti — Universeel Licht: een samengesteld Sanskrit woord, *daivî*, van *div*, schijnen, dus licht en *prakriti*, oorspronkelijke substantie Meestal vertaald met het Licht van de Ongeopenbaarde Logos (de Eerste Logos), in zijn differentiatie wordt dit Fohat.

> 'Zo is in de Esoteriek der Vedantijnen *Daivîprakriti* het door Îśvara,

de Logos, geopenbaarde Licht, tegelijkertijd de moeder en ook de Dochter van de Logos of het Woord van Parabrahman, terwijl het in die der trans-Himâlayase leringen – in de hiërarchie van allegorische en metafysische theogonie – 'de MOEDER' is of abstracte, ideële stof, Mûlaprakriti, de Wortel der Natuur; – uit het metafysisch oogpunt een wisselbetrekking van Âdi-Bhûta geopenbaard in de Logos, Avalokiteśvara, en uit een zuiver occult en Cosmisch oogpunt, Fohat, de 'Zoon des Zoons', de manvrouwelijke energie, voortvloeiend uit dit 'Licht van de Logos' en die zich op het gebied van het objectieve Heelal openbaart als de verborgen en evenzeer als de geopenbaarde Electriciteit – die LEVEN is.' (Fr. I 107; Terw. I 193-194).

Het nu volgende citaat is niet zo technisch en zal misschien begrijpelijker zijn:

'... de onmiddellijke uitvloeiïng van het Universeel Denkvermogen [d.w.z. Mahâ-Buddhi] – de *Daivîprakriti* (het van de *Logos* uitstralende goddelijke licht [dit 'Licht' noemen wij *Fohat*] – dat de kernen van alle 'zelfbewegende' bollen van de Kosmos gevormd heeft. Zij is de bezielende, immer aanwezige drijfkracht en het levensbeginsel, de levensziel van de zonnen, manen, planeten en zelfs van onze Aarde.' (Fr. I 496; Terw. I 773-774).

(4) Zonen des Lichts – de Logoi des Levens, geëmaneerd uit het gebied van bewust Leven, als zeven tongen van Vuur. De Zonen des Lichts worden in de Stanzas van Dzyan genoemd:

'De Oer-Zeven, de eerste Zeven Ademtochten van de Draak van Wijsheid, brengen op hun beurt uit hun heilige omwervelende ademtochten de Vurige Wervelwind voort.' (Stanza V, sloka 1).

Waaraan deze veelbetekenende opmerking wordt toegevoegd:

'Van alle Stanzas is deze wellicht het moeilijkst te verklaren. Haar taal is alleen begrijpelijk voor hem, die grondig doorkneed is in oosterse allegorie en in haar opzettelijk duistere wijze van uitdrukken.' (Fr. I 85; Terw. I 158).

Aangezien het woord 'Adem' dikwijls slaat op iets dat resulteerde in een periode van werkzaamheid of een manvantara, speciaal in verband met de Stanzas, symboliseren de Zeven Ademen de Oer-Zeven, die uitgezonden zijn door de Draak van Wijsheid – dat wil zeggen Wijsheid, maar nu in haar 'geopenbaarde vorm'. De 'Omwervelende Ademen' slaat op wat de Oer-Zeven voortbrengen – namelijk de Dhyâni-Buddhas. Er wordt een aanwijzing gegeven voor de betekenis van de 'Vurige Wervelwind'. Deze is

'de gloeiende Cosmische stof, die de leidende gedachte van de 'Scheppende Krachten' slechts magnetisch volgt, zoals ijzervijlsel de magneet. Toch is deze cosmische stof iets meer; want elk atoom in het Heelal heeft in zich de mogelijkheid tot zelfbewustzijn en is, evenals de Monaden van Leibnitz, een Heelal op zichzelf en *voor* zichzelf. *Het is een atoom en een engel.*' (Fr. I 86; Terw. I 160).

Welk een sublieme gedachte! En dit is zo omdat elk atoom doordrongen is van het Ene Leven en geworteld is in de Bron, waaruit alles voortkomt. Zo heeft dus ieder atoom deel aan de Wet van Wezenlijke Eenheid.
De volgende śloka van Stanza V verbindt ook de Oer-Zeven en de Dhyâni-Buddhas en wel op deze wijze (het eerste woord 'zij' verwijst naar de Oer-Zeven):

> 'Zij maken hem de boodschapper van hun wil. De Dzyu wordt Fohat; . . .' (Stanza V, śloka 2).
> 'Dit toont, hoe de 'Oer-Zeven' als hun *Vâhana* (voertuig of het geopenbaarde subject, dat het symbool wordt van de Kracht, die het bestuurt) Fohat gebruiken, die dientengevolge genoemd wordt de 'Boodschapper van hun wil' – de vurige wervelwind.'
> 'Dzyu wordt Fohat' – de uitdrukking zelf verklaart het. . . . In het onderhavige geval is Dzyu de uitdrukking van de gezamenlijke Wijsheid der Dhyâni-Buddhas. (Fr. I 86; Terw. I 161).

(5) Dhyâni-Buddhas, letterlijk 'Buddhas van Overpeinzing': ook wel genoemd Hemelse Buddhas en Buddhas van Contemplatie. Er zijn zeven Dhyâni-Buddhas, zoals er ook zeven Oer-Zonen des Lichts zijn, die elk de heerschappij voeren over één Ronde. Zij zijn dus dezelfden als de 'Manus van een Ronde'.

> 'Zij zijn, om zo te zeggen, de eeuwige prototypen der Buddhas [Mânushy-Buddhas], die op deze aarde verschijnen, van welke ieder zijn bijzonder goddelijke prototype heeft. Zo is bij voorbeeld Amitâbha de Dhyâni-Buddha van Gautama Śâkyamuni, zich telkenmale door deze openbarende wanneer deze grote Ziel op aarde incarneert, zoals Hij deed in Tzon-Kha-pa.' (Fr. I 86-87; Terw. I 161).

(6) Dhyâni-Bodhisattvas: letterlijk de Overpeinzenden wier inwezen *(sattva)* intelligentie *(bodhi)* geworden is – een samengesteld Sanskrit woord. Er zijn ook zeven Hemelse Bodhisattvas, die voortgebracht zijn door de Dhyâni-Buddhas en daarom met een technische term Chhâyâs genoemd worden – een woord dat Schaduwen betekent. Elke Dhyâni-Bodhisattva voert de heerschappij over één van de zeven bollen die samen een planeetketen vormen.

(7) Bovenaardse Bodhisattvas –op hun beurt geëmaneerd door de Hemelse Bodhisattvas, vandaar dat de laatsten 'prototypen' genoemd worden. Weer een reeks van zeven, iedere Bovenaardse Bodhisattva waakt over één van de Zeven Rassen (of Wortelrassen), die één Bolronde vormen in de Kringloop van Noodzakelijkheid.

(8) Aardse Buddhas. De vertegenwoordiger op aarde van de Hiërarchie van Mededogen – die hier van hoog tot laag beschreven is – wordt technisch een Mânushi-Buddha of Mânushya-Buddha genoemd. De Sanskrit woorden *mânushi* en *mânushya* zijn vormen, die afgeleid zijn van het

zelfstandig naamwoord *manusha*, hetgeen betekent menselijk wezen. Dit onderscheidt dit type Buddha van de Hemelse of Dhyâni-Buddha. Zoals er 'Manus van een Ronde' en 'Manus van een Ras' zijn, zo behoort ook de Mânushya-Buddha bij een speciaal Ras – één voor elk van de zeven Rassen. Zoals de Dhyâni-Buddha 'eeuwig heerst in ruimte en tijd, dat wil zeggen van de ene Mahâ-Kalpa tot de andere' (III, 418), zo heerst ook de Mânushya-Buddha gedurende het tijdperk van een Ras. In het hoofdstuk getiteld 'Het Mysterie van Buddha' wordt dit als volgt uitgelegd:

> 'De Dhyâni-Buddha 'schept', wanneer de wereld een menselijke Buddha behoeft, door de kracht van Dhyâna (overpeinzing, almachtige toewijding) een verstandgeboren zoon, een Bodhisattva, wiens zending het is na de dood van zijn menselijke of Mânushya-Buddha zijn werk op aarde voort te zeten tot de volgende Buddha verschijnt. De esoterische betekenis van deze leer ligt voor de hand. Bij een gewoon sterveling zijn de beginselen slechts de min of meer heldere weerkaatsingen van de zeven cosmische en de zeven hemelse beginselen, de Hiërarchie der bovenzinnelijke Wezens. Bij een Buddha zijn ze nagenoeg het wezen van die beginselen zelf. De Bodhisattva vervangt in hem het Kârana-Śarîra, het Ego-beginsel en de overige op overeenkomstige wijze; en aldus verklaart de Esoterische Wijsbegeerte de betekenis van de zinsnede dat 'de Dhyâni-Buddha [de geest of Monade van de Buddha] door de kracht van Dhyâna [of abstracte overpeinzing] een Bodhisattva schept' of het astraal beklede Ego in de Mânushya-Buddha. Terwijl aldus de Buddha terugkeert tot Nirvâna, waaruit hij gekomen was, blijft de Bodhisattva achter om op aarde het werk van de Buddha voort te zetten.' (III, 418).

H.P.B. voegde ter verklaring een voetnoot toe aan de passage die handelt over de beginselen van de Buddha:

> 'Dit betekent dat elk beginsel van de Buddha het hoogste was dat op aarde kon worden ontwikkeld, terwijl dat bij andere mensen die Nirvâna bereiken niet noodzakelijk het geval hoeft te zijn. Zelfs als een louter menselijke (Mânushya) Buddha was Gautama een voorbeeld voor alle mensen. Doch zijn Arhats waren dat niet noodzakelijk ook.' (III, 421).

(9) De mensen worden hier als laatste groep van de Hiërarchie genoemd, of de eerste sport wanneer men beneden aan de Ladder begint. Dit mag op het eerste gezicht vreemd lijken, maar we kunnen twee belangrijke redenen geven waarom de mensen meegerekend worden: (a) er is een directe verbinding tussen de Oer-Zeven en de Mensen; (b) het menselijk stadium moet doorgemaakt worden en men moet daarin volmaaktheid bereiken voordat men de hogere niveaus van de Hiërarchie kan binnengaan. Beide factoren zijn belangrijke overwegingen, die wijzen op de grondwaarheid die in de Leer van de Hiërarchieën verkondigd wordt, namelijk de Wet van Fundamentele Eenheid, en ook op de onderlinge banden tussen de leden van de hiërarchie.

(a) Hoewel dit onderwerp nog niet volledig uitgewerkt is kunnen we hier wijzen op deze verhelderende boodschap, die voorkomt in één van de Stanzas van Dzyan:

> 'Verneemt wat wij, die afstammen van de Oer-Zeven, wij die geboren zijn uit de Oer-Vlam, vernomen hebben van onze Vaderen.' (Stanza IV, śloka 2).

In de eerste śloka van deze Stanza werden de Oer-Zeven de 'Zonen des Vuurs' genoemd en hieraan werd een uitleg toegevoegd:

> 'Luistert, gij Zonen der Aarde, naar uw onderrichters – de Zonen des Vuurs.' (Stanza IV, śloka 1).
>
> 'Zij zijn 'de Zonen des Vuurs', omdat zij de eerste Wezens zijn (in de Geheime Leer worden zij 'Denkvermogens' genoemd), die evolueerden uit het Oorspronkelijk Vuur.' (Fr. I 70; Terw. I 138).

Het lijkt vrijwel onnodig te vermelden dat de Oorspronkelijke Vlam of het Oorspronkelijke Vuur niet hetzelfde is als het 'vuur' zoals het op onze bol voorkomt. De sleutel tot de betekenis van het begrip Oorspronkelijke Vlam wordt in de nu volgende passage gegeven:

> 'Er zijn . . . twee 'Vuren' en in de Occulte leringen wordt er onderscheid tussen die twee gemaakt. Het eerste, of het zuiver *Vormloze* en *onzichtbare* Vuur, verborgen in de *Centrale Geestelijke Zon* wordt (metafysisch) 'drievoudig' genoemd; terwijl het Vuur van de geopenbaarde Kosmos Zevenvoudig is, zowel in het Heelal als in ons Zonnestelsel. 'Het vuur van kennis verbrandt alle handelingen op het gebied van begoocheling', zegt de toelichting. 'Daarom worden zij, die het verworven hebben en bevrijd zijn, 'Vuren' genoemd.' (Fr. I 71; Terw. I 139).

(b) In *De Geheime Leer* wordt steeds weer de nadruk gelegd op het belang van het doormaken van het menselijke evolutiestadium, opdat de hogere stadia van de Hiërarchie bereikt kunnen worden. Dit is een fundamentele factor in de derde grondstelling*) en moet daarom nogmaals genoemd worden:

> 'De Leer onderwijst dat, om een goddelijke, volledig bewuste god – ja, zelfs de hoogste – te worden, de Geestelijke oorspronkelijke VERSTANDSWEZENS de menselijke toestand moeten doormaken. En wanneer wij zeggen menselijk, dan doelt zulks niet slechts op onze aardse mensheid, maar op de stervelingen, die welke wereld dan ook bewonen, dat wil zeggen op die Verstandswezens, die het geëigende evenwicht tussen stof en geest hebben bereikt, zoals *wij* thans, nadat het middelpunt van het Vierde Wortelras van de Vierde Ronde overschreden was. Ieder wezen moet zelf door eigen ondervinding voor zichzelf het recht verworven hebben om goddelijk te worden.' (Fr. I 85; Terw. I 159).

*) De derde grondstelling wordt uitvoerig behandeld in hoofdstuk V, 'De Leer van Voortdurende Verandering'.

Wij willen hier speciaal wijzen op het gezegde dat het menselijk stadium doorgemaakt moet worden. Dit houdt niet in dat dit stadium op deze aarde doorgemaakt moet worden. Technisch gesproken komt het hierop neer dat Manas (het vijfde beginsel in de mens) opgewekt moet worden en dat de mens moet leren hoe naar believen te functioneren in zijn zesde beginsel, Buddhi. Voordien moet hij echter geleerd hebben hoe bewust te functioneren in zijn Hoger Manas (dat wil zeggen Manas, verlicht door Buddhi). Met andere woorden, in het huidige stadium in de evolutie van de mens ligt de nadruk op de persoonlijkheid, die zo duidelijk naar voren treedt in het gewone, alledaagse leven. Deze bestaat uit het Kâma-Manasische deel in de menselijke constitutie, waarin Kâma (het Begeertebeginsel) Manas (het Verstandsbeginsel) overheerst – dit wordt ook wel het Lager Manas genoemd. Manas, verlicht door Buddhi, werd Kârana-śarîra genoemd (in de passage die aangehaald werd uit 'Het Mysterie van Buddha'). Een ononderbroken bestaan houdt in dat men in dit deel van de menselijke constitutie moet leven. Dit is de betekenis van het 'recht door eigen ondervinding goddelijk te worden'.

'Eindeloze Reeksen van Hiërarchieën'

Wanneer we van de Hiërarchie van Mededogen overgaan tot de 'vorm zijde' van het bestaan, treffen we daar een groter verscheidenheid aan. Dit is echter alleen zo in de uiterlijke manifestatie, want inwezenlijk zijn alle wezens uit dezelfde Bron voortgekomen en hebben zij deel aan het Ene Leven. Dit wordt goed weergegeven in het nu volgende citaat en dit is een passend slot voor onze studie over de Leer van de Hiërarchieën:

> 'De gehele Kosmos wordt geleid, beheerst en bezield door nagenoeg eindeloze reeksen Hiërarchieën gewaarwordende wezens, die ieder een zending te vervullen hebben en die – hetzij wij hun de ene of de andere naam geven en hen Dhyân-Chohans of Engelen noemen – 'boodschappers' zijn, doch slechts in die zin, dat zij de middelaars zijn van Kârmische en Cosmische Wetten. Wat hun eigen graden van bewustzijn en verstandelijkheid betreft, lopen zij oneindig ver uiteen, en wanneer men hen allen zuivere Geesten noemt, vrij van elk aards bijmengsel, 'waaraan de tijd pleegt te knagen', geeft men zich slechts aan dichterlijke verbeelding over. Want elk van deze Wezens *is* òf mens *geweest,* òf bereidt zich voor een mens te worden, zo niet in de tegenwoordige dan toch in een verleden of een volgende tijdkring (Manvantara).' (Fr. I 210; Terw. I 354).

De woorden 'elk van deze Wezens *is* . . . mens *geweest*' slaan op de drie Rijken der Dhyâni-Chohans, die 'gepromoveerd' zijn door middel van evolutie door en vanuit het Mensenrijk. Na aldus het 'vervolkmaakte' mens-zijn bereikt te hebben, vervolgen zij hun cyclische reis met het doel steeds hoger sporten op de Levensladder te bereiken – die aangegeven zijn in de Hiërarchie van Mededogen.
De woorden 'elk van deze Wezens . . . bereidt zich voor een mens te worden' slaan op de rijken *beneden* het Mensenrijk, op dezelfde Levensladder. Zoals zo juist wordt uitgedrukt door het kabbalistische axioma: de adem wordt een steen; een steen wordt een plant; een plant een dier; een dier een mens; een mens een geest; en de geest een god.
De toespelling op de Dhyâni-Chohans als 'boodschappers van Cosmische Wetten' herinnert ons eraan, dat de oorspronkelijke betekenis van het Griekse woord 'engel' [angelos] 'boodschapper' was. Het citaat gaat dan verder:

> 'Indien zij geen *beginnende* mensen zijn, dan zijn zij *vervolmaakte* mensen; en zij verschillen op zedelijk gebied van aardse menselijke

wezens in hun hogere (minder stoffelijke) sferen alleen daarin, dat zij vrij zijn van het gevoel van persoonlijkheid en van de *menselijke* aandoeningsaard – twee louter aardse kenmerken. Laatstbedoelden, of de 'vervolmaakten' hebben deze gevoelens afgelegd, omdat zij (a) niet langer vleselijke lichamen hebben – een last, die de Ziel steeds verdooft; en (b) aangezien het zuiver geestelijke element ongeketend en meer vrij gelaten is, staan zijn minder onder de invloed van *maya* dan ooit met een mens het geval kan zijn, tenzij hij een adept is, die zijn beide persoonlijkheden – de geestelijke en de stoffelijke – geheel van elkander gescheiden houdt. De beginnende monaden, die nog nooit stoffelijke lichamen gehad hebben, kunnen geen gevoel van persoonlijkheid of EGO-isme hebben.' (Fr. I 210; Terw. I 355).

De woorden 'beginnende monaden, die nog nooit stoffelijke lichamen gehad hebben' slaan op die monaden, die nog niet tot lichamelijke manifestatie in aardse voertuigen gekomen zijn en verwijzen dus naar de drie Elementale Rijken, die behoren tot de eerste stadia op de Levensladder. Daar zij echter aangeboren drang volgen, zijn zij erop gericht tot lichamelijke openbaring in aardse voertuigen te geraken, in de reeks die geschetst wordt in het hierboven genoemde kabbalistische axioma. Interessant is dat er noch een gevoel van individualiteit, noch van persoonlijkheid is in de 'beginnende monaden'. Dit gaat ook op voor de Rijken van de Mineralen, Planten en Dieren. Want het gevoel van Egoïsme, of het 'ik-makend vermogen', hetgeen gelijk staat met Ahamkâra, wordt tot stand gebracht door het Kâma-beginsel in verbinding met het Manasbeginsel, zonder Buddhi. Het Manasbeginsel begon pas in het laatste deel van het Derde Ras van de Vierde Ronde werkzaam te zijn in het Mensenrijk.

De toespeling op de adept, die zijn beide persoonlijkheden – de geestelijke en de stoffelijke – geheel gescheiden kan houden, heeft weer betrekking op het Kârana-śarîra (het geestelijke tegendeel van de mens), terwijl het Sthûla-śarîra de fysieke persoonlijkheid van de mens is. Vervolgen wij het citaat:

'Aangezien datgene, wat onder 'persoonlijkheid' wordt verstaan een beperking en een betrekking is, of volgens de definitie van Coleridge 'individualiteit, die op zichzelf bestaat, maar met een geaardheid als ondergrond', kan die uitdrukking natuurlijk niet worden toegepast op niet-menselijke wezens; doch het is een feit, door geslachten van Zieners bevestigd, dat geen enkel dezer Wezens, hoog of laag, individualiteit of persoonlijkheid bezit als een afzonderlijke Entiteit, dat wil zeggen zij hebben geen individualiteit in de zin, waarin een mens zegt *'Ik ben mijzelf* en geen ander'; met andere woorden, zij zijn zich niet bewust van zo besliste afgescheidenheid als mensen en dingen op aarde hebben. Individualiteit is de kenmerkende eigenschap van hun verschillende hiërarchieën, niet van hun enkelingen; en deze eigenschappen wijzigen zich alleen naar de graad van het gebied, waartoe die hiërarchieën behoren; hoe dichter bij het gebied van het

> Homogene en van het Ene Goddelijke, des te zuiverder en minder op de voorgrond tredend is die individualiteit in de Hiërarchie. Zij zijn in alle opzichten eindig, met uitzondering van hun hogere beginselen – de onsterfelijke vonken, welke de universele goddelijke vlam weerkaatsen en die alleen op de gebieden van Begoocheling geïndividualiseerd en gescheiden zijn door een differentiatie, die evenzeer een begoocheling is als het overige. Zij zijn 'Levenden', omdat zij de stromen zijn, door het ABSOLUTE LEVEN geprojecteerd op het Kosmische scherm van begoocheling; wezens, in wie het leven niet kan worden uitgedoofd, voordat het vuur der onwetendheid uitgeblust is in hen, die deze 'Levens' gevoelen. Tot bestaan ontkiemd door de belevendigende invloed van de ongeschapen straal, de weerkaatsing van de grote Centrale Zon, die op de oevers van de rivier des Levens schijnt, behoort juist het innerlijk beginsel in hen tot de wateren der onsterfelijkheid, terwijl het gedifferentiëerde gewaad daarvan evenvergankelijk is als het menselijk lichaam.' (Fr. I 210-211; Terw. I 356).

Alle wezens op de hiërarchieke Levensladder hadden hun oorsprong in het Absolute Leven, zoals hierboven zo bijzonder mooi gezegd wordt. Vandaar dat deze wezenlijke eenheid iedere entiteit in het hiërarchieke stelsel omvat. Zij zijn allen onverbrekelijk met elkaar verbonden in hun Bron; en dit is de betekenis van de woorden 'universele broederschap'.
Het kan niet dikwijls genoeg herhaald worden, dat de innerlijke beginselen van alle wezens van inwezen goddelijk zijn, daar zij voortkomen uit de Universele Bron van het Zijn. Deze innerlijke beginselen worden de monade genoemd, vandaar de woorden 'beginnende monaden' en 'vervolmaakte monaden'. De monade verzamelt of kleedt zich in de omhulsels, die noodzakelijk zijn op een bepaalde sport van de Levensladder. Maar dit *omhulsel* is niet het wezen zelf, net zo min als iemands kleren het menselijke wezen zijn. Het wezen schaft zich een nieuw kleed aan – of een nieuwe rûpa, of een nieuwe vorm, of 'gedifferentieerd gewaad' – wanneer het stap voor stap de Levensladder beklimt. En al die tijd leeft iedere entiteit zijn leven in de sfeer of het veld van een groter Wezen.

> "De mens kan zich de gunst van de *Devas* niet verwerven en hen ook niet bevelen', wordt er gezegd. Maar door zijn lagere persoonlijkheid te verlammen en zodoende tot de volle kennis te komen van de *niet-afgescheidenheid* van zijn hoger ZELF van het Ene absolute ZELF, kan de mens zelfs tijdens zijn aardse leven, 'Een Onzer' worden. Aldus wordt de mens door het eten van de vrucht der kennis, welke onwetendheid verdrijft, gelijk aan een der Elohim of der Dhyânis en, eenmaal tot *hun* gebied gestegen, moet de Geest van Eenheid en volmaakte Harmonie, die in elke Hiërarchie heerst, zich over hem uitbreiden en hem in alle omstandigheden beschermen.' (Fr. I 211; Terw. I 356).

Dan zal de mens uitdrukking geven aan de Wet van Harmonie en aan de Wet van Wezenlijke Eenheid.

HOOFDSTUK IV

De leer van wezenlijke gelijkheid

De Wet van Zelf-ontplooiïng

De Wet, die samenhangt met de Leer van Wezenlijke Gelijkheid heeft de naam van Zelf-Ontplooiïng gekregen. Men zou hem met evenveel recht Zelf-Wording kunnen noemen, aangezien dit laatstgenoemde woord de exacte vertaling is van het Sanskrit woord voor deze leer: Svabhâva.*) Deze beide termen kunnen toegepast worden op de basisgedachte, die besloten ligt in het woord Evolutie (en wel van het standpunt van de Occulte Wijsbegeerte en niet zo zeer vanuit de algemeen aanvaarde opvattingen die kleven aan de theorieën, welke verband houden met Evolutie). Hoewel de Leer van Wezenlijke Gelijkheid in nauwe betrekking staat met de Leer van Voortdurende Verandering (de titel van hoofdstuk V), geeft toch elk van deze twee een bijzondere lering weer, en daarom worden ze afzonderlijk behandeld.

Natuurlijk brengt de Wet van Zelf-Ontplooiïng ons op de gedachte dat het Leven reeds in het wezen aanwezig is, en hem in staat stelt zich te ontplooien – anders zou ontplooiïng niet mogelijk zijn. Dit LEVEN of JIVA is het Grote Mysterie. In de Occulte Wijsbegeerte wordt dit beschouwd als de eeuwige, ongeschapen energie. Het drijft iedere entiteit ertoe zich uit te drukken door middel van zelf-ontplooiïng. Daarom kan men dit zeer zeker opvatten als een 'wet'.

> 'ALLES IS LEVEN en elk atoom, zelfs van minerale stof, is een LEVEN, hoewel boven ons begrips- en waarnemingsvermogen, omdat het buiten het gebied der wetten valt, welke bekend zijn aan hen, die het Occultisme verwerpen.' (Fr. I 190; Terw. I 323).
>
> 'Het 'Jîva' of levensbeginsel, dat mens, dier, plant en zelfs de delfstoffen bezielt is zeer zeker' een onverwoestbare vorm van kracht', daar deze kracht het ene leven is, of *anima mundi*, de levende ziel van het heelal en dat de verschillende manieren, waarop de dingen zich aan ons voordoen in de natuur in hun atomische samenstelling, zoals delfstoffen, planten en dieren slechts verschillende vormen of toestanden zijn, waarin deze kracht zich uit. Werd zij ook maar voor een moment onwerkzaam, – we kunnen niet van haar afwezigheid spreken, omdat zij alomtegenwoordig is – laat ons zeggen in een steen, dan zouden de deeltjes van die steen plotseling hun samenhang ver-

*) Ook gespeld Swabhâva, daar sommige Sanskritisten zeggen dat de *v* uitgesproken wordt als *w* wanneer hij staat tussen een medeklinker en een klinker – hoewel er een *v* geschreven wordt in Devanâgarî. Verklaring van het woord volgt.

liezen en tot gruis uiteen vallen, hoewel in elk van de deeltjes de kracht nog steeds zou sluimeren. Het vervolg van de zin, dat zegt, dat deze onverwoestbare kracht, als zij 'losgemaakt wordt van een stel atomen, dadelijk door een ander stel wordt aangetrokken', brengt nog niet mee, dat zij het eerste stel geheel en al verlaat, doch slechts, dat zij haar *vis viva* of levenskracht, de energie van beweging, overbrengt op een ander stel. Uit het feit, dat zij zich in het tweede stel openbaart als wat men noemt Kinetische energie, volgt echter niet, dat het eerste stel volslagen van haar beroofd achterblijft, want zij is er nog in aanwezig als potentiële kracht, of latent leven. Dit is een zeer belangrijke grondwaarheid in het occultisme en van een goed begrip hiervan is het voortbrengen van alle verschijnselen afhankelijk.'*).

De hierin vervatte gedachte is misschien op het eerste gezicht niet erg duidelijk, daar er sprake is van twee stellen levensatomen (of Jîvânus). Het volgende kan misschien bijdragen tot het begrijpen van dit citaat: Wanneer de dood intreedt worden de levensatomen, waaruit het menselijk lichaam bestaat, om zo te zeggen niet langer in bedwang gehouden door de overheersende kracht, die ze samen hield; daardoor worden ze bevrijd. De onverwoestbare kracht wordt dan losgemaakt van die groep Jîvânus. Toch blijft de levenskracht of Jîva onafscheidelijk verbonden met elk Jîvânu. Daardoor wordt ieder levensatoom onmiddellijk aangetrokken door andere en brengt het zijn energie over naar een nieuwe groep van levensatomen en draagt op die manier bij tot het opbouwen van een nieuw individu – om daar weer een nieuwe groep te vormen, totdat deze op zijn beurt uiteen valt.**)

De beredeneerde uiteenzetting over het teweegbrengen van verschijnselen komt hierop neer: daar alle objecten samengehouden worden door de 'bindende kracht', die inherent is aan de 'sluimerende atomen', zal iemand die weet hoe deze samenhang tijdelijk te verbreken en dan de 'sluimerende atomen' weer bijeen te brengen, 'een verschijnsel teweeg gebracht hebben'.

Jîva, de Ene Kracht of het Leven, drijft iedere entiteit ertoe zich uit te drukken; en dat wezen doet dit door middel van een omhulsel of een rûpa. Men kan zich afvragen: Waarom drukt een entiteit zich uit op de manier waarop hij dat doet? Of, nauwkeuriger gesteld, waarom is een mens een mens? Waarom is een dier een dier, een boom een boom, een steen een steen? Of, op groter schaal: waarom is een planeet een planeet en een zon een zon? Dit zijn geen nutteloze vragen die men af kan doen met te zeggen dat een dier een dier is, omdat het behoort tot het Dierenrijk, of dat een mens behoort tot de Familie der Mensen.

*) Uit een artikel getiteld: 'Overgang der Levensatomen' (Oude Theosofische Geschriften, blz. 417), (Terw. II 828-829) waarnaar verwezen wordt in *De Geheime Leer* II, blz. 591 en 592. In het Engels ook gepubliceerd in *H. P. Blavatsky Collected Writings.*

**) Dit onderwerp wordt nader behandeld in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk.

Gezien vanuit het standpunt van de Esoterische Wijsbegeerte is er een nauwkeurig omschreven antwoord op deze vragen. Dit antwoord werd gegeven in de Leer van de Hiërarchieën. Het luidt als volgt: De Rijken der Natuur zijn de stadia of de graden van evolutie, die de wezens, die opklimmen langs de hiërarchieke Levensladder, bereikt hebben. Een mens heeft dat stadium in zijn ontwikkeling bereikt, waarop het voor een menselijk wezen mogelijk is zich te openbaren op de menselijke sport van de Levensladder – het Mensenrijk genaamd. Op dezelfde wijze is een mineraal de vertegenwoordiger van het ontwikkelingsstadium waardoor het in staat gesteld wordt zich te openbaren op die sport van de Levensladder, die het Mineralenrijk genoemd wordt. Een boom geeft aan dat het stadium van het Plantenrijk bereikt is en een dier is opgeklommen tot die sport op de Levensladder, die vertegenwoordigd wordt door het Dierenrijk. In de cosmos: een planeet heeft het ontwikkelingsstadium van een planeet bereikt – en openbaart zich als een planeet. Een zon heeft het zonnestadium bereikt en straalt in zonnepracht.
De Leer van Wezenlijke Gelijkheid werkt deze gedachte nog verder uit. Dit kan men ook in een vraag vatten: Hoe komt het dat de nakomelingen dezelfde karakteristieke eigenschappen vertonen als de ouders? Daar deze vraag betrekking heeft op elk van de Rijken op de hiërarchieke Ladder, kunnen we er het volgende aan toevoegen: Hoe komt het dat een zaadje altijd een plant voortbrengt van dezelfde soort als de plant waarvan het zaadje afkomstig was? Hoe komt het dat het nakomelingschap ('zaad') van een dier altijd van dezelfde soort is als de ouders? Hoe komt het dat het nakomelingschap ('zaad') van mensen altijd menselijk is? En dan kunnen we deze vraag ook stellen vanuit een cosmisch standpunt: Hoe komt het, dat datgene, wat door een planeet wordt voortgebracht, een planeet is en datgene, wat door een zon wordt voortgebracht, een zon is?

Een volledig antwoord op deze vraag verkrijgt men door middel van de leerstellingen van de Esoterische Wijsbegeerte, die alle met elkaar verband houden en die culmineren in Ātma-Vidyâ (Universele Kennis), want elke leerstelling hangt samen met iedere andere lering. Alle leerstellingen tezamen vormen een eenheid, die niet alleen van harmonische synthese van ideeën is, maar tevens de noodzakelijke samenhang van alle onderdelen van deze leringen te zien geeft. Voor studiedoeleinden is het echter noodzakelijk steeds één leerstelling tegelijk onder de loupe te nemen in plaats van de algehele weergave. Een eerste antwoord op deze vragen kan beginnen met de mededeling dat het nakomelingschap de kenmerken vertoont, die het van de ouders heeft meegekregen, omdat deze ouders een bepaalde graad van evolutionaire ontwikkeling bereikt hebben op de Levensladder. De ouder kan onmogelijk een type voortbrengen, dat op die trap nog niet tot ontwikkeling gebracht is.

Svabhâva

Het leidend beginsel van de leer van Wezenlijk Gelijkheid is vervat in het sleutelwoord Svabhâva, een Sanskrit woord dat samengesteld is uit *sva*, wat betekent zelf of eigen; en *bhâva*, zijn of worden, van de werkwoordswortel *bhû*, worden. De definities die van dit woord in het woordenboek gegeven worden kunnen verhelderend werken, want zij worden gegeven als: eigen conditie, eigen toestand van zijn; aangeboren neiging; inherente spontaniteit: inherente aard; aangeboren aandrift. Al deze definities geven uitdrukking aan de gedachte, dat er in de entiteit een inherende drang aanwezig is, om zich uit te drukken op de voor hem karakteristieke wijze, vandaar zijn wezenlijke individualiteit. Dit houdt klaarblijkelijk in, dat er een inherente kracht is of een inherente bron van energie, die de entiteit er toe drijft tot deze zelf-wording te komen, waarbij hij een speciaal kenmerk zal vertonen – de vorm of het hulsel is slechts het middel om de wijze van zich uitdrukken van deze kenmerkende individualiteit kenbaar te maken.

Zo vertoont de bloeiwijze van een roos de kenmerken van een roos en niet die van een viooltje; de bloeiwijze van het viooltje vertoont de kenmerken van een viooltje en niet die van een roos. De rûpa van een roos (namelijk het hulsel dat wij kennen als een rozestruik) kan 'zaden' voortbrengen, die de kenmerken van een roos zullen openbaren, evenals de rûpa van het viooltje dat zal doen voor het viooltje. Op dezelfde wijze brengt de eik eikels voort, die ieder de mogelijkheid in zich dragen uit te groeien tot een eik. Ingebed in ieder zaadje ligt de mogelijkheid zich op dezelfde wijze te reproduceren als de ouder, wanneer er aan drie voorwaarden voldaan is. Deze drie voorwaarden zijn: een juiste plaats of omgeving, die verschaft wordt door de grondsoort; de juiste warmte en de juiste hoeveelheid vocht. Deze feiten hebben wij door herhaalde waarnemingen zelf aangetoond. We verwonderen er ons niet langer over; wij vinden het vanzelfsprekend en zeggen dat al die verschillende soorten de werkingen van de natuurwetten aantonen. Precies. Maar in het vorige hoofdstuk werd gezegd dat deze 'natuurwetten' het resultaat zijn van de *handelingen van wezens*, die deze wetten in beweging gezet hebben, waarmee ze aantoonden, dat wet en orde slechts de openbaring zijn van de werking van het Goddelijk Plan.

De overerving van krachten of kenmerken is zo nauw verbonden met het onderwerp Wedergeboorte, dat dit hier behandeld moet worden.

Palingenese

Palingenese is een samengesteld Grieks woord, dat letterlijk betekent 'weder wording': *palin*, weer; *genesis*, worden of voortbrengen. Het wordt ook wel vertaald met 'nieuwe geboorte' en wordt in die betekenis gebruikt door dichters, soms letterlijk en dikwijls in figuurlijke zin, in het bijzonder wanneer de overgang van de ene toestand in de andere bedoeld wordt. Het woord wordt nu in de biologie gebruikt op een wat technische manier, als een equivalent van ontogenese, hetgeen wil zeggen dat de ontwikkeling van de kiem door erfelijkheidsfactoren bepaald is en dat deze niet beïnvloed wordt door de omgeving of door aanpassing. Maar in de entomologie (insectenkunde) heeft het woord meer van zijn oorspronkelijke betekenis behouden, want het wordt gebruikt in verband met de algehele verandering, die een insect ondergaat, zoals in het geval van een rups, die zich verpopt en na enige tijd weer tevoorschijn komt als een vlinder. Elk stadium is een palingenese – een 'nieuwe wording'.

De Pythagoreeërs gebruikten dit woord in een betekenis die gelijk was aan die van Metempsychose, hetgeen in ruime zin wil zeggen dat de ziel niet sterft met het lichaam, maar een nieuwe gestalte aanneemt, een nieuwe geboorte ondergaat. Behalve dit aspect houdt Palingenese ook nog in wat genoemd zou kunnen worden de overdracht van kenmerken van een ouder aan zijn kinderen. Zo wordt bij voorbeeld in het geval van een boom het levenspatroon daarvan overgebracht in zijn zaden, en wanneer deze geplant worden, brengen zij een nieuwe boom voort, die in alle opzichten gelijk is aan de ouder-boom. In feite ligt dezelfde gedachte in de theorie van het overerven van kenmerken door middel van chromosomen en genen, die de basis vormen van de huidige erfelijkheidstheorieën, waarin een poging gedaan wordt een verklaring te vinden voor het waarom van het doorgeven van bepaalde trekjes van grootouders of ouders op de kinderen. Dit is een nogal technisch onderwerp en we hoeven er hier niet verder op in te gaan. Laat het echter genoeg zijn hier op te merken dat het woord palingenese niet gebruikt wordt in verband met dit aspect van ons onderwerp.

Wanneer wij nu terugkomen op onze belangrijkste vraag, nu in andere woorden gesteld: 'Waarom wordt een eikel altijd een eik?' – dan kunnen wij antwoorden: een eikel wordt een eik omdat de levensessentie, waarvan de eik doortrokken is, door middel van het kiemplasma overgebracht is in de vrucht van de eik, die gevormd is uit de bloem en deze blijft in-

herent in het zaad van de eik (de eikel) aanwezig, totdat de juiste omstandigheden ervoor geschapen zijn. Wanneer deze omstandigheden aanwezig zijn, ontstaat er een nieuwe eik, overeenkomstig de wet van *zelfwording* of zelf-ontplooiïng door middel van de kracht die door de eikeboom in zijn zaden is overgebracht. Op dezelfde wijze wordt het kiemplasma van de rozestruik overgebracht in de rozebottel, of van het viooltje naar het zaad daarvan. Hoewel het ons zeer natuurlijk kan lijken dat een zaad altijd een plant voortbrengt van de soort waarvan het afkomstig was, is dit toch één van de geheimenissen van het Zijn. Men kan zich steeds weer verwonderen over het feit dat een nietig zaadje zulke krachten binnen zijn schil omvat houdt.
De nu volgende passage komt hier goed van pas:

> 'Met betrekking tot deze prototypen kunnen wij het Akâsa en het Astrale Licht vergelijken met de kiem in de eikel. Behalve dat de eikel de astrale vorm van de toekomstige eik in zich draagt, verbergt zij ook de kiem, waaruit een boom groeit, die millioenen vormen bevat. Deze vormen liggen potentieel in de eikel, maar de ontwikkeling van elke afzonderlijke eikel hangt af van uiterlijke omstandigheden, stoffelijke krachten, enz.'*) (blz. 47).

*) Dit uitstreksel en de volgende citaten zijn genomen uit 'De Verhandelingen van de Blavatsky Loge der Theosofische Vereniging'. Dit werk bestaat uit stenografische aantekeningen die gemaakt werden tijdens bijeenkomsten, waarin H.P.B. vragen beantwoordde over *De Geheime Leer,* toen deze door de Londense Loge werd bestudeerd in 1889. De vertaling is die van de gestencilde uitgave van het C.W.O.

Oerbeelden

Over de prototypen: 'De oerbeelden van de dingen bestaan eerst op het gebied van het eeuwig, Goddelijk Bewustzijn en zij worden dan weerkaatst en weerspiegeld in het Astrale Licht, dat op zijn lagere, individuele gebied ook het leven van onze Aarde weerkaatst en het op haar 'tafelen' optekent.' Âkâśa is 'het eeuwige goddelijke bewustzijn, dat zich niet kan differentiëren, geen eigenschappen kan hebben, noch kan handelen; handeling behoort tot datgene, wat eruit weerkaatst of weerspiegeld wordt', dat wil zeggen, het Astrale Licht. Vervolgen wij het thema van de eikel en de eik:

> 'Uit de eikel zal een eik groeien en deze eik kan, als boom, duizend vormen hebben, die allemaal verschillend kunnen zijn. Al die vormen zijn vervat in de eikel en hoewel de vorm die de boom zal aannemen afhangt van uitwendige omstandigheden, bestaat dat, wat Aristoteles het 'ontbreken van stof' noemde, van tevoren al in de Astrale golven. De noumenale kiem van de eik bestaat echter boven het gebied van het Astrale Licht; slechts het subjectieve beeld ervan bestaat reeds in het Astrale Licht en de ontwikkeling van de eik is het resultaat van het ontwikkelde oerbeeld in het Astrale Licht, en deze ontwikkeling beweegt zich van de hogere naar de lagere gebieden, totdat zij op het laagste gebied haar consolidatie en vormontwikkeling vindt. Dit geeft ons de verklaring van het merkwaardige feit, dat volgens de Vedanta leer elke plant haar eigen Karma heeft en dat haar groei het gevolg is van Karma. Dit Karma komt voort uit de lagere Dhyân-Chohans, die het plan voor de groei van de boom uitstippelen.' (blz. 48).

Gebruik makend van de analogie van het zaad kunnen we zeggen dat dit een toelichting is op datgene wat plaats vindt wanneer een heelal tot aanzijn komt, hoewel de processen zich dan natuurlijk op een veel groter schaal afspelen. Een heelal ontstaat door processen van zelf-wording, door zelf-ontplooiïng, die evenredig is aan de vermogens en krachten die in het Hiranyagarbha ervan ingebed liggen. Het woord Hiranyagarbha drukt de idee van 'een zaad van het heelal' het beste uit: de letterlijke betekenis is 'gouden ei' of 'gouden baarmoeder'. Uit dit 'levenszaad' ontstaat een heelal – zoals een eik ontstaat uit een eikel of een kind uit zijn 'Hiranyagarbha'.

> '... voor de aanhanger van de ware Oosterse archaïsche Wijsheid, voor hem, die in de geest niets aanbidt dan de Absolute Eenheid, dat

immer kloppende grote *Hart*, dat overal en in elk atoom in de natuur slaat, bevat elk dergelijk atoom de kiem, waaruit hij de Boom van Kennis kan doen groeien, welks vruchten het eeuwige leven en niet slechts het stoffelijke leven geven. Voor hem blijven het Kruis en de Cirkel, de Boom of de Tau, nadat alle daarop betrekking hebbende symbolen een voor een nagegaan en gelezen zijn, nog een diepe geheimenis ten opzichte van hun Verleden en op dat Verleden alleen richt hij zijn verlangende blik. Hij geeft er weinig om of het het zaad is, waaruit de *Stamboom van het Bestaan*, het Heelal genaamd, opgroeit. Ook is het niet de Drie in Eén, het drievoudige aanzicht van het zaad – zijn vorm, kleur en substantie – waarin hij belang stelt, maar veeleer de KRACHT die haar groei bestuurt, die immer geheimzinnige en immer onbekende kracht. Want deze Levenskracht, die het zaad doet ontkiemen, openspringen en uitlopen, daarna de stam en de takken vormt, die zich op hun beurt naar omlaag buigen gelijk de twijgen van de *Aśvattha*, de heilige Boom van Bodhi, hun zaad uitstrooien, wortel schieten en andere bomen voortbrengen – dit is de enige KRACHT, die voor hem werkelijkheid bezit, daar zij de nimmet stervende levensadem is.' (Fr. II 518-519; Terw. II 729).

Een voetnoot voegt hieraan toe: 'Het Kruis en de Boom zijn in de symboliek identiek en synoniem'.

De Ene Levenskracht - 'Het Oorspronkelijke bestaan'

Datgene wat in het voorgaande citaat KRACHT genoemd wordt, wordt elders ook wel het ENE LEVEN genoemd. Hoewel we tot dusver ons hoofdzakelijk bezig gehouden hebben met het plantenrijk als voorbeeld voor de Leer van Wezenlijke Gelijkheid, is dezelfde kracht werkzaam in alle hiërarchieën – met de daartoe geëigende aanpassingen voor de wezens op een bepaalde sport van de Levensladder. De nu volgende citaten geven de benodigde veranderingen aan en zijn tevens een vervolg op het onderwerp van de Levenskracht. Ze worden occulte aforismen uit een tot nu toe geheime toelichting genoemd en zij vangen aan met wat genoemd wordt 'Het Oorspronkelijke Bestaan' (hetgeen men kan opvatten als een synoniem van het Ene Leven). Het is datgene wat de kracht verschaft, waardoor svabhâva in staat gesteld wordt tot werkzaamheid te komen. Hoewel ze gesteld zijn in mystieke bewoordingen, is het de moeite waard deze occulte aforismen te overdenken.

> '(xvii) Het Oorspronkelijke Bestaan in de eerste schemering van het Mahâ-Manvantara (na de Mahâ-Pralaya, die op elke eeuw van Brahmâ volgt) is een BEWUSTE GEESTELIJKE HOEDANIGHEID. . . .
>
> (xxvii) Het eerste – het Oorspronkelijke bestaan – dat in deze toestand van bestaan het ENE LEVEN genoemd kan worden, is, zoals verklaard is, een VLIES voor scheppende of vormende doeleinden. Het openbaart zich in zeven toestanden, welke met hun zevenvoudige onderverdelingen, de NEGEN EN VEERTIG Vuren zijn, vermeld in de heilige boeken. . . .
>
> (xxix) Het eerste is de . . . 'Moeder' (prima MATERIA). Terwijl zij zich in haar oorspronkelijke zeven toestanden verdeelt, daalt zij in kringloop omlaag; wanneer zij zich in haar LAATSTE beginsel als GROVE STOF heeft verdicht, wentelt zij om zichzelve en belevendigt, met de zevende uitstraling van dat laatste beginsel, het eerste en laagste element. . . . In een hiërarchie of orde van bestaan is de zevende uitstraling van haar laatste beginsel:
>
> (a) In de delfstof, de daarin sluimerende vonk, die tot haar vergankelijk bestaan wordt geroepen door het POSITIEVE, dat het NEGATIEVE doet ontwaken (enzovoorts). . . .
>
> (b) In de plant, die levens- en verstandelijke Kracht, welke het zaad bezielt en het doet groeien tot de grashalm of de wortel en het jonge plantje. Zij is de kiem, die de UPÂDHI wordt van de zeven

beginselen van het ding, waarin zij aanwezig is en die zij doet uitbotten, naarmate dat ding groeit en zich ontwikkelt.

(c) In elk dier doet zij hetzelfde. Zij is zijn levensbeginsel en levenskracht, zijn instinct en hoedanigheden, zijn kenmerkende eigenschappen en bijzondere eigenaardigheden. . . .

(d) De mens geeft zij alles, wat zij aan alle overige geopenbaarde eenheden in de natuur schonk, maar bovendien ontwikkelt zij in hem de weerkaatsing van al haar NEGEN EN VEERTIG VUREN. Elk van zijn zeven beginselen is universeel erfgenaam van en deelnemer in de zeven beginselen van de 'grote Moeder". (Fr. I 220 en 222; Terw. I 370-373).

Dit is de reden waarom de mens in de Esoterische Wijsbegeerte een 'Saptaparna" genoemd wordt, – een 'zevenbladige plant' (wat de letterlijke betekenis is van dit samengestelde Sanskrit woord) of een zevenbladige Lotus.

'De Lotus, of Padma, is bovendien een zeer oud en geliefd zinnebeeld van de Kosmos zelf en ook van de mens. De populaire redenen, die aangevoerd worden, zijn ten eerste het . . . feit, dat het Lotuszaad een volkomen miniatuur van de toekomstige plant in zich bevat, een voorstelling van het feit, dat de geestelijke oerbeelden van alle dingen in de onstoffelijke wereld bestaan, voordat deze dingen op Aarde verstoffelijkt worden. In de tweede plaats het feit, dat de Lotusplant, met haar wortel in de Ilus of modder, door het water heen omhoog groeit en haar bloemen daar boven in de lucht opent. De Lotus stelt daarom het leven van de mens en ook dat van de Kosmos voor; want de Geheime Leer leert, dat de elementen in beide dezelfde zijn en dat beide zich in dezelfde richting ontwikkelen. De in het slijk verzonken Lotus-wortel stelt het stoffelijke leven voor, de door het water omhoog stijgende stengel het bestaan in de astrale wereld en de bloem, die op het water drijft en zich hemelwaarts opent, is het beeld van het geestelijk bestaan.' (Fr. I 48; Terw. I 106).

Wanneer we terugkeren tot de gedachte van het 'Ene Leven' of de Ene Kracht, de drijvende kracht, die werkzaam is in al de verschillende rijken, dan is er één korte aanhaling die dit alles buitengewoon goed samenvat, hoewel deze kracht hierin anders genoemd wordt, namelijk 'het de stof in beweging brengende Nous'. *Nous* is een woord dat meestal in verband gebracht wordt met het Platonisch denken, en dan duidt het het Hoger Denkvermogen aan, in tegensteling tot *Psyche*, het Lager Denkvermogen of de Ziel. Andere Grieken, zoals bijvoorbeeld Anaxagoras, en in later tijden ook de Gnostici, duidden met Nous – in navolging van het Egyptische Nout – de Opperste Geest aan, een synoniem dus voor de Derde Logos of Mahat.

'Het de stof in beweging brengende Nous, de belevendigende Ziel, in ieder atoom zetelend, geopenbaard in de mens, sluimerend in de steen, bezit verschillende graden van kracht; en dit pantheïstische

denkbeeld van een de gehele Natuur doordringende algemene Geest-Ziel is het oudste van alle wijsgerige denkbeelden.' (Fr. I 43; Terw. I 99-100).

Het voornaamste punt is hier, dat er een kracht bestaat – die men kan noemen zoals men wil: het Ene Leven, Kracht, Geest-Ziel, Jîva, of zelfs 'de stof in beweging brengende Nous' – die, ongeacht de uiterlijke vorm, voertuig of hulsel, iedere entiteit in staat stelt zijn svabhâva (of inherente spontaniteit) te openbaren en verder dat deze door de ouder overgedragen wordt op de nakomelingen en door deze nakomelingen op hun beurt weer aan hun kroost, of dat nu geschiedt door middel van een kiem, kiemcel, kiemplasma, of door middel van genen en chromosomen (om de tegenwoordig gangbare termen te gebruiken, met de nu algemeen aanvaarde theorieën van overerving, die nog niet geformuleerd waren toen *De Geheime Leer* geschreven werd).

De Overdracht van het Stoffelijk Plasma en het 'Geestelijk Plasma'

Afgezien van het woordgebruik werd de *idee*, die aan de overbrenging ten grondslag ligt, met betrekking tot de mens in de volgende passage vastgelegd:

> 'Die kiem zal in de stoffelijke cel de geestelijke kracht worden, welke de ontwikkeling van het embryo zal leiden en de oorzaak is van de erfelijke overbrenging van vermogens en van alle inwonende eigenschappen van de mens. De Darwinistische theorie van de overbrenging van verworven eigenschappen wordt echter door het Occultisme niet onderwezen en ook niet aangenomen. Volgens dit laatste schrijdt de evolutie langs geheel andere lijnen voort; het stoffelijke evolueert volgens de esoterische leer geleidelijk uit het geestelijke, het verstandelijke en het psychische. Die innerlijke ziel van de stoffelijke cel – dat 'geestelijke plasma,' dat het kiemplasma beheerst – is de sleutel, die te eniger tijd de deur zal moeten ontsluiten van de terra incognita van de Bioloog, welke thans het duistere geheim der embryologie genoemd wordt.' (Fr. I 168; Terw. I 286-287).

Over de wetenschap van de embryologie:

> 'de twee voornaamste moeilijkheden der embryologische wetenschap – namelijk welke krachten er aan het werk zijn bij de vorming van de vrucht en de *oorzaak* van de 'erfelijke overdracht' van stoffelijke, zedelijke en verstandelijke gelijkenis – zijn nooit behoorlijk beantwoord en zij zullen ook nooit opgelost worden, vóórdat de geleerden zich zullen verwaardigen de Occulte theorieën te aanvaarden. Maar wanneer dit psysisch verschijnsel niemand verbaast, behalve voor zover het de embryologen in verlegenheid brengt, waarom zou dan onze verstandelijke en innerlijke groei, de evolutie van het menselijk-geestelijke tot het Goddelijk-Geestelijke voor onmogelijker gehouden worden of onmogelijker schijnen dan andere?' (Fr. I 171; Terw. I 293).

Verder wordt er over dit vraagstuk niets gezegd. Er wordt echter nog wel een toespeling gemaakt op de theorieën die gepropageerd werden door de Duitse bioloog August Weissmann (1834-1914), die de kiemplasmatheorie van de erfelijkheid voorstond, maar tegelijkertijd het overerven van verworven eigenschappen verwierp – een theorie die speciaal door de Darwinisten in Engeland tegengesproken werd. Een aspect van de theorie van Weissmann waaraan H.P.B. in het bijzonder aandacht besteedde, was de overdracht van het kiemplasma door middel van de kiemcel. Weiss-

mann beweerde dat het lichaam slechts een uitwas is van de voorouderlijke kiemcel, die door de ouder overgebracht was op zijn nakomeling – deze vooruderlijke kiemcel stond om zo te zeggen apart en werd niet veranderd door de lichaamscellen van de nakomeling. Wij citeren:

> 'De materialisten en de aanhangers van het evolutiebegrip van de school van Darwin zouden verkeerd doen de onlangs uitgewerkte theorieën van Professor Weissmann, de schrijver van *Beiträge zur Descendenzlehre*, te aanvaarden, die betrekking hebben op één van de twee hierboven uiteengezette geheimenissen van de Embryologie, welke hij naar het schijnt vermeent opgelost te hebben. Want, wanneer zij opgelost is, zal de Wetenschap het gebied van het werkelijk occulte zijn binnengetreden en voor altijd het veld van vormverandering, zoals Darwin die leerde, verlaten hebben. Van een materialistisch standpunt bezien, zijn de beide theorieën onverenigbaar. Van het standpunt der Occultisten beschouwd lost zij al deze geheimenissen op. Degenen, die met de nieuwe ontdekking van Professor Weissmann – eens een vurig Darwinist – niet bekend zijn, behoorden zich te haasten dit verzuim te herstellen. De Duitse embryoloog-filosoof – die over de hoofden van de Grieken Hippocrates en Aristoteles heenstappend, regelrecht terugkeert naar de leringen der oude Ariërs – toont aan, dat een oneindig kleine cel, één uit millioenen andere, die aan de opbouw van een organisme werken, door gestadige deling en vermenigvuldiging alleen en zonder hulp het juiste beeld bepaalt van de toekomstige mens (of het dier) en zijn fysische, verstandelijke en psychische eigenschappen. Het is die cel, die op het gelaat en de vorm van de nieuwe individu de trekken der ouders of die van een ver verwijderd voorvader afdrukt. Het is opnieuw die cel, die de intellectuele en verstandelijke eigenaardigheden van zijn voorvaderen op hem overdraagt en zo vervolgens. Dit Plasma is het onsterfelijk deel van onze lichamen – eenvoudig door het verloop van opeenvolgende assimilaties. De theorie van Darwin, die de embryologische cel als een essence of het extract van alle cellen zag, heeft men verlaten; zij is niet in staat erfelijke overdracht te verklaren. Er bestaan slechts twee manieren om het mysterie van de erfelijkheid te verklaren: òf de substantie van de kiemcel is begiftigd met het vermogen de gehele kringloop van veranderingen door te gaan, welke voeren tot de opbouw van een afzonderlijk organisme en vervolgens tot de reproductie van identieke kiemcellen, òf *deze kiemcellen worden in het geheel niet in het lichaam van het individu voortgebracht, doch spruiten onmiddellijk voort uit de voorvaderlijke kiemcel, welke door lange generaties van vader op zoon overgaat.* Het is deze laatste hypothese, die Weissmann aanvaardde en tot zijn grondslag nam en tot deze cel voert hij het onsterfelijk deel van de mens terug. Alles goed en wel; maar wanneer deze nagenoeg juiste theorie aangenomen wordt, hoe zullen dan de biologen de eerste verschijning van deze altijddurende cel verklaren? Hoe werd die embryologische cel in hem geboren, tenzij de mens 'groeide', gelijk de onsterfelijke 'Topsy', die in het geheel niet geboren werd, doch uit de wolken viel?' (Fr. I 172; Terw. I 293-294).

Hoewel zij deze vraag onbeantwoord liet, voegde H.P.B. aan deze geestige opmerking de volgende, veelbetekenende verklaring toe:

> 'Vul het in bovenstaande noot vermelde stoffelijke plasma, de 'Kiemcel' van de mens met al haar stoffelijke mogelijkheden, aan met het 'geestelijk plasma', om zo te zeggen, of het fluïdum, dat de vijf lagere beginselen bevat van de uit zes beginselen bestaande Dhyân en gij hebt het geheim, zo gij geestelijk genoeg zijt om het te begrijpen.' (Fr. I 172; Terw. I 294).

Deze geheimzinnige opmerking houdt een uitdaging in, laten wij dus proberen enig licht te werpen op deze passage – hiervoor moeten wij ons echter verdiepen in andere leringen, die hier nog niet behandeld zijn. Ten eerste is daar het 'stoffelijke plasma'. Dit is hetzelfde als de Kiemcel en is de drager van de lichamelijke mogelijkheden of de 'stoffelijke mogelijkheden' van het toekomstige individu. Weissmann beweerde dat deze kiemcel niet voortgebracht werd in een ouderlichaam, maar dat deze rechtstreeks van vader op zoon doorgegeven werd vanaf de Voorouderlijke Kiemcel. Het essentiële punt in bovenstaande passage is echter het feit dat de Kiemcel of het „stoffelijk plasma' op zich niet genoeg is om een 'mens' voort te brengen. Er is nog iets anders voor nodig en dit wordt het 'geestelijk plasma' genoemd, omdat het niet wordt geproduceerd *door stoffelijke organen*. Het wordt gegeven door hogere wezens – door wezens die via het mensenrijk geëvolueerd zijn en dit in langvervlogen tijden ontstegen zijn. (Dit is het hoofdthema van Deel II van *De Geheime Leer*, dat de titel Anthropogenesis draagt). Zonder de hulp van deze wezens van een hogere klasse zou de mens niets meer dan een hoger dier gebleven zijn (om gemakkelijk te begrijpen woorden te gebruiken). In het citaat worden deze hogere wezens *de Dhyân* genoemd (de verkorte vorm van de term 'Dhyâni-Chohans' – die besproken werd in het hoofdstuk over de Leer der Hiërarchieën).
Men neme nota van het feit dat de Dhyâni-Chohans hier 'uit zes beginselen bestaande' wezens genoemd worden. Dit zou kunnen betekenen dat zij geen sthûla-śarîra of stoffelijk lichaam – het laagste beginsel – hebben. En verder dat het 'geestelijk plasma' vergeleken kan worden met een fluïdum, dat de 'vijf lagere beginselen' bevat. Deze kan men (van hoog tot laag) als volgt opsommen: Buddhi, Manas, Kâma, Prâna en Linga-śarîra. Het 'geestelijk plasma' maakt, samen met het stoffelijk plasma, de mens tot één geheel, waar dan nog zijn zevende beginsel bij komt, dat er een compleet mens van maakt. Dit komt min of meer overeen met die passage in de Bijbel, waarin staat, dat toen de mens uit het stof der aarde gevormd was – in de Nederlandse vertaling staat 'de Here God' in plaats van de Elohim – de Elohim 'in zijne neusgaten de adem des Levens geblazen hadden; alzo werd de mens tot ene Levende ziel' (Genesis II: 7).
Dadelijk na de *veelbetekenende verklaring*, die we hier bestudeerd heb-

ben, volgt een citaat uit 'Anthropos' waarvan gezegd wordt dat het 'een werk over occulte embryologie' is – de mystieke terminologie die erin gebezigd wordt bewijst ons dat dit het geval moet zijn. Dit is het citaat:

> 'Wanneer het zaad van de dierlijke man gestort wordt in de bodem van de dierlijke vrouw, kan dat zaad niet ontkiemen, tenzij het bevrucht is geworden door de vijf deugden (het fluïde van, of de uitstraling uit de beginselen) van de zesvoudige Hemelse mens. Vandaar dat de Microcosmos wordt voorgesteld als een Vijfhoek binnen in de Zespuntige Ster, de 'Macrocosmos'.' (Fr. I 172; Terw. I 294).

Nu wij de sleutels daartoe gekregen hebben zal deze passage duidelijk zijn, maar de Kabbalistische woorden moeten nader toegelicht worden. Het is duidelijk dat 'de dierlijke man' en de 'dierlijke vrouw' slaat op de stoffelijke lichamen, die zonder het 'licht van de Geest' beschreven zouden worden als: dieren. De 'vijf deugden' zijn hetzelfde als het 'geestelijk plasma', dat hier genoemd wordt als 'de uitstraling uit de beginselen van de zesvoudige Hemelse mens'. 'De Hemelse mens' is een bekende Kabbalistische uitdrukking, meestal gelijk aan Adam Kadmon, als synoniem gebruikt voor de zesvoudige Dhyâni-Chohans. De Microcosmos staat voor de mens, wiens symbool een pentagram of vijfpuntige ster is. Eén van de redenen waarom de vijfpuntige ster de mens symboliseert is dat hij bevrucht is door middel van de vijf deugden (van de Hemelse Mens). De zespuntige ster symboliseert de Macrocosmos – het Heelal.
De zespuntige ster verkrijgt men door twee driehoeken ineen te strengelen – zoals in het zegel van de Theosofische Vereniging. De lichte driehoek met de punt naar boven symboliseert de geest. De donkere driehoek met de punt naar beneden stelt de stof voor. Wanneer deze twee met elkaar verbonden zijn, zoals in een Geopenbaard Heelal, heerst overal de dualiteit. Deze twee worden door middel van *Fohat* met elkaar verbonden. Maar laten wij verder lezen in de aangehaalde passage, die nu de terminologie van Toelichtingen (op de Stanzas van Dzyan) heeft aangenomen in plaats van die van de geheimzinnige bewoordingen van 'Anthropos':

De Functies van Jîva

'De functies van Jîva op deze aarde zijn van een vijfvoudig karakter.' (Fr. I 172; Terw. I 294).

Het woord Jîva moet nader uitgelegd worden. Daar het is afgeleid van de Sanskrit werkwoordswortel *Jîv*, hetgeen leven betekent, is de letterlijke betekenis *leven* (zelfst. nw.), speciaal in de betekenis, zoals die al genoemd werd in verband met het ENE LEVEN of KRACHT. Het wordt zelfs gebruikt als een synoniem van de Absolute en Onkenbare Godheid (III, 547). Hoewel Prâna en Jîva dikwijls als synoniem gebruikt worden, daar beide woorden de gedachte van 'leven' of 'levensbeginsel' vertolken (hoewel Prâna afkomstig is van een werkwoordswortel, die ademen betekent), is er in het Occultisme toch een verschil tussen deze twee woorden. Jîva staat voor het Ene Leven – dat in het tijdperk van werkzaamheid of een Manvantara al-doordringend is; terwijl daarentegen Prâna niet 'absoluut leven is, maar het aspect daarvan in een wereld van begoocheling' (III, 547). Zo is Prâna gelijk aan het Levensbeginsel in de mens tijdens zijn leven op aarde en eveneens het Levensbeginsel voor de Aarde zelf. Men kan zeggen, dat, wanneer de dood intreedt, Prâna terugkeert tot zijn bron of oorsprong, Jîva.
Wij moeten er hier ook op wijzen dat Jîva dikwijls gebruikt wordt als een equivalent van de 'Monade' (technisch Âtma verbonden met Buddhi); hoewel het juister zou zijn in dit geval het woord Jîvâtman te gebruiken. Het bovenstaande citaat vervolgt met het noemen van de functies van Jîva in de vier Rijken van openbaring. Men merke op dat de opsomming die hier gegeven wordt, betrekking heeft op de *vijf deugden* van de Hemelse Mens (Dhyâni-Chohans) en *niet* van toepassing is op de nummering, die gewoonlijk aan de zevenvoudige indeling van de mens gegeven wordt. Dit onderscheid is belangrijk, daar er anders verwarring zou kunnen ontstaan. Om wille van de duidelijkheid zullen we hier een rijtje geven van de nummering en de corresponderende vijf deugden (of beginselen), die het functioneren van Jîva aangeven (voor zover het *dit citaat* betreft):

1 – Linga-sarîra (het Modellichaam)
'het laagste beginsel van de zesvoudige Dhyânis'
2 – Prâna (het Levensbeginsel)
3 – Kâma (het Begeertebeginsel)
4 – Manas (het Verstandsbeginsel)
5 – Buddhi (het Onderscheidmakend Beginsel)

'De functies van *Jîva* op deze aarde zijn van een vijfvoudig karakter. In het minerale atoom is het verbonden met de laagste beginselen van de Geesten der Aarde (de zesvoudige Dhyânis); in het plantaardig deeltje met hun tweede – de *Prâna* (leven); in het dierlijke met deze alle en bovendien met het derde en het vierde;'

het derde en vierde *zijn* hier Kâma en Manas; maar dit is slechts 'instinctief denkvermogen' dat werkzaam is in het Dierenrijk, niet het redenerend vermogen en zeker niet een van de hogere intellectuele of geestelijke vermogens, die functioneren in het Mensenrijk. Het citaat wijst op wat met de mens gebeurt, wanneer deze hogere beginselen niet 'bevrucht' zijn.

'In de mens moet de kiem de verwezenlijking van alle vijf ontvangen. Anders zal hij bij zijn geboorte niet boven het dier staan en een geboren idioot zijn. De Jîva is derhalve alleen in de mens volledig. Wat zijn zevende beginsel betreft [Âtman], dat is slechts één van de Stralen van de Universele Zon. Elk redelijk schepsel ontvangt datgene, wat naar zijn oorsprong terugkeren moet, slechts tijdelijk ter leen; terwijl zijn stoffelijk lichaam gevormd wordt door de laagste aardse levende wezens, door fysieke, chemische en fysiologische ontwikkeling.' (Fr. I 172; Terw. I 294-295).

'Alleen de Goddelijke Straal (Âtman) spruit rechtstreeks uit het Ene voort.' (Fr. I 170; Terw. I 292).

Het zal misschien lijken alsof wij met deze gedeeltelijke verklaring van de zevenvoudige samenstelling van de mens afgedwaald zijn van de Leer van Wezenlijke Gelijkheid, maar dit is toch niet het geval. Want deze verhandeling stelt ons nu in staat het gehele antwoord te geven op de vraag waar we van uitgegaan zijn en die de basis was voor de bestudering van deze leerstelling: Waarom is het nakomelingschap van mensen altijd menselijk? Hierop kunnen we nu het volgende antwoord geven, eerst in de mystieke bewoordingen van het werk dat we bestudeerd hebben: Omdat de kracht van de vijf deugden van de Hemelse Mens, waardoor de mensheid bevrucht is, sterker overheerst dan het zaad van de dierlijke mens. Nu in andere woorden: Omdat het 'geestelijk plasma', dat door de Dhyâni-Chohans 'vastgeklonken' werd aan de zevenvoudige constitutie van de mens, het stoffelijke kiemplasma overheerst; daardoor heeft de wezenlijke identiteit van het menszijn de overhand over het 'dierlijke' stoffelijke lichaam. Niet alleen is dit 'geestelijk plasma' verantwoordelijk voor het onderhoud van het stoffelijk lichaam met zijn unieke, menselijke eigenschappen gedurende het leven van de mens op aarde, maar het is ook de voornaamste reden waarom de wezenlijke identiteit van het menszijn samen met het stoffelijk kiemplasma door de ouders wordt overgedragen op hun kinderen. Verder heeft het 'vastklinken' van dit geestelijk plasma ook tot gevolg dat ieder menselijk individu noodzake-

*) Dit onderwerp zal in een volgend hoofdstuk volledig behandeld worden.

lijkerwijs moet blijven op de sport van de Levensladder, die hoort bij het Mensenrijk – en dus menselijke kenmerken zal vertonen – en het brengt iedere 'Pelgrim' ertoe een cyclische evolutie door te maken in dat stadium van het Leven, totdat hij zich het recht verworven heeft het Mensenrijk te verlaten en de stap te doen naar de eerstvolgende sport op de Levensladder. Zoals in voorgaande kalpas (kringlopen die aeonen duren) de Pelgrim het recht kreeg van de sport van het Dierenrijk over te gaan naar de sport van het Mensenrijk.
Dezelfde 'natuurwetten' (dat wil zeggen, *werkingen van wezens)* gelden op de lagere sporten op de Levensladder. Daar is bij voorbeeld de sport onder die van het Mensenrijk, namelijk die van het Dierenrijk. Doordat het 'geestelijk plasma' van de Rijken der Dhyâni-Chohans werkzaam is op een manier, die aangepast is aan de wezens die zich op die sport bevinden, domineert het ook over het geheel 'stoffelijke, dierlijke kiemplasma'. Zo blijft de inwezenlijke identiteit van de wezens uit het Dierenrijk in ieder afzonderlijk geval behouden bij het overbrengen van het kiemplasma van de ouderdieren op hun jongen.
Wat het Plantenrijk aangaat, dat zich bevindt op de sport die onder die van het Dierenrijk ligt: het 'geestelijk plasma' dat door het Rijk der Dhyâni-Chohans op de juiste manier door het gehele Plantenrijk verspreid wordt, behoudt zijn heerschappij over het zuiver 'stoffelijke, plantaardige kiemplasma' en het wordt samen met het plantaardige kiemplasma naar de bloem van de eik (om maar een voorbeeld te noemen) overgebracht en van de bloem naar het zaad, waarna het wordt ingekapseld in de eikel. En op dezelfde wijze is het werkzaam in alle andere soorten van het Plantenrijk: bij de rozestruik wordt het overgebracht naar de rozebottel en het rozezaad; het viooltje deponeert het in het violenzaad, en zo voort – iedere plant legt zijn karakteristieke kenmerken in zijn zaden. Wanneer die zaden dan uitgestrooid worden, groeien en rijpen, vertonen zij weer de essentiële kenmerken van de ouderplant.

Overgang der Levensatomen

Nogmaals verwijzend naar de overerving van kenmerken van ouder op kind, moeten wij nóg een aspect bestuderen, dat ons wordt voorgelegd door de Esoterische Wijsbegeerte. Dit gaat over het onderwerp van de overdracht van levensatomen, (technisch Jîvânus – hetgeen betekent het wezenlijke levenselement dat met een atoom verbonden is, of de inwonende vonk, die een atoom belevendigt) speciaal met betrekking tot het Prâna of Levensbeginsel in de menselijke constitutie.
Verder is er, behalve de overdracht van een aantal van de Prânische Jîvânus, een herschikking van levensatomen, waaruit de zeven beginselen van de mens bestaan, en dit is van toepassing op wat genoemd wordt het onvergankelijke Drietal (de drie hogere beginselen), speciaal met betrekking tot het Lager Viertal. Wij citeren:

> 'De laatste (het Occultisme) leert dat – (a) de levensatomen van ons levensbeginsel *(Prâna)* nimmer geheel verloren gaan, wanneer een mens sterft. Dat de atomen, die het best doortrokken zijn van het levensbeginsel (een onafhankelijke, eeuwige, bewuste factor) gedeeltelijk door erfelijkheid van vader op zoon overgebracht worden en gedeeltelijk opnieuw samengetrokken en het bezielende beginsel van het nieuwe lichaam worden bij elke nieuwe incarnatie van de Monaden. Omdat (b), evenals de *individuele* Ziel altijd dezelfde is, zo zijn dat ook de atomen van de lagere beginselen (het lichaam, zijn astraal of *levensdubbel,* enz.) aangezien zij door verwantschap en de Karmische wet steeds tot dezelfde individualiteit aangetrokken worden in een reeks van verschillende lichamen, enz., enz.' (Fr. II 591; Terw. II 828).

Zin (a) uit dit citaat zal nader bekeken worden, nadat de voetnoot, die op deze passage volgt, hier opgenomen is. In zin (b): 'individuele Ziel' betekent hier technisch het Reïncarnerende Ego – Hoger Manas plus het licht van de Monade (Âtma-Buddhi); in het algemeen gesproken de Onvergankelijke Drieheid, die tegen het eind van deze zin genoemd wordt als 'dezelfde individualiteit'. De 'lagere beginselen' zijn het Lager Viertal: het 'lichaam', Sthûla-śarîra: 'zijn astraal of *levensdubbel*', Linga-śarîra; het 'enz.' staat voor (1) het Levensbeginsel, Prâna, dat genoemd werd in zin (a); (2) het Begeertebeginsel, Kâma; (3) de Persoonlijkheid, Kâma-Manas.
In de voetnoot, die op bovenstaand citaat volgt, wordt de term *Anima*

Mundi, letterlijk 'ziel der wereld', vertaald als 'de ziel van ons klein heelal'. Deze term wordt gebruikt als een equivalent voor Âkâśa, in verschillende betekenissen, daar het ook van toepasing is op de essentie van de zeven gebieden van bewustzijn. In zijn hoger aanzicht is Anima Mundi gelijk aan Nirvâna, in zijn laagste aanzicht aan het Astrale Licht.

> 'De gezamenlijke opeenhoping van deze atomen vormt aldus de *Anima Mundi* van ons Zonnestelsel, de *ziel* van ons klein heelal, waarvan elk atoom natuurlijk een *ziel* is, een monade, een klein heelal, begiftigd met bewustzijn en derhalve met geheugen.' (Fr. II 591; Terw. II 828).

Het is van het allerhoogste belang dat men de betekenis van deze lering tracht te begrijpen en probeert deze te integreren in zijn gedachtenleven. Het zal het leven van iedere dag een nieuwe waarde geven, omdat men de kracht van de menselijke gedachten en handelingen zal leren onderkennen. De mens weeft zo niet alleen het patroon waarnaar zijn leven van heden en dat in de toekomst bepaald wordt, maar hij drukt ook onuitwisbare trekken in op het weefsel van zijn wezen. Dit weefsel bestaat uit de levensatomen, die zijn zevenvoudige constitutie vormen. Deze levensatomen zullen weer bijeen gebracht worden om in de toekomst, wanneer hij wedergeboren zal worden in zijn volgende incarnatie, zijn nieuwe lichaam te vormen. Natuurlijk zijn de Jîvânus beladen met de trekjes en eigenaardigheden, die het individu erop heeft afgedrukt door zijn dagelijkse activiteiten en gedachteleven.
Zeker, de ouders brengen zekere levensatomen over op hun kind, en deze dienen als kern voor het proces van het weer bijeen brengen van atomen voor en na de geboorte van het kind. Maar deze overgedragen levensatomen worden onderworpen aan de overheersende, opnieuw gegroepeerde Jîvânus, die *eigendom* zijn van het individu en die met kracht door de persoon aangetrokken worden, als ijzervijlsel door een magneet. Uit alle Natuurrijken worden zij bij elkaar gebracht – uit het Elementalen-, Mineralen-, Planten-, Dieren-, en zelfs uit het Mensenrijk – de levensatomen verspreidden zich door deze rijken, toen zij door de dood van het Sthûlaśarîra (het stoffelijk voertuig) bevrijd werden.
De Jîvânus volgen *hun* svabhâva (inherente spontaniteit) en gaan dus naar de Rijken, waarin zij thuishoren. Zo gaan zij van het ene Rijk naar het andere over en zetten daar hun cyclische activiteiten voort.
Deze lering is ongetwijfeld de basis voor de onjuiste gedachten, die kleven aan de leer van Zielsverhuizing, zowel als aan de Pythagorese leer van Metempsychose. De *levensatomen* gaan in de lagere Natuurrijken in andere lichamen over – de ziel van de mens gaat nooit over in dierenlichamen.

> 'De Occultisten nu, die elk atoom van het heelal, hetzij samengesteld of enkelvoudig, tot Eén Eenheid of Universeel *Leven* terugbrengen, die niet erkennen dat er in de Natuur iets *anorganisch* kan zijn, die

niet zoiets als *dode* stof kennen – de Occultisten blijven hun leer van Geest en Ziel trouw, wanneer zij van *geheugen, wil* en *gewaarwording* van elk atoom spreken. . . . Wij kennen en spreken van 'levensatomen' – en van 'slapende atomen' – omdat wij van mening zijn, dat deze twee vormen van energie – de kinetische en de potentiële – voortgebracht zijn door een en dezelfde kracht of het ENE LEVEN en beschouwen dit laatste als de bron en de drijfkracht van alles.' (Fr. II 591; Terw. II 828).

'Zo is dan hetgeen bedoeld wordt met 'het levensatoom, dat eindeloze verhuizingen doormaakt' eenvoudig dit: wij beschouwen die atomen, die door de Kinetische energie worden voortbewogen als 'levensatomen' en noemen deze dan ook zo in onze occulte terminologie, terwijl we diegenen, die voorlopig passief zijn, daar zij slechts *onzichtbare,* potentiële energie bevatten, 'slapende atomen' noemen, waarbij we echter beide vormen van energie beschouwen als voortgebracht door een en dezelfde kracht of leven'*).

Met de uitleg over de overgang van de levensatomen is ook het thema waarmee dit hoofdstuk begon weer ter sprake gekomen – namelijk dat van het Universele Leven, dat ook wel het Ene Leven, de Ene Kracht genoemd wordt. Hoewel deze toelichting op de leringen van Zielsverhuizing en Metempsychose aspecten zijn van de leringen omtrent Wedergeboorte of de Wet van Voortdurende Vernieuwing, zou het moeilijk uit te leggen zijn, welke foutieve opvattingen men er in het Westen over Reincarnatie op na houdt, wanneer men de leer van de Hiërarchieën, de Leer van Wezenlijke Gelijkheid en de Zeven Beginselen van de Mens niet begrijpt. Dit toont duidelijk aan hoezeer alle leringen van de Oude Wijsheid met elkaar verweven zijn: ieder leerstuk verklaart niet alleen een speciaal aspect van de totale leer, maar maakt het ook gemakkelijker andere leerstukken te begrijpen en werpt tevens een nieuw licht op het totaal van de leringen.

Met datgene wat tot dusver gezegd is over de Leer van Wezenlijke Gelijkheid moet men zich nu een duidelijker idee kunnen vormen over de gedachte die ten grondslag ligt aan de Leer van de Hiërarchieën, namelijk dat iedere entiteit zijn leven leeft in de sfeer van een groter wezen en verder dat ieder lid van die hiërarchie – dat wil zeggen *ieder wezen* of iedere entiteit in de hiërarchieke groep en dus de gehele hiërarchie – met de anderen verbonden is. De conclusie ligt voor de hand: ieder wezen, iedere entiteit maakt dus deel uit van het Goddelijk Plan. Dit is de idee die ten grondslag ligt aan de gedachte van universele broederschap. In de woorden van *De Geheime Leer:*

*) 'Overgang der Levensatomen', eerst gepubliceerd in 'The Theosophist' en later vertaald verschenen in 'Oude Theosofische Geschriften'. In het Engels ook gepubliceerd in *Collected Writings of H. P. Blavatsky,* jaar 1883, deel III, blz. 109-117. Bovenstaand citaat uit Oude Theos. Ges. blz. 417-418.

'De wortel-eenheid van het diepste inwezen van elk samenstellend deel van samengestelde dingen in de Natuur – van een Ster tot een mineraal atoom, van de hoogste Dhyân-Chohan tot het kleinste infusie-diertje, in de volste betekenis van het woord en toegepast op hetzij de geestelijke, verstandelijke of stoffelijke wereld – die eenheid is de ene fundamentele wet in de Occulte Wetenschap.' (Fr. I 95; Terw. I 175).

De hulp die door de Rijken der Dhyâni-Chohans geboden wordt is hierbij onontbeerlijk, zoals is aangetoond, daar zij een stabiliserende invloed en kracht is, die elke hiërarchieke groep in de wereld van openbaring doordringt. Het is onnodig te zeggen dat deze eveneens in de drie lagere rijken aanwezig is – zelfs al zijn die rijken voor ons niet zichtbaar en worden zij daarom niet-geopenbaar genoemd.
Deze voorstelling van zaken moet ook duidelijk maken hoe de Leer van Wezenlijke Gelijkheid verbonden is met de Leer der Hiërarchieën en hoe zij leidt tot de Leer van Voortdurende Verandering – dit leerstuk zal bijdragen tot een beter begrip van het huidige onderwerp en van alle leerstellingen die tot dusver behandeld zijn.

HOOFDSTUK V

De leer van voortdurende verandering

De Wet van Beweging

Eeuwige Beweging – de Wet die gekoppeld is aan de Vijfde Leerstelling – is eigenlijk hetzelfde als de titel van dit hoofdstuk, want Voortdurende Verandering houdt Onophoudelijke Beweging in. In plaats van het woord 'Evolutie' (dat verderop besproken zal worden) te gebruiken – omdat er aan het gebruik van dat woord zoveel misverstanden kleven – werd 'Voortdurende Verandering' gekozen als titel voor deze lering. Toch drukken beide woorden dezelfde gedachte uit, die ook ligt in het woord beweging: onophoudelijke activiteit, een niet aflatende drang die tot uitdrukking wil komen, waarvan iedereen zich bewust is, hetzij in zijn dagelijkse bezigheden of in ogenblikken van kalme overpeinzing, wanneer geestelijke gedachten op de voorgrond staan.
En hiermee wordt dan de fundamentele gedachte, waarmee dit boek begint, nogmaals onderstreept. Het kan niet vaak genoeg herhaald worden, want dit is een gedachte, die zeer verhelderend werkt: er is een eeuwige, onophoudlijke beweging in heel de grenzeloze uitgestrektheid van de Oneindigheid. Wanneer wij omhoog kijken naar de nachtelijke hemel en de sterren zien, voelen wij dat er een ritmische beweging is, die die stralende bollen in hun koers houdt, die de aarde haar vastgestelde baan doet volgen en die de zon begeleidt op haar reis door de hemelen.

Beweging is Eeuwig

Beweging is eeuwig. Dit is zo tijdens de perioden van rust (Pralaya), zowel als tijdens de perioden van activiteit (Manvantara). Want Beweging is één van de drie aspecten van het Absolute (gebruikt in de betekenis van het 'Uiteindelijke Al-Zijn'), de twee andere zijn Ruimte en Duur. Het woord 'Beweging' wordt gebruikt omdat het gemakkelijk te begrijpen is. De mystieke term hiervoor is ‚Adem' of de 'Grote Adem', zoals gebruikt in de verheven taal van de Stanzas:

> 'Niets was. . . . niets behalve onophoudelijke eeuwige adem, die zichzelve niet kent.' (Stanzas van Dzyan, I, sloka 6, II, sloka 2).

Achter het woord 'adem' is tussen haakjes 'Beweging' ingevoegd en hiervan wordt de volgende uitleg gegeven:

> 'De 'Adem' van het Ene Bestaan wordt door de Archaïsche esoteriek alleen gebruikt met betrekking tot het geestelijke aanzicht der Wereldwording; in andere gevallen wordt hij vervangen door zijn equivalent op het stoffelijk gebied – Beweging. Het Ene Eeuwige Element, of element bevattende Voertuig, is *Ruimte* zonder afmeting in iedere betekenis; tezamen daarmee bestaande zijn – eindeloze *duur*, oer- (en derhalve onvernietigbare) *stof* en *beweging* – absolute 'eeuwigdurende beweging', die de 'adem' is van het 'Ene' Element. Zoals wij gezien hebben kan deze adem nooit ophouden, zelfs niet gedurende de Pralayische eeuwigheden.' (Fr. I 46; Terw. I 103).

De woorden, die het meest gebruikt worden om de denkbeelden weer te geven, die verbonden zijn met deze drie aspecten van het 'Absolute', zijn: (1) eindeloze duur: Parabrahman (of het Kabbalistische Ain-Soph – dat wat zonder grenzen is, dat wil zeggen Grenzeloze Ruimte); (2) oerstof: Mûlaprakriti (voor-cosmische Wortelsubstantie, wat hetzelfde is als Oerstof): (3) beweging: Fohat ('vitale energie', dat wil zeggen Onophoudelijke Beweging). Deze drie zou men de grote drie van de Geheime Leer in Cosmogenesis kunnen noemen. Naarmate men met de bestudering van dat werk vordert, zal men een steeds beter en veelomvattender begrip van dit drietal krijgen. De denkbeelden worden steeds groter wanneer men probeert een algeheel overzicht te krijgen, iets wat absoluut noodzakelijk is wanneer men het gehele stelsel van gedachten, dat de Esoterische Wijsbegeerte ons voorlegt, in ogenschouw wil nemen. Dit is tevens een gunstig ogenblik om de grote drie te noemen, die uitdrukking geven aan de denkbeelden, die verband houden met Anthropogenesis: de Maanpitris (of Barhishads); de Zonnepitris (of Mânasaputras); en de 'Gevallen Engelen' (symbool voor de scheiding der geslachten).

Zeker, het woord Fohat is niet precies hetzelfde als de esoterische term 'Grote Adem'; het is echter de bedoeling met de beschrijving van deze twee drietallen de fundamentele *gedachten* weer te geven, die in deze boekdelen te vinden zijn en niet zo zeer de technische termen te bestuderen.*)

Hoe het ook zij, het occulte Tibetaanse woord Fohat bevat zeer zeker iets van de *gedachte* van onophoudelijke beweging, die een immer aanwezige drang is in de stadia vóór de openbaring, zoals het Kosmisch ontwaken uiteengezet wordt in de Stanzas van Dzyan en de activiteiten van deze Alomtegenwoordigheid worden beschreven in het op gang brengen van een 'stelsel' – of dat stelsel nu een planeetstelsel, een zonnestelsel of een heelal is. Dit wordt ons duidelijk uit het nu volgende citaat, dat dit

*) De technische termen zullen later behandeld worden, wanneer deze onderwerpen in studie genomen worden – zie hoofdstuk XII. In het voorbijgaan kan opgemerkt worden, dat, wanneer men deze twee triaden *geheel en al* begrijpt, men een goed eind op weg is, te begrijpen waar het in *De Geheime Leer* om gaat.

thema verbindt met dat van het Ene Leven (dat in het vorige hoofdstuk behandeld is):

> 'Fohat staat in nauw verband met het 'ENE LEVEN'. ... Fohat, langs de zeven beginselen van ÂKÂŚA snellend, werkt in op geopenbaarde substantie, ... het Ene Element en stelt, door dat te versplitsen in verschillende middelpunten van Energie, de wet der Cosmische Evolutie in het werk, die, gehoorzamende aan de Ideatie van het Universeel Denkvermogen, alle verschillende toestanden van het zijn in het geopenbaarde Zonnestelsel tot bestaan brengt.' (Fr. I 88; Terw. I 163).

Wanneer er sprake is van Onophoudelijke Beweging moet er tenslotte een of andere kracht zijn, om deze Beweging 'gaande' te houden. Fohat is een verkorte benaming voor deze kracht.
Aangezien Beweging eeuwig is en tijdens Pralayas heerst, ligt het voor de hand dat zij ook tijdens de Manvantaras aanwezig moet zijn en er staat geschreven:

> "Beweging is eeuwig in het ongeopenbaarde en periodiek in het geopenbaarde', zegt een Occulte lering.' (Fr. I 78; Terw. I 149).

Het 'ongeopenbaarde' is hier gelijk aan 'pralaya' en het 'geopenbaarde' aan 'manvantara'. Wat de betekenis van het woord 'periodiek' betreft in verband met een manvantara: het geeft aan dat er tijdens een periode van openbaring perioden van rust en perioden van werkzaamheid zijn, die elkaar afwisselen en deze worden wel beschouwd als perioden van slaap, afgewisseld door perioden van wakker zijn. Ook een planeetstelsel komt in openbaring en trekt zich weer terug uit de openbaring tijdens de Grote Eeuw of het leven van het zonnestelsel, meerdere malen zelfs. De zon, het kloppende hart van het zonnestelsel, gehoorzaamt in een veel groter kringloop aan dezelfde wet. De mens volgt op zijn beurt hetzelfde patroon in zijn cycli van geboren worden en sterven.
Alle wezens, alle entiteiten, zijn onverbrekelijk met elkaar verbonden in het hiërarchieke patroon en staan dan ook noodzakelijkerwijs onder invloed van de wetten van de Grote Hiërarchie en moeten daarom die wetten gehoorzamen, overeenkomstig de werking van het Goddelijk Plan. Iedere entiteit heeft in zich een aangeboren drang zich te schikken naar het goddelijk bevel en neemt dan ook deel aan de activiteit van voortdurende verandering, eerst door zich te verbinden aan, of door zich te laten inspinnen in een vorm, teneinde zich te manifesteren en die vorm daarna weer te verlaten voor een periode van rust, aangezien de vorm zelf bestaat uit minder ver ontwikkelde wezens (hoe oneindig klein die ook mogen zijn), die dezelfde wet moeten gehoorzamen, aangezien ook zij geregeerd worden door de wet van voortdurende verandering.
Dit speciale aanzicht van het huidige onderwerp wordt beknopt weergegeven door de woorden Nitya Sarga en Nitya Pralaya. Hoewel deze woorden besproken zijn onder de Leer van Voortdurende Vernieuwing,

is het goed ze hier te herhalen, omdat dit een zeer belangrijk onderwerp is. Nitya Sarga betekent de toestand van voortdurende schepping of evolutie, zelfs al is er geen verandering merkbaar. Dit geldt zowel voor de bol als voor alle wezens, die die loka (wereld of bol) bewonen. Zij alle worden voortdurend opnieuw opgebouwd door middel van de opbouwende krachten, tot dit proces tenslotte beëindigd wordt doordat een nog sterkere wet, die een tijdelijke of periodieke rustpauze vereist, de overhand krijgt. En hoewel de vorm tijdelijk ophoudt te bestaan, zetten de samenstellende delen hun onophoudelijke activiteiten voort.
Het leven van een mens is hiervan een uitstekend voorbeeld. De processen van opbouw in de cellen gaan onafgebroken door, zonder dat de vorm van het lichaam een merkbare verandering ondergaat en toch is na zeven jaar het lichaam geheel vernieuwd. Niettegenstaande dat is naast de opbouwende krachten Nitya Pralaya, het proces van voortdurende afbraak, meedogenloos aan het werk geweest. Tenslotte krijgt het afbraakproces de overhand en vindt de grote verandering plaats. De kleine levens, waaruit de eenheid, die wij een menselijk lichaam noemen, bestaat, worden bevrijd, daar zij niet langer geregeerd worden door hun meester – het Ego, dat hun hyparxis (oppertse leider) is – en zij keren terug naar de rijken waaruit zij bijeengebracht werden, terwijl zij hun werkzaamheden, die bestaan uit nimmer eindigende cycli van activiteit en rust, onafgebroken voortzetten. Nitya Sarga en Nitya Pralaya zijn dus een samenvatting van de Leer van Voortdurende Verandering, die steeds aanwezig is in een tijdperk van werkzaamheid (Manvantara).

> 'Het is een grondwet in het Occultisme, dat er geen rust of ophouden van beweging in de Natuur is. Datgene, wat rust schijnt te zijn, is slechts de overgang van de ene vorm in de andere, terwijl de verandering van substantie hand aan hand gaat met die van vorm – zo wordt ons in de Occulte natuurkunde geleerd.' (Fr. I 78; Terw. I 149).

Aan het eind van de eerste zin in dit citaat werd een zeer interessante voetnoot toegevoegd, hoewel deze niet direct iets te maken heeft met het onderwerp dat wij bestuderen. Daar het echter een aanwijzing bevat tot de verklaring van iets, waarover iedereen, die geïnteresseerd is in het Occultisme zich het hoofd breekt, namelijk *hoe verschijnselen teweeg gebracht worden* – en daar het ons ook *één* verklaring geeft van hoe 'brieven van Mahatmas' ontvangen kunnen worden, lijkt het nuttig deze voetnoot hier op te nemen:

> 'De kennis van deze wet veroorlooft en helpt de Arhat zijn *Siddhis* of verschillende verschijnselen tot stand te brengen, zoals het doen uiteenvallen van stof, het overbrengen van voorwerpen van de ene plaats naar de andere.' (Fr. I 78; Terw. I 149).

Het woord Siddhis, zoals het hier gebruikt is, geeft het vermogen aan bovennatuurlijke krachten te gebruiken – dat is de algemene betekenis van het woord, hoewel het letterlijk betekent *bereiken*, daar het is afgeleid

van de werkwoordswortel *sidh*, en een van de betekenissen hiervan is volmaakt worden, zaligheid bereiken. In Sanskrit geschriften worden gewoonlijk acht Siddhis genoemd, namelijk: Animan – het bovenmenselijk vermogen zo klein te worden als een atoom; Laghiman – het bovennatuurlijk vermogen naar believen uitzonderlijk licht te worden; Prâpti – het vermogen alles te krijgen wanneer men maar wil; Prâkâmya – het vermogen van onweerstaanbare wil (zoals van een goddelijke beslissing); Mahiman – het magische vermogen groter te worden; Iśitva – de kracht van oppergezag; Vaśitva – het bovennatuurlijke vermogen zijn eigen wil te beteugelen; Kâmâvasâyitva – het vermogen begeerte te onderdrukken. H.P.B.'s aantekening over de Siddhis kan hieraan toegevoegd worden:

> 'Er zijn twee soorten van Siddhis. De ene groep omvat de lagere, grove, psychische en mentale krachten, terwijl de andere de hoogste ontwikkeling der Geestelijke vermogens vergt. In *Śrîmad-Bhâgavad* zegt Krishna: 'Hem, die zich in de beoefening van Yoga verdiept, zijn zinnen tot onderwerping heeft gebracht en mij (Krishna) tot het middelpunt van zijn denken heeft gemaakt, zulk een Yogî staan alle Siddhis ten dienste"*).

Daar het een grondwet is, dat beweging eindeloos is, kunnen we als axioma stellen dat er tijdens een periode van openbaring geen rust en geen onderbreking van de activiteit is. Een tweede axioma is dan, dat een wezen niet in dezelfde toestand kan blijven gedurende een willekeurige, waarneembare tijdsduur. Daar het overduidelijk is dat een entiteit niet op één punt blijft staan, zijn er twee mogelijkheden: (1) een wezen moet vooruit gaan, dat wil zeggen zich ontwikkelen tot iets beters; (2) of achteruit gaan, dat wil zeggen terugvallen tot iets slechters. Het zou nutteloos zijn verder in te gaan op de laatste bewering, aangezien iedereen uit zichzelf aanvoelt dat dit niet het geval is. We hoeven niet te zeggen dat dit in strijd zou zijn met het Goddelijk Plan. Het is dan ook niet verbazingwekkend om te lezen:

> 'De Geheime Leer leert de voortschrijdende ontwikkeling van alles, werelden zowel als atomen, en deze machtige ontwikkeling heeft noch begrijpbaar begin, noch denkbaar einde.' (Fr. I 36; Terw. I 90).

*) *De Stem van de Stilte* (blz. 3). Śrîmad-Bhâgavat; een titel voor de *Bhagavad-Gîtâ*, die vertaald zou kunnen worden met 'het lied van de luisterrijke Heer', daar het bijvoeglijk naamwoord *śrîmad* betekent: schoon, beroemd, luisterrijk.

Opwaartse ontwikkeling - De Wet van Evolutie

Daar ons geleerd wordt dat *alles*, ZELFS ATOMEN, een opwaartse ontwikkeling doormaakt, moet de Wet van Evolutie wel een grondaxioma zijn in de Oude Wijsheid – evolutie, maar dan in de oorspronkelijke betekenis van het woord. Ongelukkigerwijs heeft dit woord zijn oer-betekenis verloren*) en het is zo zeer in verband gebracht met de 'vormzijde' van de wezens, of met het aspect van het 'voertuig', waarmee het Jîvâtman (of de Monade) zich moet omhullen om zich op dit gebied te kunnen openbaren, dat het woord 'evolutie' niet langer betekent het ontvouwen van de krachten van de inherente ikheid van een wezen. 'Evolutie' komt van het Latijnse *e*, 'uit', *volvere*, 'draaien' of 'rollen', dus uitdraaien, uitrollen; met andere woorden ontvouwen, zoals een bloem de krachten ontvouwt, die ingewikkeld liggen in de knop. Deze definitie is natuurlijk te vinden in de woordenboeken, maar de *theorieën* omtrent evolutie hebben dit woord andere betekenissen toegemeten. Dit alles wordt op duidelijke wijze naar voren gebracht in de nu volgende passage:

> 'Wat *is* EVOLUTIE? Op de vraag naar de volle en volledige betekenis van dat woord zou noch Huxley, noch Haeckel een beter antwoord kunnen geven dan Webster: 'de ontplooiïngsdaad, het proces van groei, ontwikkeling, zoals de evolutie van een bloem uit een knop of van een dier uit een ei.' Doch de knop moet via de moederplant tot het zaad teruggevoerd worden en het ei tot het dier of de

*) Alleen al het woordgebruik bewijst dat er een voortdurende verandering is. Tot verdriet van de schrijver moet men constateren dat er een verwording optreedt wanneer een woord te pas en te onpas in de spreektaal gebruikt wordt. Laat één voorbeeld genoeg zijn om dit toe te lichten. Het woord 'volmaakt' betekent zonder gebrek of leemte, volkomen, maar in het gewone spraakgebruik heeft het zijn oorspronkelijke betekenis verloren, speciaal wanneer het adverbiaal gebruikt wordt. Men hoort wel zeggen: 'Dat is volmaakt duidelijk', waarbij dan iets van twijfel in de stem klinkt. Hoeveel woorden zijn er niet, die in de loop van de tijd een andere betekenis gekregen hebben! Talen ontstaan, hebben hun bloei en verdwijnen weer: zie het oude Grieks en Latijn. De reden waarom bij voorbeeld de Engelse taal gedurende de laatste eeuwen zo weinig veranderingen ondergaan heeft vergeleken met de eeuwen daarvoor – ondanks het feit dat spelling en uitspraak niet altijd even logisch zijn – is voornamelijk te danken aan een factor, die men meesal over het hoofd ziet, namelijk de uitvinding van de boekdrukkunst. Het gedrukte woord heeft een bijzonder stabiliserende uitwerking op de taal, daar het vormen vastlegt, die veranderd zouden zijn wanneer er alleen maar het gesproken woord geweest zou zijn.

vogel die het gelegd heeft of in ieder geval tot het protoplasmaklompje, waaruit het zich uitgezet heeft en gegroeid is. En zowel het *zaad* als het *klompje* moeten de sluimerende vermogens bevatten voor de voortplanting en geleidelijke ontwikkeling, voor de ontplooiïng van de duizend en één vormen of fasen van evolutie, waar zij doorheen moeten gaan voordat de bloem of het dier ten volle ontwikkeld is. Daarom *moet* er een ontwerp, zo niet een PLAN, voor de toekomst *bestaan*.' (Fr. II 574; Terw. I 805-806).

Dit is het belangrijke punt. Als er geen plan zou zijn, zou er geen ontwerp zijn, waarnaar de vorm gebouwd kan worden. En waarom is er die drang tot het voortbrengen van steeds beter vormen, die, zoals de Evolutionisten ons verzekeren, bestaat. De Oude Wijsheid stemt in met deze bewering, maar gaat daarbij niet uit van de strijd om het bestaan of de overleving van de geschikste. Dit blijkt uit het volgende:

'De gehele orde der natuur legt getuigenis af van een voortgaande beweging naar *een hoger leven*. Er is een bedoeling in de handeling van de schijnbaar meest blinde krachten. Het gehele verloop der evolutie met haar eindeloze aanpassingen is een bewijs hiervoor. De onveranderlijke wetten, die de zwakke en krachteloze soorten uitroeien om plaats te maken voor de krachtige en die van het 'overleven van de geschiksten' tengevolge hebben, werken alle in de richting van het grootse doel, al zijn zij ook nog zo wreed in hun onmiddellijke werking. Het *feit* zelf, *dat* er aanpassingen *voorkomen*, dat de geschiksten in de strijd om het bestaan *overleven*, toont aan dat hetgeen de 'onbewuste Natuur' wordt genoemd, in werkelijkheid een vereniging van krachten is, uitgeoefend door halfverstandelijke wezens (Elementalen), bestierd door Hoge Planeetgeesten (Dhyân-Chohans), wier gezamenlijk geheel het geopenbaarde *verbum* van de ongeopenbaarde LOGOS vormt en tegelijkertijd het DENKVERMOGEN van het Heelal uitmaakt en zijn onveranderlijke WET.' (Fr. I 212; Terw. 357-358).

Hierin vinden we weer de grondgedachte, die we ook al bestudeerd hebben in het derde en vierde hoofdstuk: de leidende kracht van Hogere Wezens – de Rijken van de Dhyâni-Chohans. De woorden 'het geopenbaarde *verbum* van de ongeopenbaarde LOGOS' kunnen als volgt verklaard worden: De occulte wijsbegeerte legt ons de gedachte voor, dat het allereerste verschijnen van een heelal uit Pralaya – het heelal verkeert namelijk in een toestand van ongeopenbaardheid (of nauwkeuriger uitgedrukt eerder in een toestand van Zijnheid dan van Zijn) – eerst plaats vindt in het ongeopenbaarde aspect; daarom is de allereerste emanatie ook niet-geopenbaard. Dit wordt genoemd de ongeopenbaarde Logos (of Eerste Logos)*). Alle krachten voor openbaring worden samengebracht

*) Dit kan men vertalen met het 'in arbeidskracht omgezette woord' van het Goddelijk Plan. *Logos* is het Grieks voor woord; zo is ook *Verbum* het Latijn voor woord.

in deze Ongeopenbaarde Logos, en de openbaring vindt plaats door de in arbeidskracht omgezette emanatie van deze Eerste Logos, door middel van zijn schakel of brug naar de processen van openbaring, die de Tweede Logos (of de Ongeopenbaarde Logos Geopenbaard) genoemd wordt, door de Derde Logos (of Geopenbaarde Logos), waarvan gezegd wordt dat hij de wording van het heelal bewerkstelligt, dat hij het scheppende aanzicht is van de Logos. Zo komt het dat het Goddelijk Plan voor het gehele tijdperk van manifestatie (Manvantara) in de Ongeopenbaarde Logos aanwezig is en 'tegelijkertijd het DENKVERMOGEN van het Heelal uitmaakt en zijn onveranderlijke WET'. Iedere entiteit volgt door zijn eigen inwezen deze Onwrikbare Wet en toont aan dat hij in harmonie is met die Wet door zijn eigen cyclische werkzaamheden en voortdurende veranderingen te volbrengen.
Hieraan kunnen we de volgende uitleg over de Logos toevoegen:

> 'De esoterische betekenis van het woord *Logos* (spraak of woord, *Verbum)* is het weergeven van een verborgen gedachte in een objectieve uitdrukking, als in een fotografie. De *Logos* is de spiegel, die het GODDELIJK DENKVERMOGEN weerkaatst en het Heelal is de spiegel van de Logos, hoewel deze laatste het *esse* van dat Heelal is. Evenals de *Logos alles* in het Heelal van Pleroma weerkaatst, zo weerkaatst de mens in zichzelf al wat hij in *zijn* Heelal, de Aarde ziet en aantreft. . . . 'Elk Heelal (wereld of planeet) heeft zijn eigen Logos', zegt de leer.' (Fr. II 24-25; Terw. II 35)*).

Zo bevat iedere Logos de kracht voor zijn stelsel. Het woord *esse* (in het citaat) is het Latijnse werkwoord 'zijn' – hetgeen dezelfde gedachte weergeeft. Het woord *Pleroma* is een Grieks woord dat 'volheid' betekent. Het is ook een technisch Gnostiek woord dat gelijk is aan Goddelijke Ziel. Hoewel de Logos (van wat voor stelsel dan ook) de bewerker is van het tot aanzijn komen van een stelsel en daarover 'waakt', moet men niet vergeten dat

> 'De eerste les, die in de Esoterische wijsbegeerte onderwezen wordt, is dat de onkenbare Oorzaak geen evolutie in beweging zet, hetzij bewust of onbewust, doch dat zij slechts periodiek *verschillende aanzichten van zichzelf* aan de waarneming van *eindige* Denkvermogens laat zien. Nu is het gezamenlijke – het Universele Denkvermogen, dat uit verschillende en talloze Scharen van Scheppende Machten bestaat, hoe oneindig het in de geopenbaarde Tijd ook zij, toch nog eindig vergeleken met de ongeboren en onvergankelijke Ruimte in haar opperste inwezenlijke aanzicht. Wat eindig is, kan

*) Het onderwerp van de drie Logoi zal uitvoeriger behandeld worden in de eerste grondstelling van *De Geheime Leer* – in hoofdstuk XII. Ook de ideeën die samenhangen met het woord Zijnheid. De reden, waarom dit hier te berde wordt gebracht is dat wij willen wijzen op de lering dat zelfs de Logos van een stelsel ondergeschikt is aan dezelfde Wet – de Wet van Beweging – op dezelfde wijze als de 'lagere wezens' van een stelsel dat zijn. Het volgende citaat gaat hierover.

niet volmaakt wezen. Daarom zijn er onder deze Scharen lagere Wezens . . .' (Fr. II 428; Terw. II 600).

Het wordingsproces van de 'vormzijde' of de 'stofzijde', dit in tegenstelling tot de 'geestzijde', verloopt door middel van een trapsgewijze afdaling uit de daarvoor geëigende sferen en gebieden van geestelijkheid naar sferen en gebieden van belichaming of stoffelijkheid. Dit symboliseert het in beweging komen van de krachten die dienen om uitdrukking te geven aan de vormzijde. Dit noemt men Evolutie. Terwijl het proces van ontwikkeling van de stofzijde gaande is, is er een gelijktijdige trapsgewijze vermindering van het tot uitdrukking komen van de geestzijde, in die zin, dat de geestelijke krachten ingepakt of ingewikkeld worden, terwijl de stof ontwikkeld wordt. Wanneer het laagste punt van de cyclische afdaling bereikt is, is het dieptepunt van indaling in de belichaming of in de verstoffelijking bereikt; dan begint een cyclus in de tegenovergestelde richting naar een ruimere expressie van de geestzijde, in die zin dat er een steeds grotere activiteit ontstaat, die gericht is op de ontwikkeling van geestelijkheid, terwijl tegelijkertijd er een geleidelijke afname van stoffelijkheid optreedt. De krachten van de stof worden ingerold. Dit symboliseert de evolutie van de geest en de involutie van de stof.

Pravritti en Nivritti - Evolutie en Involutie

De Sanskrit woorden die in verband met deze Leer gebruikt worden, Pravritti en Nivritti, geven uitdrukking aan dezelfde gedachte, Pravritti is een samengesteld woord, dat bestaat uit *pra,* een voorvoegsel dat betekent 'voort' of 'voorwaarts' en *vritti* van de werkwoordswortel *vrit* – draaien, voortrollen, rollen; dus dat wat voort rolt, de openbaring in: zoals een heelal dat ontstaat en in deze zin is het de openbaring van de vorm- of stofzijde van het heelal vanuit het oogpunt van het voortbrengen van vormen.
Nivritti is een samengesteld woord, waarvan de betekenis het tegengestelde is van Pravritti; *ni,* een voorzetsel, dat betekent 'uit', 'weg van', dus achterwaarts in de zin van een tegengestelde richting; en *vritti* van *vrit,* rollen: inrollen of inwikkelen. Nivritti geeft dus het proces weer, dat het tegenovergestelde is van dat van openbaring: terugrollen van het aspect van openbaring naar dat van niet-openbaring.
Pravritti duidt datgene aan wat de Dalende Boog genoemd wordt – de Nederdaling van de geest in de stof. Dit wordt ook de Schaduwboog genoemd, daar de stof de geest steeds meer verduistert, totdat de geest 'in de schaduw gesteld is'. Wanneer het midden van de Grote Cyclus bereikt is, dat wil zeggen, wanneer het laagste punt in de dalende boog is bereikt en de stof tot in zijn uiterste mogelijkheden ontwikkeld is, begint de klim naar boven. Nivritti begint meer werkzaam te worden dan Pravritti, een terugrollen of het tegenovergestelde proces, waarbij de stof ingewikkeld wordt en de geest zich ontwikkelt, openbaart zich in toenemende mate. Nivritti is dus gelijk aan de Stijgende Boog, die ook wel de Lichtende Boog genoemd wordt – daar in de latere stadia van de Grote Cyclus de stof waarlijk lichtend zal worden.
Zowel op de Stijgende als op de Dalende Boog is geen van deze beide processen geheel alleen werkzaam. Op de Stijgende Boog is er een geleidelijke vermindering van de werkzaamheid van de stof, totdat de geest overheerst. Een zelfde proces vindt plaats op de Dalende Boog: de stof sluit de geest nooit geheel uit, hoewel zij steeds meer domineert naarmate de afdaling langs deze boog vordert.
De geschiedenis van de mensenrassen (zoals deze in *De Geheime Leer* beschreven staat) verloopt volgens dezelfde wet, die de processen van Pravritti en Nivritti – Evolutie en Involutie – beheerst. De mens begon in deze Kalpa (Ronde) als een wezen met een etherisch voertuig en hij was

meer geestelijk dan stoffelijk. Naarmate hij verder ging langs de Dalende Boog werd zijn voertuig steeds stoffelijker tot het laagste punt van de dalende boog bereikt was, hetgeen culmineerde in de grootste ontwikkeling van stoffelijkheid. Terwijl hij voortgaat langs de Stijgende Boog zal de stoffelijke vorm van de mens dienovereenkomstig meer etherisch en minder stoffelijk worden naarmate het opstijgen naar de geest vordert en dit alles is in harmonie met de fundamentele wet van voortdurende verandering wat betreft zijn voertuig – het stoffelijk lichaam. Ons huidig Ras, het Vijfde Wortelras, heeft

> 'als Wortelras de evenaar overschreden en schrijdt in zijn kringloop aan de Geestelijke kant voorwaarts, maar enkele van onze onderrassen bevinden zich nog op de weinig verlichte afdalende boog van hun onderscheiden nationale kringlopen, terwijl wederom andere – de oudste – die hun kritieke punt overschreden hebben, dat alleen beslist of een ras, een volk of een stam zal blijven leven of vergaan, als onderrassen op het toppunt van geestelijke ontwikkeling staan.' (Fr. II 102; Terw. II 37).

Het belang van het onderwerp van Pravritti en Nirvritti (de gelijktijdige evolutie van de stof en involutie van de geest op de Dalende Boog en de daarop volgende involutie van de stof en evolutie van de geest op de Stijgende Boog) zal misschien niet direct in het oog springen; daarom willen wij hier wijzen op deze veelbetekenende mededeling:

> 'Voor het krijgen van een helderder denkbeeld van de Occulte Cosmogonie en van de enige zekere leidraad, die hem in zijn verdere studiën kan leiden, is de bestudeerder afhankelijk van het juiste begrip van de oorspronkelijke Evolutie van Geest-Stof en het ware inwezen daarvan.' (Fr. I 212; Terw. I 357).

Eén reden voor het belang hiervan kan hier naar voren gebracht worden. Het Mensenrijk is het punt van evenwicht tussen de krachten van de geest en die van de stof. De wezens die hoger staan dan het Mensenrijk (de Rijken der Dhyâni-Chohans) hebben het doel bereikt, daar zij door het Mensenrijk gegaan zijn en dit tenslotte ontgroeid zijn. De wezens op de lagere sporten van de Levensladder moeten dit stadium nog doormaken. De mens heeft het in eigen hand of hij zal slagen en dus hoger zal stijgen of dat hij zal bezwijken voor de neigingen van de stof.

De Derde Grondstelling

De reden hiervoor wordt duidelijk uiteengezet in de derde grondstelling van *De Geheime Leer*. Dit is het goede ogenblik hier enige aandacht aan te besteden, daar het hoofdthema van deze stelling de Leer van Voortdurende Verandering of Evolutie betreft, hoewel de beginwoorden van de stelling de wezenlijke eenheid van alle leven accentueren – de gedachte waarmee de Leer van de Wezenlijke Gelijkheid afgesloten werd.
De tweede grondstelling eindigde met de bewering, dat de Wet van Periodiciteit 'één der volstrekte grondwetten van het heelal' was. De derde grondstelling begint met de woorden:

> 'Bovendien leert de Geheime Leer:
> 'De gelijkheid in wezen van alle Zielen met de Universele Over-Ziel, welke laatste zelf een aanzicht is van de Onbekende Wortel; en de verplichte pelgrimstocht voor elke Ziel – een vonk van eerstgenoemde – door de Kringloop van Incarnatie (of ‚Noodzakelijkheid') in overeenstemming met Kring- en Karmische Wet gedurende het ganse tijdperk.' (Fr. I 13; Terw. I 54).

Eerst een uitleg van de woorden. 'Ziel' is, zoals het hier gebruikt wordt, een van de vertalingen voor *Âtman* – het zevende beginsel van de mens, zijn schakel met het heelal en niet zozeer een afzonderlijk, geïndividualiseerd beginsel. 'Over-Ziel', een vertaling van het woord Paramâtman. Dit wordt bevestigd door de woorden, die volgen na Over-Ziel, 'welke laatste zelf een aanzicht is van de Onbekende Wortel' of de Wortelloze Wortel, de Bron van het Al-Zijn (de gedachte van de eerste grondstelling, die behandeld zal worden in hoofdstuk XII). Paramâtman is een samengesteld Sanskrit woord: *param*, eerste of opperste; *âtman*, het zelf of de geest; dus het Opperste Zelf of het Heelal. Het is interessant hier een definitie van Over-Ziel uit het woordenboek te geven: 'Het geestelijke element van het heelal dat oneindig is en waaraan eindige zielen hun bestaan ontlenen en waardoor zij onderhouden worden; een woord gebruikt door Emerson voor een filosofische opvatting van de Godheid, gelijk aan wat in de theologie bekend staat als de Heilige Geest.' In de *Bhagavad-Gîtâ* wordt Paramâtman vertaald met Opperste Geest. Nadat het woord 'Ziel' echter eenmaal gebruikt is, wordt dit in de gehele passage volgehouden, hoewel het de *Pelgrim* of 'Monade' is, om het juiste woord te gebruiken, of nog beter Jîvâtman, die de pelgrimstocht volbrengt, zoals in de tweede grondstelling wordt vastgesteld.*)

*) Zie hoofdstuk I.

Wat betreft de woorden 'verplichte pelgrimstocht': men moet deze niet opvatten als een gebod, dat uitgevaardigd wordt door een godheid, die een pelgrim opdraagt een zware reis te volbrengen, terwijl laatstgenoemde eigenlijk niet genegen is deze te ondernemen. Wat zou er overblijven van de vrije wil van de mens wanneer dit het geval zou zijn? Voor zover het zijn vrije wil betreft kan de mens wel degelijk een keus maken, daar er drie wegen voor hem open staan: (1) de mens kan besluiten zijn pelgrimstocht te volbrengen in de daarvoor ter beschikking staande tijdsduur – het planetair manvantara; (2) of hij kan kiezen deze pelgrimstocht te voltooien voordat vermelde periode, die in beslag genomen wordt door de Kringloop van Noodzakelijkheid, ten einde is; (3) of hij kan besluiten zijn tocht te verlengen tot tweemaal de duur van de toegemeten periode. Aangezien hij zijn eigen keus kan doen, wordt er dus geen inbreuk gemaakt op zijn vrije wil. Welke weg de mens ook verkiest te volgen, hij is de enige die verantwoordelijk is voor de resultaten van zijn beslissing.
De *verplichte* pelgrimstocht vindt zijn oorsprong in dezelfde bron, waaruit de mens is voortgekomen, want Âtman is een vonk van Paramâtman (of de Ziel is een Vonk van de Over-Ziel). Op het ogenblik dat de Vonk uit zijn Bron tevoorschijn trad, ontstond een goddelijke drang, die hem ertoe drijft 'terug te keren' of in harmonie te zijn met die Bron – niet als een Vonk, maar als de Vlam zelf. Deze is werkzaam als de onuitblusbare, drijvende kracht, die noodzaakt tot de 'verplichte pelgrimstocht', welke voortgezet zal worden, tot aan deze oerdrang is voldaan. Voor zover het de pelgrimstocht betreft is er het (zojuist genoemde) *einddoel,* dat veel verder ligt dan de bestemming die later in deze stelling genoemd wordt – namelijk het bereiken van een onafhankelijk zelfbewust bestaan. Zelfs dit verheven doel ligt ver boven het *directe doel* van het Mensenrijk. Het Mensenrijk poogt langs de Levensladder op te klimmen naar de naasthoger gelegen sport in de hiërarchieke lijn, wat op zich een onderneming van het allergrootste belang is. Nu is het zo, dat alle godsdiensten en filosofieën trachten een doel voor de pelgrim aan te geven. Of hem nu als beloning de Hemel, Nirvâna, Moksha of hoe men het maar wil noemen, geboden wordt, er is reeds vastgesteld (in hoofdstuk I) dat Nirvâna, evenals alle toestanden, die vergelijkbaar zijn met de Hemel, slechts een *tijdelijke* adempauze zijn, aangezien de oerimpuls tot de pelgrimstocht nog niet is uitgewerkt. Daarom móet er op de tijdelijke rustpauze een weder verschijnen volgen, afgezien van de lengte van deze rustperiode, al zou deze ook een manvantara lang duren, opdat de *verplichte* pelgrimstocht voortgezet kan worden.

DE KRINGLOOP VAN NOODZAKELIJKHEID

Nu volgt de Cyclus van Incarnatie – een aanschouwelijke uitdrukking, die om nadere toelichting vraagt; ook wel genoemd de Kringloop van Noodzakelijkheid of de Cirkel van Noodzakelijkheid. Dit heeft betrekking op

die grote Pelgrimstocht, die iedere entiteit moet ondernemen vanaf het ogenblik dat hij voor het eerst tevoorschijn treedt, totdat hij de status bereikt, die vergelijkbaar is met die van zijn Bron: een reis, die zo onmetelijk lang duurt, dat men er zich nauwelijks een voorstelling van kan maken. Dit zou men de Allergrootste Kringloop kunnen noemen. De kleinere Kringloop van Noodzakelijkheid, waarvan de afmetingen nog groot genoeg zijn, omvat de kringlopen van de planeetketen. Een opvatting die verder reikt, zou de kringlopen van het zonnestelsel omvatten. De Kringloop van Noodzakelijkheid voor één planeetketen beslaat vele millioenen jaren. In de riten die behoorden bij de Oude Mysteriën nam de gedramatiseerde weergave van bepaalde delen van de Kringloop van Incarnatie een belangrijke plaats in. In het oude Griekenland werd dit de Kuklos Anagkes genoemd, hetgeen betekent de Cirkel van Noodzakelijkheid of de Onvermijdelijke Kringloop. Hierover schreef H.P.B.:

> 'Van de talrijke catacomben in Egypte en Chaldea waren de onderaardse crypten van Thebe en Memphis het meest beroemd. De eerste begonnen op de westelijke oever van de Nijl en strekte zich uit naar de Libische woestijn en zij stonden bekend als de catacomben der *slangen* (Ingewijde Adepten). Hier werden de Heilige Mysteriën van de *Kuklos Anagkês* opgevoerd en de candidaten werden vertrouwd gemaakt met de onverbiddelijke wetten, die sinds de aanvang der tijden vastgesteld zijn voor iedere ontlichaamde ziel. Deze wetten hielden in dat iedere reïncarnerende Entiteit, die zijn lichaam afgelegd had, van dit aardse leven overging naar een ander leven op een meer subjectief gebied, een toestand van gelukzaligheid, tenzij de zonden van de persoonlijkheid een totale scheiding veroorzaakten tussen de hogere en de lagere 'beginselen'; dat de 'kringloop van noodzakelijkheid' of de *onvermijdelijke kringloop* een bepaalde tijd duurde (van duizend tot zelfs drieduizend jaar in sommige gevallen) en dat wanneer deze afgelopen was, die Entiteit *terug keerde tot zijn mummie*, dat wil zeggen opnieuw incarneerde. De Egyptische en Chaldese leringen waren die van de 'Geheime Leer' van de Theosofen. De Mexicanen hadden dezelfde leer. Zij laten hun halfgod Votan in de *Popol Vuh* (zie het werk van de Bourbourg) een beschrijving geven van de *ahugero de colubra**, wat hetzelfde is als de gang of de 'Catacomben van de Slang', waaraan hij toevoegde, dat deze onder de grond liep en 'eindigde bij de wortel van de hemel' en in dit *slangenhol* werd Votan toegelaten omdat hij zelf een 'zoon van de Slangen' of een *Draak van Wijsheid*, dat wil zeggen een Ingewijde was. Overal ter wereld noemden de priester-adepten zich 'Zonen van de Draak' en 'Zonen van de Slangengod'.'

In een ietwat dramatische trant schrijft H.P.B. over de Kringloop van Noodzakelijkheid en geeft daarbij in één zin de gehele tegenwoordige

*) De juiste Spaanse woorden zijn: *agujero de culebra*, hetgeen betekent 'het hol van de slang'. Het citaat is genomen uit *The Theosophical Glossary*, blz. 181-182, onder 'Kuklos Anagkes'.

Kringloop op deze Bol weer: 'van het Eerste [Ras] tot het laatste of Zevende Ras':

> '... om de kringloop van noodzakelijkheid te voltooien, zo verklaart de leer, om hun taak van ontwikkeling voort te zetten, van welke taak niemand onzer ontslagen kan worden, noch door overlijden, noch door zelfmoord, want ieder onzer moet door het 'Doornendal' gaan voordat hij de vlakten van goddelijk licht en rust bereikt. En aldus zullen de mensen steeds in nieuwe lichamen geboren worden 'tot zij rein genoeg zijn geworden om in een hogere vorm van bestaan te treden.'
> 'Dit wil alleen zeggen dat de mensheid van het Eerste tot het laatste of Zevende Ras samengesteld is uit dezelfde troep toneelspelers, die uit hogere sferen nedergedaald zijn om hun kunstreis op onze planeet, de aarde, te maken. Wij aanvaarden onze nederwaartse reis om de wereld (dit is het ware woord) als reine geesten, met de kennis der waarheid – thans fluisterend in de Occulte Leer herhaald – in ons binnenste; de wet der kringlopen voert ons omlaag tot de nederwaarts gerichte spits der stof, die zich hier beneden op aarde verliest en welker top wij reeds bereikt hebben; daarna zal dezelfde wet van geestelijke zwaartekracht ons langzaam doen stijgen naar nog hoger en nog reiner sferen dan die, waaruit wij vertrokken zijn.
> '... Onze macrocosmos en zijn kleinste microcosmos, de mens herhalen hetzelfde spel van algemene en individuele gebeurtenissen op elk stadium en op elke trap waartoe Karma hen leidt om hun onderscheiden levensdramas op te voeren.' (III, 339-340).

In bovenstaande passage komen zowel de cyclische als de kârmische wet (zoals ze in de stelling genoemd worden) ter sprake. De woorden 'gedurende het ganse tijdperk' kan men op meerdere manieren interpreteren: zoals in de aangehaalde passage met betrekking tot onze bol, daarbij een tijdvak omvattend dat duurt van het Eerste tot en met het Zevende Ras; of als één rondgang over de zeven bollen van de planeetketen – wat gelijk staat met één Ronde; of als de volledige rondgang over een planeetketen – hetgeen gelijk is aan zeven Ronden; of als de rondgang van een zonnestelsel; en als een nog groter cyclus, namelijk de gehele *verplichte pelgrimstocht*.
De stelling vervolgt met deze woorden:

> 'Met andere woorden, geen zuiver geestelijk Buddhi (goddelijke Ziel) kan een onafhankelijk (bewust) bestaan hebben, alvorens de vonk, die voortgekomen is uit het zuiver Inwezen van het Universele Zesde beginsel – of de OVER-ZIEL – (a) door elke grondvorm van de verschijnselenwereld van dat Manvantara is heengegaan. ... (Fr. I 13; Terw. I 54).

Eerst een uitleg van de woorden: Manvantara, zoals het hier gebruikt wordt, duidt de periode van werkzaamheid aan van een planeetketen (die voltooid is aan het eind van een cyclus van zeven Ronden). Buddhi, het

zesde beginsel in de zevenvoudige indeling van de mens, wordt hier gelijk gesteld met de 'goddelijke Ziel', zoals het zesde Universele beginsel Mahâ-Buddhi is, dat beschreven wordt als 'het voertuig van de Geest, de eerste oorspronkelijke weerkaatsing van de vormloze OORZAAK en datgene, wat zelfs *boven* GEEST staat'. (Fr. I 333; Terw. I 540). Het is de geestelijke, alwetende en almachtige wortel van de goddelijke intelligentie, ook wel genoemd Over-Ziel, en equivalent van Alaya en Svabhavat (zoals gebruikt in de Stanzas).
Het staat wel vast dat het doel waartoe de Kringloop van Incarnatie ondernomen wordt, beschreven is in de regels die hierboven aangehaald zijn uit de derde stelling: namelijk *voortdurend* bewust te kunnen functioneren in het Buddhi beginsel en zich onafhankelijk bestaan te verwerven.
Men ziet de volle betekenis van deze bewering gemakkelijk over het hoofd, om de eenvoudige reden dat die toestand niet beschreven wordt – dat wil zeggen niet in *De Geheime Leer*, behalve in deze nogal vage passage:

> 'Onder die Geestelijke Wezens zijn er vele, die zich van 's mensen eerste verschijning af lichamelijk in de mens geïncarneerd hebben en die, in weerwil van dat alles, nog even onafhankelijk in de oneindigheid der Ruimte bestaan als tevoren . . .
> 'Duidelijker uitgedrukt: de onzichtbare Entiteit kan lichamelijk op aarde aanwezig zijn, zonder echter zijn toestand en verrichtingen in de bovenzinnelijke gebieden prijs te geven. Indien dit verklaring behoeft, kunnen wij niet beter doen dan de lezer aan soortgelijke gevallen in het Spiritualisme te herinneren, ofschoon dergelijke gevallen zeer zeldzaam zijn.' (Fr. I 179; Terw. I 306).

Daar het nuttig kan zijn deze toestand nader toe te lichten, in het bijzonder omdat het een duidelijke richtlijn zal geven bij het streven naar een doel dat werkelijk de moeite waard is en daarbij een reden aanwijst waarom de Kringloop van Incarnatie doorgemaakt moet worden (met het oog op de beproevingen en teleurstellingen die men in zijn aardse leven ondervindt), halen wij hier de volgende, inspirerende passage aan uit *Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett:*

> 'Op uw vraag . . . 'kan een Planeetgeest als mens geïncarneerd geweest zijn?' moet ik ten eerste zeggen dat er geen Planeetgeest kan bestaan die niet eens in de stof geïncarneerd, of wat u noemt een mens geweest is. Toen onze grote Buddha – de beschermheer van alle adepten, de hervormer en samensteller van het occulte stelsel, voor het eerst op aarde *Nirvâna* bereikte, werd hij een 'Planeetgeest', dat wil zeggen, zijn geest kon tegelijkertijd *bij vol bewustzijn* de interstellaire ruimten doorkruisen en naar believen op Aarde in zijn oorspronkelijke en individuele lichaam verder functioneren. Want het goddelijk Zelf had zich zo geheel en al losgemaakt van de stof, dat het zich naar believen een innerlijke vervanger kon scheppen en door

deze dagen, weken, soms jarenlang in het menselijk lichaam achter te laten, werden het vitale beginsel en het fysieke denkvermogen van het lichaam door die verandering in het geheel niet aangetast. Dit is tussen twee haakjes de hoogste vorm van adeptschap die een mens kan hopen te bereiken op onze planeet. Maar dit verschijnsel is even zeldzaam als de Buddhas zelf, de laatste Khobilgan die het bereikte was Sang-Ko-Pa uit Kokonor (14e eeuw), de hervormer van zowel het esoterische als het gewone Lamaïsme. . . . Dat soort Planeetgeest (de Buddha-achtige) kan naar believen overgaan in andere lichamen – die bestaan uit min of meer etherisch gemaakte stof en verblijven in andere oorden in het heelal. Er zijn nog vele andere graden en orden, maar er is geen *afgescheiden* en voor immer gevestigde orde van Planeetgeesten.'

En hieraan moeten wij de laatste drie regels op deze bladzijde toevoegen:

'U heeft gelijk; . . . 'iedere diamant, ieder kristal, iedere plant en ster heeft zijn eigen ziel, naast de mens en het dier –' en 'er is een hiërarchie van zielen vanaf de laagste vormen van stof tot aan de Wereldziel'; . . .'

Hervatten wij de bestudering van de derde grondsteling, speciaal met het oog op de zin die aangegeven wordt met (a) na het noemen van de Over-Ziel, dan heeft deze zin een veel dieper betekenis dan bij vluchtige lezing zou blijken; wij halen aan: 'door elke grondvorm*) van de verschijnselenwereld van de Manvantara is heengegaan'. Ter verduidelijking: de verschijnselenwereld is de wereld van vorm of het stoffelijk gebied. De wezens, die zich openbaren in de stoffelijke wereld en die geplaatst zijn op de laagste sport van de hiërarchieke Levensladder zijn de entiteiten, die het Mineralenrijk vormen. Zij moeten zeven Ronden van ontwikkelingsfasen ondergaan, voordat zij kunnen opklimmen naar de naast hogere sport op de evolutionaire Ladder, namelijk het Plantenrijk. Evenzo hebben de entiteiten uit het Plantenrijk zeven fasen van evolutionaire ervaring nodig voordat zij het niveau van het Dierenrijk kunnen betreden. Voor zover het de ontwikkeling van individualiteit betreft – en daar gaat het om, zoals in zin (b) van het citaat naar voren gebracht werd – de *vormen* die behoren tot het Mineralen-, Planten- en Dierenrijk zijn 'grondvormen', daar geen ervan individualiteit ervaart op de wijze waarop dat in het Mensenrijk het geval is. Dat wil zeggen, dat het voorafgaande of beginvormen zijn in de stoffelijke wereld.
Het woord 'elementaal' duidt meestal een entiteit of wezen aan, dat zijn evolutionaire ervaringen opdoet voordat het een fysieke, stoffelijke vorm aanneemt. Elke dergelijke elementaal is – zoals gezegd wordt in het citaat

*) Het woord 'grondvorm' werd hier gekozen als vertaling van 'elemental form' in de tekst van de Engelse uitgave van *De Geheime Leer*, daar dit beter voldoet dan het 'vorm der elementen' van de Fricke-vertaling. G. A. Barborka borduurt in de volgende alinea voort op het Engelse zelfstandige naamwoord 'elemental', dat in de theosofische literatuur vertaald wordt met 'elementaal'. – Vert.

– een Vonk die voortkwam uit de zuivere Essentie en de Kringloop van Bestaan moet volbrengen door de hiërarchieke Levensladder te beklimmen. Iedere dergelijke Vonk vertegenwoordigt een Monade, die door de stadia van de voorafgaande Rijken heen gaat. Dat wil zeggen, dat een entiteit, voordat hij het Mineralenrijk binnengaat om zich stoffelijk te openbaren, een evolutie moet doormaken in drie rijken, die voorafgaan aan het eerste geopenbaarde rijk. Deze voorafgaande rijken worden genoemd het Eerste, Tweede en Derde Elementalenrijk. In elk van deze drie rijken wacht hem een zevenvoudige evolutionaire ervaring. Men kan zich een begrip vormen omtrent de toestand van elementale wezens door de zeven klassen van elementalen te bestuderen, waarvan vier klassen ingedeeld werden door de Kabbalisten onder de namen: salamanders, sylfen, undinen, gnomen – wezens die behoren tot de elementen Vuur, Lucht, Water en Aarde. De drie andere klassen werden niet benoemd.

HET VERKRIJGEN VAN INDIVIDUALITEIT

Zin (b) van de derde grondstelling voert ons onderwerp tot zijn hoogtepunt door de top van de Hiërarchieke Levensladder te noemen – een Dhyâni-Buddha. De in zin (a) genoemd stadia zijn dus inderdaad noodzakelijke factoren bij het bestijgen van de Ladder, evenals de stadia genoemd in zin (b). Hier volgt de betreffende passage:

> 'Geen zuiver geestelijk Buddhi kan een onafhankelijk bestaan hebben, alvorens de Vonk
> (b) individualiteit verkregen heeft, eerst door natuurlijke aandrang en dan door zelfveroorzaakte en zelf ontworpen pogingen (bepaald door haar Karma), aldus opstijgende door alle graden van verstandelijkheid heen, van het laagste Manas tot het hoogste, van delfstof en plant tot aan de heiligste aartsengel (Dhyâni-Buddha).' (Fr. I 13; Terw. I 54).

Individualiteit wordt bereikt wanneer de Monade, die de Kringloop van Noodzakelijkheid gaat, daarbij de sporten van de hiërarchieke Levensladder bestijgt door steeds hulsels aan te trekken, die bij elk rijk horen, tenslotte het Mensenrijk binnengaat. Voorafgaande aan zijn intrede in het menselijk stadium wordt zijn bestaanscyclus gedragen door een natuurlijke aandrang, zodat de Monade rijk na rijk de geleidelijke, zeer langzame evolutie volgt. Zo stijgt de vonk op door alle graden van verstandelijkheid van mineraal en plant via het dier naar de mens, en de stadia van zijn opstijgen worden aangegeven door de kenmerken, die elk rijk eigen zijn. Zo wordt in het eerste van de geopenbaarde rijken de kleur en schittering van juwelen ten toon gespreid in het Mineralenrijk. Dit soort verstandelijkheid wordt op de volgende sport overtroffen door schoonheid van vorm, kleur en geur van de bloemen in het Plantenrijk. Andere factoren worden in het Dierenrijk aan de dag gelegd: de goede eigenschappen van liefde en toewijding bij het grootbrengen van de jongen en teke-

nen van verstandelijkheid zijn duidelijk te onderkennen. Toch kan men zeggen dat al deze kenmerken verkregen worden door een natuurlijke aandrang. Dit wordt duidelijk samengevat in een Toelichting op de Stanzas van Dzyan:

> 'Elke vorm op aarde en elk punt (atoom) in de Ruimte streeft bij zijn pogen naar zelf-vorming er naar het model te volgen, dat daarvoor in de 'Hemelse Mens' is neergelegd. . . . Zijn involutie en evolutie (van het atoom), zijn uiterlijke en innerlijke groei en ontwikkeling hebben alle één en hetzelfde doel – de mens; de mens als de hoogste stoffelijke en laatste vorm op deze aarde; de MONADE in haar absolute totaliteit en haar ontwaakte toestand – als het toppunt van de goddelijke incarnaties op Aarde.' (Fr. I 142; Terw. I 247-248).

De mens zelf streeft naar het bereiken van de status van de Hemelse Mens – die het toppunt van het type symboliseert, dat door het mensenrijk bereikt kan worden aan het eind van het planetaire Manvantara. Het is onnodig te zeggen, dat in het huidige stadium de menselijke ontwikkeling nog ver van deze toestand verwijderd is. Dat neemt niet weg dat wij toch enige aandacht zullen moeten besteden aan deze zeer belangrijke factor. Wanneer het Mensenrijk bereikt is, gaat er een nieuwe factor meespelen in de reis langs de Kringloop van Noodzakelijkheid. Er wordt niet langer vooruitgang geboekt dank zij de natuurlijke aandrang. In plaats daarvan kan de Monade haar klim voortzetten door zelfveroorzaakte en zelf ontworpen pogingen. De individualiteit is veroverd. Van nu af kan snelle vooruitgang gemaakt worden langs de ladder van evolutie, maar er is één hinderpaal. Deze wordt in de stelling genoemd in vier korte woorden, die tussen haakjes staan. Misschien zouden ze in hoofdletters gedrukt moeten worden, omdat ze zo dikwijls vergeten worden: 'BEPAALD DOOR HAAR KARMA'. Dit houdt natuurlijk in, dat iemand in zijn vooruitgang belemmerd wordt door handelingen die door die persoon zelf verricht worden. Want wanneer handelingen verricht worden brengen deze reacties voort, die terugslaan op de persoon die ze teweeg gebracht heeft en zo worden hindernissen opgeworpen op de weg naar het te bereiken doel. Maar dit verrichten van handelingen slaat niet alleen op daden op het stoffelijk gebied of in de geopenbaarde wereld. Daden zijn over het algemeen het gevolg van gedachten, die daarom hun oorsprong kunnen hebben op gebieden die hoger zijn dan het stoffelijk gebied, en reiken tot aan het geestelijk gebied, maar hoofdzakelijk op het mentale gebied, het rijk van de gedachten. Maar deze gedachtenwereld omvat ook het psychische of emotionele, de wereld der begeerten. Op al deze gebieden wordt Karma opgewekt en niet alleen op het stoffelijk gebied, waar de resultaten van de handelingen duidelijk waarneembaar zijn. De oorzaken, die in beweging gezet zijn, slaan terug op degene die ze opgewekt heeft, afgezien van het gebied waarop ze zijn ontstaan. Elk mens heeft daarom de macht zijn eigen lot te scheppen, zowel door ge-

dachten als door daden. Het doel is bereikt, wanneer de Monade tot ontwaking gekomen is. Dit kenmerkt de toestand van een Buddha.
Een paar woorden over Manas zijn hier wel op zijn plaats, daar het in zin (b) van bovenstaand citaat genoemd werd. Manas is het vijfde beginsel van de mens in de zevenvoudige indeling. Het woord is afgeleid van de Sanskrit werkwoordswortel *man*, denken, bepeinzen, overdenken, dus het denkende deel van de mens, het Verstandsbeginsel. Dit beginsel is de spil van de mens en het is op twee manieren werkzaam. Het kan trachten zich met het zesde beginsel, Buddhi, te verenigen of het kan neigen naar een lager aspect in de menselijke natuur, het begeertebeginsel Kâma. Een symbolisch voorbeeld van het vermogen van de mens op te stijgen naar zijn hogere delen of af te dalen naar de lagere kunnen we vinden in het bekende christelijke symbool van de gekruisigde. De mens kan zijn vrijheid veroveren door te trachten zich te verenigen met zijn innerlijke Vader (niet de Vader in de hemel), zijn eigen hoger zelf; of de mens kan aan het kruis genageld blijven, gekluisterd door zijn begeerten en emoties.
Het belang van het menselijk stadium op de Levensladder is niet te overschatten. Dit wordt steeds weer herhaald in *De Geheime Leer*. Hiervan getuigt deze passage:

> 'De Leer onderwijst dat, om een goddelijke, volledig bewuste god – ja, zelfs de hoogste – te worden, de Geestelijke oorspronkelijke VERSTANDSWEZENS de menselijke toestand moeten doormaken. En wanneer wij zeggen menselijk, dan doelt zulks niet slechts op onze aardse mensheid, maar op de stervelingen, die welke wereld dan ook bewonen, dat wil zeggen op die Verstandswezens, die het geëigende evenwicht tussen stof en geest hebben bereikt, zoals *wij* thans, nadat het middelpunt van het Vierde Wortelras van de Vierde Ronde overschreden was. Ieder Wezen moet zelf door eigen ondervinding voor zichzelf het recht verworven hebben om goddelijk te worden. ... dit is ook de geheime betekenis van de Purânische woorden, dat Brahmâ gestadig 'bewogen wordt door de begeerte om te scheppen'. Dat verklaart ook de verborgen Kabbalistische betekenis van het gezegde: 'De *Adem* wordt een steen; de steen een plant; de plant een dier; het dier een mens; de mens een geest; de geest een god.' De Verstandgeboren Zonen [Mânasaputras], de Rishis, de Bouwers, enz., waren allen mensen – van welke vormen of gestalten dan ook – in andere werelden en in de voorafgegane Manvantaras.
> 'Daar dit onderwerp zo diep mystiek is, is het bijzonder moeilijk het in al zijn onderdelen en betrekkingen te verklaren, daar de gehele geheimenis van de evoluerende schepping erin vervat is.' (Fr. I 85; Terw. I 159).

Vervolgen wij de verklaring van de derde grondstelling met de volgende zin van het bijbehorende citaat:

> 'De spilleer van de Esoterische wijsbegeerte erkent geen voorrechten

of bijzondere gaven in de mens behalve die, welke zijn eigen Ego verworven heeft door persoonlijke inspanning en verdienste door een lange reeks metempsychosen en reïncarnaties heen.' (Fr. I 13; Terw. I 54).

Na de uiteenzetting die hier gegeven is zal het duidelijk zijn dat de voor-uitgang bij het bestijgen van de Levensladder – wanneer het Mensenrijk eenmaal betreden is – door ieder mens persoonlijk gemaakt wordt. De individuele toestand van elk mens wordt bepaald door zijn eigen inspanning, levens achtereen, en niet door 'voorrechten of bijzondere gaven'.

DE LEER DER METEMPSYCHOSE

Daar het woord Metempsychose in de stelling voorkomt, is het goed even stil te blijven staan bij deze lering, hoewel zij betrekking heeft op een bepaalde fase van wat over het algemeen verstaan wordt onder de Leer van Reïncarnatie. De woorden, zoals die in het citaat gebezigd worden, zijn niet synoniem; zij hebben verschillende betekenissen. Verder is een uitleg noodzakelijk, omdat het woord zelf, zoals het in de woordenboeken verklaard staat, niet de volle betekenis overbrengt, terwijl de ideeën, die ermee verbonden zijn, op treurige wijze misverstaan worden. De drie voornaamste redenen daarvoor zijn:

(1) Het woord was er een uit vele, die in de oude Griekse Mysteriescholen gebruikt werden en als gevolg daarvan werden de esoterische leringen, die ermee verbonden zijn, nooit vrijgegeven. 'Metempsychose' is een samengesteld Grieks woord en het voornaamste bestanddeel ervan zal men gemakkelijk herkennen als het bekende woord *psyche*, dat ziel betekent; *meta* betekent 'over', terwijl het samengestelde woord *empsychoun* betekent 'een ziel plaatsen in'; het woord wordt dus vertaald met 'het overgaan van een ziel van het ene lichaam naar het andere na de dood'. Daar zij geen kennis bezaten van de esoterische betekenis van dit woord beweerden samenstellers van woordenboeken dat metempsychose inhoudt, dat na de dood de ziel van lichaam tot lichaam gaat, waarbij ook een intreden in dierenlichamen plaats vindt. Het woord zielsverhuizing wordt hieraan toegevoegd, alsof het een synoniem was. Zo werden dus verkeerde ideeën in verband gebracht met metempsychose, daar de ware betekenis buiten de tempels nooit vermeld werd. Bovendien zijn metempsychose en zielsverhuizing*) geen synonieme woorden: elk heeft te maken met een bepaald aspect van de Leer van Reïncarnatie.

(2) De *openbare* leringen, die verbonden zijn met Metempsychose, wer-

*) Zie het laattse deel van hoofdstuk IV over de esoterische leringen omtrent Zielsverhuizing.

den in allegorieën gegeven en het was niet de bedoeling dat deze letterlijk genomen werden. Zo werden 'dieren' gebruikt als symbool om aan te geven dat de *levensatomen* (Jîvânus) waaruit het stoffelijk lichaam van de mens bestaat, overgaan naar het Dierenrijk, wanneer zij door de dood bevrijd worden. De vrijgekomen levensatomen gaan deel uitmaken van die dierenlichamen, die overeenkomst vertonen met de kenmerken die op hen ingedrukt werden tijdens het leven van een mens. Levensatomen, die beladen zijn met boosaardige neigingen, zoeken een hen passend dierlijk voertuig uit, terwijl Jîvânus, die zachtaardiger trekjes ingedrukt kregen, een vorm binnengaan, die zachte karaktertrekken vertoont. Het is duidelijk, wat de levensatomen niet de ziel (of monade) van de mens zijn. Schrijvers in de oudheid herhaalden echter dikwijls de openbare leringen die verband hielden met metempsychose en lieten daarbij doorschemeren, dat dit leringen waren van de Pythagoreeërs of andere groepen, die verbonden waren aan de Mysteriescholen. Ter ondersteuning van deze bewering volgt hier wat Herodotus schreef over het exoterische aspect van Metempsychose:

> 'De Egyptenaren waren de eersten die de gedachte, dat de menselijke ziel onsterfelijk is, naar voren brachten en dat, wanneer het lichaam sterft, de ziel het lichaam van een dier, dat op dat ogenblik geboren wordt, binnen gaat en dan van het ene dier op het andere overgaat, totdat zij de vormen van alle schepselen die op de aarde, in het water en in de lucht leven, doorlopen heeft, waarna zij weer een menselijk lichaam binnen gaat en opnieuw geboren wordt. De gehele periode van zielsverhuizing duurt (naar zij zeggen) drieduizend jaar. ... Er zijn Griekse schrijvers, sommige van vroege, andere van later datum, die deze leer van de Egyptenaren hebben overgenomen en naar voren gebracht hebben als hun eigen lering'*).

(3) Latere klassieke schrijvers schreven over de Metempsychose op dezelfde wijze als Herodotus dat deed en daarom beweren de westerse geleerden, dat deze schrijvers uiting gaven aan de ideeën omtrent Metempsychose, die in Griekenland algemeen aanvaard werden. De Latijnse dichter Ovidius (43 v.C. – 17 A.D.) schreef bij voorbeeld:

> 'Zielen kunnen niet sterven. Zij verlaten een vorig tehuis,
> en verblijven in nieuwe lichamen en zwerven van daar uit verder.
> Niets kan vergaan, alle dingen hier beneden veranderen,
> Want geesten komen en gaan door alle vormen heen.
> Goede dieren zullen opstijgen tot menselijke vormen en mensen
> zullen, als zij slecht zijn, weer in dieren veranderen.
> Zo zal de ziel door duizenden vormen gaan
> En zijn lot hier beneden vervullen'**).

Maar dit is niet de innerlijke leer van de Pythagoreeërs, zoals men kan

*) Boek II, Euterpe, hoofdstuk 123.
**) Proza vertaling naar Dryden.

aantonen door middel van citaten uit het werk van Hierocles (AD 430), een Neo-Platonist, die schrijft over wat men de Gulden Verzen van Pythagoras noemt:

> 'Wanneer tengevolge van een schandelijke onwetendheid omtrent de onsterfelijkheid van onze ziel iemand ervan overtuigd zou raken, dat zijn ziel met zijn lichaam sterft, verwacht hij iets wat nooit kan gebeuren; evenzo de mens die verwacht dat hij na zijn dood het lichaam van een beest zal aannemen en door zijn ondeugden een redeloos dier zal worden, of een plant door zijn afgestomptheid en zijn domheden – zulk een mens, zeg ik, die de werkwijze volgt, die precies het tegenovergestelde is van wat diegenen doen, die het inwezen van de mens transformeren tot een van de hogere wezens, komt oneindig bedrogen uit en hij is absoluut onwetend omtrent de wezenlijke vorm van de ziel, die nimmer kan veranderen; want daar deze menselijk is en dat altijd blijven zal, wordt er alleen gezegd dat hij een God of een beest kan worden door deugd of ondeugd, maar noch het een, noch het ander kan het geval zijn.
> 'Wij kunnen ons alleen van onze neiging tot het lagere ontdoen door de kracht die opwaarts leidt, door ons geheel over te geven aan God, door ons volledig te bekeren tot de goddelijke wet. Het doeleinde van de Pythagorese leer is geheel gereed te zijn om het goddelijk goed te ontvangen, zodat wij, wanneer het doodsuur slaat, het sterfelijke lichaam op aarde achter kunnen laten en klaar zijn onze hemelse reis aan te vangen. Dan worden we in onze oerstaat hersteld. Dit is het schoonste doeleinde'*).

Hierocles geeft ons de sleutel tot de innerlijke betekenis van de Metempsychose: na de dood onderneemt de Monade een hemelse reis – de ziel (Monade) neemt in hemelse gebieden het ene lichaam na het andere aan en na drieduizend jaar keert zij terug tot de aarde om weer een menselijke vorm aan te nemen.
In de woorden van de derde stelling heeft dus 'metempsychosen' betrekking op de hemelse reis, die de Monade onderneemt, terwijl 'reïncarnatie' slaat op het aannemen van vleselijke lichamen op aarde.

LAATSTE WOORDEN OVER DE DERDE GRONDSTELLING

Aan het eind van het eerste gedeelte van Deel I staat een passage, die een samenvatting geeft van de gedachten, die in deze stelling vervat zijn. Deze passage moet in verband met de derde grondstelling gelezen worden:

> 'De kringlopen van de zevenvoudige evolutie in de Zevenvoudige natuur gaan aldus voort: de Geestelijke of goddelijke, de psychische

*) Uit Dacier's 'Life of Pythagoras, with his Symbols and Golden Verses, together with the Life of Hierocles and his Commentaries upon te Verses', blz. 335; uitgegeven: Londen, 1721.

of half-goddelijke, de verstandelijke, de hartstochtelijke, de instinctieve of *cognitionele*, de half-lichamelijke en de zuiver stoffelijke of lichamelijke naturen. Deze alle evolueren en gaan kringsgewijze, terwijl zij van de ene in de andere overgaan, op een tweevoudige wijze vooruit, middelpuntvliedend en middelpuntzoekend, *één* in hun diepste inwezen, *zeven* naar de aanzichten ervan. De laagste is natuurlijk die, welke afhankelijk is van en dienstbaar aan onze vijf stoffelijke zintuigen. Voor zover sprake is van het individuele, menselijke, waarnemende, dierlijke en plantaardige leven, is elk de microcosmos van zijn hogere macrocosmos. Hetzelfde geldt voor het Heelal, dat zich ten behoeve van de gezamenlijke vooruitgang van de talloze *levens*, de uitademingen van het Ene *Leven*, periodiek openbaart, opdat door het *Eeuwig Wordende* elk cosmisch atoom in dit onbegrensde Heelal, afdalende van het vormloze en ontastbare, door de gemengde naturen van het half aardse, tot de stof met volledig voortbrengingsvermogen en dan weer terug, bij elke nieuwe tijdkring hoger stijgende en dichter tot het einddoel naderend, opdat elk atoom, zeggen wij, *door individuele verdiensten en pogingen*, dat gebied bereike waarop het opnieuw het ene onbeperkte AL wordt. Tussen de Alpha en de Omega ligt echter de moeilijke 'Weg', omhegd met doornen, die 'eerst omlaag voert en dan –

'Steil omhoog zich slingert
Tot aan het einde toe. . . .'

'De Pelgrim begint zijn lange reis onbezoedeld, daalt meer en meer in de zondige stof af en, nadat hij zich met elk atoom in de geopenbaarde *Ruimte* in betrekking heeft gesteld, nadat hij geworsteld is door en geleden heeft in elke vorm van leven en zijn, is hij pas op de bodem van het dal van stof en halverwege door de tijdkring gegaan, wanneer hij zich met de gezamenlijke Mensheid vereenzelvigd heeft. Deze *heeft hij naar zijn eigen gelijkenis gemaakt*. Ten einde omhoog en huiswaarts te stijgen moet de 'God' nu het moeilijke steile pad van het Golgotha des Levens beklimmen. Het is het martelaarschap van zelfbewust bestaan. Evenals Viśvakarman moet hij *zichzelf aan zichzelf* offeren om alle schepselen te verlossen, om uit de velen tot het *Ene Leven* te verrijzen. Dan vaart hij inderdaad ten hemel, waar hij, gedompeld in het onbegrijpelijke absolute Zijn en in de Zaligheid van Paranirvâna onbeperkt heerst en vanwaar hij wederom zal nederdalen bij de volgende 'komst', welke een deel der mensheid naar de dode letter verwacht als de *tweede advent* en een ander deel als de laatste 'Kalki-Avatâra'.' (Fr. I 204-205; Terw. I 346-347).

Dat is de betekenis van de derde grondstelling. De opmerking over Viśvakarman slaat op een legende in de Purânas, die vertelt over de 'Schepper van het Al' (het samengestelde Sanskrit woord viśva-karman betekent letterlijk 'maker van alles'), die zichzelf offert ten behoeve van het al en ten hemel vaart. In de Vedas is Viśvakarman gelijk aan Prajâpati of ook wel Brahmâ, de schepper van alle dingen en de bouwmeester van het heelal.

Wat betreft de Kalki-Avatâra: Dit zal de tiende avatârische openbaring van Vishnu zijn, waarvan in de Mahâbhârata gezegd wordt, dat zij zal komen aan het einde van Kali-yuga (de laatste van de vier yugas). Hij zal rijden op een wit paard met een zwaard in de hand – in de woorden van de Bhagavad-Gîtâ 'tot bescherming der goeden en tot vernietiging der bozen' (hoofdstuk IV).
Dan het woord Paranirvâna: het heeft dezelfde betekenis als het woord Paranishpanna – een Sanskrit woord, samengesteld uit *para,* 'verder dan'; *nis,* 'uit', 'voort'; *panna,* het verledendeelwoord van de werkwoordswortel *pad,* lopen, gaan; dus 'de toestand van iemand die vooruit is gegaan', de toestand die de Monade tenslotte zal binnengaan:

> 'De 'Monade', geboren uit de aard en het Inwezen zelf van de 'Zeven' (haar hoogste beginsel wordt onmiddellijk ingesloten in het Zevende Cosmische Element), moet haar zevenvoudige kringloop volbrengen door de Kringloop van Zijn en vormen, van de hoogste tot de laagste en dan weder van de mens tot God. Op de drempel van Paranirvâna herneemt zij weder haar oorspronkelijke Inwezen en wordt zij opnieuw het Absolute.' (Fr. I 106; Terw. I 192).

Maar Paranirvâna binnengaan in het bewustzijn van een Dhyâni-Buddha, die de kennis heeft van Paramârtha – de Opperste Werkelijkheid of Absolute Waarheid (letterlijk 'het hoogste doel': *parama,* hoogste; *artha,* doel, doeleinde) – is iets heel anders dan die meest verheven toestand betreden, wanneer men staat op het niveau van een reiziger op de Cirkel van Noodzakelijkheid.

> 'Men bedenke dat Paranishpanna het *summum bonum* is, het Absolute, daarom hetzelfde als Paranirvâna. Behalve de eindtoestand, is het mede die toestand van subjectiviteit, die tot niets anders in betrekking staat dan tot de ene absolute waarheid (Paramârtha-satya) op haar eigen gebied. Het is die toestand, die iemand voert tot een juist begrip van de volle betekenis van Niet-Zijn, dat, zoals verklaard, *absoluut* Zijn is. Vroeger of later zal alles, wat thans *schijnbaar* bestaat, werkelijk en inderdaad in de toestand van Paranishpanna zijn. Maar er is een groot verschil tussen *bewust* en *onbewust* 'zijn'. De toestand van Paranishpanna, zonder Paramârtha, het Zelfontledend bewustzijn (Svasamvedana), is geen zaligheid, maar slechts een uitdoving (voor Zeven Eeuwigheden).' (Fr. I 45; Terw. I 101-102).

Wat betreft de status van een Dhyâni-Buddha, die in de stelling op het toppunt van de ontwikkeling geplaatst wordt, zal men zich herinneren dat dit woord gelijk gesteld werd met 'de heiligste aartsengel'. In de theologie is een aartsengel een engel van de hoogste orde. Het Griekse woord *archon* betekent opperst, eerste, voornaamste; men zou dus Dhyâni-Buddha wel kunnen vertalen als Voornaamste Buddha – alhoewel de letterlijke betekenis van het woord Dhyâna in het Sanskrit meditatie, contemplatie is – of Buddha van Contemplatie. Daar het spe-

ciaal in de Buddhistische literatuur dikwijls vertaald wordt met Hemelse Buddha, moet men in gedachten houden dat de functie van een Dhyâni-Buddha is te werken op of met de 'geest-zijde' van een Planeetketen en niet met de 'vormzijde'. De Planeetgeesten, die heersen over de 'vormzijde', worden genoemd Cosmocratores of Wereldbouwers. Een Dhyâni-Buddha regeert over één Ronde van een Planeetketen. Daar er zeven Voornaamste Buddhas zijn, is er voor elke Ronde één Dhyâni-Buddha. Deze beschouwing van de derde grondstelling van *De Geheime Leer* moet men, hoewel ze een enorm gebied beslaat, niet zien als een voorstelling van het gehele plan van evolutie, want men moet niet vergeten dat de machtige ontwikkeling, waarover de Leer ons onderwijst 'noch begrijpbaar begin, noch denkbaar einde' heeft (Fr. I 36: Terw. I 90). Zelfs de ontwikkeling van de mensheid wordt niet in zijn geheel gegeven. Bovendien wordt er nauwelijks een aanwijzing gegeven over het toekomstige stadium van ontwikkeling, dat gelijk zou staan met dat wat het Zesde Ras genoemd wordt. Desalniettemin zal het een grote vooruitgang zijn wanneer dat stadium tenslotte bereikt wordt, al mag dit dan, vergeleken met de glorievolle toekomst van het menselijk ras, van geen betekenis lijken. Er wordt echter aan de hand van een reeks ślokas uit de Stanzas van Dzyan een verslag gedaan van de opgetekende geschiedenis van de mensheid. Dit is zo'n verbazingwekkend verhaal, dat de volgelingen van de orthodoxe wetenschap het in het geheel niet zullen verwachten en het waarschijnlijk al te fantastisch zullen vinden. Het is zeker dat dit verslag, zoals het in de Stanzas gegeven wordt, ons de wet van beweging toont, zoals deze werkzaam is in de voortdurende veranderingen van de vorm of het voertuig van de mens. Zij zal werkzaam blijven zolang de mensheid zich op deze bol blijft openbaren.

De Evolutie van de Mens

Daar in *De Geheime Leer* bijzondere aandacht wordt besteed aan de Evolutie van de Mens – in feite is vrijwel het gehele tweede deel aan dit onderwerp gewijd, met daarbij nog een speciale reeks ślokas uit de Stanzas van Dzyan – zou een verhandeling over Evolutie, zoals die ons wordt voorgelegd in de Leer van Voortdurende Verandering, niet volledig zijn als de Evolutie van de Mens daar uit weggelaten zou worden. Het onderwerp is echter veel te ingewikkeld om uitputtend behandeld te kunnen worden; het ligt in de bedoeling hier alleen de grondgedachten te geven. Dit kunnen we doen door twee groepen van drie grondstellingen over de evolutie van de mens te bestuderen. De eerste groep van drie staat op de eerste bladzijde van het tweede deel:

> 'Met betrekking tot de evolutie van de mensheid stelt de Geheime Leer drie nieuwe stellingen voorop, welke lijnrecht in strijd zijn met zowel de hedendaagse wetenschap als de gangbare godsdienstige dogmas: zij leert: (a) de gelijktijdige evolutie van zeven mensengroepen op zeven verschillende delen van onze aardbol; (b) de geboorte van het *astrale* lichaam vóór het *stoffelijke*, daar het eerste een model voor het tweede is en (c) dat de mens in deze Ronde aan alle zoogdieren – de anthropoïde apen daaronder begrepen – voorafging.' (Fr. II 1; Terw. II 1).

Het ligt voor de hand dat de volgelingen van de wetenschap deze stellingen nog niet aanvaarden. De reden hiervoor is goed onder woorden gebracht:

> 'Het is volkomen zeker, dat het schijnbaar bovennatuurlijke karakter van deze leringen, al zijn zij ook allegorisch, zo lijnrecht tegen de naar de dode letter opgevatte leringen van de Bijbel en ook tegen de nieuwste hypothesen der wetenschap indruist, dat het hartstochtelijke ontkenning zal oproepen. De Occultisten echter weten, dat de overleveringen der Esoterische Wijsbegeerte de juiste moeten zijn, eenvoudig omdat zij de meest logische zijn en alle moeilijkheden uit de weg ruimen.' (Fr. II 2; Terw. II 3).

Elk van de drie onderdelen van de stelling zal apart behandeld worden.

> '(a) de gelijktijdige evolutie van zeven mensengroepen op zeven verschillende delen van onze aardbol.'

Er is geen volledig verklaring van deze passage voorhanden, maar zij is gebaseerd op śloka 13 van Stanza III (van de Stanzas van Dzyan):

'Zij (de Maangoden) gingen ieder naar hun aangewezen land: zeven hunner, ieder naar zijn deel.'

Ter verduidelijking:

'De Geheime leringen geven aan, dat de goddelijke Voorvaderen op zeven gedeelten van de aardbol 'ieder op zijn eigen deel' – mensen geschapen hebben – dat wil zeggen ieder een in- en uitwendig verschillend mensenras en in verschillende zones.' (Fr. II 70; Terw. II 95).

Hieraan kan een Toelichting toegevoegd worden:

'Bij de eerste aanvang van (menselijk) leven bevond het enige droge land zich aan het Rechter uiteinde [dat wil zeggen de Noordpool] van de sfeer, waar hij (de bol) bewegingloos is. De ganse aarde was één grote waterwoestijn en de wateren waren lauw. ... Daar werd de mens geboren op de zeven zones van het onsterfelijke, het onverwoestbare van het Manvantara. Daar heerste eeuwige lente in de duisternis. (Doch) datgene, wat duisternis is voor de mens van heden, was licht voor de mens van zijn dageraad. Dáár verbleven de goden...' (Fr. II 352; Terw. II 491).

Wie waren deze goden? Het waren de Maangoden, of diegenen, die de Goddelijke Voorvaderen genoemd worden. Zij brachten mensen tot aanzijn op zeven delen van de aardbol.

DE MAANPITRIS

De Maangoden of Maanpitris worden in *De Geheime Leer* met zoveel namen genoemd, dat het nuttig is hiervan een lijst te geven:

Vaderen	Maanpitris
Voorouders	Zonen van Soma (de Maan)
Voorvaderen	Zonen van de Maan
Goddelijke Voorvaderen	Pitris
Hemelse Mensen	Pitaras
Hemelse Voorvaderen	Pitar-devatâs
Maan Vaderen	Barhishads
Maan Voorvaderen	Barhishad-Pitris
Maan Zonen	Vier lagere Klassen van Pitris
Maangoden	Lichamelijke Pitris
Maangeesten	Dhyânis
Maan Monaden	Heren van de Maan

Deze lijst ziet er nogal indrukwekkend uit en zal in de geest van een beginneling zeker enige verwarring doen ontstaan, maar iedere term heeft een bepaalde nuance van betekenis, hoewel ze alle betrekking hebben op *dezelfde Klasse* van wezens! Daar de Pitris, met of zonder bepalend bijvoegelijk naamwoord, de sleutel geven tot het begrijpen van de evolutie van de mens, zoals die in *De Geheime Leer* wordt afgeschilderd, is het nuttig zich met deze lijst vertrouwd te maken. Eerst iets over de Sanskrit

woorden in deze reeks. Het woord *Pitris* is de 'grondvorm' of de vorm die men in het woordenboek vindt van het Sanskrit woord dat 'vaderen' betekent. De meervoudsvorm ervan is *pitaras*. Het woord *devatâs* betekent een goddelijk wezen, of een godheid en samen met Pitris legt het de nadruk op de hogere orde van wezens, – dat wil zeggen hoger dan het Mensenrijk. Barhishad: een samengesteld Sanskrit woord, dat bestaat uit *barhis*, dat vertaald kan worden met 'heilig gras' of met 'vuur' en *sad*, zitten; dus 'zij die bij het vuur zitten'. De letterlijke betekenis heeft vrijwel niets te maken met de esoterische betekenis, die in dit geval wat onduidelijk is. Er wordt wel gezegd dat de Maanpitris voorgesteld worden als 'zittend bij het Heilig Vuur' (symbool voor het Vuur van Manas, of het Verstandsbeginsel), omdat zij de graad of het vermogen om het 'vuur van het verstand' in de jonge mensheid te doen ontwaken nog niet bereikt hadden. Het was hun taak te zorgen voor de rûpas of voertuigen – die verderop beschreven zullen worden. Desalniettemin wijst het Sanskrit woord nadrukkelijk op die graad of Klasse van Pitris, die gemakkelijk te onderscheiden is van die andere grote Klasse van Wezens – de Zonnepitris. Men moet niet vergeten dat wanneer de woorden 'Pitris' of 'Dhyânis' gebruikt worden (zonder bijvoegelijk naamwoord), men onmiddellijk moet nagaan of hiermee Maan- of Zonnepitris (of Dhyânis) bedoeld worden. (De Zonnepitris zullen later behandeld worden).

> 'Het eerste wortelras, dat wil zeggen de eerste 'mensen' op aarde (afgezien van de vorm) was de nakomelingschap van de 'hemelse mensen', in de Indische wijsbegeerte terecht de 'Maanvaderen' of de Pitris genoemd, waarvan zeven klassen of Hiërarchieën bestaan.' (Fr. I 125; Terw. I 221).

Technisch gezien zijn de Maanpitris die wezens, die het doel bereikt hebben. Met andere woorden, zij zijn die wezens, die op de Maan de Kringloop van Noodzakelijkheid doorlopen, of de hiërarchieke Levensladder beklommen hebben die het niveau van het Mensenrijk ontstegen zijn, toen zij de Zeven Ronden op de Maanketen volbracht hadden. Daarom worden zij de Maangoden of de Zonen van Soma genoemd. Toen de Zeven Ronden over de zeven bollen van de Maanketen voltooid waren, ging deze gehele keten van bollen over tot haar planetair pralaya.

> 'Wanneer een planeet sterft, worden haar bezielende beginselen overgebracht naar een *laya* of sluimerend middelpunt, dat potentiële, maar sluimerende energie bevat, welk middelpunt aldus tot leven wordt gewekt en zich tot een nieuw sterrelichaam begint te vormen.' (Fr. I 115; Terw. I 205).

– wanneer de tijdsduur van het planetair pralaya ten einde is en deze is even lang als de tijdsduur van het voorbije planetaire manvantara: in dit geval de periode van werkzaamheid van de Maanketen. Zo werden de bezielende of innerlijke beginselen daarvan wederbelichaamd in de Aardketen.

'Fohat bestuurt het overbrengen der beginselen van de ene planeet naar de andere, van de ene ster naar een andere – kind-ster.' (Fr. I 114-115; Terw. I 205).

Met de wedergeboorte van de Aardketen worden de Tien Klassen of Rijken, waaruit de Levensladder op de Maanketen bestond, wedergeboren op de Aardketen om hun evolutie voort te zetten, dit alles overeenkomstig de Wet van Beweging of van Voortdurende Verandering. Daar nieuwe rûpas (voertuigen) nodig zijn voor de mensheid van de Vierde Ronde van de zevenvoudige Cyclus op de meest stoffelijke van de bollen aan het eind van de Dalende Boog, krijgen de Maanpitris de opdracht de bouwers van de vormen voor het mensenras te worden.

'De grote Chohans riepen de Heren van de Maan, met de luchtlichamen: 'Brengt mensen voort, mensen van uw aard. Schenkt hun hun vormen van binnen." (Stanza III, sloka 12).

Zij doen dit door hun chhâyâs (letterlijk 'schaduwen'), dat wil zeggen hun astraal dubbel of Linga-śarîra op zeven zones uit te stoten.

'De Pitris deden uit hun etherische lichamen nog etherischer en nevelachtiger gelijkenissen van zichzelf naar hun evenbeeld tevoorschijn treden of datgene, wat wij thans 'dubbels' of 'astrale vormen' zouden noemen. Hierdoor wordt de Monade voorzien van haar eerste woonplaats [in de Vierde Ronde op Bol D – onze aarde] en de blinde stof van een model, waaromheen en waarnaar zij voortaan kan bouwen.' (Fr. I 189-190; Terw. I 322-323).

De tweede zin van het postulaat over de evolutie van de mens verklaart:

'(b) de geboorte van het astrale vóór het *stoffelijke lichaam,* daar het eerste een model is voor het laatste.'

Het woord 'astraal' zal sommige mensen wellicht in verwarring brengen. Er wordt wel eens gezegd, dat 'etherisch' een beter woord zou zijn en het wordt door veel schrijvers gebruikt in plaats van 'astraal'. Maar het woord 'etherisch' maakt het onderhavige probleem niet minder ingewikkeld, daar het 'luchtig' betekent. Verder is de oorspronkelijke Griekse betekenis ervan 'vurig', van het werkwoord *aithein,* branden. Het is waar dat er nog een betekenis is, *ijl,* zodat 'etherisch lichaam' zeer goed vertaald zou kunnen worden met 'fijner lichaam'. Aan de andere kant betekent astraal 'sterachtig', dus met het uiterlijk van een ster. Zelfs het woord 'etherisch' brengt echter nog niet de volledige betekenis over, die ligt in het Sanskrit woord Linga-śarîra – namelijk 'het model-voertuig'. De moeilijkheid, die men ondervindt bij het gebruik van de Nederlandse woorden, kan men omzeilen door de technische Sanskrit woorden te gebruiken, daar de woorden 'astraal lichaam' betrekking kunnen hebben op: (1) Mâyâvi-rûpa; (2) Kâma-rûpa; (3) Linga-śarîra. De betekenis van deze drie Sanskrit woorden is:

(1)Mâyâ-rûpa: het 'voertuig van projectie', letterlijk het 'illusoire voertuig', daar *mâyâvi*, een bijvoegelijke vorm van *mâyâ* – afgeleid van de werkwoordswortel *ma*, meten – de bijbetekenis heeft van 'illusie'; *rûpa*, vorm, voertuig. Het Mâyâvi-rûpa is het voertuig waarin een adept kan verschijnen, wanneer hij zijn hogere aspecten naar een willekeurige, ververwijderde plaats projecteert, de 'astrale' substantie van de omgeving, waarin de 'verschijning' plaats vindt, verdicht en zo een illusoir evenbeeld van zichzelf vormt.

(2) Kâma-rûpa, letterlijk het 'begeertevoertuig'. Het voertuig, dat na het overlijden bestaat in Kâma-loka (de Begeertewereld), totdat de Tweede Dood plaats vindt, waarna de toestand van Devachan (de toestand van gelukzaligheid) aanvangt. Het Kâma-rûpa wordt terecht beschreven als het eidolon, de schaduw, de schim, het fantoom of ook wel het bhûta.

(3) Linga-śarîra, het 'model-voertuig', letterlijk 'het model dat wegkwijnt'. Dit 'wegkwijnen' vindt echter pas na de dood van het stoffelijk lichaam plaats. Hoewel gewoonlijk niet zichtbaar voor de stoffelijke ogen, is het Linga-śarîra het model of patroon waarnaar het stoffelijk lichaam opgebouwd wordt; het wordt beschreven als 'het inerte voertuig of de vorm waarnaar het lichaam gevormd wordt' (Fr. II 523; Terw. II 735). Iedere keer dat er een kind geboren wordt, vindt de geboorte van het Linga-śarîra plaats voordat het Sthûla-śarîra (het stoffelijk lichaam) geboren wordt, maar de medische wetenschap weet hier niets van.

Het is wel duidelijk dat de Sanskrit woorden onder (1) en (2) hier niet van toepassing zijn, het derde is dat echter wel. Bovendien voegt het citaat hier aan toe, dat het astraal lichaam een model is voor het stoffelijk lichaam – en dit is precies de betekenis van het Sanskrit woord. Hoe het ook zij, H.P.B. gebruikte, toen zij dit schreef, de term 'astraal lichaam' als een equivalent van Linga-śarîra.
Zin (b) van het citaat gaat over de archaïsche geschiedenis van de mensheid en deze bevestigt dat in lang vervlogen tijden de vorm van het menselijk lichaam inderdaad etherisch was en dat het in de loop der eeuwen dichter en stoffelijker geworden is. De eerste mens (of beter nog het Eerste menselijke Ras) werd niet zo zeer 'geschapen' als wel voortgebracht . . . maar laat śloka 14 (van Stanza IV) dit op zijn eigen unieke wijze vertellen:

> 'De Zeven Scharen, de 'Wil- *(of Verstand)*-geboren' Heren, gedreven door de Geest van het Levenschenken *(Fohat)*, scheiden, ieder in zijn eigen Zone, mensen van zichzelve af.
> 'Zij wierpen hun 'schaduwen' [chhâyâs] of *astrale lichamen* af – indien men mag aannemen, dat een wezen zo etherisch als een 'maan Geest' zich naast een nauwelijks tastbaar lichaam ook nog in het bezit van een astraal lichaam verheugt. In een andere Toelichting wordt gezegd, dat de Voorvaderen de eerste mens uitgeademd hebben . . . In

een derde Toelichting heet het, de nieuw geschapen mensen, de 'schaduwen der Schaduwen' waren.'
'Over deze zinsnede – 'Zij waren de schaduwen der Schaduwen' kunnen nog enkele woorden in het midden gebracht worden. ... Want kan wie getuige geweest is van het verschijnsel, dat een gemateriali-seerde vorm door de poriën van het medium of bij andere gelegenheden uit zijn *linkerzijde* tevoorschijn trad, nalaten tenminste aan de mogelijkheid van zulk een *geboorte* te geloven? ... De Occulte wijsbegeerte ... verkondigt, dat de eerste mensenschaar door hogere en half-goddelijke Wezens uit hun eigen inwezen geprojecteerd is. Al houdt men dit proces ook voor abnormaal of zelfs onbegrijpelijk – daar het in de Natuur op het huidige standpunt van evolutie verouderd is – toch is op grond van zekere 'Spiritualistische' FEITEN bewezen dat het mogelijk is.' (Fr. II 78-79; Terw. II 106-107).

Tot zover heeft het citaat zich bezig gehouden met een speciaal punt van de stelling, namelijk dat de geboorte van het astraal vooraf ging aan de stoffelijke geboorte. De volgende passage handelt echter over de *oorzakelijke* aspecten van de evolutie van de mens, die bezien vanuit het standpunt van de Occulte Wijsbegeerte, zelfs nog belangrijker zijn dan de resultaten, die ze opleveren. De oorzaken zijn zeer zeker van groter belang, omdat zij aanleiding waren tot de gevolgen, die zich voorgedaan hebben en die vastgelegd zijn in de archaïsche geschiedschrijving. Zo zullen deze oorzaken ook weer leiden tot veranderingen, die plaats zullen grijpen in toekomstige eeuwen. De nu volgende passage moet men zorgvuldig lezen, en na enige ogenblikken herlezen, en wel omdat men, wanneer men de inhoud ervan goed begrijpt, een sleutel in handen heeft tot het begrijpen van het grondplan van de evolutie van de mens, zoals deze beschreven wordt in *De Geheime Leer*. Men neme ook goede nota van 'de éne absolute, steeds werkzame en nimmer dwalende wet, die van de ene eeuwigheid tot de andere steeds dezelfde weg volgt.' Zijn er woorden, die nadrukkelijker kunnen klinken dan deze? Een mens evolueert, het gehele mensenrijk evolueert, het dierenrijk, het plantenrijk, het mineralenrijk, de drie elementalenrijken en evenzo de drie Rijken der Dhyâni-Chohans, omdat alle individuen in de hiërarchie, zowel als alle hiërarchieën, deel uitmaken van de kosmos, de vezels van het heelal zijn – en het heelal zelf werkt overeenkomstig de ene absolute en immer werkzame WET!

'Nu vernemen zij uit deze laatste [de occulte lering], zoals wij gezien hebben, dat de mens niet 'geschapen' is als het volledige wezen, dat hij thans is, hoe onvolmaakt hij ook nog blijve. Er is een geestelijke, een psychische, een verstandelijke en een dierlijke evolutie van het hoogste tot het laagste geweest, evengoed als een stoffelijke ontwikkeling – van het enkelvoudige en homogene opwaarts tot het meer samengestelde en heterogene, zij het ook niet geheel langs de lijnen, welke de hedendaagse evolutionisten ons aanwijzen. Deze dubbele evolutie in twee tegengestelde richtingen vereiste verschillende tijd-

perken van uiteenlopende soorten en graden van geestelijkheid en verstandelijkheid om het wezen te maken, dat thans als mens bekend staat. Bovendien gebruikt de éne absolute, steeds werkzame en nimmer dwalende wet, die van de ene eeuwigheid (of Manvantara) tot de andere steeds dezelfde weg volgt – die altijd een klimmende reeks verschaft voor het geopenbaarde of datgene wat wij de grote Begoocheling (Mahâ-Mâyâ) noemen, doch aan de ene zijde de Geest dieper en dieper in stoffelijkheid dompelt en hem dan *door middel van het vlees verlost* en bevrijdt – bovendien gebruikt deze wet, zeggen wij, te dien einde de Wezens van andere en hogere gebieden, mensen of *Denkvermogens* (Manus) in overeenstemming met hun Karmische behoeften.' (Fr. II 79-80; Terw. II 108).

De 'dubbele evolutie in twee tegengestelde richtingen' is hetzelfde als de processen van Pravritti en Nirvritti*) – de involutie van de geest en de evolutie van de stof op de Dalende Boog en de evolutie van de geest en de involutie van de stof op de Stijgende Boog. In zijn cyclische reizen gehoorzaamde de mens dezelfde wet: hij begon als een geestelijk, maar niet zelfbewust wezen, dat zijn vorm steeds verdichtte en verstoffelijkte naarmate hij vorderde langs de Dalende Boog, tot hij het dieptepunt van stoffelijkheid bereikte. Toen dit laagste punt bereikt was, begon hij op te klimmen langs de Stijgende Boog en daar is hij nu nog steeds mee bezig. De Wezens uit andere en hogere gebieden, die de mens bijstaan in zijn evolutie, zijn de twee klassen van Pitris: ten eerste de Maanpitris en later de Zonnepitris.

'DE MENS GING AAN ALLE ZOOGDIEREN VOORAF'

Het derde, in duidelijke bewoordingen gestelde postulaat van de eerste groep stellingen is ongetwijfeld de meest begrijpelijke van deze drie, al is het dan ook in tegenspraak met de theorieën van de evolutionisten. In feite geeft het zelfs toe, dat deze lering 'lijnrecht tegenover de thans algemeen aangenomen theorieën van evolutie en van de afstamming van de mens van een dierlijke voorvader staat" (II, 150). Wij lezen:

> (c) dat de mens in deze Ronde aan alle zoogdieren in het dierenrijk – de anthropoïde apen daaronder begrepen – voorafging.'

Het ligt voor de hand dat, als de mens aan alle zoogdieren, die nu op aarde zijn, *voorafging*, hij niet geplaatst moet worden als het *laatste* wezen, dat ontwikkeld werd op de veronderstelde enkelvoudige lijn van evolutie. De woorden, die in dit postulaat belangrijk zijn om te onthouden zijn *'in deze Ronde'*, waarmee onze huidige Ronde bedoeld wordt, namelijk de Vierde Ronde en dat de mens ten tonele verscheen *vóór de zoogdieren* van het Dierenrijk. De reden voor deze bewering van de Occulte Wijsbegeerte wordt als volgt verklaard – waarbij gebruik gemaakt wordt

*) Reeds eerder in dit hoofdstuk behandeld.

van de analogie dat de mens een microcosmos ('klein heelal') is van de macrocosmos ('groot heelal'):

> 'Op de ... vraag, of de mensen in de volgorde der evolutie aan de dieren voorafgegaan zijn, is het antwoord even spoedig gegeven. Indien de mens werkelijk de Microcosmos is van de Macrocosmos, bevat deze leer niets zo zeer onmogelijks en is zij slechts logisch. Want de mens wordt voor de drie onder hem staande lagere natuurrijken die Macrocosmos. Plaatsen wij ons bij het redeneren op een physisch standpunt, dan zijn alle lagere natuurrijken, behalve dat der mineralen – dat het gekristalliseerde en geïmmetaliseerde licht zelf is – van de planten af tot de schepselen, die aan de eerste zoogdieren voorafgingen toe, in hun stoffelijke bouw geconsolideerd door middel van 'het afgeschudde stof' van die mineralen en *de afval van de menselijke stof, hetzij van levende of van dode lichamen, waarmee zij zich gevoed hebben en die hun hun uitwendige lichamen heeft geschonken.* Op zijn beurt alweer werd de mens stoffelijker door weer in zijn samenstel op te nemen wat hij van zich zelf gegeven had en wat in de levende dierlijke smeltkroezen, waardoor het gegaan was, door de alchemischtische omzettingen der Natuur veranderd was. Er zijn in die dagen dieren geweest, waarvan onze hedendaagse natuurvorsers nooit gedroomd hebben en hoe sterker de physische stoffelijke mens, de reuzen van die tijden, werd, des te krachtiger werden zijn emanaties. Toen de Androgyne 'mensheid' zich eenmaal in geslachten gescheiden had, door de Natuur tot kinderen voortbrengende machines vervormd, hield zij op met het voortplanten van haar soort door middel van uit haar lichaam naar buiten tredende druppels levenskracht. Doch terwijl de mens zich nog niet van zijn voortplantingsvermogen op het menselijk gebied bewust was (vóór zijn Val, zoals iemand die aan Adam gelooft, zou zeggen) werd al zijn levenskracht, heinde en verre van hem verspreid, door de Natuur gebruikt tot het voortbrengen van de eerste zoogdiervormen. De evolutie is *een eeuwige kringloop van wording,* wordt ons geleerd en de natuur laat geen enkel atoom ongebruikt. Bovendien streeft alles in de Natuur, van het begin der Ronde af, er naar Mens te worden. Alle aandrangen van de tweevoudige, middelpuntzoekende en middelpuntvliedende Kracht zijn op één punt – DE MENS – gericht.' (Fr. II 151; Terw. II 209-210).

Omdat in de mens het evenwicht ligt tussen geest en stof en hij dat punt op de Kringloop van Noodzakelijkheid symboliseert, vanwaar hij zelfbewust verder kan gaan langs het pad van evolutie. De middelpuntzoekende en middelpuntvliedende krachten, waarvan hier sprake is, zijn de krachten van Geest en Stof; op de Dalende Boog werkt de stof middelpuntzoekend en de geest middelpuntvliedend. Op de Stijgende Boog verlopen deze processen precies omgekeerd (zoals reeds is uitgelegd). De woorden 'de afval van de menselijke stof' hebben betrekking op de stof, die door de mens benut werd in de vorige Ronde (de Derde Ronde), en die daarom beschouwd wordt als 'afval', als gebruikt en afgedankt voor

zover het de processen van evolutie aangaat. Dit verschaft ons de uitleg, die we nodig hebben om een śloka in de Stanzas van Dzyan te begrijpen, waarin verteld wordt hoe de eerste dieren van deze Ronde voortgebracht werden:

> 'Uit de zweetdroppels; uit het bezinksel der substantie; stof van lijken van mensen en dieren van het voorafgegane wiel (voorafgaande, Derde Ronde); en uit het afgeworpen stof werden de eerste dieren (van deze Ronde) voortgebracht.' (Fr. II 160; Terw. II 222).

In het voorgaande citaat wordt ook uiteengezet hoe de mens in de loop der eeuwen steeds meer verstoffelijkte, namelijk ten opzichte van zijn oorspronkelijke etherische voertuig, 'door weer in zijn samenstel op te nemen wat hij van zichzelf gegeven had'. Dit proces zet zich op het ogenblik trouwens nog steeds voort: door het voedsel dat men eet, het water dat men drinkt en de lucht die men inademt. Dit proces zal altijd voortgaan, hoewel de nadruk nu *niet* ligt op 'stof-gericht', maar op 'geest-gericht' zijn, daar we nu de reis voortzetten langs de Stijgende Boog, terwijl *toen* (in de periode waarvan in het citaat sprake is) in het laatste deel van de Dalende Boog, de loop der gebeurtenissen duidelijk stof-gericht was. Wij willen hier ook wijzen op de woorden 'de alchemistische omzettingen der Natuur'. Dit proces is beschreven in het vorige hoofdstuk bij de verhandeling over de overgang der levensatomen.*)
Vervolgen wij de uitleg van de derde grondstelling betreffende het feit dat de mens aan de zoogdieren voorafging: de volgende passage geeft hiervan een globaal overzicht en sluit aan bij een verdere uiteenzetting over de derde grondstelling (die we reeds besproken hebben). Over de leeftijd, of het tijdperk van leven, van de aarde wordt gezegd dat deze bestaat uit 'de grote Manvantarische cyclus van Zeven Ronden'. Het midden van dit grote tijdperk, hier genoemd 'het middelpunt der evolutie', moet dus liggen halverwege, na drie ronden en drie-en-een-half ras in de vierde Ronde. Hier vond de grootste verandering plaats in de evolutie van het mensdom, daar het in twee geslachten 'gescheiden' werd (dat wil zeggen 'gescheiden' vanuit een tweeslachtig wezen). Deze gebeurtenis vond 18 millioen jaar geleden plaats – het enige vaste punt in de tijd, dat in *De Geheime Leer* gegeven wordt. Het laagste punt in de Dalende Boog lag in die cyclus: technisch gezegd in de Vierde Ronde (onze huidige Ronde), in het vierde onderras van het Vierde Ras (genaamd het Atlantische Ras). En nu het citaat:

> 'De Occulte leer beweert, dat de zoogdieren in deze Ronde een later werk van de evolutie waren dan de mens. De evolutie schrijdt in kringlopen voort. De grote Manvantarische cyclus van Zeven Ronden, die in de Eerste Ronde met het mineraal, de plant en het dier aanvangt, staakt haar evolutionaire arbeid op de neergaande boog in het

*) Zie hoofdstuk IV de paragraaf over 'De Overgang der Levensatomen'.

midden van het Vierde *Ras* bij het einde van de eerste helft der Vierde *Ronde*. Op onze Aarde derhalve (de Vierde en laagste sfeer) en in de huidige *Ronde* is dit middelpunt bereikt. En aangezien de Monade na haar 'eerste immetalisatie' op Bol A door de minerale, de planten- en de dierenwereld gegaan is in alle graden van de drie stoftoestanden, behalve de laatste graad van de derde of vaste stoftoestand, welke zij eerst op het *'middenpunt der evolutie'* bereikt heeft, is het niet meer dan logisch en natuurlijk, dat bij het begin van de Vierde Ronde op Bol D de Mens het eerste moet verschijnen en ook, dat zijn gestalte moet bestaan uit de ijlste stof, die met objectiviteit overeen te brengen is. Om nog duidelijker te spreken: indien de Monade haar kringloop van incarnaties door drie objectieve natuurrijken op de neergaande boog aanvangt, moet zij noodzakelijk de opgaande boog van de sfeer ook als mens betreden. Op de neergaande boog is het het geestelijke, dat zich geleidelijk in het stoffelijke vervormt. Op het midden van de basis zijn Geest en Stof in de Mens met elkander in evenwicht. Op de opgaande boog herneemt de Geest langzamerhand het overwicht ten koste van het fysieke of de stof, zodat de Monade zich bij het einde van het zevende Ras van de Zevende Ronde wederom even vrij van de stof en al haar eigenschappen zal bevinden als zij in den beginne was en daarenboven de ondervinding en wijsheid verworven heeft, de vrucht van al haar persoonlijke levens, zonder het kwaad en de verzoekingen daarvan.' (Fr. II 160; Terw. II 222-223).

Hoewel bevestigd wordt, dat de evolutie van het stoffelijk lichaam van het mensdom het resultaat was van geleidelijk verlopende veranderingen, die vele millioenen jaren vergden en in de huidige vorm van twee geslachten culmineerde, is toch het huidige rûpa (om de technische term te gebruiken) niet de slotfase in de ontwikkeling van het voertuig van de mens, daar er nog vele veranderingen zullen volgen. Deze zullen plaats grijpen naarmate de ene cyclus op de andere volgt.
Wij moeten hier ook duidelijk uiteen zetten, dat de Occulte leer niet op het standpunt staat dat de mens zijn bestaan begon in het oceaanslijm – waarvan verondersteld wordt dat het de eerste bron van 'leven' op deze planeet geweest is, zoals de aanhangers van de evolutietheorie zeggen. Evenmin bevestigt zij de theorie dat er een trapsgewijze vooruitgang van vormen is van het eerste schepsel dat verscheen in het oceaanslijm, langs een stijgende lijn via het insectenrijk omhoog door het dierenrijk, met als toppunt de mens.

'... geen Occultist kan de onredelijke stelling aannemen, dat alle thans bestaande vormen 'van de structuurloze Amoebe af tot de mens toe', in rechte lijn afstammen van organismen, die millioenen en millioenen jaren vóórdat de mens geboren werd, tijdens het vóór-Silurische tijdperk in de zee of het slijk van het land geleefd hebben. De Occultisten geloven in een *innerlijke wet* van stijgende *ontwikkeling*.' (Fr. II 229; Terw. II 318).

'Tussen de evolutie van de geestelijke aard van de mens uit bovengenoemde Amoeben Zielen en de vermeende ontwikkeling van zijn stoffelijke gestalte uit de protoplastische bewoner van het Oceaanslijk ligt een kloof, die niet gemakkelijk overbrugd zal worden door iemand, die in het *volle* bezit van zijn verstandelijke vermogens is.' (Fr. II 572; Terw. II 802).

'Wie aan de wet van Evolutie en geleidelijk voortschrijdende ontwikkeling uit een cel gelooft (welke van een *vitale* cel een morphologische werd, tot zij als louter en enkel protoplasma ontwaakte) – kan zijn geloof voorzeker nimmer tot een enkele lijn van evolutie beperken. De levenstypen zijn talloos en de vooruitgang der evolutie gaat bovendien niet bij alle soorten even snel. De samenstelling van de oerstof in het Silurische tijdperk – wij bedoelen 'oer'-*stof* der wetenschap – is in alle wezenlijke bijzonderheden, haar graad van huidige grofheid uitgezonderd, hetzelfde als de *levende* oerstof van thans. Ook zien wij niet wat men zou moeten zien, indien de thans orthodoxe theorie der Evolutie *geheel* juist ware, namelijk een standvastige, steeds voortstromende vooruitgang van alle soorten van wezens. Wat ziet men inplaats daarvan? Terwijl de tussengroepen van dierlijke wezens alle naar een hoger type streven en terwijl specialisaties, nu eens van het ene dan weer van een ander type, zich in de loop der geologische tijdperken ontwikkelen, van vorm veranderen, nieuwe gestalten aannemen en volgens de beschrijvingen der palaëontologen met kaleidoscopische snelheid uit het ene tijdperk verdwijnen om in het andere weer te voorschijn te treden, zijn de twee op zichzelf staande uitzonderingen op de algemene regel die, welke aan de twee polen van leven en soort staan, namelijk de MENS *en de lagere soorten van wezens!*" (Fr. II 226; Terw. II 313).

DRIE VERSCHILLENDE EVOLUTIEPLANNEN VOOR DE MENS

De geleidelijke evolutionaire ontwikkeling van het stoffelijk lichaam van de mens is slechts één van de drie aspecten van het evolutieplan dat voor de ontwikkeling van de mens gepostuleerd wordt, de twee andere aspecten worden in de evolutietheorieën van de wetenschap buiten beschouwing gelaten. Zo postuleert *De Geheime Leer* dan drie onderscheiden evolutieplannen voor de mens. Hoewel deze drie ontwikkelingslijnen voor studiedoeleinden apart behandeld worden, is het in werkelijkheid niet zo, dat zij in drie afzonderlijke stelsels uiteen vallen, daar deze drie processen gelijktijdig plaats vinden. Dit drievoudige evolutieplan is het tweede van drie stellingen, waaruit onze studie van de Evolutie van de Mens bestaat. Deze reeks stellingen wordt ingeleid door de nu volgende alinea:

'Thans wordt het duidelijk, dat er in de Natuur een drievoudig evolutieplan bestaat voor het vormen van de drie *periodieke Upâdhis* of veeleer de drie afzonderlijke ontwerpen van evolutie, die overal in

ons stelsel onontwarbaar zijn samengeweven en verbonden. Het zijn de Monadische (of geestelijke), de verstandelijke en de stoffelijke Evolutie. Deze zijn op het gebied van de Cosmische Begoocheling de drie eindige aanzichten, weerkaatsingen van ÂTMAN, het zevende, de ENE WERKELIJKHEID.' (Fr. I 140; Terw. I 245).

Elk plan zal afzonderlijk bestudeerd worden. De betekenis van het woord Upâdhi: dit is een woord dat in de Hindu wijsbegeerte in velerlei betekenis gebruikt wordt. De grondbetekenis van dit Sanskrit woord verschaft ons de sleutel, want de werkwoordswortel, die is samengesteld uit *Upâ* en *dhâ*, betekent 'opzetten', dus dat wat in de plaats van iets anders gezet wordt, een substituut; ook een verschijning, een vermomming, speciaal wanneer het slaat op zekere vormen of eigenschappen, die beschouwd worden als vermommingen van de geest. Zodat, hoewel dit woord gewoonlijk vertaald wordt met grondslag of basis, ook wel met voertuig, men het met even veel recht zou kunnen vertalen met 'sluier van de geest', in het bijzonder in verband met de viervoudige indeling van de menselijke beginselen, zoals deze uiteen gezet wordt in het Târaka-Râja-Yoga stelsel, dat bestaat uit drie Upâdhis met daarboven Âtman. Zo treedt in de zevenvoudige indeling van de beginselen van de mens Buddhi op als upâdhi van Âtman.

Deze gedachte kan als volgt uitgedrukt worden. Daar Âtman 'de Ene Werkelijkheid' is, kan het zich niet rechtstreeks op het stoffelijke gebied, 'het veld van Cosmische Begoocheling', openbaren. Daarom moet het iets, wat in dit veld als een substituut – een upâdhi – zal optreden, 'aantrekken'. Hoewel de straling van Âtman dit substituut doordringt, werkt deze tijdelijke schede of dit hulsel toch als een 'sluier' voor de openbaring van die straling.

Het ligt natuurlijk voor de hand dat de drie upâdhis van het Târaka stelsel niet bedoeld worden in het bovenstaande citaat, maar toch is in dit geval de hier voorgestelde vertaling 'sluiers van de geest' van toepassing. De upâdhi fungeert weer als middel om de straling op een lager gebied over te brengen.

Een voorbeeld uit het domein van de wetenschap, dat practisch wordt toegepast, zowel in het zakenleven als thuis – namelijk de electriciteitsvoorziening – zal helpen dit duidelijk te maken. De electriciteit wordt in de krachtcentrale door middel van dynamos opgewekt en de stroom, die op deze wijze verkregen is, wordt uitgestuurd langs hoogspanningsdraden. Wanneer dit hoge voltage rechtstreeks in de woonhuizen zou worden binnengevoerd, zou dit echter verschrikkelijke gevolgen hebben, want er zou kortsluiting veroorzaakt worden of de ingeschakelde huishoudmachine zou verbranden. De electriciteit met het hoge voltage wordt daarom met behulp van transformatoren neergetransformeerd, zodat de stroom veilig gebruikt kan worden in de huishouding. De electriciteit in de hoogspanningsleiding is dezelfde als die in de electrische bedrading van het woonhuis, maar in dit geval is de stroom neergetransformeerd.

Âtman wordt beschouwd als de Ene Werkelijkheid, omdat, hoewel het geclassificeerd wordt als het zevende en hoogste beginsel in de mens, het in werkelijkheid een universeel beginsel is en niet zo zeer een geïndividualiseerd beginsel. Hoewel het gelijk gesteld wordt met een vonk van Paramâtman, blijft het toch gedurende zijn gehele levenscyclus verbonden met deze Ene Werkelijkheid.

1. De Monadische Evolutie

Het is belangrijk, dat men de juiste betekenis van de term 'Monadische evolutie' goed begrijpt – de eerste van de drie plannen, die in het citaat genoemd worden. Het is daarom noodzakelijk de definitie van 'Monade' nog eens onder de loupe te nemen. De upâdhi van Âtman is Buddhi en deze twee worden samen de Monade, het Jîvâtman, genoemd. Maar zelfs de 'Monade' kan zich niet openbaren op het stoffelijk gebied, daar deze eenheid geen deel heeft aan eindige aspecten of hulsels. Niettegenstaande dat openbaart het laagste hulsel zich, door middel van de, door de verschillende gebieden van zijn op de juiste wijze 'neergetransformeerde' aspecten, op dit stoffelijk gebied onder het mom van het stoffelijk lichaam. Deze laagste schede valt onder de heerschappij van de wetten, die van kracht zijn in de stoffelijke wereld, zoals de wet van voortdurende verandering en het nooit ophoudende afwisselen van perioden van werkzaamheid en perioden van rust. De Monade wordt echter geregeerd door wetten die op haar eigen gebied van kracht zijn. Daarom, met betrekking tot de Monadische evolutie:

> '1. De Monadische heeft, zoals de naam reeds aanduidt, te maken met de groei en de ontwikkeling van de Monade naar nog hogere toestanden van werkzaamheid en gaat samen met de Verstandelijke'. [evolutie] (Fr. I 140; Terw. I 245).

Tijdens een leven op aarde is het Monadische deel van de menselijke constitutie verbonden met het Sthûla-śarîra (stoffelijk lichaam), daar het niet werkelijk *in* het lichaam geïncarneerd is, maar dit als een schede gebruikt. Zo is het stoffelijk lichaam het voertuig waardoor zij, die behoren tot het Mensenrijk, zich voor een poosje openbaren op de Aarde – want de Aarde is slechts één van de Woningen van het Leven. Eén mensenleven is een uiting van het aannemen van een hulsel op dit gebied. Tijdens de toestanden na de dood worden andere ervaringen vergaard. Men heeft het doel van de menselijke evolutie bereikt, wanneer men het Mensenrijk ontgroeid is. Dan zal de Monadische evolutie voortgezet worden op hogere sporten van de Levensladder.
In feite wordt de Monadische evolutie doorgemaakt door elk van de Tien Klassen waaruit de Levensladder bestaat. De monaden maken gebruik van de hulsels of scheden, die horen bij elke Klasse of elk Rijk, met het doel zich te openbaren op die sport van de Levensladder en op die bol, waarop zij hun evolutie doormaken. Het doel van iedere Klasse is van

zijn Rijk over te gaan naar de naasthoger gelegen sport – om daar weer gebruik te maken van bekleedselen, die bij die sport behoren. De Monadische evolutie wordt op prachtige wijze beschreven in śloka 5 van Stanza VII (van de Stanzas van Dzyan):

> 'De vonk hangt neer van de vlam aan de fijnste draad van Fohat. Zij reist door de Zeven Werelden van Mâyâ. Zij houdt stil in het eerste (Natuurrijk) en is een metaal en een steen; zij gaat over tot het tweede (Natuurrijk) en zie – een plant; de plant wentelt door zeven vormen en wordt een heilig dier; (de eerste schaduw van de stoffelijke mens).' (Fr. I 182; Terw. I 311).
>
> 'Wat is die 'Vonk', die 'van de vlam neerhangt?' Het is JÎVA, de MONADE in verbinding met MANAS of liever het aroma daarvan – datgene, wat van elke persoonlijkheid, indien deze waardig is, overblijft en aan de draad des levens van Âtma-Buddhi, de Vlam, neerhangt. Op welke wijze ook verklaard en in hoeveel beginselen men het menselijke wezen ook verdele, er kan gemakkelijk aangetoond worden, dat deze leer ondersteund wordt door alle oude godsdiensten, van de Vedische af tot de Egyptische, van de Zoroastrische tot de Joodse toe. In het geval van de laatstgenoemde leveren de Kabbalistische werken overvloedige bewijzen op voor deze bewering.' (Fr. I 182; Terw. I 312).
>
> 'De zinsnede 'door de zeven Werelden van Mâyâ' heeft hier betrekking op de zeven bollen van de planeetketen en de zeven ronden of de 49 tijdperken van werkdadig bestaan, die bij het begin van elk 'Groot Levenstijdperk' of Manvantara voor de 'Vonk' of Monade liggen. De 'draad van Fohat' is de levensdraad, waarvan boven gesproken werd.'
> 'Dit slaat op het grootste vraagstuk der wijsbegeerte – de stoffelijke en substantiële aard van het leven, welks onafhankelijke aard door de moderne wetenschap ontkend wordt, omdat die wetenschap niet in staat is die te begrijpen. Alleen zij, die aan Reïncarnatie en Karma geloven, beseffen flauw, dat het gehele geheim van het Leven gelegen is in de onafgebroken reeks openbaringen daarvan: hetzij in of buiten het stoffelijke lichaam. Want wanneer
>
> > 't leven, als een koepel van veelkleurig glas,
> > de witte glans der Eeuwigheid kleurt –
>
> is het toch zelf nog een deel van die Eeuwigheid, want alleen het leven kan het leven begrijpen.' (Fr. I 182; Terw. I 312).

Men wordt verzocht in het bijzonder aandacht te besteden aan de woorden 'dat het gehele geheim van het Leven gelegen is in de onafgebroken reeks openbaringen daarvan: hetzij in of buiten het stoffelijk lichaam', omdat de Monadische Evolutie *ononderbroken voortgaat*, 'hetzij in of buiten het stoffelijk lichaam'! Het Kabbalistische axioma is al eens eerder genoemd: dat het nu voorkomt in één van de Stanzas van Dzyan bewijst dat het een integrerend deel vormt van de Oude Wijsheid. In het nu volgende citaat wordt hier een verdere toelichting op gegeven en ook het

onderwerp Monadische Evolutie wordt er verder in behandeld. Men neme ook nota van de definitie, die verderop in deze passage gegeven wordt van Monade:

> 'De welbekende Kabbalistische spreuk luidt: 'Een steen wordt een plant; een plant een dier; het dier een mens; een mens een geest en de geest een god'. De 'vonk' belevendigt achtereenvolgens alle natuurrijken voordat zij in de goddelijke mens treedt en hem bezielt, tussen wie en zijn voorganger, de dierlijke mens, een wereld van verschil ligt. ... De Monade of Jîva ... wordt volgens de wet van Evolutie eerst neergeworpen in de laagste vorm van stof – het mineraal. Na een zevenvoudige kringloop te hebben volbracht, besloten binnen de steen (of binnen datgene, wat in de Vierde Ronde mineraal en steen zal worden), kruipt zij daaruit te voorschijn, als bijvoorbeeld een mosplantje. Van hier uit gaat zij, door alle vormen van plantaardige stof heen, over in zogenaamde dierlijke stof en heeft nu het punt bereikt, waarop zij om zo te zeggen de kiem is geworden van het dier, dat de stoffelijke mens zal worden. Dit alles is tot aan de Derde Ronde toe, wat de stof aangaat, vormloos en wat het bewustzijn aangaat, gevoelloos. Want de Monade of Jîva kan *op zichzelf* niet eens geest genoemd worden; zij is een straal, een adem van het ABSOLUTE of beter van de Absoluutheid; en de Absolute Homogeniteit, welke niet in betrekking staat tot de beperkte en betrekkelijke eindigheid, is op ons gebied onbewust. Derhalve heeft de Monade, behalve de bouwstof, benodigd voor haar toekomstige menselijke vorm, nog nodig: (a) een geestelijk model of prototype, waarnaar die bouwstof zich zal voegen en (b) een verstandelijk bewustzijn om haar evolutie en vooruitgang te leiden. De gelijkslachtige monade bezit die geen van beide en de gevoelloze, ofschoon levende stof bezit die evenmin.' (Fr. I 188-189; Terw. I 320-321).

Het zal duidelijk zijn, dat het niet het stoffelijk hulsel van de steen is, dat zich transformeert tot een plant, net zo min als de levende plant zich in een dier verandert, maar het is de Monade, die gebruik maakt van de hulsels, die behoren tot elk Rijk om in iedere Klasse evolutionaire ervaringen op te doen. Zo verschijnt de Monade eerst op het zichtbare gebied in het Mineralenrijk en ondergaat een zevenvoudige kringloop – die te vergelijken is met en gelijk is aan de tijdsduur, die de Zeven Rassen nodig hebben voor de Zeven Ronden in het Mensenrijk. Dan ontstijgt zij die Klasse, die zich bedient van harde omhulsels en kan dan scheden aantrekken, die wat buigzamer zijn, hoewel aan één plaats gebonden, zoals in het Plantenrijk. In de eerstvolgende Grote Cyclische Periode zal de monade in staat zijn gebruik te maken van de hulsels die behoren tot het Dierenrijk.

Voordat de Monade echter in de wereld van openbaring kan verschijnen, moet zij zeven kringlopen doormaken in elk van de ongeopenbaarde rijken, die genoemd worden Klasse I, Klasse II en Klasse III van de Elementale Rijken. Het doel van deze drie klassen, die (in stadium van evo-

lutie) beneden het Mineralenrijk liggen, is te komen tot openbaring in de stof en dan de opwaartse kringloop door te maken.
Wat de Monaden betreft, die nu de voertuigen van het Mensenrijk bewonen: zij die, na Zeven Grote Cycli (of Zeven Ronden) te hebben doorlopen, dit stadium ontgroeid zijn, zullen hun Monadische Evolutie kunnen voortzetten in de Rijken der Dhyâni-Chohans.

> 'Zij zijn alle onderworpen aan Karma en moeten dat in elke tijdkring uitwerken. Want zoals de leer onderwijst, er bestaan in het heelal, hetzij in ons stelsel of in andere, hetzij in de uiterlijke of innerlijke werelden, geen bevoorrechte wezens, gelijk de engelen van de Westerse en de Joodse godsdienst. Een Dhyân Chohan moet dat worden; hij kan niet als een volledig ontplooide engel geboren worden of plotseling op het gebieden des levens verschijnen. De Hemelse Hiërarchie van het huidig Manvantara zal zich in de volgende levenstijdkring naar hogere, meer verheven werelden verplaatst zien en zal plaats maken voor een nieuwe hiërarchie, samengesteld uit de uitverkorenen van onze mensheid. Het Zijn is een eindeloze tijdkring binnen de ene absolute eeuwigheid, waarin talloze eindige en beperkte innerlijke kringen bewegen. Goden, als zodanig geschapen, zouden door goden te zijn geen persoonlijke verdienstelijkheid aan de dag leggen. Een dergelijke soort van wezens, slechts volmaakt dank zij de speciale onbevlekte aard, die in hen woont, zou tegenover de lijdende en strijdende mensheid, en zelfs tegenover de lagere schepping, het symbool zijn van een eeuwige onrechtvaardigheid van volslagen Satanische aard, een immer voortdurende misdaad. Het is een afwijking van de regel en een onmogelijkheid in de Natuur.' (Fr. I 170; Terw. I 291).

Dit alles wordt hier wel met zeer veel nadruk naar voren gebracht, maar dat is dan ook wel nodig met het oog op de godsdienstige ideeën, die opgetrokken zijn rond engelen en goden! Geen afzonderlijke klasse, geen twee lijnen van evolutie! Er is nog een citaat waarin dit heel duidelijk gezegd wordt:

> 'De nuchtere waarheid is, zoals pas werd uiteengezet, dat elke zogenaamde 'Geest' een *ontlichaamd of een toekomstig mens is.* Zoals zij, van de hoogste Aartsengel (Dhyân Chohan) af tot aan de laatste bewuste Bouwer (de laagste klasse van Geestelijke Wezens) toe, allen *mensen* zijn, die aeonen lang geleden in andere Manvantaras op deze of andere bollen geleefd hebben, zo zijn de lagere, half- en niet-verstandelijke Elementalen alle *toekomstige* mensen. Het feit alleen – dat een Geest met verstandelijkheid is begaafd – is voor de Occultist een bewijs, dat een dergelijk Wezen een *mens* geweest moet zijn en zijn kennis en verstandelijkheid gedurende de menselijke tijdkring verworven moet hebben. Er is slechts één ondeelbare en absolute Alwetendheid en Verstandelijkheid in het Heelal en deze trilt in elk atoom en oneindig klein punt van de gehele eindige Kosmos, die geen grenzen heeft en die men RUIMTE noemt, wanneer men die beschouwt onafhankelijk van hetgeen er in bevat is.' (Fr. I 212; Terw. I 357).

Het is wellicht nuttig hier te wijzen op een in zeer duidelijke bewoordingen gestelde verklaring, die gemaakt werd over de 'Planeetgeesten', een woord dat hetzelfde betekent als Dhyâni-Chohans:

> 'Er zijn vele andere graden en orden, maar er is geen *aparte* en voor immer ingestelde orde van Planeetgeesten.' *(Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, 49).*

Het is belangrijk een duidelijk onderscheid te maken tussen de evolutie van de *vorm* en de evolutie van de *Vonk*, die gebruik maakt van de vorm. Daarom is dit onderwerp hier zo uitvoerig besproken. De evolutie van de *Vonk* of Monade – het technische woord hiervoor is Jîva of Jîvâtman – is het eerste plan, dat de Monadische Evolutie genoemd wordt. In tegenstelling daarmee wordt de evolutie van de *vorm* – het technische woord is rûpa, dikwijls vertaald met lichaam – de Stoffelijke Evolutie genoemd.

2. *De Evolutie van het Verstand*

Wanneer we nu aan het tweede plan beginnen, krijgen we een andere fase van de evolutie van de mens onder ogen: het belangrijkste aspect van de menselijke ontwikkeling. Dit wordt genoemd de evolutie van het verstand – het technische woord is Manas, het Verstandsbeginsel – en wordt als volgt gedefinieerd:

> '2. De Verstandelijke, vertegenwoordigd door de Mânasa-Dhyânis (de Zonne-Devas, de Agnishvâtta Pitris), die de mens 'met verstand en bewustzijn begiftigden'.' (Fr. I 141; Terw. I 245).

Met 'verstandelijke' wordt bedoeld het functioneren van het Verstandsbeginsel, Manas, het ontwaken daarvan en de daarop volgende versnelling van de menselijke evolutie, zonder welke de mens gedurende ontelbare eeuwen als een slaapwandelaar zou zijn voortgesukkeld. Door deze factor kan de mens zijn eigen evolutionele vooruitgang versnellen of vertragen. De keus ligt geheel bij de mens, hoewel hij de Kringloop van Noodzakelijkheid moet blijven volgen.
Men neme nota van het feit dat er gezegd wordt, dat in dit tweede plan van de evolutie van de Mens Wezens hem 'met verstand en bewustzijn begiftigen'. Aangezien deze woorden tussen aanhalingstekens staan, is dit natuurlijk slechts beeldspraak. Het is eigenlijk geen begiftigen in de gewone zin van het woord, dat wil zeggen de handeling van iets geven of de mens iets verschaffen wat hij niet bezat. Dit moet men goed begrijpen. Want het is heel duidelijk dat (een soort) verstand aanwezig is in het Dierenrijk, hoewel dat verstand meer te maken heeft met instinct dan met verstandelijkheid en het verraadt geen spoor van zelfbewustzijn. Technisch gesproken betekent dit dat, hoewel Manas – het Verstandsbeginsel – aanwezig is in het Dierenrijk, het latent of sluimerend, dat wil zeggen niet werkzaam blijft. Zo was ook in de eerste twee Rassen van de mens-

heid Manas wel aanwezig, maar niet werkzaam, vandaar dat de eerste twee Rassen technisch Amânasa (de Verstandeloze Rassen) genoemd worden.
Dit tweede evolutieplan, betreffende de mentale verlichting van het mensdom, is het draaipunt van de gehele mensheidsontwikkeling op deze aarde. Zonder twijfel is het de belangrijkste factor in de mensheidsontwikkeling op deze bol. Zonder deze sleutel kunnen wetenschappelijke theorieën het probleem van de verschijning en ontwikkeling van de mens op aarde niet verklaren.

De Zonnepitris

Men zal zich herinneren dat de eerste stoot tot de evolutie van de mens op deze bol in deze Vierde Ronde het resultaat was van de hulp, die verleend werd door de Maanpitris (zoals reeds werd uitgelegd). Ondanks de hulp van de Maanvaderen verliep de menselijke evolutie in het Eerste en Tweede Wortelras maar heel langzaam. In feite ging deze op dezelfde wijze als in de Lagere Rijken op de hiërarchieke Levensladder, daar deze hun evolutiecyclus doormaken door een 'natuurlijke aandrang'. Er ontbrak iets. Zoals het in een Stanza zo aanschouwelijk wordt voorgesteld:

'De mens bleef een ledig zinnenloos Bhûta.' (Stanza IV, sloka 17).

Deze toestand van bestaan als een zinnenloos bhûta – wat fantoom betekent – die voortkwam uit het niet functioneren van het Manasbeginsel, zou cycli lang voortgeduurd hebben als er niet was ingegrepen door verheven wezens op de Hiërarchieke Levensladder, die nog hoger ontwikkeld waren dan de Maangoden. Doordat zij zelf het vermogen van het Verstand in voorgaande Manvantaras hadden ontwikkeld en daarbij ook de bekwaamheid dit *volledig* bewust te gebruiken, konden zij het sluimerende vermogen van Manas in het Derde Ras opwekken, zodat de mens op zijn beurt verstandelijk kon gaan functioneren. Deze verheven Wezens worden daarom genoemd de Heren van de Vlam of de Zonen van het Verstand – Mânasaputras – of ook wel Zonnegoden. Zij worden in *De Geheime Leer* met zoveel verschillende namen genoemd, dat een lijstje daarvan wel van pas zal komen:

Zonnevaderen
Zonnevoorouders
Zonne-engelen
Zonnedevas
Zonnepitris

Mânasaputras
Mânasa
Mânasas
Mânasvin
Mânasa Dhyânis

Zonen des Vuurs
Zonen van Wijsheid
Heren van Wijsheid
Heren van de Vlam

Agnishvâttas
Agnishvâta Pitris
3 Hogere Klassen van Pitris
Niet-lichamelijke Pitris
Vairâjas

Dhyânis	Kumâras
Geestelijke Dhyânis	Heilige Zonen
Vuur Dhyânis	Heilige Yogîs
Zonen van Mahat	Heilige Asceten
Zonen van Manas	Heilige Maagdgeborenen
Verstandgeboren Zonen	Maagdelijke Asceten
Zonen van het Verstand	
Goden van Wil	Lhas (het gelijkwaardige tibetaanse woord) Zonne-Lhas

Men zal nu zeker de vraag stellen: waarom zijn er zoveel namen in gebruik voor deze Klasse van Wezens? We kunnen hier hetzelfde antwoord geven, dat gegeven werd toen deze vraag gesteld werd met betrekking tot de Maanpitris. Iedere naam heeft een zekere gradatie van betekenis, die de nadruk legt op een speciaal aanzicht van de leer. Dit is in het bijzonder het geval met de Sanskrit woorden, die als volgt in drie categorieën verdeeld kunnen worden: (1) het Manas aspect; (2) het Angishvâtta aspect; (3) het Kumâra aspect. Ter verduidelijking het volgende (zonder in details te treden):

(1) Het Manas aspect onderstreept het aanzicht van het ontwaken van het Verstandsbeginsel en wijst tegelijkertijd op het feit dat de Mânasaputras (de 'Zonen van het Verstand') inwezenlijk te maken hebben met het Manas beginsel: daarom zijn zij naar waarheid Heren van de Vlam.

(2) Het Angishvâtta aspect onderstreept het aanzicht van evolutie, speciaal verwijzend naar de succesvolle afronding van de ontwikkeling van Manas, daarom zijn zij volledig ontwikkelde Pitris – Zonnepitris.

(3) Het Kumâra aspect symboliseert het aanzicht van verlichting door rechtstreekse hulp, doordat de Heilige Jongelingen (de letterlijke vertaling van het woord Kumâra) werkelijk incarneerden in een gedeelte van het mensdom. De Kumâras

> 'mogen inderdaad een 'bijzondere' of buitengewone *schepping* betekenen, daar zij het zijn die, door zich in de zinnen-loze menselijke schillen der twee eerste Wortelrassen en een groot gedeelte van het Derde Wortelras te incarneren – om zo te zeggen een *nieuw ras*, dat van denkende, zelfbewuste en *goddelijke* mensen, scheppen.' (Fr. I 364; Terw. I 586).

In de hierboven genoemde drie categorieën is geen melding gemaakt van de exoterische verhalen over deze Zonnepitris, omdat ons dat te ver zou voeren van ons studie-onderwerp. Daarom wordt het alleen het esoterisch aspect besproken. Dit is tenslotte zo'n veelzijdig onderwerp, dat men een boekdeel nodig zou hebben om het in al zijn factetten te behandelen.
In het citaat, waarin een schets gegeven werd van het tweede plan van de menselijke evolutie, werden drie Sanskrit termen gebruikt om deze grote Klasse van Wezens aan te duiden. Deze woorden zullen uitvoerig

verklaard worden, aangezien deze verklaring bij zal dragen tot een duidelijker uiteenzetting over dit onderwerp. De eerste, Mânasa Dhyânis, heeft speciaal betrekking op het Verstandsbeginsel, want het Sanskrit woord Mânasa is de bijvoegelijke vorm van het woord Manas, dat is afgeleid van de werkwoordswortel *man*, denken; zo kan zelfs het Nederlandse woord 'mens' vertaald worden als het wezen dat denkt, de denker. Technisch is Manas, het vijfde beginsel in de zevenvoudige samenstelling van de mens, de upâdhi ('sluier van de geest') van Buddhi. Deze conjunctie, deze eenheid van Manas en Buddhi maakt het mogelijk dat de Monade groeit en zich ontwikkelt, zoals vermeld in de eerste van de drie evolutieplannen. *Dhyânis:* dit woord is de verkorte vorm van het ons bekende woord Dhyâni-Chohans en heeft betrekking op het grote Rijk dat in ontwikkeling boven het Mensenrijk ligt. Zoals H.P.B. zegt, zij zijn 'de goddelijke, denkende Wezens, die belast zijn met de supervisie over de Kosmos' (Theos. glossary, onder 'Dhyâni-Chohans'). Mânasa-Dhyânis kan vertaald worden met 'de mediterende Verstandswezens'.
Het tweede samengestelde woord, Zonnedevas, zal wel duidelijk zijn, daar het eerste deel hiervan bestaat uit het Nederlandse bijvoegelijk naamwoord, dat iets aanduidt dat met de Zon te maken heeft, waarmee de nadruk gelegd wordt op het goddelijk aspect van deze Klasse van Wezens. Het tweede woord, *Devas*, wordt meestal vertaald met 'goden', maar het is afgeleid van de werkwoordswortel *div*, hetgeen stralen betekent; dus de 'stralenden', de 'luisterrijken'. Dit woord kan ook heel goed vertaald worden met 'hemelse wezens'. *Deva* wordt echter met weinig nauwkeurigheid gebruikt, dikwijls slaat het zelfs op wezens in het Elementalenrijk, die men tot de 'hemelse wezens' kan rekenen, daar ook zij (net als de mens) afkomstig zijn uit hemelse rijken, alhoewel zij op dit ogenblik nog onontwikkeld zijn. In de kern van zijn wezen is de mens een 'stralende', een *deva*, en eens zal hij dat in waarheid zijn – wanneer de Saptaparna (de zevenvoudige mens) volledig ontplooid is; nu is hij slechts gedeeltelijk ontwikkeld. Het samengestelde woord Zonnedevas legt de nadruk op de 'geestzijde', doordat het wijst op de Zon en meer in het bijzonder op het geestelijk-verstandelijk aspect van de evolutie, in tegenstelling tot de Maanpitris, die afkomstig zijn van de Maan en die de vormzijde van de evolutie vertegenwoordigen.
De derde samengestelde Santkrit term, Agnishvâtta Pitris, wijst op weer een ander aspect van de leer. Agnishvâtta is op zich al een samengesteld woord, gevormd uit *agni*, vuur of innerlijke essentie, wat in figuurlijke zin op het verstand slaat, vandaar 'het vuur van het verstand'; *svâtta*, het verleden deelwoord van de werkwoordswortel *svad*, hetgeen betekent proeven of zoet maken. Dit woord kan men op twee manieren uitleggen: (1) als zijnde van toepassing op die Wezens, die het vuur van het verstand geproefd hebben en die daardoor gestimuleerd werden hun evolutiecyclus te volbrengen en af te ronden en zo tot een hogere Klasse over te gaan; (2) die Wezens die verzacht zijn door het vuur van het lijden en

de ervaring die men moet doormaken wanneer men de Kringloop van Bestaan of de Kringloop van Noodzakelijkheid ondergaat, en die tot die hogere orde zijn overgegaan. Pitris is het Sanskrit woord voor vaderen of voorouders, en heeft speciaal betrekking op die grote Klasse van Wezens, die in de menselijke evolutie helpen door het sluimerende 'vuur van het verstand' op te wekken en zo 'de mens te begiftigen met verstand en bewustzijn'. Dit onderwerp is te veelzijdig om het hier in zijn geheel te behandelen. Eén citaat kan hier echter wel gegeven worden om deze leer toe te lichten; het is het vervolg van śloka 5 van Stanza VII:

> 'Uit de verenigde eigenschappen van deze wordt Manu (mens), de denker, gevormd.
> Wie vormt hem? De zeven levens en het éne leven.
> Wie voltooit hem? De vijfvoudige Lha.' (Fr. I 182; Terw. I 310).

'Het Ene Leven' en 'De Levens'

De volgende uitleg wordt gegeven in de vorm van vragen en antwoorden:

> 'Wie vormt Manu (de mens) en wie vormt zijn lichaam? Het *Leven* en de LEVENS. Sin [het Chaldese woord voor de maan] en de MAAN.' Hier betekent Manu de geestelijke, hemelse mens, het werkelijke en niet-sterfelijke Ego in ons, dat de onmiddellijke uitstraling is van het 'Ene Leven', of de Absolute Godheid. Betreffende onze uiterlijke stoffelijke lichamen, het huis van de tabernakel der Ziel, onderwijst de Leer een ongewone les; zó ongewoon, dat, tenzij die grondig verklaard en even grondig begrepen wordt, alleen de exacte Wetenschap der toekomst bestemd is die theorie volledig te bewijzen.' (Fr. I 190; Terw. I 323).

De 'ongewone les', die de Leer onderwijst, wordt inderdaad gegeven en daarin ligt een sleutel tot de oorsprong van het Leven – het geheim van het Zijn zelf – en het verklaart ook wat bedoeld wordt met het 'Ene Leven'. De kern van deze 'les' zal hier aan de lezer worden voorgelegd in de vorm van een reeks uittreksels, daar de complete verhandeling te lang en te wijdlopig is om hier in zijn geheel te worden opgenomen. Het eerste uittreksel is genomen uit een Toelichting op de Stanzas van Dzyan. Het tweede citaat gaat over de oorsprong van het leven op Aarde in de *Eerste* Ronde; daarop volgen twee uittreksels uit het Boek van Dzyan. Het laatste citaat, dat als opschrift 'Occulte Scheikunde' draagt, is een van de belangrijkste passages in *De Geheime Leer*. Hoewel het wat lang is mag het in een werk als dit niet ontbreken. De citaten volgen elkaar zonder onderbreking op, zodat men zich een beeld kan vormen van het logisch verband van deze ideeën.

> "Voor de profanen zijn', zo leert een commentaar, 'de werelden opgebouwd uit de bekende Elementen. Voor het begrip van een Arhat zijn die Elementen zelve in hun samenvatting een goddelijk Leven; elk afzonderlijk beschouwd zijn zij op het gebied der openbaringen

de talloze en ontelbare millioenen van levens. Slechts het Vuur is EEN op het gebied der Ene Werkelijkheid: op dat van het geopenbaarde en daarom begoochelende zijn, zijn de deeltjes ervan vurige levens, die leven en bestaan ten koste van elk ander leven, dat zij verteren. Daarom worden zij de 'VERSLINDERS' genoemd. ... Alle zichtbare dingen in dit Heelal zijn door zulke LEVENS opgebouwd, van de bewuste en goddelijke oorspronkelijke mens af tot aan de onbewuste krachten, welke de stof samenstellen toe. ... Uit het ENE LEVEN, vormloos en ongeschapen, komt het Heelal van levens tevoorschijn." (Fr. I 190-191; Terw. I 324).

'Zonder uitvoerig stil te staan bij de beschrijving, welke van de *hogere* LEVENS gegeven wordt, moeten wij thans onze aandacht enkel op de aardse wezens en op de aarde zelve richten. Er wordt ons gezegd, dat deze laatste voor de eerste Ronde door de 'Verslinders' opgebouwd is, die de kiemen van andere levens in de Elementen oplossen en versplitsen; vrijwel op dezelfde wijze moeten wij veronderstellen, zoals bij de tegenwoordige gesteldheid der aarde, de aeroben doen, die, terwijl zij de scheikundige bouw van een organisme ondermijnen en losmaken, dierlijke stof omzetten en stoffen voortbrengen, die anders zijn samengesteld. Op deze wijze schuift het Occultisme het zogenaamde Azoïsche tijdperk der Wetenschap op zij, want het toont aan, dat er op de Aarde te allen tijde leven is geweest. Waar een atoom van stof is, een deeltje of een molecule, zelfs in de meest gasvormige toestand, daar is er ook leven in, hoe sluimerend en onbewust dat ook zij. 'Alles wat de Laya staat verlaat, wordt werkzaam leven; het wordt getrokken in de maalstroom van BEWEGING (het alchemistische oplossingsmiddel van het Leven); Geest en Stof zijn de twee Toestanden van het ENE, dat noch Geest noch Stof is, daar beide het sluimerende absolute leven zijn.' (Boek van Dzyan, Toel. III, par. 18) ...
'Geest is de eerste differentiatie van (en in) RUIMTE, en Stof de eerste differentiatie van Geest. Datgene wat noch Geest noch stof is – dat is HET – de Oorzaakloze OORZAAK van Geest en Stof, welke de Oorzaak van de Kosmos zijn. En DAT noemen wij het ENE LEVEN of de Binnen-Cosmische Adem.'
'Wij herhalen – *het gelijke moet het gelijke voortbrengen.* Absoluut Leven kan geen anorganisch atoom voortbrengen, hetzij enkelvoudig of samengesteld en zelfs in *laya* is er leven, evenals een mens in diepe kataleptische toestand – naar alle schijn een lijk – toch nog een levend wezen is.
... wanneer de 'Verslinders', zeggen wij, de 'vuuratomen' door een bijzonder verloop van deling versplitst hebben, worden deze laatste levenskiemen, welke zich overeenkomstig de wetten van cohesie en affiniteit samenvoegen. Daarna brengen de levenskiemen levens voort van een ander soort, die aan de bouw van onze Bollen arbeiden.
Derhalve had de bol in de eerste Ronde, nadat hij door de oorspronkelijke vuurlevens gebouwd was, dat wil zeggen bolvormig was gemaakt, geen vastheid, geen eigenschappen, behalve een koude glans, geen vorm, geen kleur. ...
'Het is door middel van en uit de uitstralingen der zeven lichamen

van de zeven orden van Dhyânis, dat de zeven afzonderlijke hoeveelheden (Elementen) geboren worden, welker beweging en harmonische Vereniging het geopenbaarde Heelal van Stof voortbrengen.' (Toelichting).' (Fr. I 197-198; Terw. I 335-336).

'Zodoende bevat het denkbeeld, dat de menselijke tabernakel, evenals de rotsachtige korst van onze Aarde, opgebouwd is uit talloze *levens*, niets wat de ware mysticus tegen de borst stuit. Evenmin kan de Wetenschap zich kanten tegen de occulte lering, want zij kan die niet verwerpen, omdat het microscoop er nooit in zal slagen ten slotte het levende oer-atoom of het leven te ontdekken.
De wetenschap leert ons, dat zowel de levende als de dode organismen van mensen en dieren wemelen van honderderlei verschillende soorten van bacteriën, dat wij bij elke ademhaling van buitenaf bedreigd worden met de inval van microben en van binnen door leucomaïnen, aeroben, an-aeroben en al wat niet meer. Maar de Wetenschap is totnogtoe nooit zover gegaan, dat zij met de occulte leer beweert, dat onze lichamen, zowel als die van dieren, planten en stenen zelf geheel uit zulke wezens opgebouwd zijn, welke behalve de grotere soorten, niet met het microscoop ontdekt kunnen worden. Voor zover het zuiver dierlijke en stoffelijke deel van de mens betreft, is de Wetenschap op weg naar ontdekkingen, welke deze theorie tot op grote hoogte zullen bevestigen. Scheikunde en natuurkunde zijn de twee grote magiërs van de toekomst, die voorbestemd zijn de ogen der mensheid voor grote physische waarheden te openen. Met iedere dag wordt de identiteit van het dier en de stoffelijke mens, van plant en mens en zelfs van het reptiel en zijn nest, de rots en de mens – duidelijker en duidelijker aangetoond. Nadat bevonden is, dat de physische en scheikundige bestanddelen van alle wezens identiek zijn, kan de scheikunde terecht zeggen, dat er geen verschil is tussen de stof, welke de os en die welke de mens vormt. Maar de Occulte leer is veel uitvoeriger. Zij zegt: Niet slechts de scheikundige bestanddelen zijn dezelfde, maar dezelfde oneindig kleine *onzichtbare levens* stellen de atomen samen van de lichamen van de berg en het madeliefje, van de mens en de mier, van de olifant en de boom, die hem tegen de zon beschut. Elk deeltje – hetzij men dat organisch of anorganisch noemt – *is een leven.* Elk atoom en molecule in het Heelal *geven* aan zulke vormen zowel *leven* als *dood,* aangezien het door samenvoeging heelallen en de vergankelijke voertuigen bouwt, gereed om de verhuizende ziel op te nemen, en eeuwig de *vormen* verwoest en verandert en deze zielen uit haar tijdelijke woningen verdrijft. Het schept en doodt; het is zelf-voortbrengend en zelf-verwoestend; het roept in aanzijn en vernietigt wederom, die geheimenis der geheimenissen – het *levende lichaam* van mens, dier, of plant, gedurende iedere seconde in tijd en ruimte; en het baart gelijkelijk leven en dood, schoonheid en lelijkheid, goed en kwaad, en zelfs de aangename en onaangename, de weldadige en de boosaardige gevoelens. Het is dat geheimzinnige LEVEN, collectief voorgesteld door talloze myriaden levens, dat op eigen sporadische wijze de totnogtoe onbegrijpelijke wet van Atavisme volgt, dat zowel familiegelijkenissen

nabootst als die, welke het gestempeld vindt in de aura der voortbrengers van elk toekomstig menselijk wezen; kortom een geheimenis. . . .' (Fr. I 199; Terw. I 338-339).

'Men zou kunnen menen, dat die 'vurige levens' hetzelfde zijn als de microben van de wetenschap. Dit is onjuist. De 'vurige levens' zijn de zevende en de hoogste onderafdeling van het stoffelijk gebied en komen in het individu overeen met het Ene Leven van het Heelal, hoewel alleen op dat gebied. De microben der wetenschap zijn de eerste en laagste onderafdeling op het tweede gebied – dat van stoffelijk *prâna* (of leven). Het stoffelijk lichaam van de mens ondergaat om de zeven jaar een volledige verandering van bouw en de vurige levens, beurtelings als 'verwoesters' en als 'bouwers' optredend, bewerken de verwoesting en het onderhoud ervan. Zij zijn 'bouwers' door zichzelf in de vorm van levenskracht op te offeren ten einde de verwoestende invloed der microben te beteugelen en, door de microben van het nodige te voorzien, dwingen zij hen onder die beperking het stoffelijke lichaam en de cellen daarvan op te bouwen. Ook zijn zij de 'verwoesters' wanneer die beperking wordt opgeheven en de microben, die dan geen opbouwende levenskracht meer ontvangen, als verwoestende *krachten* vrij spel krijgen. Aldus zijn de vurige levens in 's mensen eerste levenshelft (de eerste *vijf* tijdperken, ieder van zeven jaren) indirect bezig het stoffelijk lichaam van de mens op te bouwen; het leven is op de klimmende trap en de kracht wordt gebruikt om te bouwen en te vermeerderen. Aan het einde van deze tijdkring begint de tijd van teruggang, en daar de arbeid der 'vurige levens' hun kracht uitput, begint ook het werk van verwoesting en vermindering.
Hierin kan men een analogie vinden tussen cosmische gebeurtenissen bij het nederdalen van de geest in de stof gedurende de eerste helft van een manvantara (zowel planetair als menselijk) en de opstijging van de geest ten koste van de stof in de tweede helft daarvan.' (Fr. I 200; Terw. I 340-341).

Tot zover deze 'ongewone les' over de oorsprong van het menselijk lichaam en over de andere Natuurrijken en het geheim van het Ene Leven, waarvan in de śloka sprake is en het antwoord op de vraag, die over de mens gesteld werd: 'Wie vormt hem?' Het antwoord daarop luidde: 'De zeven levens en het Ene Leven'.

3. De Stoffelijke Evolutie

Een nadere uitleg over 'de zeven levens' brengt een aspect van het onderhavige onderwerp naar voren, dat te maken heeft met het derde evolutieplan. Dit wordt als volgt omschreven:

'3. De Stoffelijke, vertegenwoordigd door de Chhâyâs van de Maanpitris, waaromheen de Natuur het huidige stoffelijke lichaam heeft verdicht. Dit lichaam dient als voertuig voor de 'groei' (om een woord te gebruiken, dat niet geheel juist is) en voor de veranderingen

door middel van Manas en – als gevolg van de opzameling van ondervindingen – van het eindige in het ONEINDIGE, van het vergankelijke in het Eeuwige en Absolute.' (Fr. I 141; Terw. I 245-246).

Over dit aanzicht van de leer is al genoeg gezegd in de verhandeling over de Maanpitris en hun werkzaamheden. Laat het voldoende zijn hier te vermelden dat Châyâs een Sanskrit woord is, dat 'Schaduwen' betekent en dat het van toepassing is op de Linga-śarîras, die door de Maanpitris werden uitgestoten, waardoor het Eerste menselijke Ras gevormd werd. De 'zeven Levens' kunnen op twee manieren geïnterpreteerd worden: (1) 'de gelijktijdige evolutie van zeven mensengroepen op zeven verschillende delen van onze bol' (besproken onder de eerste categorie van de eerste groep van stellingen over de Evolutie van de Mens); (2) de Zevende Klasse van wezens die in feite het menselijk lichaam – technisch het Sthûla-śarîra – verdichten rond het door de Maanpitris uitgestoten Linga-śarîra. Deze Zevende Klasse wordt in het nu volgende citaat genoemd als de aardse geesten of elementalen – behorende tot het Elementalenrijk:

> 'De groep van de hiërarchie, die aangewezen is om mensen te 'scheppen' [een voetnoot zegt hier: 'Scheppen is een verkeerd woord om te gebruiken'], is een bijzondere groep dus; toch evolueerde zij in deze tijdkring de nevelachtige mens, zoals een hogere en nog geestelijker groep hem in de Derde Ronde evolueerde. Maar aangezien het de Zesde is – op de afdalende trap van Geestelijkheid – de laatste en zevende zijn de aardse Geesten (elementalen), die geleidelijk zijn stoffelijk lichaam vormen, bouwen en verdichten – evolueert deze Zesde groep slechts een nevelachtige vorm van de toekomstige mens, een vaag, nauwelijks zichtbare, doorschijnende kopie van haarzelf.' (Fr. I 178-179; Terw. I 305-306).

Op de tweede vraag in śloka 5 'Wie voltooit hem?' komt het antwoord 'De vijfvoudige Lha'. Een kort, rechtstreeks antwoord, maar er ligt een geheimenis in besloten. Lha is het Tibetaanse woord, dat dezelfde betekenis heeft als het woord Dhyânis en het heeft dus betrekking op de Zonnepitris. Waarom vijfvoudig? Misschien mogen we hier een suggestie doen: Omdat de Zonne-Lhas het *vijfde* beginsel van de mens bevelendigen. In een ander citaat wordt het volgende gezegd:

> 'Het wordt de taak van de vijfde Hiërarchie – de geheimzinnige wezens, die over het sterrebeeld de Steenbok heersen, Makara, of 'Krokodil' in India en Egypte – om de lege en etherische dierlijke vorm te bezielen en er de Redelijke Mens van te maken. Dit is één van die onderwerpen, waaromtrent slechts zeer weinig aan het grote publiek gezegd mag worden. Het is werkelijk een GEHEIMENIS . . .' (Fr. I 179; Terw. I 306).

De passage over de drie evolutieplannen besluit met een korte samenvatting, waarin wordt aangetoond hoe nauw het Mensenrijk verbonden

is met de Hogere Rijken op de Levensladder. En om dit nog eens te onderstrepen laten we hierop enige regels volgen, waarin het beschermheerschap, dat een van de functies van de Hogere Wezens in de Hiërarchie is, nog eens belicht wordt:

> 'Elk van deze drie stelsels heeft zijn eigen wetten en wordt bestierd en geleid door verschillende groepen der hoogste Dhyânis of 'Logoi'. Elk is in de samenstelling van de mens, de Microcosmos van de grote Macrocosmos vertegenwoordigd en het is de vereniging in hem van deze drie stromingen, die hem maakt tot het samengestelde wezen, dat hij thans is.' (Fr. I 141; Terw. I 306).
>
> 'Wederom moet worden verklaard en in herinnering gebracht, dat evenals het werk van elke Ronde, naar gezegd wordt, toegedeeld wordt aan een bepaalde groep van zogenaamde 'Scheppers' of Bouwmeesters', dit ook met elke bol het geval is, dat wil zeggen het geschiedt onder toezicht en leiding van speciale 'Bouwers' en 'Wachters' – de verschillende Dhyân-Chohans.'*). (Fr. I 178; Terw. I 305).

Laten we hier een ogenblik stilhouden en ons de sleutellering tot de Leer van Voortdurende Verandering nog eens voor de geest halen. Er is een basismotief, dat we terugvinden in alle fasen van de evolutie van de mens – zoals trouwens in de evolutie van alle vormen, hetzij mineraal, plantaardig of dierlijk. Dit maakt dat er veranderingen optreden in de vorm en het brengt de ontwikkeling van geestelijke vermogens teweeg in het mensenrijk. Deze veranderingen zijn niet te wijten aan het feit dat er een strijd om het bestaan gevoerd wordt. Veranderingen doen zich voor, omdat het een grondwet in het heelal is, dat alles aan voortdurende verandering onderhevig is: *Beweging is eeuwig en onophoudelijk.***)

*) De volgende passage uit de *Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett* komt hier goed van pas. Hierin wordt gezegd dat iedere klasse, elk Rijk zijn eigen Wachter heeft – de nu aangehaalde woorden hebben speciaal betrekking op het Planten- en Dierenrijk:

> 'En waarom zouden zij niet, deze embryonale en kinderlijke entiteiten. Net als wij zijn zij verwekt uit het ene element. Zoals wij onze Dhyân Chohans hebben, zo hebben zij in hun respectievelijke rijken elementale wachters en er wordt voor hen in hun totaliteit net zo goed gezorgd als voor de mensheid in haar geheel. Het ene element vult en *is* niet alleen de ruimte, maar het doordringt ieder atoom van de cosmische materie.' (blz. 105).

Het 'ene element' is Âkâsa, altijd werkzaam, altijd in voortdurende beweging:

> 'wij erkennen slechts *één* element in de Natuur (hetzij geestelijk of stoffelijk), waarbuiten geen Natuur kan bestaan, daar het de Natuur zelf is en als het Âkâsa ons zonnestelsel doordringt, en daar ieder atoom er deel van uitmaakt, doordringt het de gehele *ruimte* en is het in feite de ruimte, die als in de diepe slaap gedompeld pulseert gedurende de pralayas en het universele Proteus, de immer werkzame Natuur gedurende de Manvantaras." (blz. 70).

**) Zie ook *Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett*: 'Beweging is eeuwig omdat de geest eeuwig is.'

Overeenkomstig deze wet ondergaat de Aarde veranderingen. En met haar zijn ook de Elementen, die wij geneigd zijn als onveranderlijk te beschouwen, aan verandering onderhevig. Met Elementen wordt bedoeld de Element-Principes, namelijk Vuur, Lucht, Water, Aarde. De Sanskrit namen hiervoor zijn: Tejas-tattva, Vuur; Vâyu-tattva, Lucht; Apas-tattva, Water; Prithivî-tattva, Aarde. De Occulte Wijsbegeerte noemt nog drie Element-Principes: Âkâśa-tattva, het Aether Principe; Anupâdaka-tattva, het Ouderloze of Geestelijke Principe; Âdi-tattva, het Oorspronkelijke Principe*). In elke Ronde wordt één Element-Principe ontwikkeld.

> 'De Elementen, hetzij die enkelvoudig of samengesteld zijn, konden na het begin van de evolutie van onze keten niet dezelfde blijven. In het Heelal schrijdt alles in de Grote Kringloop gestadig voorwaarts, terwijl het onophoudelijk op en neer gaat in de kleinere kringen. Gedurende het Manvantara staat de natuur nooit stil, daar zij steeds *wordt* en niet slechts *is;* het minerale, het plantaardige en het menselijke leven brengen voortdurend hun organismen in overeenstemming met de alsdan heersende Elementen; derhalve waren *die* Elementen daar toen geschikt voor, zoals zij dat thans voor het leven van de tegenwoordige mensheid zijn. Eerst in de volgende of vijfde Ronde zal het vijfde element, *Ether* – het grove lichaam van Âkâśa, wanneer het zelfs die naam mag dragen – door voor alle mensen een even gewoon Natuurfeit te worden, als de lucht thans voor ons is, ophouden, zoals op het ogenblik, hypothetisch en een 'agens' voor zovele dingen te zijn. En eerst gedurende die Ronde zullen die hogere zintuigen, welker groei en ontwikkeling door Âkâśa bevorderd worden, zich volledig kunnen ontplooien.' (Fr. I 196-197; Terw. I 334).

Er staan de mens inderdaad nog vele veranderingen te wachten, zowel waar het zijn stoffelijke lichaam en vorm betreft, als de groei van zijn vermogens en van zijn geestelijke aard.

Oerbeelden – 'Oorspronkelijke Vormen' en 'Ideële Vormen'

Er is nòg een aspect van de evolutie van de mens, dat bestudeerd moet worden. Het betreft de vorm van het menselijk lichaam. Dit kan samengevat worden in de vraag: Waarom heeft het menselijk lichaam de vorm en de kenmerken die het heeft? Waarom niet een andere vorm? Hoewel

*) Dit onderwerp wordt nader toegelicht in hoofdstuk VI in de paragraaf 'De Zeven Element-Principes' en voorts in hoofdstuk IX, paragraaf 3, getiteld 'De Verhouding van Ronden en Bollen'. Het Sanskrit woord Anupâdaka wordt op verschillende manieren gespeld. H.P.B. geeft zelf drie manieren aan: 'Anupâdaka, Anupapâdaka, ook Aupapâduka: 'ouderloos', 'zelf-bestaand', geboren zonder ouders of voorouders . . .' (Theosophical Glossary, onder 'Anupadaka'. De orthografie van dit samengestelde woord is als volgt: *an,* het ontkennend partikel, *niet; upa,* een voorzetsel, dat 'volgens' betekent; *pâdaka,* afgeleid van de causale vorm van de werkwoordswortel *pad,* vallen, omlaag gaan. Dus, 'niet omlaag gaand volgens de wijze (waarop anderen dat doen – met het oog op de afkomst)', daarom meestal vertaald met 'ouderloos'.

dit een gekke vraag zal lijken, die niet te beantwoorden is, geeft de occulte wijsbegeerte er toch een antwoord op. Dit antwoord gaat op voor de vormen van mensen, planten of dieren; of het nu gaat om een 'oorspronkelijke' vorm of om een vorm die het product is van een voortschrijdende evolutie:

> 'Het Occultisme leert, dat geen vorm aan iets kan worden gegeven, noch door de natuur, noch door de mens, waarvan het ideële type niet reeds op het subjectieve gebied bestaat. Meer dan dit: dat het niet mogelijk is, dat zulk een vorm of gestalte in het bewustzijn van de mens of in zijn verbeelding opkomt, als hij niet als een oerbeeld of tenminste als een benadering ervan bestaat.' (Fr. I 216; Terw. I 363).

> 'Alles wat *is, geweest is* en *zijn zal* is eeuwig, zelfs de talloze vormen, welke slechts eindig en vergankelijk zijn in hun objectieve, maar niet in hun *ideële* Vorm. Zij bestonden als Ideeën in de Eeuwigheid en als zij vergaan, zullen zij als weerkaatsingen bestaan.' (Fr. I 216; Terw. I 363).

De wijsgerige gedachte, die aan deze verklaring ten grondslag ligt, is vervat in deze passage:

> 'De actieve Kracht, de 'Eeuwige beweging van de grote Adem' slechts wekt de Kosmos bij het dagen van elke nieuwe Tijdkring, brengt die in beweging door middel van beide tegengestelde Krachten (namelijk de middelpuntzoekende en middelpuntvliedende krachten, die mannelijk en vrouwelijk, positief en negatief, stoffelijk en geestelijk zijn, daar deze twee de éne *Oorspronkelijke* Kracht zijn) en doet hem aldus objectief worden op het gebied van Begoocheling. Met andere woorden: deze tweevoudige beweging brengt de Kosmos van het gebied van het Eeuwig Ideële over naar dat der eindige openbaring of van het *Noumenale* gebied naar *dat der verschijnselen.*' (Fr. I 215-216; Terw. I 363).

De reden waarom de ideële vormen in eeuwigheid bestaan, is toe te schrijven aan het feit dat de oerbeelden of ideeën van de dingen eerst bestaan op het gebied van het Goddelijk Eeuwig Bewustzijn, het rijk van Âkâśa en van daaruit weerspiegeld worden in het 'Astrale Licht' – het laagste aspect van Âkâśa dat de aarde omringt. Alles bestaat in de Absolute of Goddelijke Gedachte en er is nooit een tijd geweest dat het daar niet bestond. Maar er wordt onderscheid gemaakt tussen de Absolute of Goddelijke Gedachte en de Goddelijke Ideatie: eerstgenoemde IS immer, terwijl de Goddelijke Ideatie behoort tot de Universele Manvantaras.*)

*) Zie ook de Verhandelingen van de Blavatsky Loge, blz. 46 en 47 (CWO uitgave) en ook deze passage: 'Âkâsa is het eeuwige goddelijke bewustzijn, dat zich niet kan differentiëren, geen eigenschappen kan hebben, noch handelen.' Âkâśa, Mûlaprakriti en Pradhâna zijn woorden met dezelde betekenis. Âkâśa is het woord dat in *De Geheime Leer* gebruikt wordt en ook in de Vedas; Mûlaprakriti is het Vedantijnse equivalent ervan, letterlijk pre-cosmische 'Wortelstof'; Pradhâna is het Brâhmaanse woord hiervoor.

De Lotus, die in de Stanzas als symbool gebruikt wordt, wordt gebezigd als voorbeeld van de oervorm:

> '... de Lotusplant bestaat niet alleen als een klein embryo in het zaad (een stoffelijk kenteken), maar haar oerbeeld is gedurende het Manvantarische tijdperk van de 'Morgenschemering' tot de 'Nacht' in het Astrale Licht aanwezig als een ideële vorm, evenzo als inderdaad al het andere in dit objectieve Heelal van de mens tot de mijt, van reuzenbomen tot de nietigste grashalmen toe.
> Dit alles, zo leert de verborgen Wetenschap, is slechts de tijdelijke weerkaatsing, de schaduw van het eeuwige ideële oerbeeld in de Goddelijke Gedachte; let wel, dat het woord 'Eeuwig' hier alleen in de betekenis van 'Aeoon' staat, als blijvend gedurende de schijnbaar eindeloze, maar niettemin beperkte tijdkring van werkzaamheid die wij Manvantara noemen.' (Fr. I 52-53; Terw. I 112).

Verder over het onderwerp van de oervorm, in het bijzonder de oervorm van de mens:

> 'Noch de vorm van de mens, noch die van een dier, plant of steen is ooit *geschapen;* en het is alleen op dit ons gebied, dat die begonnen te 'worden', dat wil zeggen zich te objectiveren tot zijn tegenwoordige stoffelijkheid of *van binnen naar buiten* uit te zetten, van het meest verfijnde en bovenzinnelijkste inwezen af tot zijn grofste verschijning toe. Daarom hebben *onze* menselijke vormen in de Eeuwigheid bestaan als astrale of etherische oerbeelden, naar welke voorbeelden de Geestelijke Wezens (of Goden), wier plicht het was die tot objectief bestaan en aards Leven te brengen, de protoplasmische vormen der toekomstige *Egos* uit *hun eigen inwezen* ontwikkelden. Daarna, toen deze menselijke Upâdhi of die grondvorm gereed was, begonnen de natuurlijke aardse Krachten in te werken op deze bovenzinnelijke vormen, *welke behalve hun eigen elementen ook nog die van alle vroegere plantenvormen en toekomstige diervormen van deze bol bevatten.* Daarom doorliep de *uitwendige* menselijke schil alle plantaardige en dierlijke lichamen, voordat zij de menselijke gedaante aannam.' (Fr. I 216; Terw. I 363-364).

Een sleutel tot de betekenis van de voorgaande passage kan men vinden in de nu volgende:

> 'Wanneer men indachtig is, dat alle vormen, die thans de aarde bevolken evenveel verscheidenheden zijn van *grondtypen,* oorspronkelijk uitgeworpen door de MENS van de Derde en Vierde Ronde, verliest zulk een evolutionistisch argument als dat, hetwelk de nadruk legt op de 'eenheid van bouwplan', die alle gewervelde dieren kenmerkt, zijn waarde. De grondtypen waren zeer klein in aantal in vergelijking met de menigte organismen, welke zij tenslotte hebben doen ontstaan; doch door alle eeuwen heen is niettemin een zekere algemene eenheid van type bewaard gebleven. De economie der Natuur laat niet toe, dat er op één planeet tegelijkertijd vele geheel tegenstrijdige 'grondplannen' van organische evolutie bestaan. ...' (Fr. II 601; Terw. II 842).

'Het is een feit dat, zoals vroeger gezegd, het menselijk type de verzamelplaats is van alle potentiële organische vormen en het middelpunt, waarvan deze laatsten uitstralen. In dit postulaat vinden wij een ware 'Evolutie' of 'ontplooiing' – in een zin, welke men aan de mechanische theorie van de natuurlijke teeltkeus niet kan toekennen.' (Fr. I 602; Terw. II 843).

Dit is zeer belangrijk en men dient het steeds in gedachten te houden, omdat het het argument teniet doet, dat naar voren gebracht wordt door diegenen die beweren, dat de mens later verschenen zou zijn dan de zoogdieren, omdat bepaalde delen van het menselijk lichaam zo'n grote overeenkomst vertonen met die van zekere dieren – zoals het spijsverteringskanaal van de haas en het konijn, de structuur van de schedel van bepaalde anthropoïden, enz. Het citaat spreekt echter over het oerbeeld van de mens, niet over de mens van heden (of, om een technische term te gebruiken, de 'mens van het Vijfde Ras'). Alle zoogdiersoorten verschenen *na* de mens, daar zij geheel en al in de 'Vierde Ronde' voortgebracht werden en na te speuren zijn tot de tijd van het Tweede Ras. Eerdere aardse diervormen kwamen voort uit het afval van de mens van de Derde Ronde. Dit wordt duidelijk uit het nu volgende uittreksel:

'Voor zover het ons tegenwoordige aardse tijdperk van de *Vierde Ronde* betreft, kan men alleen de zoogdierfauna voor terugvoerbaar houden tot de door de Mens uitgestorte prototypen. De amphibieën, vogels, kruipende dieren, vissen, enz. zijn de uitkomsten van de Derde Ronde, astrale fossiele vormen, die in de aurische omhulling van de Aarde bewaard en na het bezinken der eerste Laurentische rotsen in stoffelijke objectiviteit uitgeworpen zijn. . . .

'De zoogdieren, welker eerste sporen in de buideldieren van de Triasrotsen uit het Secundaire Tijdperk ontdekt zijn, waren geëvolueerd uit *zuiver* astrale voorvaderen, tijdgenoten van het Tweede Ras. Zij zijn derhalve *na de Mens* gekomen en dientengevolge is het gemakkelijk de algemene overeenkomst te verklaren tussen hun embryonale toestanden met die van de Mens, die noodzakelijkerwijs de trekken van de groep, welke hij deed ontstaan, in zich bevat en in zijn ontwikkeling in het kort weergeeft.' (Fr. II 602; Terw. II 843).

In verband met zekere ontwikkelingsstadia van het menselijke foetus, die ogenschijnlijk niets te maken hebben met de latere bouw van de menselijke soort – zoals een sponsachtig uiterlijk (in een heel vroeg stadium) en zichbare kieuwspleten in een bepaald stadium (om slechts twee voorbeelden te noemen), wordt de volgende verklaring gegeven:

'Het groeiproces van het menselijke foetus geeft niet alleen een kort overzicht van de algemene kenmerken van het aardse leven in de Vierde, maar ook van dat in de Derde Ronde. De opklimmende schaal van het type wordt in het kort doorlopen. De Occultisten staan dus niet verlegen waar het geldt 'een verklaring te geven voor de geboorte van kinderen met een staartvormig aanhangsel of voor het feit, dat de

staart van het menselijke foetus in zeker tijdperk de dubbele lengte van de wordende benen heeft. De mogelijkheid van alle voor het dierlijke leven nuttige organen is besloten in de Mens – de microcosmos van de Macrocosmos . . .' (Fr. II 603; Terw. II 844).

Op de vraag: Hoe kwamen de ideële vormen als ideële oerbeelden in het subjectieve gebied? zou het antwoord 'Uit het voorgaande Manvantara' kunnen luiden. Dit is natuurlijk een herhaling van de gedachte die ten grondslag ligt aan de tweede grondstelling, namelijk dat heelallen tot aanzijn komen voor een periode van werkzaamheid (Manvantara), om dan weer een rustperiode (Pralaya) van het gebied van openbaring te verdwijnen. Hoewel dus de stoffelijke vormen tijdens het Pralaya van het geopenbaarde gebied verdwijnen, worden de ideële typen 'vastgehouden' in het subjectieve gebied en worden dan weer tot openbaring gebracht tijdens het Manvanatara dat op het Pralaya volgt.
In het geval van een planeet gebeurt dit alles natuurlijk niet op zo grote schaal als in het geval van een heelal, maar dezelfde analogie gaat hier op. In het geval van onze Aarde bleven alle oerbeeld-vormen achter als krachten, die het product waren van alles wat op de vorige keten van bollen door evolutie tot stand gekomen was. Die vorige keten was de Maanketen.

'Wanneer wij deze lering streng tot onze aarde beperken, kan het bewijs geleverd worden, dat evenals de etherische vormen van de eerste Mensen door zeven Dhyân-Chohanse *middelpunten van Kracht* op zeven zones geprojecteerd zijn, er eveneens middelpunten van scheppende kracht bestaan voor iedere WORTEL of stamsoort der schare van vormen van het planten- en dierenleven. Ook dit is geen 'bijzondere schepping', evenmin bestaat er een 'Ontwerp' behalve in het algemene 'grondplan', uitgewerkt door de universele wet. Doch er bestaan zeer zeker 'ontwerpers', al zijn deze ook niet almachtig, noch alwetend in de volstrekte zin van het woord. Zij zijn eenvoudig *Bouwers* of Metselaars, arbeidend onder de impuls, hun gegeven door de (op ons gebied) immer onbekend blijvende Bouwmeester – het ENE LEVEN en de Ene Wet. Omdat zij tot deze sfeer behoren, nemen zij geen deel aan het werk op andere gebieden, waartoe de mogelijkheid voor hen ook niet openstaat, tenminste niet in het tegenwoordig Manvantara. Dat zij in kringlopen volgens een zuiver meetkundig en wiskundig klimmende schaal arbeiden, blijkt ruimschoots uit de uitgestorven diersoorten; dat zij in de onderdelen der kleinere levens (vertakkingen van diersoorten, enz.) naar een *ontwerp* te werk gaan, blijkt voldoende uit de natuurlijke historie. Bij de *schepping* van nieuwe soorten, die zich soms zeer ver van de Ouderlijke stam verwijderen, zoals het geval is met de grote verscheidenheid van de kattensoort – de lynx, de tijger, de kat, enz. – zijn het de 'ontwerpers', die de nieuwe evolutie leiden door aan de soort bepaalde toevoegsels te schenken of te ontnemen, die in de nieuwe omgeving nodig zijn of overtollig worden. Wanneer wij derhalve zeggen, dat de *Natuur* in de behoefte van elk dier en elke plant, groot of klein, voorziet, spreken

wij de waarheid. Want juist deze aardse Natuurgeesten zijn het, die de saamgevatte Natuur vormen, welke men, als zij een enkel maal haar ontwerp niet kan verwezenlijken, niet voor blind mag houden, noch haar de fout aanrekenen, want omdat zij tot een *gedifferentieerde* som van eigenschappen en attributen behoort, is zij reeds daardoor *beperkt en onvolmaakt.*

Bestonden er geen kringlopen van evolutie als een eeuwige spiraalvormige ontwikkeling in de stof met een daaraan geëvenredigde *verduistering* van de geest – al zijn die beide één – gevolgd door een tegengestelde opklimming tot geest en de nederlaag der stof – afwisselend actief en passief – hoe zouden wij dan de ontdekkingen der zoölogie en geologie kunnen verklaren?' (Fr. II 646; Terw. II 902-903).

Hier wordt weer de nadruk gelegd op het thema van het Ene Leven en de Ene Wet. Het Ene Leven is de Meester Metselaar – aangeduid als hij die op ons gebied immer onbekend zal blijven. De Bouwers of Metselaars, die de Ene Wet uitvoeren, zijn de Dhyâni-Chohans. Onder hun leiding werken de aardse geesten of elementalen. Men neme er nota van dat de Dhyâni-Chohans 'in kringlopen volgens een zuiver meetkundig en wiskundig klimmende schaal arbeiden'. Dit herinnert ons aan het bekende gezegde van Plato dat de Godheid wiskundig te werk gaat.

HET HOOGTEPUNT VAN DE EVOLUTIE VAN DE MENS: DE ONTWIKKELING VAN DE SAPTAPARNA

We zullen nu het onderwerp van de Evolutie van de mens afronden. De huidige fase van de menselijke evolutie is die, welke in het citaat beschreven wordt als de 'opklimming tot geest en de nederlaag der stof'. Hiermee wordt bedoeld die vooruitgang, die plaats vindt op de Stijgende Boog, die gepaard gaat met een geleidelijke evolutie van de geest en tegelijkertijd met een onwaarneembare involutie van de stof. De occulte wijsbegeerte heeft meer belangstelling voor de evolutie van de geestelijke vermogens en mogelijkheden van de mens dan voor de ontwikkeling van zijn fysieke lichaam. Dit alles kan beknopt worden samengevat in één korte zin: Daar de mens een Saptaparna is en per Ronde één *parna* ontwikkelt, is hij nu bezig zijn *chaturparna* te ontvouwen – en in toekomstige aeonen zal hij deze ontwikkeling voortzetten.

Laten wij ons nader verklaren. Saptaparna is een samengesteld Sanskrit woord, dat gebruikt wordt in de Stanzas van Dzyan: *sapta* betekent zeven; *parna*, blad; vandaar de 'zevenbladige mensplant'. Dit woord geeft uitdrukking aan de gedachte, dat de mens zijn vermogens en krachten ontplooit vanuit zijn innerlijke kern, of zijn innerlijk, zijn inwezenlijk Zelf, zoals een plant zijn krachten in zijn zaden vastlegt. Wanneer aan de drie juiste voorwaarden van aarde, warmte en vocht voldaan is, barst het zaadje uit zijn schil en begint het zich te ontvouwen tot een plant; uit de krachten die erin opgeslagen liggen, ontwikkelt het zijn wortelstelsel,

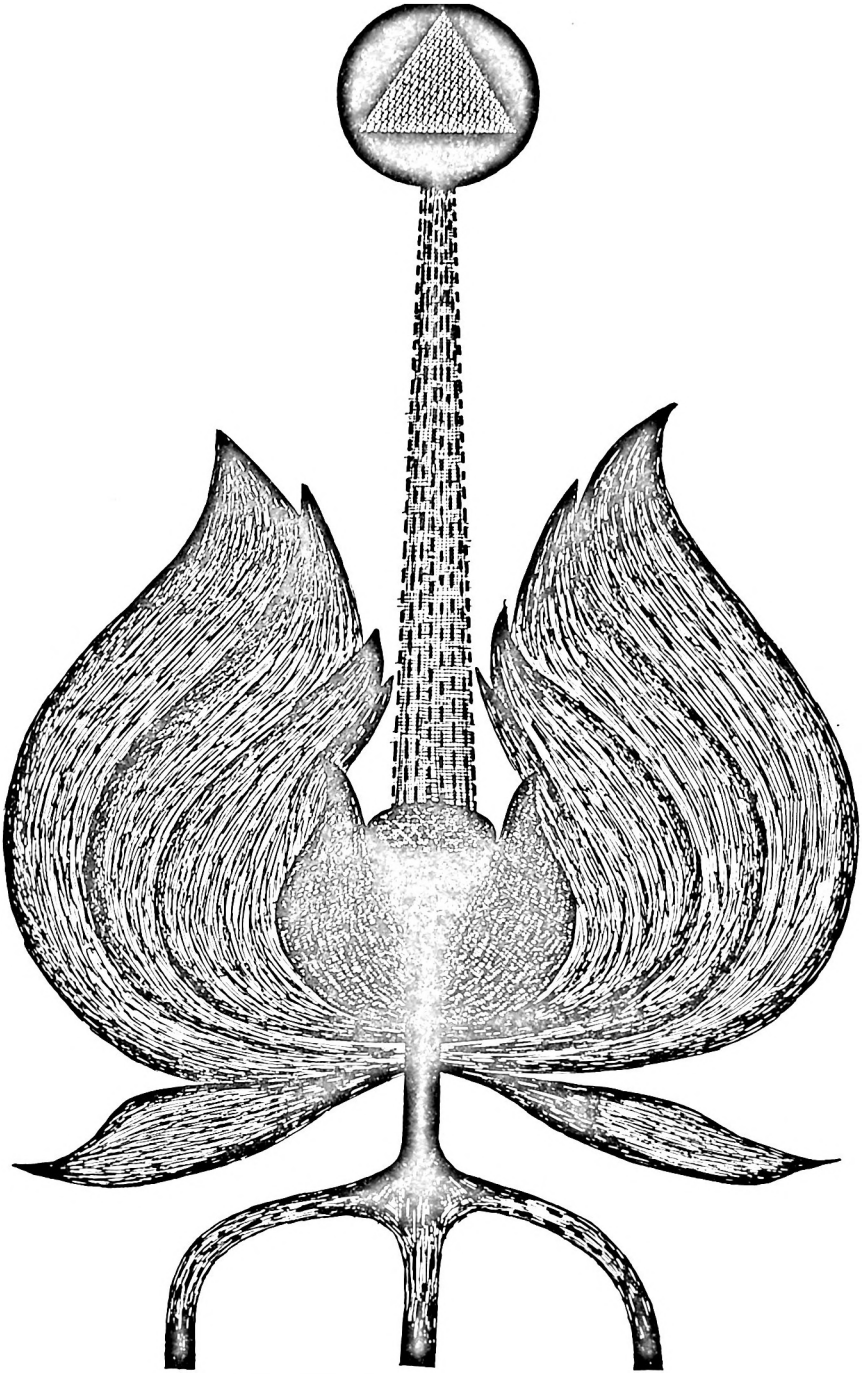

Een schematische voorstelling van de Saptaparna.

bladeren, bloem en tenslotte zijn zaden, overeenkomstig de krachten, die door de ouderplant op dat zaadje overgebracht zijn. De mens doet hetzelfde. Hij ontvouwt zijn parnas, één voor één. Elke parna is een 'beginsel', één van de zeven beginselen, waaruit hij is samengesteld. Elke parna is echter een bundeltje van zeven en wanneer die geheel ontvouwen zijn, ontstaat er een bloem, dan is die parna volledig ontwikkeld. Er is één volledige Kringloop van de Zeven, waaruit de Cirkel van Noodzakelijkheid bestaat, nodig om een parna te ontwikkelen tot een bloem: de gehele Cirkel bestaat uit zeven cycli van elk zeven ringen. Daar het mensdom de vijfde ring van de vierde cyclus van de Vierde Kring doormaakt, is de mens op het ogenblik bezig zijn chaturparna te ontvouwen – zijn vierde bundeltje en het vijfde blad daarvan. Dat wil zeggen dat het mensdom in het Vijfde Ras van de Vierde Ronde op de Vierde Bol is. (Dit onderwerp zal verder uitgewerkt worden in een volgend hoofdstuk). Aan het eind van het tegenwoordige Planeetmanvantara (waarmee de *huidige* Cirkel van Noodzakelijkheid afgesloten wordt) zal de mensheid in waarheid een Saptaparna zijn. En in het volgende Planeetmanvantara? Een nieuwe Kringloop van Noodzakelijkheid:

> 'In de toekomstige manvantaras zullen zij [de Rijken der Dhyâni-Chohans] tot hogere stelsels dan onze planeetwereld gestegen zijn; en het zijn de Uitverkorenen van onze Mensheid, de Pioniers op het harde en moeilijke pad van Vooruitgang, die de plaatsen van hun voorgangers zullen innemen. Het volgende grote Manvantara zal er getuige van zijn, dat mensen van onze eigen levenstijdkring de leraars en leiders worden van een mensheid, welker Monaden wellicht thans nog – halfbewust – gekerkerd zijn in de verstandelijkste dieren, terwijl hun lagere beginselen wellicht de hoogst staande soorten der Plantenwereld bezielen.
>
> De kringlopen der zevenvoudige evolutie in de Zevenvoudige natuur gaan aldus voort: de Geestelijke of goddelijke, de psychische of halfgoddelijke, de verstandelijke, de hartstochtelijke, de instinctieve of *cognitionele,* de half-lichamelijke en de zuiver stoffelijke of lichamelijke naturen. Deze alle evolueren en gaan kringsgewijze, terwijl zij van de ene in de andere overgaan, op een tweevoudige wijze voorwaarts, middelpuntvliedend en middelpuntzoekend, *één* naar hun diepste inwezen, *zeven* naar de aanzichten ervan.' (Fr. I 204; Terw. I 346-347).

De 'tweevoudige wijze, middelpuntvliedend en middelpuntzoekend', slaat op de twee cyclische processen van evolutie en involutie op de Dalende en de Stijgende Boog; de evolutie van stof op de dalende en de evolutie van geest op de stijgende boog, waarbij steeds verschillende aspecten, zowel als een verscheidenheid van uiterlijke hulsels in de zevenvoudige omlopen geopenbaard worden.

Over de Leer van Nirvâna

Er is nog één aspect van de Leer van Voortdurende Verandering, dat hier behandeld moet worden. Het betreft het onderwerp van het schijnbare ophouden van onophoudelijke activiteit – tenminste zo lijkt het voor hen die de leer van Nirvâna aanvaarden en die het binnengaan in Moksha (het Brâhmaanse equivalent van Nirvâna) beschouwen als een beëindigen van individueel bestaan. Daarom zullen degenen, die Nirvâna beschouwen als het hoogtepunt van het menselijk bestaan, evenals degenen in de westerse wereld, die geloven in de dogmas over de Hemel, tegenwerpingen willen maken tegen de idee, die naar voren gebracht wordt met betrekking tot de Wet van Onophoudelijke Beweging. Want zij houden vol dat het bereiken van Nirvâna iemand, die die toestand bereikt heeft en die een Nirvâni genoemd wordt – iemand die de Hemel binnengaat – buiten het bereik van de Wet van Beweging plaatst. Hoewel dit onderwerp een aspject van de leringen raakt, dat behandeld zal worden in hoofdstuk XI, 'De Leer van de Twee Paden', kan dit probleem hier besproken worden.
Voor wie niet bekend is met de exoterische leringen omtrent Nirvâna, volgen hier enkele coupletten uit het mooie gedicht *Het Licht van Azië* van Sir Edwin Arnold, waarin de verheven toestand beschreven wordt van iemand die Nirvâna binnengaat:

'Voor hem is 't leven, dat men leven noemt,
Niet nodig meer. 't Is tot een eind gebracht,
Wat in en met hem aanvang nam. Hij heeft
Voldaan aan d'eis der Macht,

Die hem tot mens verhief. Geen onrust kwelt
Hem meer. Geen zonde ontreinigt hem. De smart
Van 't aardse lief en leed verstoort niet meer
De vrede van zijn hart.

Hij sterft noch leeft meer. In 't NIRVÂNA leeft
Hij 't ware leven, 't eind van 't zelfbestaan.
Om, Mani Padme, Om! De dauwdrop vloeit
In de eeuwige Oceaan!'

(Achtste Boek)

Op even schone wijze wordt Nirvâna beschreven in *De Stem van de Stilte:*

'Als aan het Blijvende het Vergankelijke wordt opgeofferd, is de prijs uw deel; de droppel keert terug, vanwaar hij kwam. Het *Open* PAD leidt tot de niet veranderende Verandering – Nirvâna, de glansrijke staat van het Volstrekte, de Gelukzaligheid, die alle menselijk denken te boven gaat. . . .

De 'Open Weg', ten einde toe gevolgd, zal u nopen het Bodhisattvisch lichaam te verwerpen en u de driewerf heerlijke staat van Dharmakâya, die altoosdurende vergetelheid van Wereld en mensdom is, doen ingaan'*).

Aldus de Buddhisten, evenals de Vedantijnen. We kunnen zelfs een passage uit *De Geheime Leer* aanhalen, waar het zelfde in staat:

'De 'Monade', geboren uit de aard en het Inwezen zelf der 'Zeven' (haar hoogste beginsel wordt onmiddellijk ingesloten in het Zevende Cosmische Element), moet haar zevenvoudige kringloop volbrengen door de Kringloop van Zijn en vormen, van de hoogste tot de laagste en dan weder van de mens tot God. Op de drempel van Paranirvâna herneemt zij weer haar oorspronkelijke Inwezen en wordt zij opnieuw het Absolute.' (Fr. I 106; Terw. I 192).

Dit is echter niet HET EINDE. Er is nog een edict.

'Want in de Heilige Ślokas staat:

'De draad van de glans, die onvergankelijk is en zich alleen in Nirvâna oplost, komt weder ongeschonden daaruit te voorschijn op de dag, waarop de Grote Wet alle dingen weder tot werkzaamheid roept'.' (Fr. II 72; Terw. II 99)**).

De Draad van Glans, ook wel genoemd de Draad van Fohat, of de Draad des Levens. Zij is onvergankelijk, zoals zojuist gezegd is, en blijft behouden in Nirvâna. Het verbindt het hoogste Zelf van de mens (het âtman) met zijn goddelijke Ouderbron (Paramâtman). Door deze Draad van Glans kan de 'Vonk weer de Vlam worden' – een poëtische vergelijking, die net zo veelzeggend is en dezelfde betekenis heeft als 'de dauwdrop vloeit in de eeuwige oceaan'. Doordat het inwezenlijke Zelf van de mens een deel van zichzelf uitwerpt (door middel van upâdhis, zoals reeds is uitgelegd), ontstaat de persoonlijkheid, die ook met het Zelf verbonden is door een 'draad', zodat 'de schaduw' met zijn *bron* verbonden is. Zoals in de inspirerende woorden van een van de Stanzas gezegd wordt:

'Van de Eerstgeborene (de oorspronkelijke of eerste mens) af wordt de draad tussen de stille wachter en zijn schaduw sterker en stralender met elke verandering (re-incarnatie). Het ochtend-zonlicht is veranderd in middagheerlijkheid. . . .' (Fr. I 202; Terw. I 343).

*) Zie ook hoofdstuk XI, 'De Leer van de Twee Paden', waarin de woorden 'Bodhisavatta', 'Dharmakâya' en het 'Open Pad' – alsmede het 'Geheime Pad' – tot in details worden uitgelegd.

**) De 'Heilige Ślokas', waarvan hier sprake is zijn de Toelichtingen op het Boek van Dzyan – waarvan hier één aangehaald wordt.

Deze Stanza werd niet beëindigd. Misschien zouden we er aan toe mogen voegen: *Wanneer de Pelgrim zijn doel bereikt heeft, want dan is de Vonk opnieuw de Vlam geworden* – en de Vlam is helderder geworden door deze vereniging. H.P.B. heeft hier een schitterende passage aan toegevoegd ter verklaring:

> 'Deze zinsnede: 'De draad tussen de *stille wachter* en zijn *schaduw* (de mens) wordt – met elke re-incarnatie – sterker' is wederom een psychologische geheimenis ... Vooralsnog zal het voldoende zijn te zeggen, dat de 'Wachter' en zijn 'Schaduwen' – deze laatste zijn even groot in aantal als de reïncarnaties van de monade – één zijn. De Wachter, of het goddelijk oerbeeld, bevindt zich op de bovenste sport van de ladder van het zijn en de schaduw op de laagste. Overigens is gedurende een bepaald Manvantara de *Monade* van elk levend wezen, tenzij haar zedelijke verdorvenheid het verband verbreekt en verwildert en 'het maanpad'*) betreedt – om de Occulte uitdrukking te gebruiken – *een individuele Dhyân Chohan, onderscheiden van anderen, met een soort eigen geestelijke individualiteit.* Haar oorsprong, de Geest (Âtman) is natuurlijk één met Paramâtman (de Ene Universele Geest), maar het voertuig (Vâhana), waarin het besloten is, *Buddhi,* is een deel van dat Dhyân-Chohanse Inwezen en hierin nu ligt de geheimenis van die *alomtegenwoordigheid,* ... 'Mijn Vader, die in de Hemelen is en Ik – zijn één', zegt de Christelijke Schrift en in dit opzicht tenminste is zij de getrouwe echo van de esoterische lering.' (Fr. I 202; Terw. I 343-344).

Door deze unieke individualiteit, die zijn oorsprong heeft in het Buddhibeginsel, gaat de dauwdrop niet 'verloren', al 'vloeit zij in de eeuwige oceaan' (zoals de Buddhisten zeggen). En hoewel alle Monaden aan het eind van het Zonnemanvantara tot de Nirvânische toestand overgaan, behoudt toch elke Monade het besef van haar individualiteit. Een Zonnemanvantara wordt een Mahâmanvanatara genoemd en de betekenis hiervan is gelijk aan

> '... de Dag na het Mahâmanvantara of de 'Dag-zij-met-ons' ... Dan wordt alles één, alle individualiteiten smelten samen tot één, terwijl elk toch zichzelf blijft kennen, inderdaad een lering vol geheimen. Dan zal wat nu voor ons onbewustheid of het onbewuste is, absoluut bewustzijn zijn.'**).

Om dit onderwerp af te ronden kunnen we hier nog melding maken van het feit dat dezelfde gedachte, namelijk het vrij zijn van wedergeboorte en de vereniging met het Hoogste, voorkomt in de Brâhmaanse geschriften. De woorden die gewoonlijk gebruikt worden zijn Moksha of Mukti en Jîvanmukta – in de Upanishads, de Wetten van Manu en het

*) Zie hoofdstuk XI.

**) Verhandelingen van de Blavatsky Loge, blz. 75 (CWO uitgave). De Dag-zij-met-ons is het Mahâpralaya.

Mahâbhârata (waarvan de Bhagavad-Gîtâ deel uitmaakt). Toch gebruikt de Bhagavad-Gîtâ het woord 'Nirvâna' (in de oorspronkelijke Sanskrit tekst), want het tweede hoofdstuk eindigt met de regels:

> 'De mens die alle begeerte afwerpt en gaat zonder verlangen, zonder zich te bekommeren [om begeerte], zonder ikzucht, die komt tot vrede.
> Dit is de Brahmatoestand, o zoon van Prithâ. Wie deze bereikt heeft doolt niet. Wie in het doodsuur ook hierin gevestigd is gaat naar Brahma's Nirvâna.'*).

De woorden Moksha en Mukti, betekenen vrijheid, want de wortelbetekenis van deze beide woorden *(moksh* en *much)* is bevrijden, emanciperen; vandaar bevrijding, emancipatie. Jîvanmukta wordt (in de woordenboeken) vertaald als bevrijding van werelds bestaan of zielsverhuizingen; uiteindelijke of eeuwige emancipatie, daar een letterlijke vertaling van dit samengestelde Sanskrit woord is 'in leven, bevrijd', want de grondbetekenis van *Jîv* is leven. Degene die zich Vrijheid verwerft wordt een Jîvanmuktin genoemd, wat men zou kunnen vertalen met een bevrijde Monade. De esoterische uitleg is, dat de Jîva bevrijd is van zijn lagere scheden of omhulsels en door deze bevrijding de eenwording kan bereiken met het Hoogste – ondergedompeld in Brahman. We kunnen hier wijzen op de woorden van één van de Stanzas, waarin de 'Vlam' of Âtman (in de vorm van een gesprek) tot zijn hulsels zegt: 'Ik heb mijzelf in u gekleed'. Maar laat de śloka voor zichzelf spreken, in deze schilderachtige bewoordingen:

> 'Dit is uw huidig wiel – sprak de Vlam tot de Vonk. Gij zijt mijzelf, mijn beeld en mijn schaduw. Ik heb mijzelf in u gekleed en gij zijt mijn vâhana (voertuig) tot de dag 'Zij met ons', waarop gij weder mijzelf en anderen, uzelf en ik worden zult.'**).

Het 'huidige wiel' slaat op de Bollen, die de Aardketen vormen, een 'Spaak van het Wiel' is één enkele Bol. Het vâhana is Buddhi, het voertuig van Âtman. De 'Dag zij met ons' betekent hetzelfde als Paranirvâna – met dit laatste worden de hoogste gebieden van Nirvâna aangeduid. Een paar regels ter verklaring worden aan deze śloka toegevoegd, waarop een langere alinea volgt, die geschreven is met een zekere felheid jegens de verkeerde opvattingen die omtrent Nirvâna in zwang zijn, in het bijzonder bij diegenen, die die verheven toestand beschouwen als gelijk aan vernietiging. Er bestaat echter geen twijfel omtrent de esoterische opvatting over Paranirvâna:

> 'De dag, waarop 'de vonk weder de Vlam zal worden, (de mens in zijn Dhyân Chohan zal opgaan) mijzelf en anderen, gijzelf en ik' zoals de

*) Vertaling van J. W. Boissevain, blz. 24.
**) Stanza VII, sloka 7, de laatste van Deel I. Het Sanskrit woord *śloka* betekent versregel.

Stanza zegt, betekent dit: In *Paranirvâna* – nadat *Pralaya* niet alleen de stoffelijke en psychische lichamen, maar zelfs de geestelijke *Ego(s)* tot hun oorspronkelijke beginsel zal hebben teruggebracht – zullen de Mensheden van het Verleden, van het Heden en zelfs van de Toekomst, evenals alle andere dingen, één en dezelfde zijn. Alles zal wederom in de *Grote Adem* opgegaan zijn. Met andere woorden, alles zal 'opgegaan zijn in Brahma' of de goddelijke eenheid.
Is dit vernietiging, zoals sommigen menen? Of *Atheïsme*, zoals andere critici – de aanbidders van een *persoonlijke* godheid en gelovers aan een onwijsgerig paradijs – geneigd zijn aan te nemen? Geen van beide. Het is meer dan nutteloos terug te komen op het vraagpunt van atheïsme, dat gelegen zou zijn in datgene, wat de meest verfijnde *geestelijkheid* is. In Nirvâna vernietiging te zien komt hierop neer, dat men zegt, dat een mens, in een gezonde *droomloze* slaap verzonken – *een slaap, die geen indruk achterlaat op het stoffelijk geheugen en brein, omdat het Hoger Zelf van de slaper in zijn oorspronkelijke toestand van absoluut bewustzijn verkeert gedurende die uren* – dat ook die mens vernietigd is. Laatstbedoelde vergelijking beantwoordt slechts één zijde van de vraag – de stoffelijkste; aangezien *'weder-opneming'* geenszins zulk een 'droomloze slaap' betekent, maar integendeel *absoluut* bestaan, een onbeperkte eenheid of een toestand, voor welks beschrijving de menselijke taal volstrekt en hopeloos ongeschikt is. De enige poging om bij benadering iets te geven, dat op een begrijpelijke opvatting ervan gelijkt, kan alleen in de op een panorama gelijkende visioenen der ziel worden beproefd door de geestelijke ideatiën der goddelijke monade. Evenmin gaat de individualiteit – *noch zelfs het inwezen der persoonlijkheid*, wanneer er een achtergelaten is – verloren, omdat zij weder opgenomen wordt. Want hoe grenzeloos de paranirvânische toestand uit een menselijk oogpunt beschouwd ook zij, toch heeft zij een grens in de Eeuwigheid. Dezelfde monade zal, wanneer zij die toestand eenmaal bereikt heeft, *weder daaruit te voorschijn komen*, als een nog hoger wezen op een veel hoger gebied, om haar kringloop van vervolmaakte werkzaamheid te hervatten. Het menselijk denkvermogen kan op zijn tegenwoordige trap van ontwikkeling dit gebied van gedachte niet overschrijden, het kan dat zelfs ternauwernood bereiken. Hier wankelt het op de rand van onbegrijpelijke Absoluutheid en Eeuwigheid.' (Fr. I 202-203; Terw. I 344-345).

Wanneer we de toestand beschouwen van die verheven Wezens, die, nadat zij de glorievolle toestand van Absoluutheid ingegaan zijn, weer tevoorschijn treden uit de Stralende Verhevenheid van de Middagheerlijkheid, schitterend door hun eenheid met het Hoogste, kunnen wij ons afvragen welke opdracht zij dan hebben in het *nieuwe* Manvantara, waarin zij binnen geleid worden? Vallen de Nirvânins,*) aangezien zij

*) Zij die de 'Open Weg' tot het einde toe volgen en Nirvâna binnengaan, worden Nirvânins genoemd. Dit woord is (in het enkelvoud) verengelst tot Nirvânee; beter is Nirvânî, hoewel dit de uitgang is van de eerste naamval van het woord Nirvânin.

niet buiten het bereik zijn van de Wet van Beweging, onder de heerschappij van de Wet van Voortdurende Verandering, wanneer zij weer tevoorschijn treden? Dit is inderdaad het geval. Hoewel zij ervan vrijgesteld zijn voor de rest van het Manvantara waarin zij de Heerlijkheid bereikten, dringt de sluimerende drang tot 'hoger op komen' zich weer op de voorgrond met de onweerstaanbare vitaliteit van het Nieuwe Tijdperk en dan zullen zij de Taak, die zij achterlieten, weer opnemen. Zij worden de verlichters voor de jongere pelgrims op het pad. Want:

> 'Indien de lezer gezegd werd, zoals in de *half-esoterische* allegorieën geschiedt, dat deze Wezens terugkerende *Nirvânîs* waren uit vorige *Mahâ-Manvantaras* – tijdperken van onberekenbare duur, weggerold in de Eeuwigheid, een nog minder berekenbare tijd geleden – zou hij de tekst bezwaarlijk goed begrijpen, . . .' (Fr. II 72; Terw. II 99).

Men moet vooral goed begrijpen dat de Monade, bevrijd van haar lagere scheden, Nirvâna binnengaat, en dan uit die hoog verheven staat weer naar buiten treedt bij het begin van een nieuw Manvantara. Daarom heeft het denkbeeld dat de Oriëntalisten voor ogen staat, namelijk dat Nirvâna gelijk is aan vernietiging, alleen betrekking op het laagste omhulsel. Van de laagste upâdhi kan gezegd worden dat hij 'uitgeblazen' wordt – wat tenslotte de letterlijke vertaling is van dit woord – *vâna* is het verleden deelwoord van de lijdende vorm van de werkwoordswortel *vâ*, wat betekent 'blazen' en *nir* betekent 'uit'. De laagste schede verdwijnt wanneer de Monade de toestand van Nirvâna binnengaat, omdat de samenstellende delen van dat hulsel, namelijk de 'kleine levens' (of Jîvanus) naar hun respectievelijke rijken terugkeren.
Daar de Monade, of beter de Monadische Essentie, voortgekomen is uit het Hart van het Zijn (het Âtman van Paramâtman), moet zij dus verwant zijn aan de Bron, waaraan zij ontsprong. Daarom is zij doordrongen van de Essentie van de Goddelijke Wet. Wanneer een Manvantara begint, wordt de Goddelijke Wet weerspiegeld in de Wetten, die dat Tijdperk van Werkzaamheid beheersen. Daarom is de Monadische Essentie inwezenlijk verbonden met Eeuwige Beweging, die zich openbaart gedurende een Manvantara als de Wet van Voortdurende Activiteit, die resulteert in Voortdurende Verandering. Dit is

> '. . . moeilijk te begrijpen, tenzij men zeer vertrouwd is met de wijsgerige metaphysica van een beginloze en eindeloze reeks van Cosmische Wedergeboorten en goed doordrongen is van en wel bekend met die onveranderlijke Natuurwet, die EEUWIGE BEWEGING is, kringvormig en spiraalvormig en derhalve progressief zelfs bij haar schijnbare teruggang.' (Fr. II 72; Terw. II 99).

Het is duidelijk dat de scheden of omhulsels van de Monade ook deel moeten hebben aan haar inwezen en zich ook moeten voegen naar de Wet van Voortdurende Activiteit. Dit is speciaal het geval met de laagste

schede – het Sthûla-śarîra of stoffelijk lichaam – dat zich in de wereld openbaart als een samengesteld geheel. Want het is opgebouwd uit kleine levens, die voortdurend veranderingen ondergaan, zolang het stoffelijk lichaam als een samenhangend, samengesteld voertuig blijft bestaan, onder de heerschappij van het Menselijk Ego of Reïncarnerend Ego. Men merke echter op, dat het Sthûla-śarîra niet geheel beheerst wordt door de persoonlijkheid, daar het motorische stelsel de lichaamsfuncties gaande houdt, zonder dat iemands manier van leven daarop invloed heeft.

Al met al ligt er aan alles een drang tot iets beters te geraken ten grondslag en deze doet zich zelfs in ons dagelijks leven gevoelen. Men zou dit de 'heilige onrust' kunnen noemen, daar het als een onderstroom gedurende het gehele leven aanwezig blijft, steeds stuwend naar iets dat beter, grootser, edeler is.

Het Doel van het Bestaan

Wat is tenslotte het doel van het bestaan? Dit is de vaak gehoorde vraag, die zowel door terneergeslagen en ontmoedigde mensen gesteld wordt, als door diegenen, die succes hebben. Zelfs de bestudeerder, die iets begrepen heeft van de denkbeelden die ten grondslag liggen aan de Oude Wijsheid, voelt zich van zijn stuk gebracht en uit zijn verwarring op ongeveer de volgende wijze:

Daar de Monade universeel, grenzeloos en zonder begin en daarbij ook nog niet-samengesteld en ondeelbaar is, kan er niets aan worden toegevoegd gedurende een tijdperk van openbaring tot het ogenblik waarop zij het Absolute binnen treedt – voor de duur van het Mahâ-Pralaya. Wat is dan het doel van dit alles, als er niets aan wordt toegevoegd en de Monade opnieuw terugkeert tot de toestand of conditie waaruit zij is voortgekomen? Ook is de Monade niet in staat zich in de lagere gebieden te openbaren, maar zij moet dit doen door middel van een Straal. Dan schijnt het mij toe, dat zij ook niet in staat is het doen en laten van die lagere straal te beïnvloeden.

Hoewel dit op het eerste gezicht een reeks eenvoudige vragen mag lijken, kan men de antwoorden alleen dan begrijpen, wanneer men de fundamentele gedachten, die in *De Geheime Leer* aan ons voorgelegd worden, volledig begrijpt. Het doel van dit boek is enige sleutels te geven tot het begrijpen van deze fundamentele gedachten. In de eerste plaats moet men bedenken, dat de beschrijving, die in bovenstaande vragenreeks van de Monade gegeven wordt, eigenlijk meer van toepassing is op de Monadische Essentie – dat wat de Bron van ons wezen symboliseert, het Âtman of Zelf – dan op Âtma-Buddhi, wat technisch gesproken de Monade is. De eenheid van Buddhi en Âtman vertegenwoordigt het eerste aspect van de Monade. Want de eerste upâdhi of 'sluier van de geest' is als een Straal uit Âtman geëmaneerd. Toch is zelfs dit eerste aspect niet in staat zich te openbaren op het stoffelijk gebied, zodat een tweede upâdhi noodzakelijk is. De tweede 'sluier van de geest' wordt geëmaneerd. Dit wordt technisch het Hoger Manas of het Reïncarnerend Ego genoemd. Op zijn beurt heeft het Reïncarnerend Ego een voertuig nodig om in contact te kunnen komen met het stoffelijk gebied. Hierin wordt voorzien door *zijn* eigen straal, de persoonlijkheid. De persoonlijkheid is echter een samengesteld geheel, opgebouwd uit het stoffelijk lichaam (Sthûla-śarîra) met het bijbehorend Modellichaam (Linga-

śarîra), plus het levengevend beginsel (Prâna), samen met het Begeerte-beginsel, Kâma, dat verbonden is met het lagere aspect van het Verstandsbeginsel, Manas.
Het is zeer zeker waar dat in de rijken beneden de mens de Monade geen invloed kan uitoefenen op het doen en laten van de lagere straal – en wel omdat het zelf-bewustzijn nog niet ontwikkeld is. Wanneer echter het Manasbeginsel opgewekt is – dit opwekken gebeurt in het menselijk stadium van de evolutie – heeft de Monade de mogelijkheid invloed uit te oefenen op het gedrag van haar Straal, *wanneer de persoonlijkheid ontvankelijk gemaakt is voor verlichting.* Hier beginnen de 'zelf – opgewekte en zelf ontworpen pogingen' van de derde grondstelling een rol te spelen.
De pelgrimstocht langs de Cirkel van Noodzakelijkheid wordt niet ondernomen met het doel iets 'toe te voegen' aan de Monadische Essentie, daar de gedachte, die aan het evolutieplan ten grondslag ligt niet is het vergaren van substanties of meerdere eigenschappen, maar veeleer het tot ontplooiïng brengen van latente krachten en inherente capaciteiten. De kringloop die de Pelgrim – of Monade – onderneemt, stelt de Monadische Essentie in staat haar invloedssfeer te vergroten, zodat zij alle Rijken en alle bollen van de planeetketens, waarmee zij in contact komt, in zich kan opnemen door middel van directe ervaring, die door haar Stralen wordt opgedaan. Tegelijkertijd worden de omhulsels of scheden, *die zich openbaren,* in staat gesteld hun eigen doel te bereiken.

Welk doel?

Op hun beurt ervaringen op te doen. Niemand zal waarschijnlijk de bewering, dat de persoonlijkheid (de laagste straal) tijdens een leven op aarde ervaringen opdoet, in twijfel trekken. Door steeds herhaalde ervaringen zal de persoonlijkheid die toestand bereiken waarin hij op deze bol (Bol D) een ontvankelijk instrument zal zijn voor zijn hogere Straal (het Reïncarnerend Ego). Op zijn beurt zal het Reïncarnerend Ego (juister zou zijn het zich Wederbelichamend Ego) het vermogen krijgen bewust te functioneren – op alle bollen van de Aardketen. Te zijner tijd zal dan de hogere Straal het vermogen krijgen *zelf-bewust* te bestaan, en dit is het doel van de pelgrimstocht langs de Cirkel van Noodzakelijkheid (zoals gezegd in de derde grondstelling). Dat wil zeggen dat de *Straal,* Buddhi, zal kunnen bestaan zonder daarbij een straal op het stoffelijk gebied, in de vorm van de persoonlijkheid, nodig te hebben. Tegelijkertijd zal Buddhi in harmonie zijn met zijn Monadische Essentie. Dan zullen de Monadische Essentie en haar Straal een geheel Planeetmanvantara lang kunnen blijven bestaan zonder lagere scheden of hulsels, evenals gedurende de daarop volgende periode van niet-openbaring (een Planeetpralaya) van vergelijkbare lengte.
Het doel van de Monadische Essentie en *haar Straal* is dus te functioneren in een steeds wijder wordende invloedssfeer en zij kan deze zich

steeds uitbreidende gebieden gaan beheersen, doordat zij er het toezicht over heeft.
Een analogie kan dit duidelijk maken. Daarvoor wenden wij ons tot de beschrijving van de Wachter over de Bol, technisch genoemd de 'Lha' die de Vierde Spaak rond draait' (ook genoemd de Planeetrector of de Planeetlogos van de vierde bol). Het is duidelijk dat dit Grote Wezen onmogelijk toezicht kan houden op de incarnaties van iedere mens, die zich op de vierde bol bevindt, evenmin op elk van de lagere Rijken op de Ladder des Levens. Toch verschaft deze Wachter een 'thuis' aan ontelbare hiërarchieën van wezens en regeert hij over zijn 'invloedssfeer'. Gedurende het gehele tijdperk, dat dit 'thuis' voor alle wezens op de Levensladder in stand gehouden wordt – dat wil zeggen gedurende een Planeetmanvantara – maakt de Lha zijn evolutionaire ervaringen door op andere gebieden, afgezien van de wijze waarop de individuen op de Bol hun cyclische ontwikkelingen doormaken, opdat deze Rector zijn invloed over een groter gebied zal kunnen doen gelden.
Wat betreft de vraag over het doel van het ingaan tot Paranirvâna: dit geeft de Modanische Essentie een mogelijkheid zich te bevrijden van haar scheden of omhulsels – en wel voor buitengewoon lange tijd. Dit gebeurt aan het einde van een Zonnemanvantara.*)
Wanneer het Zonnetijdperk van openbaring voorbij is, treedt het Zonnepralaya in. Daardoor zijn er dan in die cosmos geen geopenbaarde bollen waarop de Monade kan functioneren. Wanneer zij Paranirvâna binnen gaat, vermengt de Straal zich met andere Stralen, de 'dauwdrop vloeit in de eeuwige oceaan'. Met dat al behoudt die Straal, Buddhi, toch het besef van haar individualiteit, terwijl de Monadische Essentie – Âtman – één wordt met Paramâtman, de Vonk wordt de Vlam (in de woorden van de Stanza). Dit is zo, omdat Âtman verbonden is met Paramâtman, *zoals het dat altijd is,* zelfs tijdens het leven op aarde.

> *'Âtman,* het *'Hoger Zelf',* dat noch uw Geest, noch de mijne is, maar als het zonlicht op ons allen schijnt. Het is het universeel verspreid *'goddelijk beginsel',* even onafscheidelijk van de ene en volstrekte *Meta*-Geest, als de zonnestraal van het zonlicht.' (Sleutel tot de Theosofie, blz. 141).

Wanneer zij opgaat in de Ene Essentie wordt Âtman 'zelfs dat leven zelf'. (Fr. I 103: Terw. I 187).

TOT BESLUIT

Daar Onophoudelijke Beweging altijd IS, kan men haar beschouwen als de eerste Wet. Hierdoor zou men tot de gedachte kunnen geraken dat het doel van het bestaan is die toestand van de Grote Adem te bereiken,

*) Zie hoofdstuk I voor de berekening van de duur van het Zonnemanvantara en het Zonnepralaya.

waarin de omstandigheden hetzelfde zijn in perioden van openbaring als in de tussenliggende perioden van niet-openbaring, dat wil zeggen in Manvantaras en Pralayas. We kunnen proberen dit aldus te omschrijven: het is die toestand, waarin dat wat IS gelijk is aan dat wat NIET IS. Met andere woorden het symboliseert eerder de toestand van ZIJNHEID dan van *Zijn*.
We willen toch nog één poging wagen om dit te verklaren en misschien kunnen we het op de volgende wijze weergeven. Het doel van het bestaan is die toestand van bovengoddelijk bewustzijn te bereiken, die vergeleken kan worden met de eerste uitvloeiing van Âdi-Buddhi.*)

*) Âdi-Buddhi: de Oorspronkelijke (of Eerste) Goddelijke Wijsheid, die altijd bestaat. 'De al-doordringende opperste en absolute intelligentie.' (Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, 98).

HOOFDSTUK VI

De zevenvoudige wet

De Zevenvoudige Wet

Om de leerstellingen, die zullen volgen op dit hoofdstuk en vele van de leringen, die verband houden met de mens en zijn evolutie, te kunnen bevatten, is het van het grootste belang dat men het onderwerp van dit hoofdstuk goed begrijpt. Om te beginnen kunnen we de betekenis van de Zevenvoudige Wet vaststellen aan de hand van de nu volgende Toelichting op de Stanzas van Dzyan:

> 'Universele Genesis gaat uit van de een, deelt zich in drie, daarna in vijf en bereikt tenslotte haar toppunt in zeven, om terug te keren tot vier, drie en een.' (Fr. II 143; Terw. II 199).

Wanneer men in staat zou zijn deze passage in al zijn verschillende betekenissen te verklaren, zou men ongetwijfeld de geheimenissen, die verband houden met de universele genesis, kunnen uitleggen. Aangezien dit niet het geval is, kunnen we hier misschien een paar suggesties doen. Eén betekenis van 'de Ene' zou die van ‚de Punt in de Cirkel'*) kunnen zijn. De woorden 'deelt zich in drie' zouden een aanduiding kunnen zijn voor de emanatie van de drie Logoi. De verhandeling over de 'getallen' werd in *De Geheime Leer* echter niet voortgezet, want er staat:

> 'De getallen, waarmee deze hemelse Wezens in verband staan, zijn buitengewoon moeilijk te verklaren, daar elk getal betrekking heeft op verscheidene groepen van bepaalde denkbeelden, overeenkomstig de bijzondere groep van 'Engelen', die het moet voorstellen. Hierin ligt de *nodus***) in de studie van de symboliek, . . .' (Fr. I 94; Terw. I 174).

Met betrekking tot de woorden 'en bereikt tenslotte haar toppunt in zeven' kunnen we hier een interpretatie geven door middel van de volgende versregel uit Stanza V:

> 'Fohat trekt spiraallijnen om het zesde te verenigen met het zevende – de Kroon.' (Stanza V, śloka 4).

De volgende verklaring werd gegeven bij deze śloka. Wij willen hier in het bijzonder wijzen op de allegorische symboliek van de vereniging van

*) In hoofdstuk XII wordt een uitleg gegeven van 'de Punt in de Cirkel' en van de emanatie van de drie Logoi.
**) *Nodus* is het Latijnse woord voor 'knoop', dus 'de sleutel tot de studie van de symboliek'.

het zesde met het zevende beginsel in de mens – Buddhi en Âtma. Deze eenheid is het essentiële punt in de evolutie van de mens en zijn beginselen, iets wat in dit hoofdstuk speciaal belicht zal worden.

> 'Dit trekken van 'Spiraallijnen' doelt zowel op de evolutie der beginselen van de mens als op die van de Natuur, een evolutie, die trapsgewijze plaats vindt, evenals al het andere in de natuur. Het Zesde beginsel in de Mens (Buddhi, de Goddelijke Ziel), hoewel naar onze opvattingen slechts een adem, is toch nog iets stoffelijks in vergelijking met de goddelijke 'Geest' (Âtma), waarvan het de drager of het voertuig is. Fohat in zijn vermogen van GODDELIJKE LIEFDE *(Eros)*, de electrische Kracht van verwantschap en sympathie, wordt allegorisch voorgesteld beproevende de zuivere Geest, de van het ENE absolute onafscheidbare Straal, te verenigen met de Ziel, welke beide in de Mens de MONADE vormen en in de Natuur de eerste schakel tussen het immer onbeperkte en het geopenbaarde.' (Fr. I 94; Terw. I 173-174.

Ook het Zonnestelsel bestaat uit zeven beginselen, 'evenals al het andere in deze middelpunten. Aldus is de leer van de trans-Himâlayase Esoteriek' (Fr. I 88; Terw. I 164). Het werd tot aanzien gebracht door de activiteiten van Fohat, die langs de zeven beginselen van Âkâśa snellend, inwerkt op de geopenbaarde substantie of het Ene Element.

> 'en door dat te versplitsen in verschillende middelpunten van Energie, de wet der Cosmische Evolutie in het werk stelt, die, gehoorzamende aan de Ideatie van het Universeel Denkvermogen, alle verschillende toestanden van het zijn in het geopenbaarde Zonnestelsel tot bestaan brengt.' (Fr. I 88; Terw. I 163-164).

In verband hiermee dient men een van de postulaten van de Esoterische Wijsbegeerte in gedachten te houden:

> 'Alles in het metafysische, zowel als in het stoffelijke Heelal, is zevenvoudig.' (Fr. I 124; Terw. I 219).

Aan dit postulaat kunnen we drie alineas uit een van de Toelichtingen toevoegen. Men dient goed te begrijpen dat deze Toelichtingen samen met de Stanzas van Dzyan de basis vormen, waarop het stelsel van de Esoterische Wijsbegeerte gebouwd is.

> (XXIII) 'Op grond van haar zevenvoudige aard spreken de Ouden van de Zon als getrokken door zeven paarden, overeenkomend met de metra der Vedas; ook zeggen zij, dat de Zon, hoewel zij in haar kringloop vereenzelvigd wordt met de ZEVEN 'Gaina' (klassen van zijn), daarvan onderscheiden is, zoals inderdaad het geval is, en ook dat zij ZEVEN STRALEN heeft, zoals zij inderdaad heeft.'
>
> (XXV) 'De Zeven Wezens in de Zon zijn de Zeven Heiligen, Zelfgeboren uit de inwonende kracht in de baarmoeder van de Moedersubstantie. Zij zenden de Zeven Hoofdkrachten, stralen genaamd, uit,

welke bij het begin van Pralaya zich zullen verenigen tot de middelpunten van zeven nieuwe Zonnen voor het volgende Manvantara. De energie, waaruit zij in elke Zon tot bewust bestaan ontspringen, wordt door sommigen Vishnu genoemd, die de adem van de VOLSTREKTHEID is.'
'Wij noemen haar het Ene geopenbaarde leven – zelf een weerkaatsing van het Absolute.' (Fr. I 221-222; Terw. I 371-372).

(XX) 'Stof of Substantie is zowel in onze Wereld als daarbuiten zevenvoudig. Bovendien is elk van haar toestanden of beginselen trapsgewijs in zeven graden van dichtheid verdeeld. SURYA (de Zon) toont in haar zichtbare afstraling de eerste of laagste toestand van de zevende, de hoogste toestand van de Universele TEGENWOORDIGHEID, het reine van het reine, de eerst geopenbaarde Adem van het nimmer Ongeopenbaarde SAT (Zijnheid). Alle Centrale stoffelijke of objectieve Zonnen zijn in haar substantie de laagste toestand van het eerste Beginsel van de ADEM. Ook is geen enkele harer meer dan de WEERKAATSING van haar OERBEELD, verborgen voor aller blikken, behalve voor die der Dhyân Chohans, wier Lichaams-substantie tot de vijfde afdeling van het zevende Beginsel der Moedersubstantie behoort, en derhalve vier graden hoger is dan de weerkaatste zonnesubstantie. Evenals er zeven Dhâtu (hoofdgrondstoffen in het menselijk lichaam) zijn, zo zijn er ook zeven Krachten in de Mens en in de gehele Natuur.' (Fr. I 221; Terw. I 371).

Deze zeven Krachten worden gedistribueerd door de Zeven Stralen van de Zon, waarvan de namen zijn:

'Sushumma, Harikeśa, Viśvakarman, Viśvatryarchas, Sannaddha, Sarvavasu en Svarâj – zijn alle mystiek en elk daarvan vindt voor occulte doeleinden zijn eigen toepassing in een bepaalde bewustzijnstoestand. De *Sushumna,* die, zoals in de *Nirukta* (II, 6) gezegd wordt, alleen dient om de maan te verlichten, wordt niettemin in ere gehouden door de ingewijde Yogis. Tezamen vormen de door het zonnestelsel verspreide Zeven Stralen, om zo te zeggen, de stoffelijke *Upâdhi* (basis) van de *Ether der Wetenschap,* in welke Upâdhi licht, warmte, electriciteit, enz. – de krachten van de orthodoxe wetenschap – op elkander inwerken om haar aardse gevolgen teweeg te brengen. Als psychische en geestelijke gevolgen vloeien zij voort uit en hebben zij hun oorsprong in de boven-zonne-Upâdhi, de ether van de Occultist – of Âkâśa.' (Fr. I 414; Terw. I 664).

Voor zover het dus het zonnestelsel betreft is de wet van zeven een grondwet en heeft zij betrekking op alle onderdelen van dit stelsel. De Aarde is een voorbeeld van de zevenvoudige ontplooiïng van het zevenvoudige plan.
Het getal zeven is zeer belangrijk in het oudste van alle Hindu geschriften, de *Rig-Veda.* Eén voorbeeld zal voldoende zijn:

'De zeven wijzen vormen zeven paden.
Op een daarvan kan de geplaagde sterveling komen.' (X, 5-6).

Deze mystieke versregels worden als volgt toegelicht: de 'zeven wijzen' zijn zeven stralen van wijsheid – zeven Dhyânis. Gewoonlijk wordt dit vers

> 'uitsluitend volgens zijn sterrekundig en cosmisch aanzicht vertolkt',

maar nietttemin is het

> 'een van de rijkste aan Occulte betekenis. De 'paden' kunnen lijnen *(Maryâdâh)* zijn, maar zij zijn in de eerste plaats lichtstralen, die op de naar wijsheid voerende paden vallen. . . . Het betekent 'wegen' of paden. Kortom, het zijn de zeven Stralen, die vrijelijk uit het macrocosmische middelpunt vallen, in metafysische zin de zeven beginselen, in fysische zin de zeven Rassen. Alles hangt af van welke sleutel men gebruikt.' (Fr. II 170; Terw. II 236).

Hoogst waarschijnlijk is de verklaring, die nu volgt, de meest betekenisvolle over het getal zeven, daar het feit dat hij zo kort is hem zeer duidelijk maakt: Zeven is 'het volmaakte en heilige getal van dit ons Mahâ-Manvantara' (II, 531).[4])

Daar een Manvantara gewoonlijk in verband gebracht wordt met de leeftijd van een planeet (of een planeetketen) moet een Mahâ-Manvantara gelijk zijn aan de leef-tijd van het zonnestelsel – een tijdperk dat zo lang van duur is, dat een wezen op aarde het wel als 'universeel' kan beschouwen. Hoe het ook zij, het stelsel dat in *De Geheime Leer* gevolgd wordt, wordt het Cis-Himâlaya stelsel genoemd en de leringen ervan zijn gebaseerd op een zevenvoudige indeling.

> 'Het Occultisme aan deze zijde der Himâlayas moet met zijn *zevenen* en wegens dat zevenen als het oudste, de oorsprong van alle beschouwd worden.' (Fr. II 531; Terw. II 746).

Men moet niet vergeten dat er meer dan één sleutel is op de esoterische leer:

> '. . . deze werd, zoals reeds gezegd, vertolkt en de geheimenissen ervan werden ontsluierd met behulp van *zeven,* niet twee of op zijn hoogst drie sleutels; daarom werkten de oorzaken en hun gevolgen zowel in de onzichtbare of mystieke als in de psychische natuur en waren ze even toepasselijk op metafysica en psychologie als op fysiologie.' (Fr. II 556; Terw. I 781).

Het is niet nodig alle voorbeelden van de zevenvoudige wet op te noemen, omdat een lang hoofdstuk van Deel II, getiteld 'De Geheimenissen der Zevenheid' (Fr. II 520-564; Terw. II 731-792), gewijd is aan dit onderwerp. Om echter aan te kunnen tonen dat vele van de leringen van de Esoterische Wijsbegeerte terug gevonden kunnen worden in nog bestaande geschriften, volgen hier enkele voorbeelden.

> '. . . de Rig Veda, de oudste van *alle bekende* optekeningen, de occulte

leringen in nagenoeg alle opzichten bevestigt. Zijn lofzangen – de optekeningen over de oorspronkelijke leringen, neergeschreven door de eerste Ingewijden van het Vijfde (ons) Ras – spreken over de Zeven Rassen (waarvan er twee nog komen moeten), terwijl zij hen allegorisch als de 'zeven stromen' (I, 35, 8) voorstellen en over de Vijf Rassen ('pâncha krishtâyah'), die deze wereld reeds bewoond hebben in de vijf landstreken, *'pâncha pradišah'*, (XI, 86, 29) en ook over de *drie werelddelen,* die er geweest zijn.
Drie verzonken of op andere wijze vernietigde werelddelen . . . De Ingewijden, die de Vedas optekenden – of de Rishis van ons Vijfde Ras – schreven in een tijd toen Atlantis reeds verzonken was. Atlantis is het vierde werelddeel, dat *verschenen,* doch het *derde dat verdwenen is.*' (Fr. II 534; Terw. II 750).

De zeven Stralen van de Zon, die in de *Rig-Veda* gegeven worden, zijn hier reeds genoemd. In het nu volgende citaat wordt de betekenis van deze stralen op een andere wijze geïnterpreteerd, terwijl ook iets gezegd wordt over de aard van de lofzangen zelf.

'. . . de lofzangen van de Rig-Veda, hoewel geheel allegorisch, zijn niettemin vol betekenis. De zeven stralen van Sûrya (de Zon) worden daarin parallel gemaakt aan de Zeven Werelden (van elke planeetketen), aan de zeven rivieren van hemel en aarde; de eerste zijn de zeven scheppende Scharen en de laatste de Zeven mensen of eerste mensengroepen. De Zeven oude Rishis – de voorvaderen van al wat op aarde leeft en ademt – zijn de zeven vrienden van Agni, zijn zeven 'paarden' of zeven 'HOOFDEN'.' (Fr. II 533; Terw. II 749).

Agni was een van de belangrijkste onder de Vedische goden. Een andere godheid uit de Vedas was Varuna,

'. . . die alle natuurlijke verschijnselen regelt en 'een weg voor de Zon maakt, die zij moet volgen'. De zeven rivieren van het uitspansel (de nederdalende scheppende goden) en de zeven rivieren van de aarde (de zeven oorspronkelijke mensen) staan onder zijn bestuur . . .' (Fr. II 533-534; Terw. II 750).

Ook in de *Atharva-Veda* blijkt het getal zeven veelvuldig voor te komen:

'De Tijd voert (ons) voorwaarts, een ros met *zeven stralen,* duizend ogen, onvergankelijk, vol vruchtbaarheid. Verstandige wijzen bestijgen het; zijn wielen zijn alle werelden.'
'Aldus rolt de Tijd op *zeven wielen,* hij heeft *zeven* naven, onsterfelijkheid is zijn as. Hij is thans *al deze werelden.* De Tijd drijft de eerste God voorwaarts.' (Lofzang XIX, 53).

'Men voege hierbij nu het volgende vers uit de Esoterische delen: Ruimte en Tijd zijn één. Ruimte en Tijd zijn naamloos, want zij zijn het onkenbare DAT, hetwelk alleen *door middel van zijn zeven stralen* waargenomen kan worden – *die de Zeven Scheppingen, de Zeven Werelden, de Zeven Wetten, enz., zijn . . .*'

'Aldus is het getal van de Zeven Scheppingen, zeven Rishis, Zones, Werelddelen, Beginselen, enz., enz., in de Arische Schriften gegaan door het Indische, Egyptische, Chaldeeuwse, Griekse, Joodse, Romeinse en tenslotte het Christelijke mystieke denken, totdat het belandde in en onuitwisbaar gestempeld is gebleven op alle esoterische theologieën. De zeven oude boeken, door Cham uit de ark van Noach ontvreemd en aan zijn zoon Koesh geschonken en de zeven Koperen zuilen van Cham en Cheiron zijn een weerkaatsing van en een herinnering aan de Zeven oorspronkelijke mysteriën, ingericht overeenkomstig de 'Zeven geheime emanaties', de Zeven Geluiden en de zeven stralen – de geestelijke en siderische voorbeelden van de zeven duizend maal zeven kopieën daarvan in de latere aeonen.' Fr. II 539; Terw. II 759-758).

Dan is er nog een lering uit de Esoterische Wijsbegeerte, namelijk die van de zes zuster-bollen van de Aarde (de zeven bollen, die van een planeetketen vormen) en deze is

'... te vinden in de oudste en meest in aanzien staande Hindu Schrift – de Rig-Veda. Daarin wordt melding gemaakt van zes werelden *behalve onze aarde*, de zes *rajâmsi* boven *prithivî* – de aarde – of 'deze' (idam) als tegengesteld aan datgene, wat *daarginder* is (dat wil zeggen de zes bollen op de *drie* andere gebieden of werelden).'
'... De Magi of Mazdeanen geloofden slechts aan datgene, waaraan anderen geloofden, namelijk aan zeven 'werelden' of bollen van onze planeetketen, waarvan er (tegenwoordig) *slechts één* voor de mens toegankelijk is, onze Aarde en aan het achtereenvolgens verschijnen en vernietigen van zeven werelddelen of aarden op deze onze bol, terwijl elk werelddeel ter herinnering aan de zeven bollen (één zichtbare en zes onzichtbare) in zeven eilanden of vastelanden, zeven 'klimaten', enz., verdeeld was. Dit werd algemeen aangenomen in die dagen, toen de thans Geheime Leer voor iedereen openlag.' (Fr. II 535; Terw. II 752).

Behalve de zeven vastelanden en zeven klimaten werden aan de Aarde ook zeven gebieden van werkzaamheid toegekend. Dit onderwerp wordt ingeleid door een mededeling betreffende de kennis, die men in de oudheid had omtrent de tijdperken, die de kringlopen op de Aarde beheersen.

'Het is de kennis der natuurwetten, die zeven tot het wortel-natuurgetal, om zo te zeggen, in de geopenbaarde wereld – in ieder geval in onze tegenwoordige aardse levenscyclus – maakt en het wonderbaarlijk inzicht in haar werkingen, die de ouden zoveel geheimenissen der natuur ontsluierden. Het zijn deze wetten alweer en haar werkingen op het siderische, het aardse en het zedelijke gebied, welke de oude sterrekundigen in staat stelden om nauwkeurig de duur te berekenen van de tijdkringen en hun onderscheiden gevolgen op de loop der gebeurtenissen, om van tevoren de invloed op te tekenen (te voorspellen, wordt het genoemd), die zij op de loop en de ontwikkeling der men-

senrassen zouden hebben. Daar de Zon, de Maan en de planeten de nimmer dwalende tijdmeters zijn, waarvan de invloeden en periodiciteit welbekend waren, werden zij dus de grote Heerser en heersers van ons kleine stelsel in al zijn *zeven gebieden* of 'sferen van werking.' 'De werkingssferen van de verenigde Krachten van Evolutie en Karma zijn: (1) de Bovengeestelijke of *noumenale;* (2) de Geestelijke; (3) de Psychische; (4) de Astro-etherische; (5) de Onderastrale; (6) de Vitale en (7) de zuiver *fysische* sferen.' (Fr. II 546; Terw. II 769).

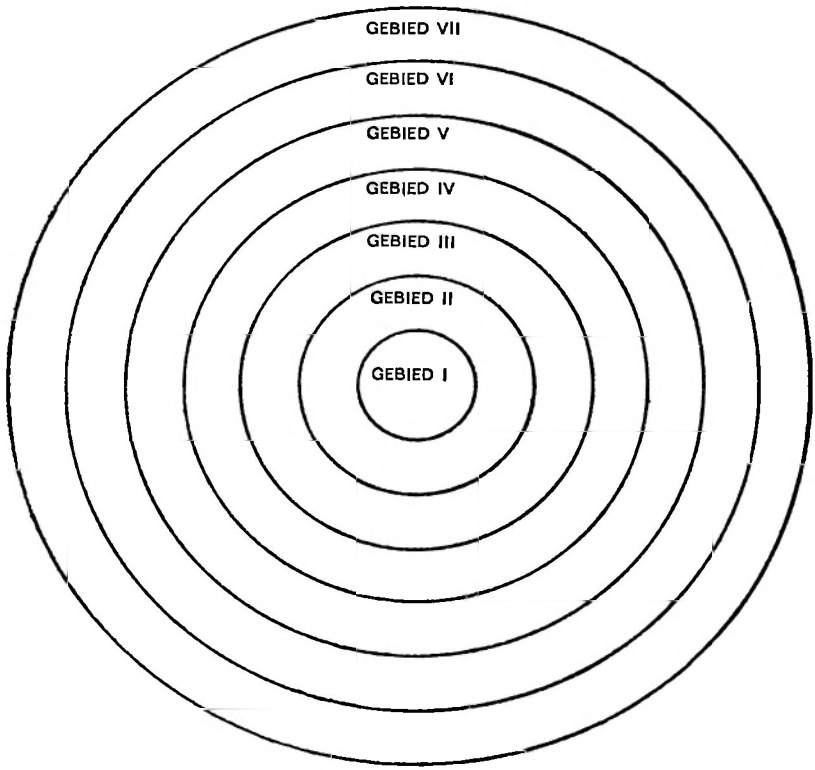

Schematische weergave van de Zeven Gebieden.

Zeven concentrische cirkels stellen de gebieden voor, elk gebied ligt binnen de cirkel. Het hoogste gebied wordt voorgesteld door de binnenste cirkel; de buitenste cirkel, Gebied VII, is het meest stoffelijke gebied. Onze Aarde ligt binnen Gebied VII. Elk gebied heeft zijn eigen 'krachtveld'.

De Zeven Gebieden

De Esoterische Wijsbegeerte stelt dat het Heelal bestaat uit zeven gebieden. De bovenste drie van deze gebieden worden beschouwd als de Goddelijke en Vormloze Wereld van de Geest, de vier laagste zijn de gebieden van Cosmisch Bewustzijn. Het onderwerp van de zeven gebieden is niet gemakkelijk te begrijpen. Eén reden hiervoor is dat in het Westen de stoffelijke wereld of het stoffelijk gebied, het laagste van de zeven, het meest in de belangstelling staat. Daar komt nog bij, dat onze stoffelijke zintuigen ingesteld zijn op het functioneren in de stoffelijke wereld of op het stoffelijk gebied en dientengevolge de meeste aandacht krijgen, wellicht in die mate, dat onze fijnere zintuigen er door worden uitgeschakeld. Laten we om te beginnen H.P.B.'s definitie voor een gebied eens bekijken.

> 'GEBIED [in het Engels 'plane']. Van het Latijnse *planus*, (vlak, plat) een uitgesterktheid van ruimte of van iets daarin, zowel fysisch als metafysisch, bij voorbeeld een 'gebied van bewustzijn'. Zoals het in het Occultisme gebruikt wordt, geeft dit woord de rijkwijdte of omvang van een toestand van bewustzijn aan, of van het waarnemingsvermogen van een zeker stel zintuigen, of de werkzaamheid van een bepaalde kracht, of de toestand van stof, die overeen komt met een van bovengenoemde omschrijvingen.' (Theosophical Glossary).

Het is de gewoonte dat de zeven gebieden schematisch weergegeven worden door zeven boven elkaar geplaatste lijnen (waarbij tussen elke twee lijnen een ruimte opengelaten wordt). Dit is nodig wanneer men het geheel op papier wil weergeven (in het platte vlak). Een betere methode zou zijn de zeven gebieden voor te stellen als zeven concentrische cirkels, waarvan het hoogste of meest goddelijke gebied voorgesteld wordt door de binnenste cirkel, terwijl het stoffelijkste of grofste gebied weergegeven wordt door de buitenste. Hoewel deze schematische weergave misschien niet zo duidelijk is als het ons bekende diagram, geeft het toch de gedachte weer, dat elk gebied een 'wereld' op zich is. Daardoor zijn wezens, die in één van de zeven gebieden of werelden werkzaam zijn, geheel onafhankelijk van de andere werelden en kunnen zij werken zonder hinder te ondervinden van die andere gebieden. Toch is er een verschil of onderscheid, dat men niet over het hoofd mag zien: de wezens van de binnenste wereld kunnen, dank zij hun hogere status, doordringen tot de buitenste sfeer, terwijl de wezens van de buitenste wereld niet in staat zijn in contact te komen met één van de innerlijke gebieden en alleen in hun eigen wereld werkzaam zijn.

Dit is één van de betekenissen van de 'Ring-Niet-Verder' – de mystieke term, die gebruikt wordt in de Stanzas van Dzyan:

> 'Het is de Ring genaamd 'Niet Verder' voor degenen, die nederdalen en opstijgen.' (Stanza V, śloka 6).

Er is dus, om zo te zeggen, een 'slagboom' na elk gebied, die opstijgen naar een hoger gebied verhindert. Over deze śloka werd de nu volgende uitleg gegeven:

> 'De Lipika scheiden de wereld (of het gebied) van louter geest van die van stof. Zij die 'nederdalen en opstijgen' – de zich incarnerende Monaden en de mensen die naar loutering en 'opstijgen' streven, maar het doel nog niet geheel bereikt hebben – kunnen de 'cirkel van het Niet-Verder' alleen overschrijden op de dag 'Zij-Met-Ons', op die dag, dat de mens zich geheel bevrijdt uit de boeien der onwetendheid en ten volle de niet-afgescheidenheid inziet van het Ego binnen zijn persoonlijkheid – ten onrechte als zijn eigen beschouwd – van het UNIVERSELE EGO (Anima Supra-Mundi) en dientengevolge in het Ene Inwezen opgaat, om niet slechts één 'met ons' te worden (de geopenbaarde universele Levens, die 'EEN' LEVEN zijn), maar zelfs dat leven zelf.' (Fr. I 102-103; Terw. I 187).

In de Kabbala werden de vier laagste van de zeven gebieden weergegeven als de vier 'Olams' of 'Werelden', die emaneerden uit de zeven lagere Sephiroth. Elke Olam kreeg een speciale naam. De emanatie van de vier Olams ging op dezelfde manier in zijn werk als die van de Sephiroth: de hoogste bracht de naastlagere voort; de eerste en tweede Olam brachten de derde voort; de eerste, tweede en derde emaneerden op hun beurt de vierde. Deze vier Werelden heten:

1. Olam Atzîlûh (of)
   de Wereld van Atzîlûth – De wereld der Oerbeelden
2. Olam Berîâh
   de Wereld van Berîâh – De Wereld van Schepping
3. Olam Yetzîrah
   de Wereld van Yetzîrah – De Wereld van Vorm
4. Olam Qelippoth of Kliphoth
   ook: Olam Asîah de Wereld van Asîah – De Stoffelijke Wereld

Interessant is dat de laagste Wereld verdeeld is in zeven woningen, die 'Sheba Haichaloth' genoemd worden en die overeenkomen met de zeven zones van onze aarde.
In *De Geheime Leer* werd in de schematische weergave van de zeven gebieden een driehoek getekend, die de drie hoogste gebieden, die *arûpa*, dat wil zeggen 'zonder vorm' genoemd worden, omvat. Op de vier volgende gebieden werd op elk gebied een bol geplaatst en de gelijkwaardige Nederlandse woorden voor de vier Kabbalistische 'Werelden' werden gebruikt om deze vier gebieden te benoemen, zodat aangegeven werd dat

1e GEBIED	DE ONGEOPENBAARDE WERELDEN			GEBIED I
2e GEBIED				GEBIED II
3e GEBIED				GEBIED III
1e GEBIED	DE WERELDEN VAN OPENBARING	DE WERELD DER OERBEELDEN	OLAM ATZILUTH	GEBIED IV
2e GEBIED		DE VERSTANDELIJKE OF WERELD VAN SCHEPPING	OLAM BERIAH	GEBIED V
3e GEBIED		DE WERELD VAN SUBSTANTIE OF VAN VORM	OLAM YETZIRAH	GEBIED VI
4e GEBIED		DE STOFFELIJKE WERELD	OLAM QELIPPOTH	GEBIED VII

Schematische weergave van de Zeven Gebieden

Gebaseerd op een schema in *De Geheime Leer* (Fr. I 154; Terw. I 266). Aan de linker kant van het diagram staan de gebieden genummerd als de 'Ongeopenbaarde Werelden' en de 'Werelden van Openbaring'. In het midden staan de vier Olams of 'Werelden', zoals ze gegeven worden in de Chaldese Kabbala, eerst de Nederlandse benamingen, daarna genoemd met hun Chaldese naam. Aan de rechter kant de zeven gebieden van hoog tot laag.

dezelfde begrippen van toepassing zijn in de Esoterische Wijsbegeerte. Hieraan werd de volgende uitleg toegevoegd:

> 'De Drie hogere Gebieden van de Zevenvoudige Kosmos – de Goddelijke en Vormloze Wereld van de Geest – het *Arûpa* of 'vormloze', waar de vorm op het objectieve gebied ophoudt te bestaan.' (Fr. I 154; Terw. I 266).

En over het vierde gebied, dat de 'Wereld der Oerbeelden' genoemd wordt:

> 'Het woord 'Oerbeeld' mag hier niet worden genomen in de betekenis, welke de Platonisten er aan hechten, d.i. de wereld, zoals die bestond *in het Denkvermogen* van de Godheid, maar in de betekenis van een wereld welke gemaakt was als een eerste model, dat gevolgd en fysiek verbeterd zou worden door de later volgende werelden – hoewel deze in zuiverheid achteruit gaan.
> Dit zijn de vier lagere gebieden van Cosmisch Bewustzijn; de drie hogere zijn voor het menselijk verstand op zijn huidige trap van ontwikkeling niet toegankelijk. Het vraagstuk van de zeven toestanden van menselijk bewustzijn is een heel andere zaak.' (Fr. I 154-155; Terw. I 266).

De opsomming van de zeven gebieden geeft ons een basis voor de bestudering van een aantal 'zevens', die nauw in verband staan met het onderwerp van de gebieden. Voordat wij tot dat onderwerp overgaan willen wij er echter op wijzen, dat *elk* van de zeven gebieden verdeeld kan worden in zeven ondergebieden. Het is van belang dit steeds in gedachten te houden, daar men zich zou kunnen verbeelden gemakkelijk over te kunnen gaan tot een 'hoger gebied', terwijl het gebied dat men dan betreedt slechts een hogere onderafdeling is van het laagste objectieve gebied. Als een voorbeeld van deze zevenvoudige onderverdeling nemen wij de laagste van de zeven gebieden – het gebied waarop de mensheid functioneert in de objectieve wereld, die we het Aardse of Prâkriti Gebied kunnen noemen – en dit is als volgt (G.L. III, 612) onderverdeeld (het hoogste ondergebied is bovenaan geplaatst, daar het het eerst geëmaneerd werd; nummer zeven staat dus bovenaan, terwijl het laagste ondergebied onderaan staat en met 'één' genummerd is):

HET LAAGSTE OF ZEVENDE GEBIED

7. Para-Ego of Âtmisch
6. Innerlijk-Ego of Buddhisch
5. Ego-Manas (Hoger Manas)
4. Kâma-Manas (Lager Manas)
3. Prânisch Kâma of Psychisch
2. Astraal
1. Objectief

Lokas en Talas

Nauw verbonden met het onderwerp van de zeven gebieden is dat van de Lokas en Talas, want in de Theosofische literatuur wordt het woord *Loka* meestal beschouwd als een synoniem van *gebied*. Letterlijk betekent het Sanskrit woord *loka* een plaats of streek, daarom wordt het vertaald met wereld, sfeer of gebied.
In de exoterische Hindu literatuur wordt het woord *loka* veel gebruikt, speciaal in de Purânas, waarin veertien lokas vermeld staan: zeven hogere lokas, die de zeven hemelen genoemd worden, terwijl de zeven lagere lokas gelijk gesteld worden met zeven hellen. Klassen van hemelse wezens worden verondersteld de zeven hogere werelden te bevolken. Daar in *De Geheime Leer* een groot aantal citaten uit de *Vishnu-Purâna* over de verschillende lokas voorkomt, zal een lijst van de lokas met de betekenis van de namen ervan en van de ganas (klassen van hemelse wezens) die in elke loka hun woonplaats hebben, wel van pas komen. Deze opsomming begint met de laagste loka, die beschouwd wordt als de zevende:

7. Bhûr-loka – onze wereld, de Aarde – Bol D, in het algemeen gesproken – de woonplaats van de stervelingen.

6. Bhuvar-loka – (*bhuvas*, wordt in combinatie met loka *bhuvar* – 'de wereld van lucht', letterlijk 'de wereld van wording'), aangeduid als de ruimte tussen de Aarde en de Zon – bewoond door Munis en Siddhas (asceten en een klasse van half goddelijke wezens).

5. Svar-loka – (*svah*, wordt in combinatie met loka *svar* – stralende ruimte of uitspansel, dus hemel) – het gebied boven de Zon of tussen de Zon en de Poolster – het gebied van Indra, daarom ook wel genoemd Indraloka.

4. Mahar-loka – 'de grote wereld' (*Mahâ*, groot, wordt *mahar* in combinatie met loka) – het gebied boven de Poolster, bewoond door Bhrigu en andere Rishis, die (in de populaire literatuur) 'de verwoesting van de drie lagere werelden overleven'. Ook de woonplaats van de Pitris, wanneer zij hun taak in het helpen van de mensheid volbracht hebben.

3. Janar-loka – 'de wereld van geboorte', namelijk van de geestelijke geboorte (van *jan*, geboren worden). De woonplaats van Brahmâ's zoon, Sanat-Kumâra; ook van Kumâras, Agnishvâttas en Mânasaputras.

2. Tapar-loka – 'de wereld van meditatie' (*tapas*, religieuze gebruiken, devotie, meditatie – wordt *tapar* in combinatie met loka). De woonplaats van Vairâjas, 'in de esoterische wijsbegeerte worden zij genoemd Nirmânakayas, daar Tapar-loka ligt op het zesde gebied (van onder af geteld)'. (Theos. Glossary, onder 'Vairâjas').

1. Satya-loka – 'de wereld van waarheid' – of realiteit – de woonplaats van Brahmâ, daarom ook wel genoemd Brahma-loka. Zij, die deze loka bereiken, worden bevrijd van de banden van geboorte, zoals Jîvanmuktas of Nirvânins.

De zeven lagere lokas worden over het algemeen 'hellen' genoemd, hoewel het juiste woord ervoor is *talas*. Tala is een Sanskrit woord, dat een oppervlak, een vlakke ondergrond betekent, ook het onderste gedeelte of het fundament van iets – in deze betekenis wordt dit woord gebruikt in verband met een loka. Eén manier om de talas in hun samenhang met de lokas te beschrijven, is de loka te beschouwen als de 'geestzijde' van de wereld of het gebied en de tala als de 'stofzijde' van de *zelfde* wereld of hetzelfde gebied. Zeven talas worden er genoemd, en elk daarvan is de basis of de onderkant van een loka (zoals zojuist is uitgelegd). De namen luiden als volgt – ze worden hier van hoog tot laag genoemd, te beginnen met de hoogste tala:

1. Atala – de letterlijke betekenis is 'niet een tala' (dat wil zeggen 'niet een basis of plaats'; *a* – niet), hetgeen uiting geeft aan de gedachte dat deze hoogste tala niet veel stoffelijkheid heeft aan de 'stofzijde' van de corresponderende hoogste loka – Satyaloka.

2. Vitala – daar het voorzetsel *vi* een afscheiding, onderscheid of zelfs tegenstelling aanduidt, geeft dit woord aan, dat de stof verder afgescheiden wordt (van de geest) tijdens de afdaling.

3. Sutala – een samenstelling van *su*, goed en *tala*, dus letterlijk een goede plaats.

4. Rasâtala – dit Sanskrit woord, samengesteld uit *rasa*, smaak, en *tala*, plaats letterlijk de 'plaats van smaak', geeft aan dat in deze tala de zintuigen de vermogens van de mens zullen gaan overheersen als ze daartoe de kans krijgen.

5. Talâtala – samengesteld uit *tala* en *atala*, letterlijk 'een plaats die geen plaats is', het woord zelf verraadt al dat de laagste fase van de 'stofzijde' nog niet bereikt is, maar dat dit toch een stoffelijker plaats is dan elk van de hogere talas. Sommige scholen gebruiken in plaats van Talâtala het woord Karatala, hetgeen vertaald kan worden met de 'plaats van aanraking', want *kara* betekent hand.

6. Mahâtala – letterlijk 'de grote plaats' – *mahâ*, groot; *tala*, plaats, dit geeft aan dat de stof in deze tala werkelijk dicht is.

7. Pâtâla – samengesteld uit *pâta*, gezonken of gevallen en *tala*, plaats: de gevallen plaats, de laagste van de talas; wordt beschouwd als de woonplaats van Nâgas (slangen) en demonen.

Tot zover deze opsomming en de algemene beschrijving. In de esoterische wijsbegeerte hebben de lokas en talas een veel diepgaander betekenis dan alleen die van plaatsen of woonplaatsen van ganas (klassen van hemelse wezens). Men kan ze vergelijken met bewustzijnstoestanden, waarin een mens kan opgaan; de lokas symboliseren dan het geestelijk aspect, de talas het stoffelijk aspect.
Het is onjuist de lokas als hemelen en de talas als hellen te beschouwen; en het is nog veel minder juist om de lokas en talas van elkaar te scheiden om tot veertien werelden te komen – in plaats van zeven loka-talas. Dit zullen we aan de hand van een voorbeeld trachten duidelijk te maken. Stelt u zich zeven munten voor: een cent, een stuiver, een dubbeltje, een kwartje, een gulden, een rijksdaalder, en een gouden tientje. Elke munt heeft twee zijden – 'kruis of munt'. Op dezelfde wijze is een loka-tala een eenheid en deze kan alleen voor doeleinden van wijsgerige beschouwing in tweeën gedeeld worden. Het belangrijkste punt van deze uiteenzetting moet echter nog komen.
Zoals de waarde van elk van de hier genoemde zeven munten een speciaal gevoel oproept, dat met elke munt verbonden en duidelijk te onderscheiden is – het meest opmerkelijke verschil zal men ongetwijfeld vinden tussen het gouden tientje en de cent – zo heeft ook iedere loka-tala zijn eigen kenmerkende bewustzijnstoestand, die ervaren kan worden door de wezens die de bij een zekere loka-tala behorende bewustzijnstoestand binnengaan. De loka syboliseert de evolutie van de geest op de Stijgende Boog, terwijl de tala de evolutie van de stof op de Dalende Boog symboliseert.
Wanneer we elk loka-tala paar in verband brengen met een gebied, zijn de zeven loka-talas

> 'gebieden van buiten naar binnen en (de zeven Goddelijke) Bewustzijnstoestanden, waar de mens doorheen kan gaan en *moet* gaan zodra hij besloten heeft door de zeven paden en poorten van Dhyâna te

gaan; men behoeft daartoe niet ontlichaamd te zijn en men bereikt dit alles op aarde in één of vele incarnaties.
Men lette op de volgorde: de vier lagere . . . zijn *rûpa*, dat wil zeggen zij worden aan de innerlijke mens met volle medewerking van de meer goddelijke delen of elementen van het lagere Manas en door de persoonlijke mens bewust volbracht. Deze laatste kan de drie hogere toestanden niet bereiken, noch zich herinneren tenzij hij een volledig ingewijd Adept is. Een Hatha Yogî zal psychisch nooit hoger komen dan Maharloka, en fysisch-mentaal nooit hoger dan Talâtala (dubbele of tweevoudige plaats). Om een Râja Yogî te worden moet men tot de zevende poort, Satyaloka, opstijgen. Want dit is, zoals de Meester-yogîs ons zeggen, de vrucht van Yajña of opoffering. Zijn de Bhûr, Bhuvar en Svar (toestanden) eenmaal doorlopen en is het bewustzijn van de Yogî in Maharloka samengetrokken, dan bevindt het zich op het laatste gebied en in de laatste tussentoestand voor volkomen vereenzelviging van het Persoonlijk bewustzijn met het Hoger Manas.' (Fr. III 630).

Hier volgt een lijst van de corresponderende lokas en talas (van hoog naar laag):

1. Satya-loka	1. Atala
2. Tapar-loka	2. Vitala
3. Janar-loka	3. Sutala
4. Mahar-loka	4. Rasâtala
5. Svar-loka	5. Talâtala
6. Bhuvar-loka	6. Mahâtala
7. Bhûr-loka	7. Pâtâla

Een volgende stap in de uitleg van dit onderwerp kunnen we doen, wanneer we de zeven loka-talas beschouwen als gelijkwaardig met de zeven Beginselen van de Kosmos – één beginsel voor elk gebied. Dan zijn de lokas het beginsel-aspect en de talas het element-aspect.
Dan is er nog de emanatie van de loka-talas. Deze voltrekt zich op dezelfde wijze als de emanatie van de Sephiroth en de ontwikkeling van de zeven Elementprincipes. De eerste loka-tala (Satya-loka-Atala) emaneert de tweede; uit de eerste en de tweede loka-tala (Tapar-loka-Vitala) wordt het derde paar geëmaneerd; uit het eerste, tweede, en derde paar (Janar-loka-Sutala) ontwikkelt zich het vierde; door het eerste, tweede, derde en vierde (Mahar-loka-Rasâtala) ontstaat het vijfde; uit het eerste, tweede, derde, vierde en vijfde (Svar-loka-Talâtala) wordt het zesde voortgebracht en tenslotte komt uit het eerste, tweede, derde, vierde, vijfde en zesde (Bhuvar-loka-Mahâtala) het zevende voort (Bhûr-loka-Pâtâla). Hieruit zal men begrijpen dat de straling of het inwezen van de eerste loka-tala tot in ieder paar – de tweede, derde, vierde, vijfde, zesde tot en met de zevende loka-tala – doordringt. Door deze ontwikkeling door middel van emanatie zijn alle loka-talas onverbrekelijk met elkaar verbonden, en verder kan men elke loka-tala tweeling zien als be-

staande uit een zevenvoudige loka-tala en op deze wijze omvatten deze zeven tezamen dus 49.
Nog een voorbeeld van de tweevoudigheid van de loka-telas kunnen we vinden, wanneer we de tweepoligheid van elk paar bezien. Elk gebied heeft een noord- en een zuidpool; de loka is de noordpool en de tala de zuidpool.
In de wetenschap kunnen we een dergelijk voorbeeld vinden. In electriciteit zijn altijd twee polen aanwezig: de positieve en de negatieve; de loka is de positieve pool, de tala de negatieve.
Daar het bewustzijn een 'veld' nodig heeft om in te werken kunnen we de loka-talas beschouwen als zo'n 'veld': de loka is dan het geestelijk aspect van het bewustzijn, de tala is het stoffelijk aspect. Ter illustratie: het bewustzijn van iemand, die in de toestand van Turîya-Samâdhi verkeert, is in een hogere loka, terwijl het bewustzijn van iemand, die in een toestand van delirium tremens verkeert, in een tala zou zijn.*)

*) Een verdere uiteenzetting over de Lokas en Talas vindt men in hoofdstuk VII, paragraaf 2: 'De Leer van Lokas en Talas'.

De Zeven Element-Principes

TATTVAS, TANMÂTRAS, MAHÂBHÛTAS OF PRAKRITIS

De zeven Tattvas, Tanmâtras en Mahâbhûtas zijn nauw verbonden met de zeven gebieden. Hoewel elk van deze woorden, zoals ze gebruikt worden in de Esoterische Wijsbegeerte, een geheel eigen betekenis heeft, worden de ideeën, die met dit drietal verband houden, in *De Geheime Leer* meestal simpelweg aangeduid met het woord 'Elementen', omdat het woord 'element' als vertaling dienst doet van elk van deze drie Sanskrit woorden. Het is duidelijk dat drie verschillende Sanskrit woorden niet met een en hetzelfde Nederlandse woord vertaald kunnen worden, maar er zijn in de moderne talen geen woorden voorhanden, die de betekenis ervan nauwkeurig kunnen weergeven. Om aan te geven dat er een andere betekenis bedoeld wordt, dan die, welke men gewoonlijk aan het woord elementen hecht, wordt het samengestelde woord 'Element-Principe' gebruikt.

We zullen beginnen met een beschrijving van de ideeën, die door deze woorden vertolkt worden en daarna de betekenis aan de hand van woordafleiding naspeuren. Tattva vertolkt de gedachte, dat er een 'krachtzijde' of 'geestzijde' aan de elementen of Element-Principes is, waarvan er zeven zijn, hoewel exoterische werken er slechts vijf noemen. Door de kracht of 'geestzijde' ervan kan een element 'veranderen', dat wil zeggen, zich ontwikkelen of ontvouwen naarmate de cyclische tijdperken voortrollen, daar elk tijdperk een ander aspect vereist – door de verschillende gebieden – waarin het Element-Principe zich moet openbaren om zijn evolutionaire vooruitgang of ontplooiing te kunnen volbrengen. Met andere woorden het Element-Principe, dat zich eerst openbaart op Bol A in de Eerste Ronde is aanzienlijk veranderd wanneer het zich openbaart in de Vierde Ronde op Bol D. De eerste openbaring door middel van emanatie (in de Eerste Ronde op Bol A) in zijn *voertuig* aspect of 'stofzijde' wordt voorgesteld door het woord Tanmâtra, hetgeen betekent het Rudimentaire Element of Element dat bezig is te ontstaan. Daarom wordt Tanmâtra vaak vertaald met Rudiment Element, ook wel met het IJle Element. Terwijl de cycli voortrollen, gaat de evolutionaire ontwikkeling van het Tanmâtra (Rudiment Element-Principe) stap voor stap verder, samen met de veranderende toestand van de wereld en dit stadium van ontwikkeling of ontplooiing wordt genoemd het Mahâbhûta (Grove Element-Principe). Met andere woorden het voertuig aspect of de 'stof-

zijde' van het oorspronkelijke Element-Principe (het Tanmâtra) heeft zich ontwikkeld tot, of is geworden tot het grove Element-Principe (Mahâbhûta), dat in de Vierde Ronde op Bol D (onze Aarde) aanwezig is.
Om deze gedachte nu tot zijn logische conclusie te voeren: naarmate de kringlopen vorderen, zal elk Element-Principe zijn evolutionaire ontwikkeling voortzetten en ontplooien tot een verder ontwikkeld Mahâbhûta aspect, door de inherente kracht van het Tattva-aspect.
Men neme echter nota van het feit dat het 'grofste' stadium of het meest stoffelijke aspect van het Mahâbhûta reeds voorbij is – daar het punt van de grootste dichtheid lag bij het dieptepunt van de Dalende Boog, oftewel het diepste punt op de Schaduwboog. Dit gebeurde tijdens de cyclus van het Vierde Ras in deze Vierde Ronde. De stadia van ontwikkeling van het Mahâbhûta zullen zich voortzetten langs meer etherische dan stoffelijke lijnen, hetgeen ook het geval zal zijn met de Aarde zelf, evenals met de mensheid, daar de menselijke Levensgolf nu in het Vijfde Ras is en zich op de Stijgende Boog bevindt.
Maar nu de woordafleiding van deze termen. Tattva is een Sanskrit woord, dat meestal wordt vertaald met 'realiteit', hoewel de letterlijke betekenis van dit woord luidt 'dat-heid', daar het is afgeleid van het voornaamwoordelijk partikel *tat* met het achtervoegsel *tva*. Het kan ook vertaald worden met 'element' in de betekenis van een realiteit, die staat achter de uiterlijke verschijning of stoffelijke openbaring. Dit is goed weergegeven in een verhandeling over de Tattvas:

> 'Het heelal ontstond uit Tattva (of de Tattvas), wordt door de Tattvas in stand gehouden en verdwijnt in de Tattvas; door de Tattvas kent men de aard van het Heelal.' (III, 545).
>
> '... daar de tattvas eenvoudig de grondslag van de zeven natuurkrachten zijn, ... Er bestaan zeven vormen van Prakriti, zoals de Sânkhya van Kapila, de *Vishnu-Purâna* en andere werken ons leren. Prakriti is de Natuur, de (oorspronkelijke en elementale) Stof; daarom eist de logica dat er ook zeven Tattvas moeten zijn. ... zij zijn ... zowel Substantie als Kracht, of atomische Stof en de Geest, die haar bezielt.' (Fr. III 545).

Mahâbhûta: samengesteld uit *mahâ*, groot en *bhûta*, het verleden deelwoord van de werkwoordswortel *bhû*, zijn; vertaald met 'grof element'. In sommige scholen van Hindu wijsbegeerte zijn de Prakritis (wanneer dit woord op deze wijze in het meervoud gebruikt wordt) hetzelfde als de Mahâbhûtas en zij worden beschouwd als de acht voortbrengselen of de oer-inwezens, die de gehele zichtbare wereld doen ontstaan. Deze acht dragen de volgende namen: Avyakta, Buddhi of Mahat, Ahamkâra en de vijf Tanmâtras. De betekenis van deze drie Sanskrit woorden – zoals ze in de Sânkhya wijsbegeerte gebezigd worden – is als volgt: Avyakta, letterlijk 'onontwikkeld', het oer-element of het voortbrengend beginsel, waaruit alle verschijnselen van de stoffelijke wereld worden ontwikkeld.

Mahat, letterlijk 'de grote', het verstandsbeginsel en de bron van Ahamkâra. Ahamkâra, letterlijk 'het ik-makend vermogen', het begrip van individualiteit, het begrip van zelf. Hierbij moet opgemerkt worden, dat, wanneer het woord Prakriti gebruikt wordt in zijn enkelvoudige vorm, het de betekenis heeft van oorspronkelijke of oer-substantie. De Prakritis komen voort uit deze Oorspronkelijke Substantie of Prakriti. De Mahâbhûtas of 'grove elementen' of element-principes (zoals reeds is uitgelegd) zijn de resultante van de ontwikkelde of geëvolueerde Tanmâtras (Rudiment Element-Principes): Aether, Vuur, Lucht, Water en Aarde.
Tanmâtra: samengesteld uit *tat*, dat; *mâtra*, een kleinigheid; ook een eenheid van maat. Dit woord wordt meestal vertaald met 'ijl element', hoewel rudiment of wordend element de gedachte beter weergeeft (zoals reeds uiteen werd gezet).
In één van hun aanzichten worden de vijf Tanmâtras gelijkgesteld met de vijf zintuigen, die als volgt in wederkerige betrekking staan met de element-principes.

Tanmâtra	Zintuig	Ontwikkeld in	Staat in betrekking met het element
Śabda	Gehoor	Eerste Ras	Aether
Sparśa	Tastzin	Tweede Ras	Lucht
Rûpa	Gezicht	Derde Ras	Vuur
Rasa	Smaak	Vierde Ras	Water
Ganda	Reuk	Vijfde Ras	Aarde

> 'De Tanmâtras zijn naar de letterlijke betekenis het type of rudiment van een element, dat van eigenschappen ontbloot is; doch esoterisch zijn zij de oorspronkelijke *noumena* van dat, wat in de loop der evolutie een Cosmisch element wordt, in de zin die de oudheid aan dat woord hechtte, niet in de natuurkundige zin. Zij zijn de logoi, de zeven emanaties of stralen van de Logos.' (I, 469)[1]).

Keren wij terug tot de Tattvas. De vier laagste van de zeven Tattvas zijn bekend onder de elementen – vuur, lucht, water en aarde. Men dient echter goed te begrijpen, dat in de Esoterische Wijsbegeerte de zojuist genoemde elementen eerder de 'verstoffelijkte uitdrukking' zijn van wat de elementen in de openbaring *op het laagste gebied* geworden zijn, dan de wezenlijke elementen waaruit de uiterlijke openbaring voortgekomen is.
De opsomming van de Tattvas laat ruimte voor nog drie Elementen, die tot nu toe onbekend zijn en die in de toekomst tot volledige ontwikkeling zullen komen – daar de Esoterische Wijsbegeerte stelt, dat er één Ronde nodig is om één Element-Principe (Tattva) geheel te ontplooien en te ontwikkelen. Daar de mensheid zich voortbeweegt in de Vierde Ronde, is het Element-Principe, dat nu ontwikkeld wordt tot volledige ontplooiïng, het 'laagste' of dichtste Tattva, dat overeenkomt met de Vierde Ronde, dat van Aarde. Zo heeft ook elk Tattva een overheersende overeen-

stemming met elk van de volgende 'zevens': met de Zeven Ronden, de Zeven Wortelrassen, de Zeven Bollen (van de Planeetketen), de Zeven Kosmische Beginselen, de Zeven Menselijke Beginselen en met de zeven zintuigen van de mens. Maar deze overeenkomst is meer van toepassing op het fundamentele Tattva of het Wordende Element-Principe dan met het ontwikkelde resultaat ervan, dat wij op dit gebied kennen.
Er is nog iets waarmee men rekening dient te houden: elk Tattva ontwikkelt zich uit of ontspringt aan het Allereerste Element-Principe – Âdi-Tattva – door middel van emanatie. Zo ontstaat het tweede, Anupapâdaka-Tattva, uit het eerste; het derde, Âkâśa-Tattva, komt voort uit het tweede en het eerste; het vierde, Taijasa-Tattva, komt voort uit het derde, tweede en eerste Tattva; het vijfde, Vâyu-Tattva, emaneert uit het vierde, derde, tweede en eerste Tattva; het zesde, Apas-Tattva, ontstaat uit het vijfde, vierde, derde, tweede en eerste Tattva; het zevende, Prithivî-Tattva, ontstaat uit het zesde, vijfde, vierde, derde, tweede en eerste Tattva – zo komen zij, de een na de ander, uit elkaar voort, op dezelfde wijze als beschreven is bij de emanatie van de Sephiroth.
Van hoog naar laag, met de Nederlandse vertaling erbij, ziet deze lijst er zo uit:

1. Âdi-Tattva	Allereerste Universele Kracht
2. Anupapâdaka-Tattva	Geest
3. Âkâśa-Tattva	Aether
4. Taijasa-Tattva	Vuur
5. Vâyu-Tattva	Lucht
6. Âpas-Tattva	Water
7. Prithivî-Tattva	Aarde.

In de Esoterische Wijsbegeerte wordt het Âdi-Tattva beschouwd als de kracht, die voortkomt uit de Eerste of Ongeopenbaarde Logos en die datgene voortbrengt, wat Brahmâ in zijn Ei omringt – de Sarva-mandala, ook bekend als het Hiranyagarbha ('gouden ei'). Het tweede Tattva wordt Anupapâdaka genoemd, een samengesteld woord, dat 'ouderloos' betekent, niet vanuit het gezichtspunt van emanatie, maar met betrekking tot individualisatie, aangezien dit de eerste uiterlijke openbaring is van een Element-Principe. Het Anupapâdaka-Tattva komt dan voort uit de Tweede Logos; terwijl het Âkâśa-Tattva, de Scheppende Kracht, die verschijnt in een reeds geopenbaard heelal, de Kracht van de Derde Logos is.*)
We kunnen hier een passage aanhalen, waarin de betekenis van de Element-Principes uiteen gezet wordt en waarin wordt aangegeven dat elk Tattva anders is, afhankelijk van de bol waarop het werkzaam is. Hoewel het erg lang is, is het toch van groot belang dat het hier opgenomen wordt. Men zal opmerken, dat het Tweede Tattva (van boven af geteld) hier Purusha Śakti genoemd wordt, wat vertaald zou kunnen worden met

*) Zie ook *De Geheime Leer*, III, blz. 552 en 553.

'Geest Kracht' – waarvan hierboven gezegd werd dat zij uitgaat van de Tweede Logos. Vooral de eerste twee zinnen zijn van belang.

'... er is slechts één element en men kan ons stelsel onmogelijk begrijpen, voordat men een juist beeld hiervan stevig in zijn denkvermogen heeft geplant ... tenzij men dit grote, zeer belangrijke feit goed in zich opgenomen heeft, zal de rest onbegrijpelijk blijken te zijn. Dit element nu is – om het metafysisch te zeggen – de ene grondslag of permanente oorzaak van alle openbaringen in het heelal van verschijnselen. De ouden spreken van de vijf kenbare elementen ether, lucht, water, vuur, aarde en van het ene (voor de niet-ingewijden) onkenbare element, het zesde beginsel van het heelal – noem het Purusha Sakti, terwijl op het buiten het heiligdom noemen van het zevende de doodstraf stond. Maar deze vijf zijn slechts de gedifferentieerde aanzichten van het ene. Zoals de mens een zevenvoudig wezen is, zo is het heelal dat ook – de zevenvoudige microcosmos staat in dezelfde verhouding tot de zevenvoudige macrocosmos, als de regendruppel tot de wolk waaruit ze gevallen is en waarnaar ze in de loop van de tijd zal terugkeren. In dat ene liggen zovele mogelijkheden besloten of omvat voor de evolutie van lucht, water, vuur, enz. (van de zuiver abstracte tot de concrete toestand daarvan) en wanneer deze laatste elementen genoemd worden, gebeurt dat om hun mogelijkheden tot het voortbrengen van talloze veranderingen van vorm of evolutie van het zijn aan te duiden. Laten we die onbekende grootheid X noemen; die grootheid is het ene eeuwige, onveranderlijke beginsel – en A, B, C, D, E vijf of zes onder-beginselen of componenten daarvan; te weten de beginselen van aarde, water, lucht, vuur en ether (ākāśa), gerangschikt naar onstoffelijkheid en beginnend bij de laagste. Er is een zesde beginsel, dat overeenkomt met het zesde beginsel in de mens, *Buddhi* (bedenk, om verwarring te voorkomen, dat wanneer we deze zaak van het standpunt van de dalende reeks bezien, het abstracte Al of het eeuwige beginsel numeriek als het eerste aangeduid zou worden en het heelal der verschijnselen als het zevende, en of het nu gaat over de mens of over het heelal – gezien van het andere standpunt zou de numerieke volgorde precies andersom zijn), maar het is ons niet toegestaan dit te noemen, behalve onder ingewijden. Ik mag er echter wel op wijzen dat het verband houdt met het proces van de hoogste verstandelijkheid. Laten we dit N noemen. En behalve deze is er onder alle werkzame bestanddelen van het heelal der verschijnselen een bezielende impuls uit X, die wij Y zullen noemen. Algebraïsch weergeven ziet onze vergelijking er dan zo uit: A + B + C + D + E + N + Y = X. Elk van deze zes letters staat om zo te zeggen voor de geest of abstractie van wat u elementen noemt (de schrale Engelse taal geeft me geen ander woord). Deze geest beheerst de evolutie over de gehele linie, gedurende de gehele manvantarische cyclus in zijn eigen afdeling. De bezielende, belevendigende, drijvende, zich ontvouwende *oorzaak* achter de ontelbare waarneembare openbaringen in die afdeling van de Natuur. Laten we deze gedachte uitwerken met een enkel voorbeeld. Neem vuur. D – het oorspronkelijke vuurachtige beginsel dat in X verblijft

– is de uiteindelijke oorzaak van iedere uitzonderlijke openbaring van vuur op alle bollen van de keten. De onmiddellijke oorzaken zijn de op het tweede plan voortgebrachte, vuurachtige middelaars, die elk voor zich de *zeven* afdalingen van het vuur op elke planeet*) beheersen. (Elk element heeft namelijk zijn zeven beginselen en elk beginsel zijn zeven onder-beginselen en deze middelaars van het tweede plan zijn op hun beurt eerste oorzaken geworden, voor ze tot werkzaamheid kwamen). D is een zevenvoudig, samengesteld geheel, waarvan het hoogste deel zuivere geest is. Zoals wij het op onze bol zien is het in zijn grofste, meest stoffelijke toestand, op zijn eigen manier even grof als de mens in zijn stoffelijk omhulsel. In de bol die direct aan de onze vooraf ging, was het vuur minder grof dan het hier is: op de daaraan voorafgaande bol nog minder. En dus was het vlammen-lichaam op elke voorafgaande planeet*) zuiverder en geestelijker en minder grof en stoffelijk. Op de eerste bol van de manvantarische keten verscheen het als een vrijwel zuivere, objectieve straling – het Mahâ-Buddhi, zesde beginsel van het *eeuwige licht.* Daar onze bol aan de voet van de boog ligt, waar de stof zich in haar grofste vorm vertoont naast de geest – zal het element vuur, wanneer het zich openbaart op de bol die direct op de onze volgt op de stijgende boog, minder dicht zijn dan wij het hier nu zien. De geestelijke hoedanigheid ervan zal gelijk zijn aan die, welke het vuur had op de bol, die aan de onze vooraf ging op de dalende boog; de tweede bol op de stijgende boog zal in hoedanigheid overeenkomen met de voorlaatste bol op de dalende boog, enz. Op elke bol van de keten zijn zeven openbaringen van vuur, waarvan de eerste vergelijkbaar is, wat de geestelijke hoedanigheid ervan aangaat, met de laatste openbaring op de voorgaande planeet: het proces is dan tegengesteld, zoals u zult begrijpen, aan dat op de tegenover liggende boog. De myriaden van specifieke openbaringen van deze zes universele elementen zijn op hun beurt slechts spruiten, takken of twijgen van de ene oorspronkelijke 'Levensboom'.' (Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, 98-100).

Wat hier gezegd is over het vuurachtige Element-Principe – meestal genoemd het Element Vuur – kan ook gezegd worden van elk van de andere Element-Principes, die in openbaring zijn: Lucht, Water en Aarde. Dit zelfde zal ook van toepassing zijn op de drie andere Element-Principes van de zeven Tattvas, wanneer zij zich op hun beurt zullen openbaren, namelijk in respectievelijk de Vijfde, Zesde en Zevende Ronde.**)

*) *Elke planeet* wil in dit geval zeggen *elke bol* (van de zeven) van de Aardketen. Men neme goede nota van de woorden 'elk element heeft zijn zeven beginselen' en 'elk beginsel zijn zeven onder-beginselen'. Dit zal nader verklaard worden in een aparte paragraaf.

**) Het onderwerp van de openbaring en evolutie van de Element-Principes (Tattvas) wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk IX, paragraaf 3, 'De Verhouding tussen Ronden en Sferen'.

De Zeven Beginselen

Het behoeft geen betoog, dat de kern van de leer, waardoor men de betekenis van de zevenvoudige wet – waarvan hier al zovele voorbeelden gegeven zijn – kan gaan begrijpen, die van de zevenvoudige constitutie van de mens is. Dit is een zeer belangrijke gedachte, waarmee men steeds opnieuw geconfronteerd wordt. Daar de woorden 'zevenvoudige constitutie van de mens' en 'zeven beginselen' in het theosofisch spraakgebruik veelvuldig voorkomen, zal de betekenis ervan wel bekend zijn. Dat neemt niet weg, dat men in gedachten moet houden, dat de definitie, die in het woordenboek van het woord constitutie gegeven wordt, deze idee nog eens onderstreept. Het bevat de gedachte van 'lichaamsgestel', 'vormende, opbouwende delen', dus samenstellende delen in de zin van dat wat in de structuur van de mens verwerkt wordt. Wanneer we de mens aldus voorstellen als een wezen met zeven beginselen, ligt het niet in de bedoeling uiteen te zetten hoe de mens door middel van zijn beginselen *functioneert* tijdens zijn leven op aarde, maar veeleer om aan te geven hoe de mens *opgebouwd* is naar 't zevenvoudig plan. De zeven 'samenstellende delen' kan men dus beschouwen als de 'bouwstenen', waaruit niet alleen de mens, maar ook het heelal is opgebouwd. Men moet zich deze zeven beginselen niet voorstellen als zeven aparte 'bakstenen' – de een bovenop de ander geplaatst, zoals in het schema – maar meer als onderling verweven bestanddelen van een zevenvoudige 'structuur en verbinding van onderdelen'.
Hoewel de opsomming van de zeven beginselen eenvoudig genoeg is en men de Sanskrit namen spoedig onder de knie zal hebben, heeft de leer omtrent de zevenvoudige constitutie van de mens een diepere betekenis dan men uit het exoterische aanzicht ervan kan opmaken. Dit blijkt uit het volgende citaat:

> '[een van de lessen die men leren moet is] . . . dat men de beginselen van de Kosmos en van onszelf goed bestudeert, de groep verdeelt in de blijvende en de voorbijgaande, de hogere onsterfelijke en de lagere sterfelijke, want zo alleen kunnen wij eerst de lagere cosmische en persoonlijke, vervolgens de hogere cosmische en onpersoonlijke beheersen en leiden.' (III, 569).

Deze aanwijzing volgende zullen we hier de eerste verdeling geven tussen de onsterfelijke en de sterfelijke bestanddelen van de zevenvoudige con-

stitutie. Ten tweede de verhouding tussen de menselijke en cosmische beginselen; de uitleg van de Sanskrit woorden volgt verderop in dit hoofdstuk in de verhandeling over dit leerstuk.

De Hogere Triade – De Onsterfelijke Bestanddelen.

ÂTMAN	– De Goddelijke Vonk (De Monadische Essentie)
BUDDHI	– Het Onderscheidmakend Beginsel
MANAS	– Het Verstandsbeginsel

Het Lager Viertal – De Sterfelijke Bestanddelen.

Beginsel:		*staat in betrekking met:*
KÂMA	– Begeerte Beginsel	Universele Śakti (Wilskracht)
PRÂNA	– Levensbeginsel	Fohat (Universele Levenskracht)
LÎNGA-ŚARIRA	– Modellichaam	Âkâśa (Al-doordringende Geestelijke Essentie)
STHÛLA-ŚARÎRA	– Stoffelijk Lichaam	Alle Natuurrijken

In deze verdeling wordt de Sanskrit naam gevolgd door de Nederlandse vertaling daarvan, met daarna de betrekking tussen de microcosmos (de mens) en de macrocosmos (de Kosmos). Eén van de redenen waarom de beginselen, die het Lager Viertal vormen, als 'sterfelijk' beschouwd worden, is dat, aangezien de mens een samengesteld geheel is, zijn lagere hulsels gemaakt zijn van 'cosmische essenties', waarvan zijn 'beginselen' de resultante zijn tijdens zijn openbaring op aarde (dat wil zeggen gedurende zijn leven op aarde). Zo gauw hij het aardeleven verlaat, valt het aggregaat uiteen. Elk van de 'sterfelijke' componenten keert dan terug tot zijn cosmische bron – die aangegeven staat in de rechter kolom van de opsomming. Zo keert bij de dood Kâma terug tot zijn bron en vermengt zich weer met de Universele Śakti, de Cosmische Wilskracht. Prâna keert terug tot zijn bron, namelijk Fohat, de universele, stuwende Levenskracht. Zonder deze onderhoudende levenskracht vergaat het Linga-śarîra al snel (de letterlijke betekenis van śarîra – van de werkwoordswortel *śri*, is vergaan) en keert terug tot zijn bron, Âkâśa,*) de aldoordringende Geestelijke Essentie, waarvan het laagste aspect het Astrale Licht is. Wanneer de zes beginselen zich terug trekken, blijft het laagste hulsel of de laagste schede, het Sthûla-śarîra, op het stoffelijk gebied achter. Daar het is opgebouwd uit alle geopenbaarde Natuurrijken, keren de samenstellende delen ervan ook terug naar de Rijken, waaruit zij bijeen gegaard werden. Het betreft hier niet alleen de stoffelijke bestanddelen of fysieke substanties, maar ook de bezielende levensatomen. Wanneer de samenklevende kracht, die de levensatomen bijeen houdt in een rûpa (of

*) Zie ook Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, 79-80.

lichaam) wegvalt, keren ook de Jîvanus (bezielende levensatomen) terug naar de rijken waarin zij thuishoren.*)

> 'Zoals de mens een zevenvoudig wezen is, zo is het heelal dat ook – de zevenvoudige microcosmos staat in dezelfde verhouding tot de zevenvoudige macrocosmos, als de regendruppel tot de wolk waaruit ze gevallen is en waarnaar ze in de loop van de tijd zal terugkeren.'**)

De zeven beginselen, waaruit een heelal is opgebouwd, kunnen als volgt gerangschikt worden, waarbij de bekende Sanskrit woorden gebruikt worden, die van toepassing zijn op de zeven beginselen in cosmische zin. Men moet echter in dit geval de hier genoemde woorden niet al te letterlijk nemen (speciaal no. 6 en 3, daar verschillende scholen deze Sanskrit woorden gebruiken, maar er dan een andere betekenis aan hechten):

7. Paramâtman
6. Mahâ-Buddhi of Alaya
5. Mahat
4. Cosmisch Kâma
3. Cosmisch Jîva
2. Cosmisch Linga-śarîra of Astraal Licht
1. Sthûla-śarîra

De cijfers 7 tot en met 1 zijn hier in een afdalende reeks gebruikt om het verband aan te tonen van de cosmische beginselen en de bekende zevenvoudige indeling van de mens, hoewel, in een afdalende reeks de *eerste* van deze reeks het nummer 1 zou moeten krijgen in plaats van 7. Ook hier komen, gezien vanuit het standpunt van de volgorde van emanatie – wat de esoterische manier is om de beginselen te bezien – alle beginselen voort uit de eerste van de lijst, net als bij de reeks van zeven die bij de mens behoort.

Paramâtman: samengesteld uit *parama*, allereerste, uitnemendste, opperste en *âtman*, zelf, geest: de Opperste Geest; de wortel of bron van Âtman (het universele beginsel van de mens).

Mahâ-Buddhi: samengesteld uit *mahâ*, groot; en *buddhi*, het onderscheidmakend beginsel. 'Buddhi is een straal van de Universele Geestelijke Ziel (Alaya)' (III, 547).

> 'Er is een zesde beginsel, dat overeenkomt met het zesde beginsel in de mens, *Buddhi*, maar het is ons niet toegestaan dit te noemen, behalve onder ingewijden.' (Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, 98-99).

Mahat: letterlijk het 'grote' beginsel, Universeel Denkvermogen. *'Manas'* (het Hoger Ego) komt voort uit Mahat, het eerste voortbrengsel of ema-

*) Dit is verklaard in hoofdstuk IV – De Leer van Wezenlijke Gelijkheid.
**) Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, 99.

natie uit Pradhâna, dat *in aanleg* alle Gûnas (eigenschappen) bevat. Mahat is Cosmische Verstandelijkheid, het 'Grote Beginsel' genaamd' (III, 547).

> 'Het Cosmisch Denkvermogen is Mahat, ofwel goddelijke ideatie in actieve (creatieve) werking, en dus alleen de periodieke openbaring *in tijd* en *in actu* van het Eeuwige Universele Denkvermogen – *in potentia.*' (Verhandelingen van de Blavatsky Loge, 15).

Cosmisch Kâma: de Universele Śakti – de Wilskracht, universele energie.

> 'Kâma is de eerste bewuste, *alles omvattende begeerte* naar universele goedheid, liefde en naar alles wat leeft en voelt, en vriendelijkheid nodig heeft, het eerste gevoel van oneindig tedere compassie en genade, die oprezen in het bewustzijn van de scheppende ENE KRACHT, toen deze tot leven en bestaan kwam als een straal uit het ABSOLUTE.' (Theos. Glossary, onder 'Kâma').

Cosmisch Jîva: Cosmisch Leven, Cosmische Levenskracht. Prâna (het levensbeginsel in de menselijke constitutie) kan men beschouwen als het tijdens het leven van de mens op aarde geïndividualiseerde aspect van Jîva.

> 'Bij de dood van een levend wezen wordt Prâna wederom Jîva. Prâna is derhalve, op aarde tenminste, slechts een wijze van leven, een gestadige kringbeweging van binnen naar buiten en weer terug, een uit- en inademen van het ENE LEVEN of Jîva, het synoniem van de Absolute en Onkenbare Godheid.' (Fr. III 547).

Cosmisch Linga-śarîra – gewoonlijk beschouwd als het Astrale Licht.

Van 'het Astrale Licht' wordt de volgende definitie gegeven:

> 'Het onzichtbare gebied, dat zoals elk gebied rondom onze bol ligt en dat als het tweede Beginsel van de Kosmos (het derde is het Leven, waarvan dit het voertuig is) overeenkomt met het *Linga-Śarîra* of het Astrale Dubbel van de mens. Een IJle Essentie, die alleen zichtbaar is voor het helderziend gezichtsvermogen en het op een na laagste (namelijk der aarde) van de Zeven Âkâśische of Kosmische Beginselen.' (Theos. Glossary onder 'Astraal Licht').

Sthûla-śarîra: het geopenbaarde heelal; de stoffelijke 'schede' of het voertuig voor alle beginselen.

Nu wat de mens betreft. Het woord, waarmee in de Esoterische Wijsbegeerte de mens aangeduid wordt, wijst op zijn zevenvoudige aard, ofschoon het een mystiek woord is. Tocht ligt in de betekenis van dit woord een sleutel tot het begrijpen van de evolutie van de mens, niet alleen op dit gebied, maar op alle zeven bollen, die tezamen die eenheid vormen, die een planeetketen genoemd wordt. Daarbij geeft dit woord ook de reden aan waarom de mens beschouwd moet worden als een wezen met

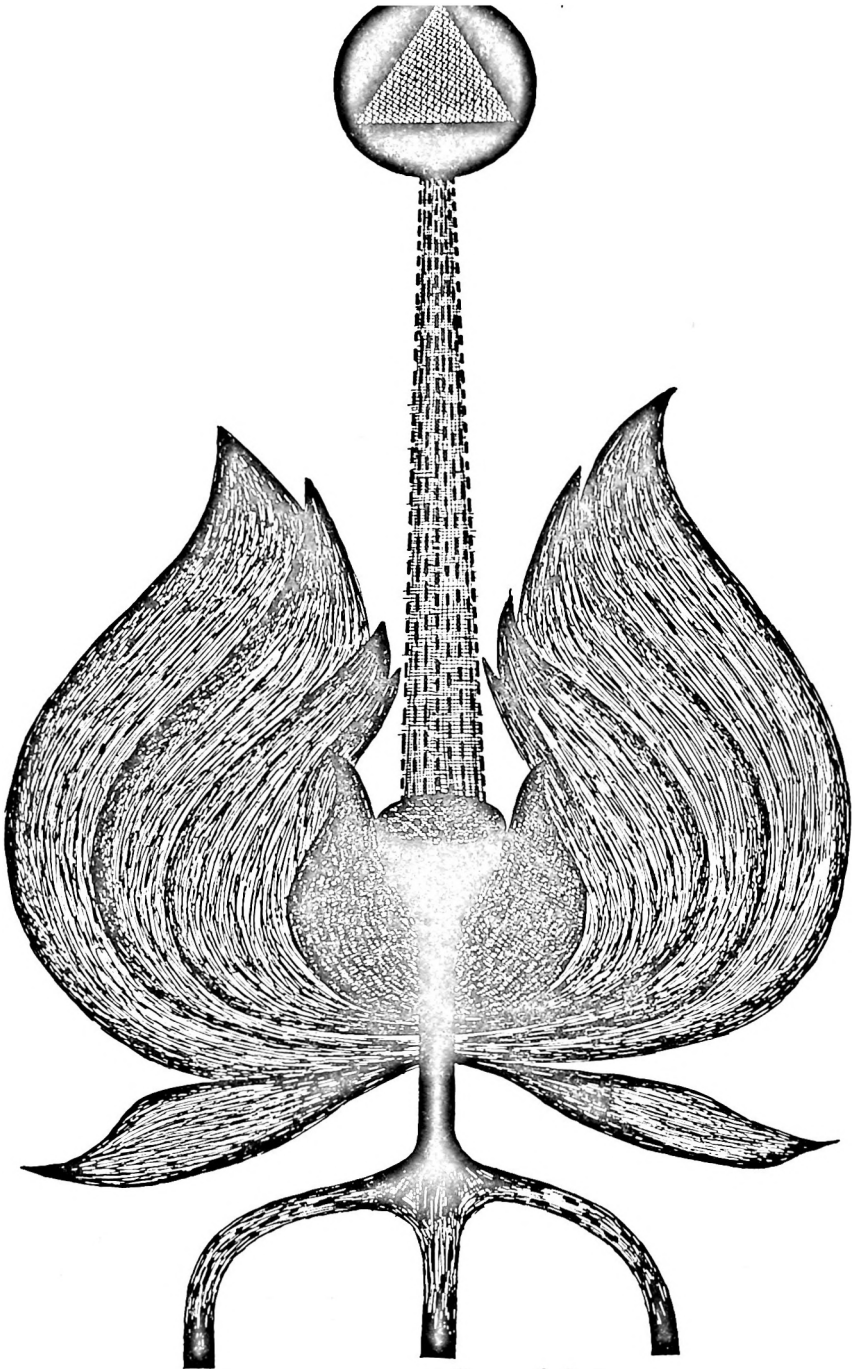

Een schematische voorstelling van de Saptaparna.

zeven beginselen. Hiervan is sprake in de eerste toespeling, die in de Archaïsche Stanzas van Dzyan gemaakt wordt op de mens:

> 'Wanneer de één twee wordt – verschijnt de 'drievoudige'. De drie zijn *(aaneengeschakeld tot)* één het is onze draad, o Lanoe, het hart van de mens-plant, genaamd Saptaparna.' (Stanza VII, śloka 3).

TOELICHTING BIJ EEN SCHEMATISCHE WEERGAVE VAN DE SAPTAPARNA

Het uitgangspunt voor dit schema was een symbolische afbeelding van een lotus. Elk *parna* wordt voorgesteld door twee bloembladen. H.P.B. vertaalt dit woord met 'de zevenbladige mens-plant'; *sapta,* zeven; *parna,* blad. Vervolgen we onze uitleg, te beginnen bij de buitenkant van de bloem, dan vinden wij als eerste aan de onderkant de kelkbladen. Wanneer de bloem gevormd wordt, verschijnt eerst de knop en deze wordt geheel beschermd door de kelkbladen. Wanneer de bloem zich opent, ontvouwen deze buitenste bladen zich het eerst. Zo zijn ze hier afgebeeld en ze vormen het buitenste hulsel van de zevenbladige bloem – het Sthûla-śarîra van de mens, het stoffelijk lichaam. De grootste bloembladen moeten datgene voorstellen, wat in wezen het model is voor het Sthûla-śarîra, datgene waarnaar het stoffelijk lichaam gevormd wordt. Dit wordt dan ook het modellichaam genoemd, Linga-śarîra (de kleur van deze bloembladen moet violet zijn). De daarop volgende bladen, symbool voor het levensbeginsel van de Saptaparna, staan voor Prâna (kleur oranje). Binnen de oranje bladen, die rechtstreeks in verbinding staan met het levensbeginsel en die de bloem de stimulans van levenskracht geven, ligt Kâma, het begeertebeginsel (kleur: rood), dat de drijvende kracht is. De volgende parna, die zó geheel en al omsloten wordt door Kâma, dat er tussen deze twee bijna geen afscheiding te bespeuren is, – want het begeertebeginsel overheerst de mentale krachten gewoonlijk – is Manas, het verstandsbeginsel. Kâma en Manas zijn zo nauw met elkaar verbonden, dat zij samen als één apart beginsel lijken te functioneren en het leven van de mens beheersen (de kleur voor Lager Manas is groen, voor Hoger Manas indigo). De twee binnenste bladen van de bloem, die het donkerst zijn afgebeeld, zijn het belangrijkst, want zij houden de zaaddoos omvat, die in het hart van elke bloem aanwezig is en die natuurlijk achterblijft, wanneer de bloembladen afvallen. Deze twee bladen symboliseren het beginsel *par excellence,* Buddhi, het onderscheidmakend beginsel (kleur: geel).

Binnen in elke lotus ligt een juweel verborgen – de boodschap van de mooie mantra 'om, mani padme hum!' Er ligt waarlijk een juweel in het hart van de lotus – Âtman (hier afgebeeld als een zaaddoos). Maar ieder juweel heeft zijn oorsprong en deze is hier weergegeven als een driehoek binnen een gouden bol, de drie-in-één binnen de cirkel, de Drieëenheid. Âtman, het universele beginsel, is in waarheid ten allen tijde verbonden

met zijn Bron, Paramâtman. De stralen, die uit de Bron tevoorschijn komen, moeten de Monaden voorstellen, die afdalen naar de gebieden van openbaring. Het symbool is hier universeel bedoeld, en heeft tot doel de gedachte weer te geven, dat iedere Monade verbonden is met zijn Bron.
Daar iedere Lotus met zijn wortels verankerd is in de modder, geeft hier een symbolische weergave van een wortelstelsel aan, dat de Saptaparna verbonden is met de hiërarchie onder hem, zoals Âtman verbonden is met de Grote Bron van het Al. We kunnen daarom nog een mantra zeggen: 'Aham eva Parabrahma' (ik ben zelfs het Grenzeloze).
Saptaparna is een samengesteld Sanskrit woord: *sapta*, zeven; *parna*, blad; vandaar 'de zevenbladige mens-plant', de entiteit met de zeven beginselen. Zoals sommige planten blad voor blad groeien, zo ontwikkelt de mens zich blad voor blad – dat wil zeggen één beginsel tegelijk. De mens is in het huidige stadium van zijn evolutie beslist nog niet een volledig ontwikkeld of geheel geëvolueerd wezen met zeven beginselen. Aangezien we nu in de Vierde Ronde zijn, is hij pas in het vierde stadium van zijn ontwikkeling en wordt nu dus het vierde 'blad' of beginsel ontvouwen. Er is één gehele Ronde – een rondgang over alle zeven bollen van de planeetketen – voor nodig om een beginsel geheel en al te ontwikkelen.
De Stanza, waarin de Saptaparna voor het eerst genoemd wordt, gaat als volgt verder:

> 'Het is de wortel, die nimmer sterft, de drie-tongige vlam van de vier pitten. De pitten zijn de vonken, die uit de drie-tongige vlam *(hun hogere drieheid)* uitgeschoten door zeven, hun vlam, putten.' (Stanza VII, śloka 4).

De drie-tonige vlam, die nimmer sterft, is de onuitblusbare triade –

> Âtman, Geest, het universele beginsel in de mens
> Buddhi, het Onderscheidmakend beginsel
> Manas, het Verstandsbeginsel.

De vier pitten zijn de vonken die opbranden; zij zijn het sterfelijk viertal –

> Kâma, het Begeertebeginsel
> Prâna, het Levensbeginsel
> Linga-śarîra, het Modellichaam
> Sthûla-śarîra, het stoffelijk voertuig.

Het is betekenisvol dat in een regel uit het Egyptisch Dodenrituaal dezelfde woorden gebruikt worden:

> 'Ik ben de Vlam met drie pitten en mijn pitten zijn onsterfelijk', zegt de overledene.' (Fr. I 181; Terw. I 310)*).

*) Egyptisch Dodenboek, hoofdstuk I, 7.

De śloka gebruikt de symboliek van de vlam en de vonken om uitdrukking te geven aan het denkbeeld dat de beginselen door emanatie ontstaan en dit verloopt als volgt. Allereerst komt Âtman voort uit zijn bron en blijft gedurende de gehele kringloop 'ongeopenbaard'. De zes andere beginselen stromen uit, worden geëmaneerd of ontvouwen zich – zoals bladeren zich ontvouwen door middel van een innerlijke kracht. Zo wordt door Âtman zijn onafscheidelijke upâdhi, Buddhi, geëmaneerd. Uit Âtma-Buddhi komt Manas voort; uit Âtma-Buddhi-Manas komt Kâma; uit Âtma-Buddhi-Manas-Kâma komt Prâna; uit Âtma-Buddhi-Manas-Kâma-Prâna ontvouwt zich Linga-śarîra; uit Âtma-Buddhi-Manas-Kâma-Prâna-Linga-śarîra wordt Sthûla-śarîra geëmaneerd. Op dezelfde wijze werden door middel van emanatie de Tattvas of Element-Principes, de Lokas en Talas en de Sephiroth voortgebracht.
Een Toelichting op de Stanzas van Dzyan, over de emanatie van de zeven beginselen, hier 'zeven toestanden' van Zijn genoemd, die voortkomen uit het 'Oorspronkelijke bestaan', verklaart ons wat er dan gebeurt:

> 'Het eerste – het Oorspronkelijke bestaan – dat in deze toestand van bestaan het ENE LEVEN genoemd kan worden, is zoals verklaard is, een VLIES voor scheppende of vormende doeleinden. Het openbaart zich in zeven toestanden, welke met hun zevenvoudige onderverdelingen, de NEGEN EN VEERTIG Vuren zijn, vermeld in de heilige boeken. . . .
> Het eerste is de . . . 'Moeder' (*prima* MATERIA). Terwijl zij zich in haar oorspronkelijke zeven toestanden verdeelt, daalt zij in kringloop omlaag; wanneer zij zich in haar LAATSTE beginsel als GROVE STOF heeft verdicht, wentelt zij om zichzelve en belevendigt, met de zevende uitstraling van dat laatste beginsel, het eerste en laagste element (de Slang, die in haar eigen staart bijt). In een hiërarchie of orde van bestaan is de zevende uitstraling van haar laatste beginsel:
> (a) In de delfstof, de daarin sluimerende vonk, die tot haar vergankelijk bestaan wordt geroepen door het POSITIEVE, dat het NEGATIEVE doet ontwaken (enz.) . . .
> (b) In de plant, die levens- en verstandelijke Kracht, welke het zaad bezielt en het doet groeien tot de grashalm of de wortel en het jonge plantje. Zij is de kiem, die de UPÂDHI wordt van de zeven beginselen van het ding, waarin zij aanwezig is en die zij doet uitbotten, naarmate dat ding groeit en zich ontwikkelt.
> (c) In elk dier doet zij hetzelfde. Zij is zijn levensbeginsel en levenskracht, zijn instinct en hoedanigheden, zijn kenmerkende eigenschappen en bijzondere eigenaardigheden. . . .
> (d) De mens geeft zij alles, wat zij aan alle overige geopenbaarde eenheden in de natuur schonk, maar bovendien ontwikkelt zij in hem de weerkaatsing van al haar NEGEN EN VEERTIG VUREN. Elk van zijn zeven beginselen is universeel erfgenaam van en deelnemer in de zeven beginselen van de 'grote Moeder'. De adem van haar eerste beginsel is zijn geest (Âtma).' (Fr. I 122; Terw. I 372-373).

Het symbool van de slang die in zijn staart bijt – dat we terugvinden in het zegel van de Theosofische Vereniging – wordt weer gebruikt en opnieuw wordt er een betekenis toegevoegd aan de reeds eerder gegeven verklaringen van dit symbool. De 'Grote Moeder' is, zoals gezegd, het Ene Leven of de Prima Materia (de 'Voortbrengende Substantie'). De uitleg over de negen-en-veertig Vuren wordt in mystieke bewoordingen gesteld, wanneer gezegd wordt dat 'elk van zijn zeven beginselen universeel erfgenaam is van een deelnemer in de zeven beginselen': 7 x 7 = 49. Dit komt doordat de beginselen door middel van emanatie zijn voortgebracht, op de hierboven geschetste wijze, aangezien Âtman elk van de zes 'ontrolde' beginselen doordringt. Op dezelfde wijze doordringen ook de zes andere beginselen elkaar. Schematisch kan men dit als volgt weergeven. Âtman wordt hier als voorbeeld gebruikt:

	Âtman
	Buddhi
ÂTMAN is 'deelnemer'	Manas
in elk van de	Kâma
beginselen	Prâna
	Linga-śarîra
	Sthûla-śarîra

Elk van de andere beginselen kan op dezelfde manier uiteengezet worden en het totaal van de 'zeven binnen de zeven' levert dan de negen-en-veertig Vuren op. Het doel van de cyclische reis van zeven Ronden is de zeven beginselen in al hun aspecten volledig tot ontwikkeling te brengen, dus alle negen-en-veertig Vuren te 'ontsteken'.*) Daar we nu pas in de Vierde Ronde van de zevenvoudige cyclische reis zijn, zijn vele Vuren nog niet ontstoken.
Om nogmaals terug te komen op de hier (vóór de Toelichting) geciteerde śloka: in śloka 3 zijn de woorden 'Wanneer de één tot twee wordt – verschijnt de 'drievoudige'' een aanduiding dat Âtman geworteld is in zijn Bron, die in de Toelichting het Ene Leven genoemd wordt. Dan, in de tweede zin van śloka 3 is 'de drie, die aaneengeschakeld zijn tot één' Âtma-Buddhi-Manas, die 'onze draad' in het hart van de Saptaparna vormen, en hiervan wordt de volgende uitleg gegeven:

> 'De laatste zin van deze śloka toont aan, hoe archaïsch het geloof en de leer zijn dat de mens in zijn samenstelling zevenvoudig is. De draad van het zijn, die de mens belevendigt en door al zijn persoonlijkheden of hergeboorten op Aarde loopt (een toespeling op Sûtrâtman) de draad waaraan bovendien al zijn 'Geesten' geregen zijn – is gesponnen van het inwezen van de 'drievoudige', de 'viervoudige' en de 'vijfvoudige', die al de voorafgaande bevatten.' (Fr. I 181; Terw. I 309).

*) In hoofdstuk IX, paragraaf 6, 'De Leer van de Ronden', komen we terug op nog een ander aspect van dit onderwerp.

Over de eerste zin van śloka 3, 'Wanneer de één tot twee wordt – verschijnt de 'drievoudige'', kunnen we zeggen, dat dit geïnterpreteerd wordt door middel van de cosmische sleutel en dat deze woorden daarom niet van toepassing zijn op de beginselen in de mens. De uitleg met betrekking tot de menselijke beginselen wordt gegeven in een Toelichting:

> 'In de hoogste werelden zijn de drie één, op Aarde wordt de één (aanvankelijk) twee. Zij zijn als de twee (opstaande) zijden van een driehoek, die zijn basis verloren heeft – die het derde vuur is. (Catechismus, Boek III, Afd. 9).' (Fr. II 52; Terw. II 72).

'De één wordt twee' wanneer Buddhi uit Âtman geëmaneerd wordt, de twee wordt daarna 'de Monade' genoemd. Maar zonder het 'derde vuur', Manas, zijn zij als de 'twee zijden van een driehoek, die zijn basis verloren heeft' – de driehoek is niet compleet. De driehoek wordt gecompleteerd wanneer het Manas-beginsel opgewekt wordt. Dit gebeurt echter pas in het Derde Ras van de Vierde Ronde. Hoewel dit het 'verschijnen' van de 'derde' verklaart, zal dat wat het 'derde vuur' genoemd wordt (in bovenstaande Toelichting), pas in volle luister stralen wanneer de Vijfde Ronde ten einde loopt. De 'hoogste werelden' waar 'de drie één zijn', kan men opvatten als de 'arûpa werelden' – de 'vormloze werelden', die boven de zeven stoffelijke gebieden liggen – waar nog geen stoffelijke bekleedselen nodig zijn. De afdaling in de 'rûpa werelden' – de werelden van vorm – vereist dat een voertuig (upâdhi) met lagere omhulsels gemaakt wordt.
Vóór het ontwaken van het Verstandsbeginsel waren de lagere beginselen, overeenkomstig de zevenvoudige wet, reeds klaargemaakt. Dit wordt in een Toelichting in symbolische bewoordingen uiteengezet:

> "Als de Drie en de Vier elkander kussen, verenigt de Vierheid haar midden-aard met die van de Driehoek' (of Drieheid, dat wil zeggen het vlak van een van haar opppervlakten wordt het middenvlak van de andere) 'en wordt een kubus; eerst dan wordt hij (de uitgeslagen kubus) het voertuig en het getal des LEVENS, de Vader-Moeder ZEVEN'.' (Fr. II 522; Terw. II 734).

Ter verduidelijking: de Drie symboliseert Âtma-Buddhi-Manas, de △ – de Hogere Triade. De twee opstaande lijnen vormen de eenheid van Âtman en Buddhi, terwijl de basislijn, Manas, de driehoek afmaakt. De Vier, bestaande uit Kâma, Prâna, Linga-śarîra en Sthûla-śarîra, vormen het □ – het Lager Viertal. Kâma is de bovenste lijn van het vierkant, die, wanneer hij bij de onderlijn van de driehoek gebracht wordt, de basislijn 'kust' en de tweeheid Kâma-Manas vormt. Deze tweeheid plus de lagere bekleedselen vormen de persoonlijkheid van de mens.

En nu de 'uitgeslagen kubus'. Een kubus is een lichaam dat omsloten wordt door zes gelijke vierkanten en waarvan alle hoeken rechte hoeken zijn. Wanneer we zes gelijke vierkanten in het platte vlak weergeven (bij voorbeeld op papier), dan krijgen we de volgende tekening:

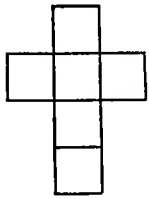

Wanneer we de drie horizontale vierkanten en de vier verticale vierkanten in de tekening bij elkaar optellen, krijgen we een totaal van zeven vierkanten. Weliswaar wordt er dan één vierkant tweemaal meegeteld; dit is de 'kus' van de driehoek en het vierkant: 'het vlak van een van haar oppervlakten wordt het middenvlak van de andere.'

Zowel de Kubus – of het getal 6 – als de uitgeslagen kubus – of het getal 7 – werden door de ouden gebruikt als symbool voor de mens. De sleutel tot dit aspect van het gebruik van getallen kunnen we in de nu volgende uitleg vinden:

> 'Nu werd het getal *zes* in de oude mysteriën als een symbool van de *stoffelijke* natuur beschouwd. Want zes vertegenwoordigt de zes afmetingen van alle lichamen: de *zes* richtingen, die hun vorm samenstellen, namelijk de vier richtingen van de vier hemelstreken Noord, Zuid, Oost en West en de twee richtingen van hoogte en dikte, die met het Zenit en het Nadir overeenkomen. Terwijl de *zesheid* derhalve door de wijzen op de *stoffelijke* mens werd toegepast, was de *zevenheid* voor hen het symbool van die mens *met* zijn onsterfelijke ziel.' (Fr. II 521; Terw. II 732).

Het is bekend, dat de Pythagoreeën getallen gebruikten om hun leringen symbolisch weer te geven. Dit komt tot uitdrukking in de volgende woorden:

> 'Maar de Pythagoreeën beschouwden het getal *zeven* of het *heptagon* als een *religieus* en *volmaakt* getal. Het werd 'Telesphoros' genoemd, omdat *het al wat in het Heelal en de mensheid is tot het einde*, dat wil zeggen tot het toppunt *voert*.' (Fr. II 530; Terw. II 745).

Er wordt ons gezegd, hoe men de zeven beginselen *niet* moet zien. Deze waarschuwing werd in bewonderenswaardig duidelijke bewoordingen gesteld:

> '... wij verdelen de mens in zeven beginselen, maar dat wil niet zeggen, dat de mens daarom als het ware zeven huiden heeft, of uit zeven entiteiten of zielen bestaat. De beginselen zijn alle aanzichten van één beginsel en zelfs dat éne beginsel is slechts een tijdelijke of periodieke straal van de Ene eeuwige en oneindige Vlam of het eeuwige en oneindige Vuur.' (Verhandelingen van de Blavatsky Loge, 27).

Dit wijst nogmaals op de gedachte, die al eerder geuit is, namelijk dat Âtman geworteld is in zijn Bron, het Ene Leven.

Een uitleg van de wortelbetekenis van de Sanskrit benamingen van de zeven beginselen zal ons een sleutel verschaffen tot een beter begrip omtrent de zevenvoudige constitutie van de mens:

ÂTMAN – meestal vertaald met het Zelf; ook ziel of geest. De wortelbetekenis van dit Sanskrit woord staat niet met zekerheid vast, hoewel men aanneemt dat het afgeleid is van een werkwoordswortel, die ademen betekent. Het is dus nauw verwant aan de wortelbetekenis van het Engelse woord 'spirit' (geest), dat is afgeleid van het Latijnse *spire*, ademen – wat ook voorkomt in het woord 'inspireren'.

> '. . . alleen Âtman *verwarmt* de innerlijke mens, dat wil zeggen [dat het] hem met de straal van het goddelijke leven verlicht en alleen aan de innerlijke mens of het reïncarnerende Ego zijn onsterfelijkheid 'verlenen kan.' (Fr. II 100; Terw. II 137).

> 'Âtman, het *'Hoger Zelf'*, dat noch uw Geest, noch de mijne is, maar als het zonlicht op ons allen schijnt. Het is het universeel verspreid *'goddelijk beginsel'*, even onafscheidelijk van de ene en volstrekte *Meta*-Geest, als de zonnestraal van het zonlicht.' (De sleutel tot de Theosofie, 141).

BUDDHI – het Onderscheidmakend Beginsel. Dit Sanskrit woord is afgeleid van een werkwoordswortel, *budh*, weten, verlichten; ook gewaarworden, ontwaken. Het gebruik van dit woord wordt in de volgende passage goed uitgelegd:

> *'Bodha* betekent het aangeboren bezit van goddelijk verstand of het vermogen om te 'begrijpen'; 'Buddha' het verkrijgen daarvan door persoonlijke inspanning en verdienste, terwijl *Buddhi* het vermogen is om zich bewust te worden van het kanaal, waardoor de goddelijke kennis het 'Ego' bereikt, om goed van kwaad te onderscheiden; het is ook het 'goddelijke geweten' en de 'Geestelijke Ziel', die het voertuig is van *Âtman.*' (Fr. I xix; Terw. I 3-4).

> 'Het Zesde beginsel in de Mens (Buddhi, de Goddelijke Ziel), hoewel naar onze opvattingen slechts een adem, is toch nog iets stoffelijks in vergelijking met de goddelijke 'Geest' (Âtman), waarvan het de drager of het voertuig is. . . ., welke beide in de Mens de MONADE vormen.' (Fr. I 94; Terw. I 174).

MANAS – het Verstandsbeginsel. Dit Sanskrit woord is afgeleid van de werkwoordswortel *man*, hetgeen denken, dus het denkvermogen betekent; of mens, de denker. Het is het verstandelijke aspect van de mens, het vermogen tot denken. Manas is

> 'het mentale vermogen, dat de mens maakt tot een wezen met verstandelijkheid en moraliteit en dat hem van het dier onderscheidt.' (De sleutel tot de Theosofie, 359).

> 'Tussen mens en dier – welker Monaden (of Jîvas) in de grond geheel

gelijk zijn – ligt de onoverkomelijke afgrond van Verstandelijkheid en Zelfbewustzijn. Wat is het menselijke denkvermogen in zijn hoger aanzicht, vanwaar komt het, zo het geen onderdeel is van het inwezen – en in enkele zeldzame gevallen van incarnatie, het *inwezen zelf* – van een hoger Wezen, een van een hoger en goddelijk gebied?' (Fr. II 73; Terw. II 100).

KÂMA – het Begeertebeginsel. Dit woord betekent letterlijk begeerte, daar het is afgeleid van de werkwoordswortel *kam*, begeren. Op zich is Kâma niet slecht, net zo min als een begeerte dat is. Alleen het misbruik van de mentale vermogens van de mens, die samengaan met begeerte, maakt het slecht; dit is in het bijzonder het geval wanneer het gericht wordt op zelfzuchtige doeleinden. Kâma zelf is kleurloos; men kan het met geestelijke of met zelfzuchtige bedoelingen gebruiken. Samen met de hogere beginselen kan Kâma een werkelijk weldadige factor worden, daar onze begeerte anderen te helpen edel is, evenals ons verlangen om vooruit te komen en kennis te vergaren, voorop gesteld dat geen eerzuchtige motieven of neigingen om anderen te schaden een rol gaan spelen.

'Kâma is bij uitstek de goddelijke begeerte geluk en liefde te scheppen; en pas eeuwen later, toen de mensheid door anthropomorfisch denken haar grootste idealen begon te verstoffelijken tot pasklaar gemaakte dogmas, werd Kâma de kracht, die de begeerte bevredigt op het dierlijke gebied.' (Theos. Glossary, onder 'Kâma').

Om de betekenis van het Begeertebeginsel geheel te kunnen doorgronden moet men het bestuderen in zijn samenhang met Manas, het Verstandsbeginsel.

PRÂNA – het Levensbeginsel. In de uiteenzettingen van de Esoterische Wijsbegeerte wordt Prâna in een algemene zin gebruikt, soms als synoniem voor Jîva, wat Leven betekent in de zin van een Levensessentie, die uitgaat van het Allerhoogste. In de oude Sanskrit geschriften wordt het woord Prâna echter in een heel speciale betekenis gebruikt. Het is afgeleid van de werkwoordswortel *an*, hetgeen ademen, blazen, leven betekent; en het voorvoegsel *pra* betekent voor. In deze geschriften wordt dit woord dan meestal ook vertaald met 'levenslucht' of 'Levenswinden', hoewel, wanneer het betrekking heeft op het stoffelijk lichaam, 'levensstromen' of 'levensfluïden' een betere vertaling zou zijn. Er worden meestal vijf prânas genoemd. De *Anu-Gîtâ* geeft zeven prânas, en het hecht aan het woord prâna in het bijzonder de betekenis van uitademing. Zoals het in *De Geheime Leer* gebruikt wordt, betekent Prâna vitaliteit, het levensbeginsel dat aldoordringend is – zodat het stoffelijk lichaam ervan doordrenkt is, evenals de Aarde zelf ook doortrokken is van Prâna. Het is het Leven, 'de actieve kracht, die alle levensverschijnselen teweeg brengt' (Fr. II 523; Terw. II 735).

'Het levensbeginsel of de *levensenergie*, die alomtegenwoordig, eeuwig, onvernietigbaar is, is een *kracht* en een BEGINSEL . . .' (Fr. II 591; Terw. II 829).

'Prâna of 'Leven' is strikt genomen de uitstralende kracht of Energie van Âtman – als het Universele Leven en het ENE ZELF beschouwd – Zijn lager of liever (in zijn gevolgen) meer fysiek, wijl manifesterend, aspect. Prâna of het Leven doordringt heel het wezen van het objectief Heelal, en wordt enkel een 'beginsel' genoemd, omdat het een onmiskenbare factor en de *deux ex machina* van de levende mens is.'* (De Sleutel tot de Theosofie, 184).

'Kâma is van Prâna afhankelijk, zonder Prâna zou er geen Kâma bestaan. Prâna wekt de Kâmische kiemen tot leven, het maakt alle begeerten levend en levendig.' (III, 610).

Bij de dood van het stoffelijk lichaam keert Prâna terug tot de bron waaruit het voortkwam. Wat er gebeurt wanneer Prâna het lichaam verlaat, wordt in de nu volgende passage beschreven:

'Wanneer een lichaam sterft, gaat het over in dezelfde polariteit als zijn mannelijke enrergie en stoot het derhalve het actieve agens af, dat zijn vat op het *geheel* verliezend, zich vasthecht aan de deeltjes of moleculen, welk werking 'scheikundig' genoemd wordt. Vishnu, de Behouder, verandert zich in Rudra-Siva, de Verwoester – een wisselbetrekking, die aan de Wetenschap niet bekend schijnt te zijn.' (Fr. I 427; Terw. 677).

In de Esoterische Wijsbegeerte wordt het stoffelijk lichaam (Sthûla-śarîra) beschouwd als een lichaam met een polariteit, die tegengesteld is aan die van de Aarde. Wanneer de dood intreedt, neemt het lichaam dezelfde polariteit aan als de Aarde, waardoor Prâna door het lichaam afgestoten wordt. Doordat het Prâna zich terugtrekt, verloopt het proces van afscheiding en dus van ontbinding zeer snel. Prâna is echter onafscheidelijk verbonden met de *levensatomen*, die hun transmigraties voortzetten – zij gaan terug naar de rijken, waaruit zij bijeengebracht zijn om het stoffelijk lichaam te vormen gedurende het leven op aarde, toen het Sthûla-śarîra doortrokken was van Prâna.

'De Laatste (het Occultisme) leert dat – (a) de levensatomen van ons levensbeginsel (Prâna), nimmer geheel verloren gaan, wanneer een mens sterft. Dat de atomen, die het best doortrokken zijn van het levensbeginsel (een onafhankelijke, eeuwige, bewuste factor) gedeeltelijk door erfelijkheid van vader op zoon overgebracht worden en

*) *Deus ex machina* – een term, die uit de toneelwereld stamt, kan in dit geval als volgt vertaald worden: het beginsel dat dient om te bewerkstelligen, dat de mens met succes het levenstoneel betreedt. Deze Latijnse woorden, die gebruikt worden in verband met de oude Griekse en Romeinse dramas, betekenen letterlijk 'een god (neergelaten) uit de machine" en slaan op de god, die ten tonele gevoerd werd om het stuk meer luister bij te zetten.

gedeeltelijk opnieuw samengetrokken en het bezielende beginsel van het nieuwe lichaam worden bij elke nieuwe incarnatie van de Monaden. Omdat (b), evenals de *individuele* Ziel altijd dezelfde is, zo zijn dat ook de atomen van de lagere beginselen (het lichaam, zijn astraal of *levensdubbel,* enz.) aangezien zij door verwantschap en de Karmische wet steeds tot dezelfde individualiteit aangetrokken worden in een reeks van verschillende lichamen, enz., enz.
De gezamenlijk opeenhoping van deze atomen vormt aldus de *Anima Mundi* van ons Zonnestelsel, de *ziel* van ons klein heelal, waarvan elk atoom natuurlijk een *ziel* is, een monade, een klein heelal, begiftigd met bewustzijn en derhalve met *geheugen.*' (Fr. II 590-591; Terw. II 828).

Anima Mundi – Latijnse woorden, die letterlijk betekenen 'Ziel der Wereld', en die met zeer veel betekenissen gebruikt worden: soms als synoniem voor Astraal Licht, dan weer met dezelfde betekenis als Âkâśa, zoals in de nu volgende passage te lezen staat:

'... hetzelfde als de *Alaya* van de Noordelijke Buddhisten: het goddelijke inwezen dat alles doordringt, belevendigt en bezielt, van het kleinste atoom van de stof tot de mens en de god toe. In zekere zin is het de 'zevenhuidige moeder' uit de Stanzas in *De Geheime Leer,* het inwezen van zeven gebieden van waarneming, bewustzijn en differentiatie, zowel moreel als stoffelijk. In zijn hoogste aanzicht is het *Nirvâna,* in zijn laagste aanzicht het Astrale Licht... Het heeft een vuurachtige, etherische aard in de objectieve wereld van vorm (en dan ether) en een goddelijke en geestelijke aard in de drie hogere gebieden. Wanneer gezegd wordt, dat iedere menselijke ziel geboren werd doordat zij zich losmaakte van de Anima Mundi, dan wil dat van esoterisch standpunt bezien zeggen, dat onze hogere Egos van inwezen gelijk zijn aan *Het,* wat een uitstraling is van het immer onbekende Universele ABSOLUTE.' (Theos. Glossary, onder 'Anima Mundi').

LINGA-ŚARÎRA – dit Sanskrit woord geeft een begrip weer, dat minder goed tot uitdrukking komt in de gelijkwaardige Nederlandse woorden Astraal Lichaam of Etherisch Voertuig. Het is samengesteld uit *linga* – een zinnebeeld of model; en *śarîra,* lichaam, dus letterlijk het modellichaam. Het is

'... het inerte voertuig of de vorm, waarnaar het lichaam gemaakt wordt; het voertuig van het Leven (Prâna).' (Fr. II 523; Terw. II 735).

Zoals het stoffelijk lichaam is opgebouwd uit stoffelijke materie en substanties en door stoffelijke middelen onderhouden wordt, zo wordt ook het Linga-śarîra in stand gehouden door en is het gegrondvest op de Anima Mundi – over het algemeen bekend als het Astraal Licht, het laagste aspect van Âkâśa. Het modellichaam is niet als het stoffelijk lichaam aan verandering onderhevig, maar het blijft min of meer hetzelfde gedurende een leven. Het is zeer rekbaar en elastisch, maar toch

blijft het altijd dicht om het stoffelijk lichaam heen. Men zou kunnen zeggen, dat het bestaat uit een materiaal dat electrisch van aard, of zelfs magnetisch van inwezen is. Zoals het stoffelijk lichaam een zenuwstelsel heeft, dat zich door de gehele vorm uitstrekt en zich in zenuwvezels vertakt, zo heeft het Modellichaam zijn eigen zenuwstelsel en aderstelsel voor het vervoer van de fijnere substantie, waaruit het is opgebouwd.
Iedereen kent naturlijk de organen van de zintuigen, waarmee het stoffelijk lichaam is uitgerust: de ogen om mee te zien, de oren om mee te horen, de neus om mee te ruiken, de smaakpapillen op de tong om mee te proeven en de gevoelige weefsels, die reageren op aanraking – in het bijzonder gevoelig aan de vingertoppen; maar de werkelijke organen voor deze zintuigelijke waarnemingen liggen in het Linga-śarîra en worden, om het zo maar eens te zeggen, overgebracht op het stoffelijk lichaam.
Daar het stoffelijk lichaam molecule voor molecule opgebouwd is naar het patroon van het Linga-śarîra, ligt het voor de hand dat het Modellichaam eerder ontstaat dan het stoffelijk lichaam. Na de dood van het stoffelijk lichaam blijft het nog enige tijd bestaan, vervaagt dan langzamerhand en sterft op zijn beurt.
Er bestaat grote verwarring over de begrippen Linga-śarîra en Kâma-rûpa*) (die beiden 'astraal lichaam' genoemd worden). Daarom moet men de nu volgende woorden goed onthouden:

> '. . . het eigenlijke Linga-śarîra kan vóór de dood het lichaam nimmer verlaten; datgene wat verschijnt is een astraal lichaam, dat het stoffelijke lichaam weerkaatst en als voertuig van de menselijke ziel of het verstand dient.' (III, 227).

STHÛLA-ŚARIRA – Er ligt een sleutel in dit samengestelde Sanskrit woord. Allereerst het woord śarîra. Het is afgeleid van een werkwoordswortel, *śri*, die betekent: datgene wat gemakkelijk tot ontbinding overgaat of vergaat, dus een aanduiding voor iets wat niet duurzaam is; men zou het dus kunnen vertalen met niet-duurzaam lichaam. Met *Sthûla* zijn een aantal begrippen verbonden, zoals grof, dik, groot, omvangrijk, enz. Als men aan deze term de gedachte verbindt, dat dit lichaam een groot vervoermiddel is voor ontelbare kleine 'levens' – wat de cellen van het lichaam in feite natuurlijk zijn – dan komt men tot de opvatting, zoals we die kennen in de Oude Wijsheid. 'Het omvangrijke lichaam dat vergaat' zou een goede definitie zijn van sthûla-śarîra.
Men moet niet vergeten dat het Sthûla-śarîra, zolang de mens op aarde leeft, het voertuig is van alle andere beginselen; dat wil zeggen, het fungeert als basis voor de eenheid, die de zes andere beginselen samen

*) Er wordt een uitvoerige verhandeling over het Kâma-Rûpa gegeven in hoofdstuk X – 'De Toestanden na de Dood'. Sommige scrhijvers noemen het Linga-śarîra het Etherisch Voertuig of Etherisch Dubbel en het Kâma-rûpa het 'astraal lichaam'. Het gebruik van de Sanskrit benamingen voorkomt verwarring.

vormen. Zonder dit lichaam zou in het huidige evolutiestadium de mens niet op aarde kunnen functioneren. Daarom moet men het waarlijk als de tempel van de ziel beschouwen. Door zijn hogere vermogens te gebruiken kan de mens het verfijnen en omvormen, zodat het een passende uitdrukking zal worden van zijn levensdoel. En verder zal de manier waarop de mens zijn dagelijks leven leeft in zijn stoffelijk lichaam blijvende sporen achter laten.
In het voorbij gaan kan opgemerkt worden, dat hier een prachtig antwoord gegeven wordt op de zo dikwijls gehoorde vraag: 'Wat voor zin heeft het de leringen in *De Geheime Leer* te bestuderen? Wat voor waarde hebben zij in het dagelijks leven?' Deze leringen zijn zeer zeker van waarde in het dagelijks leven. Het toepassen van deze leringen zal zeker uitwerking hebben op de manier waarop men leeft. Te zijner tijd zullen de resultaten herkenbaar worden in het stoffelijk voertuig of hulsel. Een goede gezondheid heeft men niet bij toeval. Een stralende gezondheid is het bewijs dat de gelukkige bezitter ervan daarvoor gewerkt heeft. Dit wordt tot stand gebracht door middel van de inwerking van de zeven beginselen op elkaar. Zelfs het stoffelijk lichaam wordt gevormd door de inwerking van de hogere beginselen.

> 'De grove Stof van het lichaam, de substantie door de verwerking van Prâna over het Linga-śarîra (Chhâyâ) gevormd en gemodelleerd.' (Fr. II 523; Terw. II 735).

Dit proces vangt voor de geboorte aan in de moederschoot. Wanneer het kind opgroeit zet het zich gedurende het gehele leven op aarde voort. We moeten hier nogmaals zeggen, dat de verdeling van de mens in zeven beginselen alleen bedoeld is om aan te geven *hoe de mens is opgebouwd;* hoe hij overeenkomstig het Goddelijk Plan past in de zevenvoudige wet, die van kracht is zo lang het Mahâ-Manvantara duurt. Deze indeling toont ons echter niet hoe de mens tijdens zijn aardeleven *functioneert.* Wanneer we dit aspect nader willen bezien, moeten we de mens op een andere wijze indelen. Dit verklaart waarom er meerdere stelsels of manieren zijn om de mens onder te verdelen, waarin de ene of de andere factor de grootste nadruk krijgt. De kern van het probleem ligt in het Verstandsbeginsel, dat tijdens de openbaring (dat wil zeggen, tijdens het leven van de mens op aarde) op twee manieren werkzaam is. Dit wordt gewoonlijk aangegeven als de twee aspecten van Manas: Hoger Manas en Lager Manas. Maar we kunnen dit onderwerp nog verder uitdiepen door erop te wijzen dat er schakels zijn tussen de diverse beginselen (tijdens het leven op aarde)), iets dat aan de hand van een schema uiteen gezet kan worden. Daarbij kunnen we gebruik maken van de indeling van het Vedantijnse stelsel in kośas (dat de mens in vijf kośas verdeelt – Panchakośas), die 'overstraald' worden door Âtman en ook van het Brahmaanse stelsel van de viervoudige indeling – drie upâdhis, die 'overstraald' worden door Âtman. (Zie het schema op de volgende bladzijde).

SCHEMATISCHE INDELING VAN DE BEGINSELEN MET BETREKKING TOT HUN FUNCTIONEREN IN DE MENS

	De Zevenvoudige Indeling (nader uitgewerkt)	De Vedantijnse Indeling	Het Târaka Râya-Yoga stelsel.
Het Goddelijke	Âtmaa – De Monadische Essentie met zijn uitstraling: Hiranyagarbha – de stralende Essentie.	Âtman	Âtman
Het Geestelijke	Âtma-Buddhi – DE MONADE		
	Buddhi-Manas (gelijk aan Manas-Taijasî in Devachan)	Ânandamaya-kośa (de 'Schede van Gelukzaligheid')	Kâranopâdhi (het Oorzakelijk Lichaam')
Het Verstandelijke of Mentale	Manas-manas (verstandelijk aspect)	Vijñânamaya-kośa (de 'Schede van Verstandelijkheid')	Sûkshmopâdhi (het 'IJle Voertuig')
	Kâma-Manas – Lager Manas – wordt na de dood het Kâma-rûpa	Manomaya-kośa (de 'Schede van Lager Denkvermogen')	
Het Astrale	Prâna-Linga-śarîra (het Levensbeginsel en zijn voertuig)	Prânamaya-kośa (de 'Schede van Leven')	
	Kâma-Prâna-Sthûla-śarîra – vormt het bloed		Sthûlopâdhi (het Stoffelijk Voertuig)
Het Stoffelijke	Prâna-Linga-śarîra-Sthûla-śarîra (de substantie van het lichaam, dat gebouwd is op het Modellichaam, door de werking van het Levens-beginsel)	Annamaya-kośa (de 'Schede die is opgebouwd uit voedsel')	

Wanneer we dit schema van de zeven beginselen bezien met het oog op het *functioneren* van die beginselen, zal men opmerken dat ze steeds in paren werkzaam zijn (behalve de hoogste en de laagste).
In de eerste, de meest linkse kolom van het schema wordt de mens in vijf delen verdeeld, die met Nederlandse termen worden aangeduid: Het Goddelijke, Het Geestelijke. Het Verstandelijke of Mentale, Het Astrale, Het Stoffelijke. Op het ogenblik functioneert de mens in de drie lagere onderdelen: zo nu en dan in het Geestelijke. Met accoladen wordt aangegeven dat deze onderdelen met elkaar verbonden zijn, dat een deel van de hogere niet gemist kan worden in de lagere onderdelen. Dit kan ook aangeven dat de zeven beginselen elkaar doordringen – zij worden namelijk alleen ten behoeve van de studie op deze manier onder elkaar gezet. In de tweede kolom staan de zeven beginselen groepsgewijs gerangschikt, verbonden door horizontale streepjes, wat aangeeft dat de beginselen, die op deze manier bij elkaar gezet zijn, tezamen functioneren. De derde kolom geeft de Vedantijnse indeling, die gevolgd wordt door de Târaka Râya-Yoga indeling, als voorbeeld voor de Brahmaanse indeling. Âtman verbonden met Buddhi is de Monade, aangezien Âtman zich zonder zijn upâdhi, Buddhi, niet kan openbaren op het stoffelijk gebied. Het tweede punt, 'Het Geestelijke', staat hier naast Buddhi-Manas en dit is hetzelfde als Manas-Taijasî in Devachan. Technisch gesproken is het misschien niet helemaal juist Ânandamaya-kośa ('Schede van Zaligheid') gelijk te stellen met Buddhi-Manas, daar dit hoogste kośa Buddhi is, maar wanneer we het functioneren van de beginselen bezien (en dat is de bedoeling van dit schema) dan heeft Buddhi een upâdhi nodig om tijdens het leven op aarde werkzaam te kunnen zijn. Manas is dit upâdhi. Over de term 'Oorzakelijk Lichaam', die hier gebruikt wordt als een vertaling van het Sanskrit Kâranopâdhi (wat we ook zouden kunnen vertalen met 'Oorzakelijke Sluier van de Geest' of 'Oorzakelijk Voertuig') lezen wij het volgende:

> 'Oorzakelijk lichaam. Dit 'lichaam', dat geen objectief, noch een subjectief lichaam is, maar *Buddhi*, de Geestelijke Ziel, wordt zo genoemd omdat het de directe oorzaak is van de *Sushupti* toestand, die leidt tot de toestand van *Turîya*, de hoogste graad van *Samâdhi*. Het wordt (door de Târaka Râja-Yogi) Kâranopâdhi genoemd, 'de basis van de Oorzaak'; en in het Vedantijnse stelsel komt het overeen met zowel het Vijnânamaya –als het Ânandamaya-kośa, waarvan het laatste volgt op Âtman en om die reden is het het voertuig van de universele Geest. Buddhi alleen kan men niet een 'Oorzakelijk Lichaam' noemen, maar het wordt dit wanneer het samengaat met Manas, de incarnerende Entiteit of het EGO'*).

*) *Theosophical Glossary* onder 'Oorzakelijk Lichaam'. Turîya is de vierde van de Avasthâs – toestanden – waarin de mens functioneert, de andere drie Avasthâs worden genoemd in het nu volgende citaat, Turîya, of ook wel Turîya-Samâdhi, bereikt men door middel van het Buddhi-beginsel, waarin men de hoogste Samâdhi

Naast de categorie 'Verstandelijk' staat de term 'Manas-manas' – gebruikt om duidelijk aan te geven dat het hier gaat om het manas aspect van het Verstandsbeginsel *zonder* het licht van Buddhi – een onderscheid dat in de Vedantijnse stelsels gemaakt wordt in de term Vijñânamaya-kośa, hoewel men dit dikwijls opvat als het Hogere Denkvermogen. We kunnen hier meteen bij zeggen dat Vijñâna betekent verstandelijkheid, begrijpen; in sommige scholen van Hindu filosofie wordt het beschouwd als zijnde het tegenovergestelde van Jñâna, 'ware kennis'. Hoe het ook zij, we kunnen heel goed een onderscheid maken wanneer we 'kennis' in drie categorieën verdelen, en wel als volgt: (1) 'verlichte Kennis', Buddhi-Manas; (2) Verstandelijkheid of 'boekenkennis', Manas-manas; (3) kennis die samengaat met begeerte, Manomaya-kośa, de wil en de gevoelens enz., Lager Manas. Lager Manas vormt samen met het Astrale en het Stoffelijke de Persoonlijkheid – de individu die op aarde leeft.
In het Târaka stelsel worden het Verstandelijke en het Astrale in één upâdhi ondergebracht, het Sûkshmopâdhi, het 'IJle Voertuig', hetzelfde als het Vijñânamaya- en Manomaya-kośa van de Vedantijnse indeling; terwijl het Sthûlopâdhi het Prânamaya-kośa en het Annamaya-kośa omvat.
Voor een nadere uitleg over het functioneren van de middelste beginselen wenden wij ons tot een Toelichting uit het Boek van Dzyan en de daarop volgende verhandeling:

> 'Eerst werd de Adem, daarna Buddhi en de Schaduw-Zoon (het lichaam) 'GESCHAPEN'.' (Fr. II 213; Terw. II 295).

'Geschapen', tussen aanhalingstekens, wil zeggen tot evolutionaire ontwikkeling gebracht – zoals duidelijk blijkt uit de erop volgende Toelichting, daar de vraag naar het midden-beginsel (Manas) niet de gedachte weergeeft dat Manas *ontbreekt*, maar dat het niet werkzaam is. De 'adem' staat voor Âtman. In het vervolg van het citaat wordt Âtman het ongescheidene genoemd, dat wil zeggen, het beginsel dat niet afgescheiden kan worden: zijn upâdhi, Buddhi, wordt zijn Vâhana – voertuig of drager – genoemd.

> "Doch waar was de spil (het midden-beginsel, Manas)? De mens is gedoemd.
> Wanneer het ongescheidene (ongedifferentieerde Element) en het Vâhana (Buddhi) – de oorzaak van het oorzaakloze – alleen staan, scheuren zij zich los van het gemanifesteerde leven' – 'tenzij aaneengehecht en bijeengehouden door het midden-beginsel, het voertuig van het persoonlijk bewustzijn van de Jîva'; verklaart de Toelichting.

ervaart: 'Een bijna Nirvânische toestand in Samâdhi, die op zich een gelukzalige toestand van de contemplatieve Yoga is boven dit gebied. Een toestand van de hogere Triade, geheel verschillend van (hoewel daarvan niet te scheiden) de toestanden van Jâgrat (waken), Svapna (dromen) en Sushupti (slapen).' (Theos. Glossary onder 'Turîya-Avasthâ').

> Met andere woorden, de twee hogere beginselen *kunnen op Aarde geen individualiteit bezitten*, kunnen niet *mens* zijn, tenzij aanwezig zijn: (a) het Denkvermogen, het *Manas-Ego*, om zichzelf te kennen en (b) de aardse *onechte* persoonlijkheid of het lichaam van egotistische begeerten en persoonlijke Wil, om het geheel aan de stoffelijke vorm van de mens te hechten, als rondom een spil (wat het ook werkelijk is).' (Fr. II 213; Terw. II 295).

Met andere woorden: Âtman, het universele, goddelijke beginsel in de mens, kan alleen op *zijn eigen* gebied werkzaam zijn en nergens anders. Om te kunnen functioneren of zich te kunnen openbaren op lagere gebieden moet het zich een *upâdhi* (letterlijk 'wat staat in de plaats van', een substituut; ook gelijk aan een 'sluier van de geest') aanschaffen. De upâdhi, die door Âtman ontwikkeld wordt om zich door te kunnen openbaren op een lager gebied is Buddhi. Ook Buddhi kan niet *alleen* functioneren. Het heeft ook een upâdhi nodig om werkzaam te kunnen zijn op lagere gebieden. De upâdhi, die door Buddhi voortgebracht wordt, is Manas. Buddhi samen met Manas vormt Hoger Manas – het Kâranopâdhi, het Oorzakelijk Voertuig, dat de oorzaak is tot wederbelichaming, ofwel het Reïncarnerend Ego (wat in het volgende citaat het 'werkelijke onsterfelijke Ego' genoemd wordt). Zelfs Hoger Manas kan zonder upâdhi echter niet werkzaam zijn op het aardse gebied. De vâhana, die voortgebracht wordt door het ontvouwen van Manas, is het Kâmabeginsel. Kâma, verenigd met Manas, vormt het Lager Manas, de spil, die samen met de astrale en stoffelijke schede de persoonlijkheid uitmaakt – deze wordt hier de *onechte* persoonlijkheid genoemd, omdat zij het Reïncarnerend Ego verbergt tijdens het leven op aarde en slechts gedurende één leef-tijd blijft bestaan. Dat neemt niet weg dat de Stralende Aanwezigheid er altijd is, want deze twee (de 'echte' en de 'onechte') zijn met elkaar verbonden en gedurende de incarnatie op aarde zijn ze onafscheidelijk. Bovenstaand citaat vervolgt met de woorden:

> 'Het *Vijfde* en het *Vierde* beginsel – *Manas* en *Kâma-rûpa* – zijn het, die de tweevoudige persoonlijkheid bevatten: het werkelijke onsterfelijke Ego *(wanneer het zich aan de beide hogere aanpast)* en de onechte en vergankelijke persoonlijkheid, het zogenaamde *mâyâvische* of astrale lichaam, of de *dierlijk-menselijke* Ziel, welke beide ter wille van een *volledig* aards bestaan nauw verbonden moeten zijn. Incarneer de Geestelijke Monade van een Newton, geënt op die van de grootste heilige ter wereld – in het meest volmaakte stoffelijke lichaam, dat men zich denken kan – dat wil zeggen in een lichaam met twee of zelfs drie beginselen, samengesteld uit zijn *Sthûla-śarîra, Prâna* (levensbeginsel) en *Linga-śarîra* – en wanneer het midden- en het vijfde beginsel ontbreken, zult gij een *idioot* geschapen hebben – op zijn hoogst een schone, zielloze, ledige en onbewuste verschijning. *'Cogito – ergo sum'* kan in het brein van een dergelijk schepsel, tenminste op dit gebied, geen plaats vinden.' (Fr. II 213-214; Terw. II 295-296).

De Latijnse woorden 'Cogito – ergo sum' betekenen: 'Ik denk – dus ik ben'. Dit is de meest kenmerkende eigenschap van een menselijk wezen: denken, redeneren. Met dit vermogen gaan samen het vermogen van creativiteit en de kracht van het voorstellingsvermogen: het bedenken en uitvoeren van grootse en schone werken. Hoe groots deze ook mogen zijn, het mensdom zal nog roemrijker daden verrichten. Deze zullen volbracht worden wanneer de drie hogere beginselen tot ontwikkeling komen en wel in de cycli van de Vijfde, Zesde en Zevende Ronde. Tenslotte zullen aan het eind van de Zevende Ronde alle zeven beginselen volledig ontwikkeld zijn. De mens zal dan het doel van de Zevenvoudige Wet voor het Mensenrijk bereikt hebben. Dan zal hij gereed zijn over te gaan tot het naasthogere Rijk.
Het zal nu duidelijk zijn dat er een veel groter betekenis toegekend moet worden aan de leer van de zevenvoudige constitutie van de mens dan een eenvoudige opsomming van zeven beginselen, of dat deze het patroon van de Zevenvoudige Wet volgt. In dit verband kunnen we de volgende veelbetekenende passage naar voren brengen:

> 'De hele moeilijkheid is gelegen in het verkrijgen van een juist begrip van dat andere mysterie, dat van het bij de eerste aanblik zo duistere en transcendentale feit van de 'Zeven Beginselen' in de mens, in stoffelijke zin de weerkaatsingen van de zeven natuurkrachten in de mens, en in verstandelijke en geestelijke zin de weerkaatsing van de zeven hiërarchieën van het Zijn. Om het even of men een mens – stoffelijk, etherisch en geestelijk – volgens een of ander stelsel in groepen verdeelt ten einde zijn (in brede trekken) drievoudige aard duidelijker te begrijpen, de grondslag en de top van die indeling zullen steeds dezelfde zijn. Daar er in de mens slechts drie upâdhis zijn (grondslagen), kan men daarop een willekeurig aantal kośas (omhulsels) en hun aanzichten bouwen zonder de harmonie van het geheel te verstoren. Terwijl het esoterische stelsel dus de zevenvoudige indeling aanneemt geeft de Vedantijnse rangschikking vijf kośas en brengt de Târaka-Râja-Yoga deze tot vier terug – de drie Upâdhis, samengevat door het hoogste beginsel, Âtman.' (III 412).

De Vedantijnse rangschikking in kośas (Pânchakośas) en de Târaka Râya-Yoga indeling in upâdhis (Tryupâdhis) zijn in het schema gegeven. Aan het bovenstaande kunnen we nog toevoegen dat een van de sleutels tot het 'mysterie van Buddha'*) ligt in een juist begrip van de uiteenzetting over de drie upâdhis. Een sleutel is te vinden in de nu volgende passage:

> 'Al zijn er in de mens zeven beginselen, toch zijn er slechts drie onderscheiden Upâdhis (grondslagen), in elk waarvan zijn Âtman onafhankelijk van de andere werkzaam kan zijn. De Adept kan deze drie Upâdhis scheiden zonder zichzelf te doden. Hij kan de zeven beginselen niet van elkander scheiden zonder zijn wezen in zijn geheel te verwoesten.' (Fr. I 123; Terw. I 219).

*) Zie hoofdstuk XI.

Dit roept de vraag op: Hoe is dit mogelijk? Maar laat H.P.B. deze vraag afmaken, want zij geeft er zelf het antwoord op:

> 'Hoe kan een geestelijke (of half geestelijke) persoonlijkheid een drievoudig of zelfs maar een tweevoudig leven leiden, naar welgevallen de betrokken 'Hogere Zelven' wisselen en toch de ene eeuwige Monade in de oneindigheid van een Manvantara zijn? Het antwoord hierop is voor de ware occultist gemakkelijk, terwijl het de oningewijde buitenstaander onzinnig moet toeschijnen. De 'Zeven Beginselen' zijn natuurlijk de openbaring van één ondeelbare Geest, doch eerst aan het eind van het Manvantara, en wanneer zij op het gebied van de Ene Werkelijkheid weer verenigd worden, treedt de eenheid aan de dag; gedurende de tocht van de 'pelgrim' heeft elke weerkaatsing van die ondeelbare Ene Vlam, de aanzichten van de ene eeuwige Geest, elk het vermogen van handeling op een der geopenbaarde gebieden van het bestaan – de trapsgewijze differentiaties van het éne ongeopenbaarde gebied – namelijk op het gebied waartoe zij in eigenlijke zin behoort. Daar onze aarde alle Mâyâvische toestanden oplevert volgt hieruit dat het gelouterde Ikheidsbeginsel, het astrale en persoonlijke Zelf van een Adept, al vormt het in werkelijkheid een volkomen geheel met zijn Hoogste Zelf (Âtma en Buddhi) niettemin, ter wille van algemeen mededogen en welwillendheid, zich zo van zijn goddelijke Monade kan scheiden dat het op dit gebied van begoocheling en tijdelijk bestaan in een aangenomen begoochelende vorm een eigen afzonderlijk, onafhankelijk, bewust leven kan gaan leiden . . .' (III 412-413).

HET VERBAND TUSSEN DE ZEVEN BEGINSELEN EN HET HEELAL

Er is nog een ander aspect van de zevenvoudige wet: het verband tussen de zeven beginselen en de Macrocosmos (het heelal), die eveneens in zevenen wordt onderverdeeld. Dit wordt als volgt onder woorden gebracht:

> 'De eeuwige Kosmos, de Macrocosmos, wordt evenals de mens, de Microcosmos, in de Geheime Leer in drie Beginselen en vier Voertuigen verdeeld, die tezamen de zeven Beginselen vormen.
> De drie wortelbeginselen zijn exoterisch: Mens, Ziel en Geest ('mens' is de verstandelijke persoonlijkheid) en esoterisch: Leven, Ziel en Geest.' (III 227).

Wanneer we bovenstaande termen verbinden met de Sanskrit woorden, dan zijn de wortelbeginselen (exoterisch): Mens – Kâma-Manas plus de astrale en stoffelijke schede, die de Persoonlijkheid vormen; Ziel – Manas; Geest – Âtman. Esoterisch: Leven – Jîva, dat Prâna wordt wanneer het in de mens werkzaam is (als een van de zeven beginselen); Ziel – Manas; Geest – Âtman. In de opsomming van de vier voertuigen worden de Sanskrit woorden gegeven – het citaat gaat als volgt verder:

'De vier voertuigen zijn: Lichaam, Astraal Dubbel, Dierlijke (of menselijke) Ziel en Goddelijke Ziel (Sthûla-śarîra, Linga-śarîra, Kâma-rûpa en Buddhi, het voertuig van Âtman of Geest). Of duidelijker: (1) het *Zevende* Beginsel heeft tot voertuig het Zesde (Buddhi); (2) het voertuig van Manas is Kâma-rûpa; (3) dat van Jîva of Prâna (leven) is het Linga-śarîra (het 'dubbel' van de mens); het eigenlijke Linga-śarîra kan vóór de dood het lichaam nimmer verlaten; datgene wat verschijnt is een astraal lichaam, dat het stoffelijke lichaam weerkaatst en als voertuig van de menselijke ziel of het verstand dient; en (4) het Lichaam, het stoffelijk voertuig van alle bovengenoemde tezamen. De Occultist erkent dezelfde orde ook voor de gehele cosmos, het *psycho*-cosmische Heelal.
In de Chaldese of Joodse *Kabalah* is de Kosmos in zeven werelden verdeeld: de Oorspronkelijke, de Begrijpelijke, de Hemelse, de Elementaire, de Kleine (Astrale), de Helse (Kâma-loka of Hades) en de Tijdelijke (van de mens). In het Chaldese stelsel komen in de Begrijpelijke Wereld, de tweede, de 'Zeven Engelen voor de Troon' of de Sephiroth te voorschijn (de drie hogere zijn inderdaad één en ook het totaal van alle). Zij zijn ook de 'Bouwers' van de Oosterse leer en eerst in de derde, de hemelse wereld worden de zeven planeten en ons zonnestelsel door de zeven Planeetengelen gebouwd, terwijl de planeten hun zichtbare lichamen worden. Vandaar dat – zoals terecht gezegd is – indien het ganse heelal uit de Eeuwige *Ene* Substantie of Inwezen gevormd is, het niet dat eeuwige Inwezen, de Volstrekte Godheid is die het vorm geeft; dit geschiedt door de eerste Stralen, de engelen of Dhyân Chohans, die voortkomen uit het Ene Element, dat periodiek Licht en Duisternis wordt en in zijn Wortelbeginsel eeuwig de éne onbekende en toch bestaande Werkelijkheid blijft.' (III 227-228).

Over de tien Sephiroth: de eerste drie – Kether, Chochma en Binah – vormen één triade. In de Zohar worden zij beschouwd als 'immanaties', 'iets dat in-eigen is aan en gelijk bestaand met het gepostuleerde subject of met andere woorden 'energieën'.' (III, 234). De zeven Sephiroth, genaamd Chesed, Geburah, Tiphereth, Netzah, Hod, Jesod, Malkuth zijn 'emanaties', die voortkomen uit de drie-in-één, het totaal van alle.
Over de 'Eerste Stralen' of de 'Oer-Zeven': dit zijn de Zeven Zonen des Lichts, ook wel Sterren genoemd, die als eerste voortgekomen zijn uit Daivîprakriti. Dit Sanskrit woord, dat is samengesteld uit *div*, schijnen en *Prakriti*, oorspronkelijke materie of substantie, betekent oorspronkelijk of oer-substantie. Deze prima materia is de goddelijke en verstandelijke, rechtstreekse emanatie uit het Universele Denkvermogen – het goddelijk licht, dat uitstraalt van de Logos –

'dat de kernen van alle 'zelfbewegende' bollen van de Kosmos gevormd heeft. Zij is de bezielende, immer aanwezige drijfkracht en het levensbeginsel, de levensziel van de zonnen, manen, planeten en zelfs van onze Aarde.' (Fr. I 496; Terw. I 774).

De Zeven Wegen tot Zaligheid en de Zeven Waarheden

Voor we dit hoofdstuk besluiten moeten we nog even de aandacht richten op twee stellen van zevens, die maar zelden genoemd worden, daar zij aspecten van de Zevenvoudige Wet vertegenwoordigen, die nog vervuld moeten worden. Dit zijn de Zeven Wegen tot Zaligheid – Nirvâna of Moksha; en de Zeven Waarheden. Beide worden genoemd in de Stanzas van Dzyan. Er wordt in de 'Verhandelingen van de Blavatsky Loge' een aanwijzing gegeven, dat de Zeven Wegen tot Zaligheid betrekking hebben op zekere vermogens, 'waarvan de bestudeerder meer te weten zal komen wanneer hij dieper doordringt in het occultisme' (blz. 20). Over de Zeven Waarheden:

> 'Van de Zeven Waarheden en Openbaringen, of liever geopenbaarde geheimen, zijn er ons slechts vier gegeven, daar wij nog in de Vierde Ronde zijn . . .
> Tot dusver 'zijn er slechts Vier Waarheden en Vier Vedas' – zeggen de Hindus en Buddhisten. Om gelijke reden stond Irenaeus op de noodzakelijkheid van Vier Evangeliën. Maar daar elk nieuw Wortelras aan het hoofd van een Ronde zijn openbaring en openbaarders hebben moet, zal de eerstvolgende Ronde de Vijfde brengen, de volgende de Zesde, enz.' (Fr. I 36; Terw. I 89).

HOOFDSTUK VII

De leer van de sferen

De Leer van de Sferen

De Leer van de Sferen geeft ons een uitzicht op een van de boeiendste gedachten-panoramas, die de Oude Wijsheid te bieden heeft. Zoals de microscoop de zoölogen nieuwe gebieden van studie heeft gegeven en de telescoop het zelfde deed voor de astronomen, zo opent de Leer van de Sferen een nieuw gezichtsveld voor de bestudeerder van de Esoterische Wijsbegeerte. Zoals echter met zovele leringen het geval is, wordt ook dit leerstuk niet in zijn geheel gegeven. Dat neemt niet weg, dat zelfs dat wat ons voorgelegd wordt, ons in staat stelt ons te realiseren dat er een zich steeds verwijdend rijk van kennis bestaat, dat openligt voor de student, die zich wil verdiepen in de geheimen van het Zijn. Het is echter een eerste vereiste dat men de gedachten, die hieraan ten grondslag liggen, goed begrijpt. Wanneer dit niet het geval is kunnen er gemakkelijk misverstanden ontstaan, doordat dit leerstuk zo ingewikkeld is.
Om de verhandeling over de Leer van de Sferen zo duidelijk mogelijk te kunnen maken, is dit hoofdstuk in zeven paragrafen verdeeld; in elk daarvan zal een speciaal aspect of aanzicht van dit leerstuk naar voren gebracht worden. In werkelijkheid hebben deze zeven onderdelen allemaal met elkaar te maken en vormen zij samen één grootse Leer. Deze onderverdeling wordt slechts voor studiedoeleinden gemaakt en om de presentatie te vergemakkelijken. De paragrafen hebben de volgende titels:

1. De Leer van de Bollen.
2. De Leer van Lokas en Talas.
3. De Leer van de Zeven Heilige Planeten.
4. De Leer van het Universele Zonnestelsel.
5. De Leer van Verwantschap binnen het Stelsel.
6. De Leer van Cyclische Reizen.
7. De Leer van de Verhouding tussen de Monaden en het Stelsel.

Het is goed er hier even aan herinnerd te worden dat:

> 'Van het begin af was gezegd en later werd herhaaldelijk opnieuw verklaard, dat (1) geen enkel Theosoof, *zelfs niet als aangenomen chela*, – dus stellig geen lekenleerling – kon verwachten, dat hem de geheime leringen *grondig en volledig* zouden worden verklaard, *vóórdat hij zich onherroepelijk door een gelofte aan de Broederschap verbonden en minstens één inwijding ontvangen had*, omdat cijfers en getallen niet openbaar konden worden gemaakt, want cijfers en ge-

tallen zijn de sleutel tot het esoterische stelsel. (2) Dat, wat ontsluierd werd, was slechts de esoterische binnenkant van hetgeen vervat is in bijna alle exoterische Geschriften der wereld-godsdiensten – in het bijzonder in de *Brahmânas* en de *Upanishads* der *Vedas* en zelfs in de *Purânas*.' (Fr. I 128; Terw. I 226-227).

In verband met deze passage moet men ook het onderstaande lezen:

'Leid het leven, dat vereist wordt voor het verwerven van dergelijke kennis en vermogens en dan zult gij vanzelf Wijsheid verkrijgen. Eerst wanneer gij uw bewustzijn kunt stemmen op de toonhoogte van een der zeven snaren van het 'Universeel Bewustzijn', die snaren, welke gespannen zijn op het klankbord van de Kosmos en die van de ene Eeuwigheid tot de andere trillen, eerst wanneer gij de 'muziek der Sferen' grondig bestudeerd hebt, dan eerst zal het u volkomen vrij staan uw kennis mede te delen aan hen, aan wie zij veilig kan worden gegeven.' (Fr. I 130; Terw. I 229).

We zullen nu trachten van dit alles een schets te geven.
Tot nu toe is er steeds in ieder hoofdstuk één wet in verband met één leerstuk belicht, maar nu zullen we een andere werkwijze volgen. Er is geen wet, die we in het bijzonder kunnen koppelen aan de Leer van de Sferen; *alle* tot nu toe bestudeerde wetten komen hiervoor in aanmerking. De reden hiervoor leidt ons tot een van de belangrijkste stellingen van de Leer van de Sferen, namelijk dat werelden of bollen of sferen niet alleen maar 'plaatsen' (lokas) zijn, die bewoond worden. In plaats daarvan zijn werelden levende *Wezens* met een harteklop en zij gehoorzamen daardoor noodzakelijkerwijs aan de Goddelijke Wetten, die inherent zijn aan het Goddelijk Plan, zoals dat ook het geval is met alle wezens, die de bollen bewonen. Dit is zo, omdat de sferen zowel als de entiteiten die de sferen bewonen, alle deel uitmaken van het Goddelijk Plan en bestaan overeenkomstig de Goddelijke Wetten, die het Goddelijk Plan in werking houden.

'In de Kabala worden de werelden vergeleken met vonken, die wegspatten van onder de hamer van de grote Bouwmeester – de WET – de wet, die alle kleinere Scheppers bestiert.' (Fr. I 153-154; Terw. I 265).

De lezer zal deze gedachte misschien al te fantastisch vinden. Elders merkt H.P.B. echter in het voorbijgaan op:

"Millioenen en billioenen werelden worden bij elk Manvantara gemaakt', wordt er gezegd.' (Fr. I 112; Terw. I 201).

Waarschijnlijk doelen de woorden 'wordt er gezegd' op een van de Toelichtingen op de Stanzas van Dzyan. Wanneer men een foto bekijkt, die gemaakt is met behulp van een telescoop en daarop de sterrenformaties ziet, waarmee iedere centimeter van de gevoelige plaat dik bezaaid is en wanneer men zich dan bedenkt dat alleen *hun* licht ze op de foto zicht-

baar maakt, dan is men wel geneigd de Occultisten gelijk te geven. Maar laten we terugkeren tot onze eigen sfeer, de Aarde.
De stoffelijke bol of wereld is niet alleen samengesteld uit substantie of materie ten behoeve van de wezens die die sfeer bewonen, maar zij is feitelijk opgebouwd of samengesteld uit wezens van verschillende graden en klassen op de hiërarchieke Levensladder – waarvan sommige zelfs zichtbaar zijn voor ons gezichtsvermogen – die hun cyclische, evolutionaire pelgrimstocht doormaken in het veld van dit Grote Wezen, zoals de wezens die óp deze bol leven. De zichtbare bol is het uiterlijke gewaad, het Huis van het Leven, of het 'Paleis' (het woord dat in de Stanzas gebruikt wordt) voor de Planeetgeest, Wachter, Rector of Lha (het Tibetaanse woord uit de Stanzas; het Sanskrit woord is Dhyâni). In het geval van een planeet wordt deze Wachter een Planeet-Lha of een Planeetlogos genoemd; in het geval van een zon een Zonne-Lha of een Zonnelogos. In de woorden van een Toelichting:

> 'De bezielende Verstandswezens, die deze verschillende middelpunten van het Zijn belevendigen, worden zonder onderscheid door de mensen aan gene zijde van de Grote Bergketen de Manus, de Rishis, de Pitris, de Prajâpatis, enz. genoemd en aan deze zijde van die keten de Dhyâni-Buddhas, de Chohans, Melhas (vuur-goden), Bodhisattvas en nog anders. De waarlijk onwetenden noemen hen goden; de ontwikkelde oningewijden de éne God; en de wijzen, de Ingewijden, vereren in hen slechts de Manvantarische openbaringen van DAT, hetwelk noch onze Scheppers (de Dhyân Chohans), noch hun schepselen ooit kunnen bespreken of waarvan deze nooit iets kunnen weten. Het ABSOLUTE kan niet omschreven worden en geen sterveling of onsterfelijke heeft het tijdens de perioden van het Bestaan ooit gezien of begrepen. Het veranderlijke kan het Onveranderlijke niet kennen, evenmin kan dat wat leeft het Absolute Leven waarnemen.'
> 'Daarom kan de mens geen hogere wezens kennen dan zijn eigen 'voorvaderen'. *'Ook moet hij die niet aanbidden';* doch hij behoort te leren *hoe* hij in de wereld is gekomen.' (Fr. II 32; Terw. II 45).

De benaming voor de Wachter of Heerser over een bol is Dhyâni-Bodhisattva; een Dhyâni-Buddha is een Wachter over een Ronde. De rest van de Sanskrit woorden zijn eerder algemene benamingen dan eigennamen; dat wil zeggen dat men een bepalend bijvoeglijk naamwoord nodig heeft om aan te geven tot welke klasse het daarmee aangeduide Wezen behoort of welke functie hij vervult.
Laten we nu eens zien op welke wijze de Sferen (als voorbeelden van Wezens) onder de heerschappij vallen van de Goddelijke Wetten, die wij reeds bestudeerd hebben:
De Sferen functioneren volgens de Wet van Periodiciteit, daar zij tot aanzijn komen voor een zekere periode van werkzaamheid (Manvantara), die gevolgd wordt door een even duidelijk afgeperkte periode van rust (Pralaya), om weer kracht te verzamelen voor een nieuw Manvantara. En

dit laatste wordt gevolgd door een nieuw Pralaya. Deze reeks zet zich voort en elke verschijning daarin betekent een evolutionaire cyclus en een wederbelichaming van die sfeer.
De Sferen zijn onderworpen aan de Wet van het Herstel van Evenwicht, daar iedere wederbelichaming verloopt volgens het patroon dat in een voorgaand Manvantara geschapen werd.
De Sferen hebben deel aan de Wet van Wezenlijke Eenheid: zij voeren hun werkzaamheden uit in het veld van een Groter Wezen. In het geval van planeten staan zij onder 'toezicht' van een Zonne-Lha; een Zonne-Lha staat onder toezicht van een *Universele* Zonne-Lha. En hier houdt deze reeks niet op, maar zet zich eindeloos ver voort.
De Wet van Zelf-Ontplooiïng: iedere sfeer drukt zich uit overeenkomstig zijn inwezenlijke kenmerken, of het nu gaat om een planeet of om een zon. Dit wordt zo duidelijk gezegd in een Toelichting:

> 'De Sferen van het Zijn of middelpunten van leven, die afzonderlijke kernen zijn, welke haar mensen en dieren voortbrengen, zijn talloos; geen enkele harer gelijkt ook maar enigszins op haar zustergenoot, noch op welke andere van haar eigen bijzonder nageslacht ook.'
> 'Zij hebben alle een dubbele stoffelijke en geestelijke aard.' (Fr. II 31; Terw. II 44).

De Sferen gehoorzamen alle aan de Wetten van Beweging. Dit zien we duidelijk genoeg in de draaiïng van de 'Woning van het Leven', maar de Lha tracht op zijn beurt in iedere wederbelichaming een hogere graad van evolutie te bereiken.
Er worden zeven fundamentele omzettingen genoemd als processen in de 'evolutie' van de sferen:

> 'De zeven fundamentele omzettingen van de bollen of hemelsferen, of beter van de stofdeeltjes, waaruit die zijn samengesteld, worden als volgt omschreven: (1) *homogeen;* (2) *op lucht gelijkend en stralend* (gasvorming); (3) *Stremselachtig* (nevelachtig); (4) *Atomisch, Etherisch* (het begin van beweging, derhalve van differentiatie); (5) *in Kiemtoestand, vurig* (gedifferentieerd, maar uitsluitend samengesteld uit de kiemen der Elementen in hun eerste toestanden, terwijl zij, na volledig op onze aarde ontwikkeld te zijn, in zeven toestanden voorkomen); (6) *Viervoudig, dampvormig* (de toekomstige Aarde); (7) *Koud en* (voor leven en licht van de Zon) *afhankelijk.*' (Fr. I 158; Terw. I 272-273).

De Sferen kunnen als voorbeeld dienen voor de Zevenvoudige Wet: iedere sfeer is zowel een wezen met zeven beginselen, als een zevenvoudige eenheid – met andere woorden, iedere sfeer gaat vergezeld van zes begeleidende bollen.
Er zijn twee wetten, die we nog niet bestudeerd hebben, namelijk de Wet van Mededogen en de Wet van Ontstaan: beide zijn evenzeer van toepassing op de sferen als op de wezens die de werelden bewonen.

1. DE LEER VAN DE BOLLEN

Het eerste aspect van de Leer van de Sferen betreft de Bollen. De belangrijkste leringen hierover zijn vastgelegd in twee postulaten:

> '1. Alles in het metafysische zowel als in het stoffelijke Heelal, is zevenvoudig. Vandaar worden aan elk siderisch lichaam, aan elke planeet, hetzij zichtbaar of onzichtbaar, zes begeleidende bollen toegeschreven. De evolutie van het leven schrijdt op die zeven bollen of lichamen van de eerste naar de zevende voort, in Zeven RONDEN of Zeven Tijdkringen.' (Fr. I 124; Terw. I 219).

Een dergelijke zevenvoudige reeks wordt een 'Keten van Bollen' genoemd. Zo wordt een planeet met zijn zes begeleidende bollen een Planeetketen genoemd; een zon met zijn zes begeleidende bollen een Zonneketen. Zo wordt dan ook de Maan met haar zes begeleidende bollen de Maanketen of Lunaire Keten genoemd. In het geval van de Aarde worden de zeven bollen, die de zeven 'Woningen van het Leven' vormen, de Aardketen genoemd. En zo heeft elk van de andere planeten, die met elkaar het zonnestelsel vormen, zijn eigen reeks van zes begeleidende bollen, zodat iedere planeet zijn eigen keten van zeven bollen heeft. Mercurius, de zichtbare planeet, die het dichtst bij de Zon staat, heeft zes begeleidende bollen, waarmee hij de Mercuriusketen vormt; Venus met haar zes metgezellen vormt de Venusketen; Mars met zijn zes mede-bollen vormt de Marsketen; Jupiter vormt met zijn zes sferen de Jupiterketen; en Saturnus en zijn zes bollen zijn de Saturnusketen.
Het is de gewoonte dat elk van de zeven bollen, waaruit een keten bestaat, aangeduid wordt met een van de zeven eerste letters van het alfabet: Bol A, Bol B, Bol C, Bol D, Bol E, Bol F. Bol G. Hoewel deze opsomming natuurlijk inhoudt dat de eerste bol, die tot openbaring komt, Bol A is en dat de zevende, Bol G, de laatste is die zich zal openbaren, zou het een vergissing zijn te denken dat de zevende bol, hoewel hij als laatste verschijnt, daarom de laagste of stoffelijkste van de gehele reeks zou zijn. Om dit nader toe te lichten moeten we teruggrijpen naar de leringen over de Zeven Gebieden (zie het vorige hoofdstuk), want deze leer sluit nauw aan bij de Leer van de Sferen. Dit houdt echter niet in dat aan elk van de zeven gebieden één bol wordt toegekend. In plaats daarvan bevinden de zeven bollen van een keten zich op de vier laagste Cosmische Gebieden, en wel op de volgende wijze: De Bollen A en G liggen op het Vierde Cosmische Gebied (wanneer we de gebieden van boven naar beneden nummeren, zodat het zevende gebied het laagste en meest stoffelijke van alle is); de Bollen B en F liggen op het Vijfde Cosmische Gebied; Bol C en Bol E op het Zesde Cosmische Gebied en Bol D (onze Aarde) is als enige op het Zevende of laagste Cosmische Gebied, het meest stoffelijke van alle, gelegen.
Om de bollen op hun respectievelijke gebieden weer te geven tekent men meestal een schema, waarin de bollen voorgesteld worden door cirkels

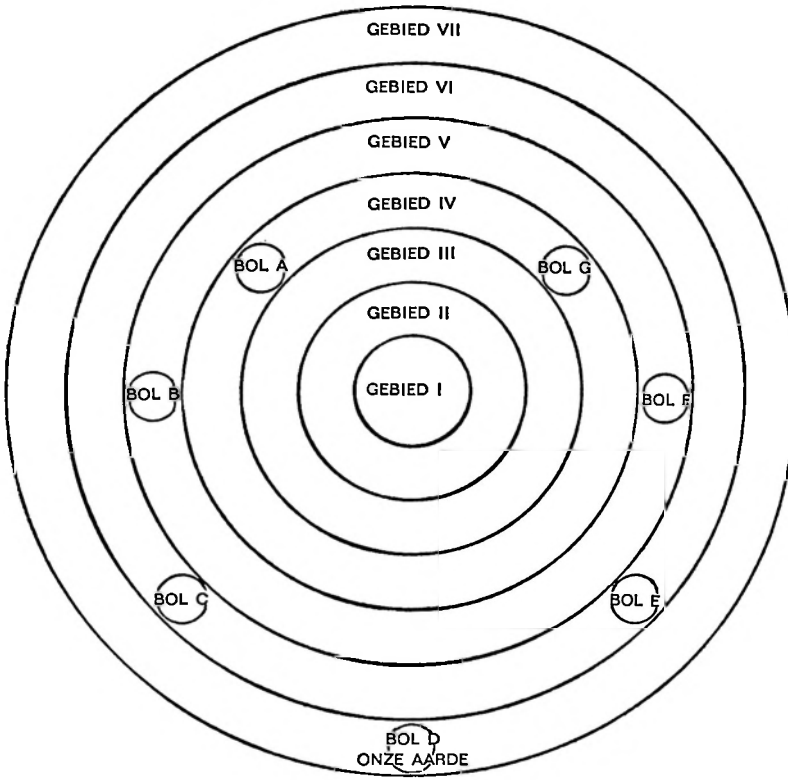

Schematische weergave van de Zeven Bollen en Gebieden.

In plaats van de gebruikelijke manier om de gebieden af te beelden door middel van horizontale lijnen, wordt hier gebruik gemaakt van concentrische cirkels om aan te geven dat de zeven gebieden uitstromen van een centraal gelegen draaikolk. Gebied I ligt in de binnenste cirkel terwijl Gebied VII – het laagste of stoffelijke gebied – de buitenste cirkel in deze afbeelding is. Binnen deze sfeer of dit krachtveld ligt Bol D, onze Aarde. Op de daarop volgende concentrische cirkel, Gebied VI, liggen twee bollen, namelijk Bol C en Bol E. De Bollen B en F liggen op Gebied V. De bollen A en G, die de zeven volmaken, liggen op het Vierde Cosmische Gebied; men kan ook zeggen, dat ze zich bevinden op het hoogste Gebied van de Geopenbaarde Bollen.

en de gebieden door horizontale lijnen. Deze schematische weergave laat duidelijk zien dat Bol D – die onze wereld is en de stoffelijkste van de zeven – gelegen is op het laagste gebied. Daardoor is Bol D de enige bol die voor ons zichtbaar is – aangezien het mensdom uitgerust is met een lichaam dat op dit Zevende Cosmische Gebied kan functioneren. Men zal echter gemakkelijk een verkeerde indruk van de situatie krijgen door dit schema. De gebieden hoeven niet boven elkaar te liggen. Daarom geven we hier de gebieden en bollen weer in een ander schema, daarbij uitgaande van concentrische cirkels.

Wanneer we aan de buitenkant van deze tekening beginnen, vinden we daar Bol D, die ligt in het veld, dat gevormd wordt door de twee buitenste cirkels en daarom het buitenste gebied – Gebied VII, het Stoffelijk Gebied – weergeeft. Dit geeft aan dat de 'invloedssfeer' van Bol D beperkt is tot Gebied VII, het Stoffelijk Gebied. Daarom kunnen de Wezens, die zich op Bol D openbaren, geen contact hebben met wezens op de hogere bollen van de Aardketen, daar zij tegengehouden worden door de 'Ring-Niet-Verder', die gevormd wordt door dit gebied (zoals aangegeven wordt door de cirkel). In het veld dat gevormd wordt door de volgende cirkel, en dat Gebied VI moet voorstellen, liggen *twee* bollen van de zevenvoudige keten – Bol C en Bol E. Elk van deze twee bollen moet zijn eigen evolutiekringlopen doormaken, hoewel ze beide op hetzelfde gebied liggen. Richten wij onze aandacht op het volgende gebied – Gebied V – dan zien wij daarin weer twee bollen: Bol B en Bol F. Tenslotte vinden we op Gebied IV de Bollen A en G, waarmee de plaatsing van de zevenvoudige reeks compleet is.

Het voordeel van deze schematische voorstelling van de gebieden als concentrische cirkels is, dat hiermee duidelijk gemaakt wordt, dat naarmate een gebied onstoffelijker is, de invloedssfeer ervan groter zal zijn aangezien de uitstraling ervan alle gebieden kan doordringen, met inbegrip van het buitenste, terwijl de invloedssfeer kleiner zal zijn naarmate het gebied stoffelijker is.

Nemen wij de draad van het onderwerp van het eerste postulaat over de vorming van de zeven bollen van een planeetketen weer op, dan zien wij dat ze ontstaan door de fundamentele wet, dit het tot aanzijn komen van werelden beheerst en dit wordt als volgt onder woorden gebracht:

> 'Het heeft geen zin te spreken van 'wetten die ontstaan wanneer de Godheid zich voorbereidt om te scheppen', want (a) 'wetten', of beter de Wet, zijn eeuwig en ongeschapen en (b) de Godheid is Wet en omgekeerd. Verder ontvouwt de eeuwige Wet alles in de Natuur (die zich gaat openbaren) volgens een zevenvoudig beginsel. Hieronder vallen de talloze kringvormige wereldketens, samengesteld uit zeven bollen, trapsgewijze gerangschikt op de vier lagere gebieden der wereld van vorming (de drie andere behoren tot het Heelal der Oerbeelden). Van deze zeven is er slechts *één, de laagste en de stoffelijkste van deze bollen,* op ons gebied of binnen het bereik van onze middelen

van waarneming, de zes andere liggen daarbuiten en zijn daardoor onzichtbaar voor het aardse oog. Elk van die wereldketens is de nakomeling en de schepping van een andere, *lagere* en *gestorven* keten – *haar reïncarnatie*, om zo te zeggen.' (Fr. I 119; Terw. I 212).

Want de uiterlijke vorm of 'Woning van het Leven' wordt gebouwd op een innerlijke kern of Middelpunt van Zijn, die onvergankelijk is. Deze innerlijke kern, technisch Jîvâtman genoemd of ook wel Pratyagâtman, wordt in een toelichting beschreven als een 'kernlichaampje', terwijl de uiterlijke vorm in dit verband de naam 'kern' krijgt. Over de Sanskrit woorden in deze Toelichting: Hoewel Jîvâtman dikwijls vertaald wordt met 'individuele ziel' kan dit woord ook vertaald worden met 'de âtmische levens-essentie', daar jîva, van de werkwoordswortel *jiv*, leven, betekent leven (zelfst. nw.). Pratyagâtman, ook vertaald met 'individuele ziel', betekent letterlijk dat wat zich binnenwaarts keert tot âtman of het zelf, want *pratyañch* betekent 'gekeerd naar', binnenwaarts gekeerd', Paramâtman betekent Universele Geest, de bron van Âtman. De term die in dit citaat gebruikt wordt voor Lhas is 'Heren van het Zijn' – hun *vormen* zijn natuurlijk de bollen of de Woningen van het Leven.

'Die kernlichaampjes zijn eeuwig en altijddurend; de kernen zijn periodiek en eindig. De kernlichaampjes maken deel uit van het absolute. Zij zijn de schietgaten van die zwarte, onneembare vesting, die voor altijd voor de blik van de mens of zelfs van de Dhyâni verborgen is. De kernen zijn het daaruit te voorschijn komende licht der eeuwigheid.'

'Het is dat LICHT, dat zich tot de vormen van de 'Heren van het Zijn' verdicht – waarvan de eersten en hoogsten, tezamen genomen, JÎVÂTMAN of Pratygâtman zijn (die, naar men in overdrachtelijke zin zegt, uit Paramâtman voortkomt. Het is de Logos van de Griekse wijsgeren – die bij de aanvang van elk nieuw Manvantara verschijnt). Uit deze komen benedenwaarts gaande – gevormd uit de zich immer verdichtende golven van dat licht, dat op het objectief gebied grove stof wordt – de talrijke hiërarchieën der Scheppende Machten voort, sommige vormloos, andere met een eigen onderscheidende vorm; wederom andere, de laagste (Elementalen), die geen eigen vorm bezitten, dooh overeenkomstig de omringende toestanden elke vorm aannemen.'

'Er is aldus in geestelijke zin slechts één Absolute Upâdhi (grondslag) waaruit, waarop en waarin voor Manvantarische doeleinden de talloze basische middelpunten opgebouwd zijn, waaruit de Universele, cyclische en individuele Evoluties gedurende de tijdkring van werkzaamheid tevoorschijn treden.' (Fr. II 31-32; Terw. II 44-45).

De uitleg bij het eerste postulaat over de zeven bollen die samen een keten vormen, leidt noodzakelijkerwijs tot bestudering van het onderwerp

dat ter sprake wordt gebracht in het tweede postulaat, dat gaat over het vormingsproces van de zeven bollen, hoewel dit in een iets andere fase geschiedt. We kunnen hier dus het tweede postulaat naar voren brengen:

> '2. Deze bollen worden gevormd volgens een proces, dat de Occultisten noemen de 'wedergeboorte van planeetketens (of ringen)'. Wanneer de zevende en laatste Ronde van een van deze ringen ingetreden is, begint de hoogste of eerste bol 'A', gevolgd door al de andere tot de laatste toe, af te sterven, in plaats van een zekere rusttijd in te gaan – of 'verduistering', zoals in de voorafgaande Ronden het geval was. De 'planeet'-ontbinding (pralaya) is nabij en haar uur heeft geslagen; elke bol moet zijn leven en energie overbrengen op een andere planeet.' (Fr. I 124; Terw. I 219-220).

Dit postulaat wordt toegelicht aan de hand van een schema (Fr. I 134; Terw. I 235), waar de zeven bollen van de Maanketen een stervende keten voorstellen, die haar energieën overdraagt aan de zich wederbelichamende keten van zeven bollen (onze Aarde). Wanneer de laatste stadia van de Zevende Ronde aanvangen, dat wil zeggen wanneer de laatste Klasse van Monaden of de laatste van de Levensgolven, waaruit de Scharen van Monaden bestaan, die hun cyclische reizen maken over de zeven bollen van een keten, zijn laatste zevenvoudige cyclus van evolutie volbrengt op Bol A en dan overgaat naar Bol B (om de laatste zevenvoudige cyclus op die bol te doorlopen), begint er een volgende fase in de cyclische voortuitgang van de keten. In plaats van over te gaan tot een toestand van slaap of 'sluimering' (ook wel beschreven als een tijdperk van 'obscuratie') maakt Bol A zich op om over te gaan tot een andere toestand – namelijk de toestand van pralaya. Dit wordt tot stand gebracht doordat de vitale energieën en innerlijke beginselen van Bol A overgebracht worden naar een layacentrum of layapunt – dat wil zeggen een toestand waarin homogeniteit heerst, waarin substantie niet werkzaam kan zijn of zich differentiëren. In die layatoestand verblijven die innerlijke beginselen gedurende een zekere tijd en die toestand is te vergelijken met Nirvâna. Men kan deze situatie vergelijken met wat er gebeurt wanneer de mens sterft. De lagere beginselen worden achter gelaten, afgeschud als het ware, in Kâma-loka, terwijl de hogere Triade (de innerlijke beginselen) in Devachan blijft tot de tijd aanbreekt om weer terug te keren tot wederbelichaming op Aarde. Wanneer alle beginselen overgedragen zijn, begint het tijdperk van pralaya (of rust) van Bol A.
Hetzelfde gebeurt met Bol B. Wanneer de laatste Klasse van Monaden Bol B verlaat en zich naar Bol C begeven heeft voor een zevenvoudige cyclus op de derde bol, worden de innerlijke beginselen en vitale energieën, waaruit Bol B opgebouwd was, overgebracht naar een ander layacentrum, om daar te wachten tot 'het Woord (de roep van de Logos) weerklinkt' en Bol B weer tot openbaring brengt – na de wederbelichaming van Bol A.

Wanneer de laatste Klasse van de Hiërarchieën, waaruit de Levensladder bestaat, Bol C verlaat om de laatste rondgang op Bol D te maken, draagt Bol C, alvorens in pralaya te gaan zijn innerlijke beginselen over aan een derde layamiddelpunt. Dan doet Bol D hetzelfde. Bol E doorloopt hetzelfde proces. Bol F maakt dezelfde reeks gebeurtenissen door. Tenslotte doorloopt Bol G het gehele patroon, dat voor alle voorgaande bollen geschetst is. De zeven bollen van de planeetketen hebben hun opdracht vervuld. Het Manvantara is voorbij. Een Dag van Brahmâ is ten einde: een Nacht van Brahmâ heerst alom. Voor alle zeven bollen is het planeetpralaya ingegaan.
Hoewel dit een algeheel pralaya is, voor zover het een planeetketen van zeven bollen betreft, moeten we dit toch niet een Prâkritika Pralaya noemen, omdat dit soort pralaya alleen plaats vindt aan het eind van een Eeuw of Leven van Brahmâ. Het juiste woord is Naimittika Pralaya, hetgeen betekent een pralaya dat 'zich nu en dan voordoet' of een 'toevallig' pralaya, omdat de Zon haar Manvantara voortzet, evenals de andere planeten van het zonnestelsel. Dat neemt niet weg dat de zeven bollen die het Naimittika Pralaya ingegaan zijn, toch nog aanwezig zijn, al zijn de innerlijke beginselen en vitale energieën, waaruit elke bol is opgebouwd, niet langer in de stervende bollen werkzaam. Deze zeven bollen blijven bestaan als een Maanketen en zij zullen hun bestaan voortzetten als lunaire satelieten, een voor elk van de zeven bollen van de nieuwe keten, zelfs wanneer de wederbelichaming van die zeven bollen een feit is en er een nieuwe keten van zeven bollen in openbaring getreden is. De nieuwe keten van bollen is een nieuw planeetstelsel.
De sateliet van de Aarde is een voorbeeld van een vroegere keten van bollen. Het is waar dat slechts een van de bollen van die keten voor ons zichtbaar is. Dat is de vierde bol, Bol D van de Maanketen, die als zodanig optreedt als de Maan van Bol D, onze Aarde.
Hier kan een derde postulaat ingevoegd worden. Hoewel het speciaal betrekking heeft op onze Aarde en niet zo zeer op de Leer van de Sferen in het algemeen, is dit postulaat door analogie toch van toepassing op een keten van zeven bollen en meer in het bijzonder op de vierde bol van zo'n zevenvoudige reeks – zoals onze Aarde.

> '3. Onze Aarde, als de zichtbare vertegenwoordigster van haar onzichtbare hogere mede-bollen, haar 'heren' of 'beginselen' . . . moet, evenals de andere, gedurende zeven Ronden bestaan. Gedurende de eerste drie vormt en verdicht zij zich, gedurende de vierde wordt zij vaster en hard, gedurende de drie laatste keert zij langzamerhand terug naar haar eerste etherische vorm, wordt zij, om zo te zeggen, vergeestelijkt.' (Fr. I 124; Terw. I 220).

Onze Aarde, de vierde bol in de reeks van zeven, Bol D, is de meest stoffelijke van de sferen. Zij doorloopt het stadium van de evolutionaire cyclus van evolutie en involutie, waarin zij de afdaling in de stof door-

maakt tijdens de periode van de Dalende Boog, waarin de stof geëvolueerd wordt. De grootste stoffelijkheid wordt bereikt in de middelste periode van de Vierde Ronde. Dan wordt de stof geïnvolueerd en evolueert de geest langs de Stijgende Boog om het toppunt van vergeestelijking te bereiken.
De woorden 'zichtbare vertegenwoordigster' roepen de vraag op, waarom we de zes begeleidende bollen van de Aarde niet kunnen zien, daar elke bol van deze reeds noodzakelijkerwijs hetzelfde stadium van diepste stoffelijkheid moet doormaken in de (huidige) Vierde Ronde. Hoewel het postulaat van toepassing is op elk van de zeven bollen, waaruit een keten bestaat – door te stellen dat in de middelste periode van de Vierde Ronde het toppunt van stoffelijkheid bereikt wordt – is toch de grofste graad van stoffelijkheid voor de hogere bollen anders, omdat ze op andere gebieden zijn en dus niet te vergelijken met de graad van stoffelijkheid, die op het laagste van de zeven cosmische gebieden, waarop de Aarde zich bevindt, bereikt wordt. Verder heeft de stoffelijkheid van een hoger gebied een andere graad van 'substantie' dan die van de materie op ons Aardse gebied en is ze dus verschillend van die van de Aarde. In dit verband is er een zinsnede uit *De Geheime Leer*, die men niet moet vergeten (als men er geen andere voor vindt), want het is een sleutel tot het begrijpen van de diepzinnige leringen omtrent de Leer van de Sferen. Deze zin gaat over de zes hogere begeleidende bollen van de Aardketen:

> 'als Bollen zijn zij met onze Aarde wel in WEDERKERIGE SAMENHANG, maar ZIJ ZIJN NIET VAN DEZELFDE SUBSTANTIE ALS ONZE AARDE en behoren derhalve tot een geheel andere bewustzijnstoestand.' (Fr. I 129; Terw. I 228).

In de Engelse tekst van de eerste uitgave van *De Geheime Leer* luiden de twee in hoofdletters gedrukte termen 'CO-ADUNITION' en 'CONSUBSTANTIALITY'. Deze woorden lijken op het eerste gezicht misschien wat onduidelijk, maar we zullen er hier de woordafleiding van geven, daar deze ook in verband met de Nederlandse tekst zeer verhelderend is en kan bijdragen tot een beter begrip van hetgeen bedoeld wordt in het bovenstaande citaat.
Co-adunition: (in het Nederlands 'wederkerige samenhang') komt van een samengesteld Latijns woord, het verleden deelwoord van het werkwoord *coadunare*, wat 'tezamen verenigd' betekent. Dit woord is opgebouwd uit *co*, samen; *ad*, naar; *unus*, één; dus: *als één tezamen verbonden*. De zeven zijn dus tezamen verbonden als één, maar aan de andere kant zijn zij *niet* van een en dezelfde substantie. Dit laatste wordt uitgedrukt door een tweede woord, eveneens afkomstig uit het Latijn: 'consubstantiality' (in het Nederlands 'van dezelfde substantie') een samengesteld woord, dat gebaseerd is op het samengestelde werkwoord 'to consubstantiate': *con*, met; *substantia*, substantie, dus: verenigen in één gemeenschappelijke substantie of aard – waarbij we hier de nadruk

leggen op de ontkenning, NIET; want de bollen zijn *niet* verenigd in één gemeenschappelijke substantie en daarom niet van dezelfde substantie (of materie). Elk van de zeven bollen heeft dus zijn *eigen* graad van substantie, al zijn ook alle sferen met elkaar verbonden in een fundamentele eenheid.
De passage, waaruit dit citaat genomen is, is de moeite van het bestuderen zeker waard, want dit zijn de woorden van de Leraar van H. P. Blavatsky. De woorden 'onze bol' hebben betrekking op de Aarde (Bol D):

> 'Zoals van het begin af werd geleerd, is onze Bol op het laagste punt van de nederdalende boog, waar de stof, die wij waarnemen, zich in haar grofste vorm vertoont. ... Het is dus niet meer dan redelijk, dat de Bollen, die onze Aarde overschaduwen, op andere en hogere gebieden liggen. Kortom, als Bollen zijn zij met onze Aarde wel in WEDERKERIGE SAMENHANG, maar ZIJ ZIJN NIET VAN DEZELFDE SUBSTANTIE ALS ONZE AARDE en behoren derhalve tot een geheel andere bewustzijnstoestand. Onze planeet is (evenals alle andere, die wij waarnemen) aangepast aan de bijzondere toestand van haar mensheid, aan die toestand, die ons in staat stelt met het blote oog die hemellichamen te zien, welke in hun wezen overeenstemmen met ons aardse gebied en onze aardse substantie, evenals de bewoners van Jupiter, Mars en andere planeten ons kleine wereldje kunnen zien: omdat onze bewustzijnsgebieden, hoewel in graad verschillend, maar in soort dezelfde, gelegen zijn in dezelfde laag van gedifferentieerde stof. ... Wat ik schreef was ... 'De kleinere Pralaya betreft alleen onze kleine SNOEREN VAN BOLLEN.'*).
> (In die dagen van spraakverwarring noemden wij de Ketens 'Snoeren') ... 'Onze Aarde behoort tot zulk een Snoer.' Hieruit had duidelijk moeten blijken, dat de andere planeten ook 'Snoeren' of KETENS waren ...' (Fr. I 129-130; Terw. I 228).

Hieraan werd toegevoegd:

*) Deze zin kan men vinden in het antwoord op brief XV in *De Brieven van de Meesters aan A.P. Sinnett*, blz. 101. Deze woorden slaan op het volgende:

1. 'Het universele of Mahâ pralaya en manvantara
2. Het zonnepralaya en manvantara
3. Het kleine pralaya en manvantara.'

No. 1 wordt genoemd het Âtyantika-pralaya – het ononderbroken en oneindige pralaya; no. 2 Prâkritika-pralaya – het 'pralaya van de stof' – het zonnepralaya; no. 3 Naimittika-pralaya – het 'toevallige' pralaya, het pralaya van een planeetstelsel. Het citaat vervolgt:

> 'Wanneer pralaya no. 1 voorbij is, begint het universele manvantara. Dan moet het gehele heelal *de novo* opgebouwd worden. Wanneer het pralaya van een zonnestelsel komt, is het alleen van invoed op dat zonnestelsel. Een zonnepralaya is gelijk aan 7 kleine pralayas. De kleine pralayas van no. 3 betreffen alleen ons kleine snoer van bollen, al dan niet door mensen bewoond. Onze Aarde behoort tot zulk een snoer.'

'Zo wordt het dus duidelijk waarom wij, zelfs met behulp van de beste aardse kijkers, datgene niet konden waarnemen, wat buiten onze wereld van stof is gelegen. Alleen diegenen, die wij adepten noemen, die weten hoe zij – zowel fysisch als psychisch – hun geestelijke blik moeten richten en hun bewustzijn naar andere gebieden van het zijn overbrengen, zijn in staat met gezag over zulke onderwerpen te spreken.' (Fr. I 130; Terw. I 229).

'De Natuurwetenschap kan alleen bevestigende, hoewel nog zeer onzekere bewijzen leveren omtrent hemellichamen, die zich op hetzelfde gebied van stoffelijkheid bevinden als ons objectief Heelal. Mars en Mercurius, Venus en Jupiter, evenals alle andere reeds ontdekte (of nog te ontdekken) planeten zijn alle persé op ons gebied vertegenwoordigers van dergelijke ketens.' (Fr. I 128; Terw. I 226).

Om aan te tonen dat een beetje humor zeer verhelderend kan werken, zelfs wanneer men zich bezig houdt met het bestuderen van belangrijke onderwerpen, volgt hier een regel uit een brief van de Leraar:

'Ook zijn beide (Mars en Mercurius) zevenvoudige ketens, even onafhankelijk van de siderische heren en oversten van de Aarde als gij onafhankelijk zijt van de 'beginselen' van Klein Duimpje – die misschien zijn zes broers waren, met of zonder slaapmutsen. . . .' (Fr. I 129; Terw. I 227).

De woorden 'de siderische heren en oversten van de Aarde' slaan op de meest verheven Wezens in het hiërarchieke stelsel van de Aarde. In de Hindu werken worden zij Manus genoemd, in het Buddhisme Dhyâni-Buddhas, in de Stanzas Lhas. Zij worden ook genoemd de Wachters, Rectoren of Heren van het Zijn. Elk van de zeven bollen heeft zijn Wachter of Lha. De benaming voor de Rector van een sfeer is Dhyâni-Bodhisattva.
Een van de oude geschriften, waar wij heden ten dage nog over beschikken, ons bekend als de *Vendîdâd*, een fragment uit een reeks werken, die de Avesta – meestal Zend Avesta – genoemd worden. Het woord Zend betekent eenvoudig de oude taal van de Mazdeans of oude Perzen. In de *Vendîdâd* wordt onze Aarde Bûmi Haptaiti genoemd; dit is de Zend vorm van het Sanskrit Sapta Bhûmi, wat betekent de zevenvoudige Aarde (*sapta*, zeven; *bhûmi*, de aarde). Bhûmi wordt verdeeld in zeven Karshvars en elk Karshvar wordt van de andere gescheiden door een 'oceaan', zodat het niet mogelijk is van de ene Karshvar naar de andere te gaan.

'De 'Oceaan' is natuurlijk de *ruimte*, want deze laatste heette de 'Wateren der Ruimte' voordat zij als Ether bekend stond.' (Fr. II 669; Terw. II 934).

Als men deze aanwijzing volgt, zou men in de zeven Karshvars de zeven bollen van de Aardketen kunnen zien.. Verder hebben alle zeven Karsvars ieder een eigen naam, zodat het volgende citaat uit de *Vendîdâd*

duidelijk is voor iemand die op de hoogte is van de leer van de zeven bollen:

> 'twee, *Vourubareśti* en *Vouruzareśti* liggen in het Noorden, twee, *Vidadhafshu* en *Fradadhafshu* in het Zuiden; *Savahê* en *Arzahê* in het Oosten en Westen.' (Fr. II 669; Terw. II 935).

Zes 'bollen' worden hier opgenoemd, de zevende heet Hvaniratha (of, om zoals in *De Geheime Leer* gedaan wordt, de Pahlavi vorm van dit woord te gebruiken, Qaniratha) onze Aarde, Bol D. Men situeert deze in het midden, met de zes begeleidende bollen erom heen in de vier streken van het kompas. Wanneer we de bollen op deze wijze in een diagram zetten, kunnen we de sferen weer op een andere manier bekijken. Deze is gebaseerd op de gedachte dat onze Aarde centraal staat – niet dat dit nu de opvatting van de *Vendîdâd* zou zijn, maar als een manier om de zes begeleidende bollen te bekijken vanuit het standpunt van de Aarde, zonder de 'gebieden' in deze voorstelling te betrekken.
Er is nog een aspect van de leer van de zeven bollen in verband met het hoofdthema van de leer van de sferen, waaraan we aandacht moeten besteden. Dit aanzicht van ons onderwerp betreft het feit dat de gebieden elkaar doordringen. In het geval van de zeven bollen van een keten is het geen kwestie van *stof* of substantie van de bollen zelf, maar veeleer het feit dat de levenskrachten van de keten als geheel dooreen vloeien en ook dat wat het 'Astrale Licht' (of de aura) van elk van de bollen genoemd kan worden, elkaar doordringen. Want, zoals reeds eerder werd opgemerkt, elk van de zeven bollen heeft zijn eigen pakket van zeven beginselen en het 'Astrale Licht' van een bol kan men zien als het 'tweede beginsel' van die bol – gelijk aan het tweede beginsel in de zevenvoudige constitutie van de mens, technisch het Linga-śarîra. Dit aspect nu, heeft rechtstreeks betrekking op wat de Innerlijke Ronde van de Sferen genoemd wordt, een onderwerp dat in een later hoofdstuk behandeld zal worden. Maar wat bij het onderhavige onderwerp hoort is het elkaar doordringen van *andere gebieden* – gebieden van andere stelsels. Want de Esoterische Wijsbegeerte stelt dat de Kosmos bezaaid is met ontelbare sferen, waarvan sommige zelfs onze aarde doordringen, hoewel wij ons daarvan niet bewust zijn. Dit komt zeer goed naar voren in een passage, die ondanks zijn lengte, hier in zijn geheel opgenomen dient te worden:

> 'Wanneer derhalve de Geheime Leer – die vooropstelt dat beperkte of begrensde ruimte (plaats) geen werkelijk bestaan heeft dan in deze wereld van begoocheling of met andere woorden in onze waarnemingsvermogens – onderwijst dat zowel elke hogere als elke lagere wereld met onze eigen objectieve wereld dooreengestrengeld is; dat millioenen dingen en wezens, wat hun plaats betreft, om ons heen en *in* ons zijn, gelijk wij om, met en in hen zijn, is dit geen metafysische stijlwending, doch een nuchter Natuurfeit, al is het voor onze zintuigen ook onbegrijpelijk.

Doch men moet de zegtrant van het Occultisme begrijpen, voordat men kritiek uitoefent op hetgeen het beweert. De Leer weigert bijvoorbeeld (zoals de Wetenschap dit in zekere zin ook doet) ten aanzien van *onzichtbare* bollen de woorden 'boven' en 'beneden', 'hoger' en 'lager' te gebruiken, aangezien deze in dat geval niets betekenen. Zelfs de woorden 'Oost' en 'West' zijn louter conventioneel en alleen nodig om onze menselijke waarnemingsvermogens te helpen. Want al heeft de Aarde in de Noord- en de Zuidpool haar twee vaste punten, zo zijn toch Oost en West veranderlijk naarmate wij ons op een of ander punt van de Aardoppervlakte bevinden en tengevolge van de wenteling der aarde van West naar Oost. Wanneer derhalve van *'andere* werelden' gesproken wordt – hetzij die beter of slechter, geestelijker of nog stoffelijker, maar in beide gevallen onzichtbaar zijn – kent de Occultist in tegenstelling met de theologen en de dichters, aan *deze sferen* noch *buiten* noch *binnen* onze aarde een plaats toe, want zij hebben geen plaats in de ruimte, *bekend* aan of begrepen door de oningewijden. Zij zijn als het ware met onze wereld dooreengestrengeld – doordringen haar en worden door haar doordrongen. Er zijn millioenen en millioenen werelden en uitspansels voor ons zichtbaar; er zijn er nog veel meer buiten degenen, die met kijkers gezien kunnen worden en vele van deze soort behoren niet tot onze *objectieve* sfeer van bestaan. Hoewel zij even onzichtbaar zijn als waren zij millioenen mijlen buiten ons zonnestelsel gelegen, zijn zij toch bij ons, in onze nabuurschap, *binnen* onze eigen wereld en voor haar eigen bewoners even objectief en stoffelijk als de onze voor ons. Nog eens echter, de betrekking tussen die werelden en de onze is niet als die van een stel eivormige doosjes, die in elkaar passen, zoals het speelgoed, dat men Chinese nestjes noemt; elk van deze werelden staat geheel onder haar eigen bijzondere wetten en voorwaarden en houdt geen rechtstreeks verband met onze eigen sfeer. Haar bewoners kunnen wellicht, gelijk reeds gezegd, wat wij er ook van weten of gevoelen, *door* en *om ons heen* voorbijgaan als door een lege ruimte, daar hun woonplaatsen en landen zelf met de onze vermengd zijn, hoewel zij onze blik niet onderscheppen, daar wij de vermogens om ze te onderscheiden nog niet ontwikkeld hebben. Toch kunnen de Adepten en zelfs enkele zieners en sensitieven door middel van hun geestelijk gezicht altijd meer of minder de tegenwoordigheid en dichte nabijheid waarnemen van Wezens, behorende tot andere sferen van leven. Die van de (geestelijk) hogere werelden verkeren slechts met die aardse stervelingen, welke door hun eigen inspanning opstijgen tot het hogere gebied, dat zij bewonen. . . .'

'De zonen van *Bhûmi* (de Aarde) houden de Zonen der *Deva-lokas* (sferen der engelen) voor hun goden en de zonen der lagere rijken zien tot de mensen van *Bhûmi* als tot hun *devas* (goden) op; de mensen blijven door hun blindheid onbewust daarvan. . . .' (Fr. I 498-499; Terw. I 777-778).

'Niettemin bestaan er wel degelijk dergelijke onzichtbare werelden. Even dicht bevolkt als de onze, zijn zij in ontzaglijk groot aantal door de schijnbaar lege Ruimte verspreid; enkele hunner zijn veel stoffelijker dan onze eigen wereld, andere worden trapsgewijze etherischer

tot zij vormloos worden en een *'Adem'* gelijk zijn. Het feit, dat ons stoffelijk oog ze niet ziet, is geen reden om er niet aan te geloven; de fysici kunnen hun ether, hun atomen, hun 'wijzen van beweging' of hun Krachten ook niet zien. Toch aanvaarden en onderwijzen zij die. Waar wij, in de natuurlijke wereld, welke wij kennen, stof aantreffen, die een gedeeltelijke analogie met het moeilijke begrip van zulke *onzichtbare* werelden vertoont, schijnt het niet zeer moeilijk de mogelijkheid van haar bestaan te erkennen. De staart van een komeet, die hoewel hij door zijn licht onze aandacht trekt, toch onze blik op de voorwerpen, welke wij er doorheen en er achter zien niet onderschept of in de weg staat, is de eerste schrede naar het bewijs daarvan. De staart van een komeet beweegt zich snel over onze gezichtseinder en wij zouden die niet gevoelen, noch ons van zijn aanwezigheid bewust zijn, ware het niet, dat hij zo helder schitterde met een glans, welke dikwijls slechts door enkele weinige in het verschijnsel belangstellenden opgemerkt wordt, terwijl alle anderen onbekend blijven met zijn aanwezigheid en doorgang *door of* over een deel van onze bol.' (Fr. I 499-500; Terw. I 779-780).

Dit moet wel een vraag oproepen en deze werd ook inderdaad gesteld en beantwoord:

'Wat zijn nu de bewijzen daarvoor? De oningewijde kent geen andere dan die uit gevolgtrekking en logische redenering voortvloeien. Voor de Occultisten, die geloven in de kennis, door talloze geslachten van Zieners en Ingewijden verzameld, zijn de in de Geheime Boeken neergelegde gegevens volkomen voldoende.' (Fr. II 616-617; Terw. II 863).

'Er wordt ons geleerd, dat de hoogste Dhyân Chohans of Planeetgeesten in onwetendheid verkeren (kennis van de wet van analogie daargelaten) van hetgeen buiten de zichtbare planeetstelsels ligt, daar hun inwezen zich niet met dat van werelden buiten ons zonnestelsel kan verenigen. Wanneer zij een hogere trap van evolutie bereiken, zullen deze andere heelallen voor hen openstaan; intussen bezitten zij volledige kennis van alle werelden binnen de grenzen van ons zonnestelsel.' (Fr. II 617; Terw. II 864).

DE CADUCEUS

De caduceus in zijn moderne vorm bestaat uit twee slangen, die, onder twee uitgespreide vleugels, om een staf met elkaar verstrengeld zijn. Dit is een bekend symbool, daar het in de medische beroepen gebruikt wordt. Artsen hebben een caduceus op hun auto en in het leger wordt het gebruikt als embleem om aan te geven dat iemand in de medische staf werkzaam is. In de Griekse en Romeinse mythologie was de caduceus een symbool dat speciaal met Hermes of Mercurius in zijn aanzicht van boodschapper van de goden in verband gebracht werd. De Griekse afbeelding ervan vond navolging in de moderne weergave van dit symbool. Er ligt een diepe betekenis in de oorspronkelijke weergave van de cadu-

ceus. Allereerst de vleugels. In deze śloka wordt ons een sleutel daartoe gegeven:

> ‚Bestijg de Vogel des Levens, zo gij te weten verlangt.' (De Stem van de Stilte, 9).

De Vogel des Levens is hetzelfde als Kala-hansa, een woord voor Brahman, de Opperste Geest. (Etymologisch betekent *hansa* gans of zwaan; *kala* wordt meestal vertaald met melodieus; maar één betekenis van de werkwoordswortel *kal* is: de tijd aangeven; men zou dit woord dus kunnen vertalen met: de Zwaan die een cyclus in de tijd aangeeft). H. P. Blavatsky geeft als betekenis voor Kala-hansa: de Zwaan binnen en buiten de tijd. De betekenis van deze woorden is als volgt: 'de 'Zwaan binnen de tijd' staat voor de periode van een Manvantara; de 'Zwaan buiten de tijd' voor een Pralaya; de Vogel des Levens blijft altijd, of er nu een tijdperk van werkzaamheid of een tijdperk van rust heerst. Dit spreekt uit de woorden:

> 'Ja, zoet is de rust tussen de wieken van hetgeen niet geboren is noch sterft, maar in alle eeuwigheid het AUM is.' (De Stem van de Stilte, 8).

Wanneer het uur is aangebroken voor een tijdperk van openbaring, begint de Grote Slang zich te bewegen. De Slang stelt ook het begin en het einde van een Manvantara voor, in het bijzonder wanneer hij afgebeeld is in de vorm van een cirkel, met de staart in de bek – zoals in het zegel van de Theosofische Vereniging. Dan heeft de 'afdaling' in de openbaring plaats en dit wordt gesymboliseerd door de donkere slang. Dit is goed onder woorden gebracht in de mystieke taal van een Toelichting, waarin ook de betekenis van de *oorspronkelijke* caduceus gegeven wordt:

> ... De stam van de AŚVATTHA (de boom van Leven en Zijn, de STAF van de caduceus) groeit en daalt bij elke Aanvang (elk nieuw manvantara) neder uit de twee duistere vleugels van de Zwaan (HANSA) des Levens. De twee Slangen, die immer levende en haar begoocheling (Geest en Stof) welker beide koppen groeien uit de ene kop tussen de vleugels, dalen, in enge omarming saamgekronkeld, langs de stam af. De beide staarten verenigen zich op aarde (het geopenbaarde Heelal) tot één en dit is de grootste begoocheling, o Lanoe!' (Fr. I 449; Terw. I 706).

In de Skandinavische cosmogenie staat Yggdrasil (de Wereld-es), evenals de Aśvattha voor een Manvantara, daar hij gedurende een gehele periode van werkzaamheid bloeit. De twee slangen, die zich (oorspronkelijk) rond de Aśvattha kronkelden, die nu vervangen is door een staf, zijn symbolen voor de Dalende en de Stijgende Boog in de Grote Cyclus van Leven en Zijn tijdens een Manvantara. De donkere slang aan de linkerkant is de Dalende Boog, de lichte slang aan de rechterkant is de Stijgende Boog.

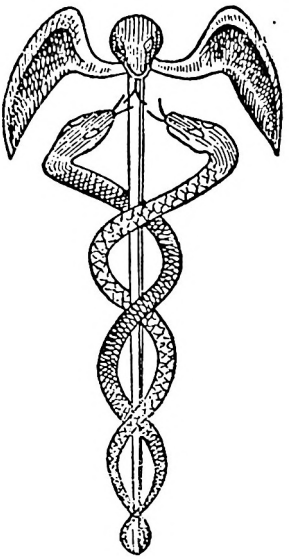

Naast de hier gegeven interpretatie kunnen we uit de caduceus nog een andere betekenis afleiden, die speciaal van toepassing is op de Leer van de Bollen. Deze verkrijgt men door een cirkel te tekenen op ieder punt van de staf waar de beide slangen elkaar kruisen, te beginnen op de kop van de bovenste slang, (want de beide koppen 'groeien uit de kop tussen de vleugels', zoals een Toelichting het uitdrukt). Dan een cirkel waar de twee koppen samen komen en vervolgens een op iedere plaats waar de donkere en de lichte slang elkaar kruisen, de laatste komt dan waar de twee staarten samenkomen. Op deze wijze krijgt men *zeven bollen* en dit verschaft ons een sleutel tot de Leer van de Zeven Bollen van een Keten. De laagste bol staat natuurlijk voor onze Aarde, Bol D, op het diepte-punt van de Dalende Boog. Deze is ook een symbool voor het begin van de Stijgende Boog, aangezien op Bol D geest en stof 'in evenwicht' zijn, of, zoals de Toelichting het uitdrukt: 'de twee staarten verenigen zich op aarde'. Daarom wordt er gezegd: 'dit is de grote begoocheling'.

2. DE LEER VAN LOKAS EN TALAS

Voordat we overgaan tot het onderwerp, dat als tweede aspect van de Leer van de Sferen genoemd is, kunnen we hier opmerken, dat dit onderwerp reeds ter sprake gekomen is in verband met de Zevenvoudige Wet*). We zullen nu enige andere aspecten ervan behandelen.

*) Zie hoofdstuk VI.

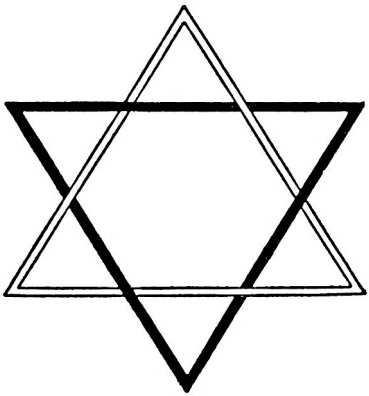

Er wordt voor de Loka-talas een zeer interessant symbool gebruikt. Het bestaat uit twee driehoeken, een met de punt naar boven, de ander met de punt naar beneden, die ineengestrengeld zijn en een zespuntige ster vormen. In India noemt men dit het Zegel van Vishnu. In het Westen wordt het het Zegel van Salomo genoemd en dan zijn de driehoeken meestal omgeven door een cirkel. Theosofen kennen dit symbool heel goed, daar het deel uitmaakt van het Zegel van de Theosofische Vereniging. De driehoek waarvan de punt naar boven wijst, hier wit afgebeeld, staat voor de loka-, de 'geestzijde' van een wereld; de donkere driehoek met de punt naar beneden symboliseert de tala-, de 'stofzijde' van een wereld. Samen zijn de ineengestrengelde driehoeken het symbool van de onscheidbare loka-tala. De diepere betekenis van dit symbool wordt eerder bedektelijk te kennen gegeven dan geopenbaard en zal daarom aan de meeste mensen voorbij gaan. Dit komt doordat het zich aan ons vertoont als een zespuntige figuur, terwijl het eigenlijk als een zevenvoudig symbool bedoeld is. Het volledige symbool verkrijgt men door een punt (of stip) in het midden te plaatsen, zodat men zeven punten

krijgt. Weliswaar heeft het Zegel van de Theosofische Vereniging de Egyptische tau of het ansata kruis in het midden – men kan dit dus opvatten als het zevenpuntige symbool – maar omdat de ankh, of het hengselkruis zijn eigen betekenis heeft, wordt hiermee niet hetzelfde uitgedrukt als door de punt in de cirkel.*) In Egypte was de ankh het symbool van leven en men vindt het vaak afgebeeld in de handen van goden en godinnen. Daar H. P. Blavatsky's Leraar een uitleg over het Zegel van de Theosofische Vereniging gegeven heeft aan A. P. Sinnett, waarin ook de betekenis van het Loka-tala symbool gegeven wordt, laten we de betreffende passage hier in zijn geheel volgen:

> 'Kent uw Afdeling van de T.S. de betekenis van de witte en de zwarte ineengestrengelde driehoeken, die staan in het zegel van de Moeder Vereniging, dat door uw Afdeling ook aangenomen is? Zal ik het verklaren? – de dubbele driehoek, door de Joodse Kabalisten het Zegel van Salomo genoemd, is, zoals velen van u ongetwijfeld weten, het *Sri-antara* van de archaïsche Arische Tempel, het 'geheimenis der Geheimenissen', een geometrische synthese van de gehele occulte leer. De twee ineengestrengelde driehoeken zijn de *Buddhangums* van de Schepping. Zij bevatten de 'kwadratuur van de cirkel', de 'steen der wijzen', de grote vraagstukken van Leven en Dood en – het Mysterie van het Kwaad. De *chela,* die dit teken in al zijn aspecten kan verklaren is *praktisch een adept.* . . . Natuurlijk weet u dat de dubbele driehoek – het *Satkiri Chakram* van Vishnu – of de zespuntige ster, de volmaakte zeven is. In alle oude Sanskrit werken – *Vedisch* en *Tantrisch* – vindt u het getal 6 vaker genoemd dan de 7 – in het laatstgenoemde figuur wordt de punt in het midden stilzwijgend aangenomen, want het is de kiem van de zes en hun matrix. . . . de punt in het midden staat voor de zevende en de cirkel, de *Mahâkâśa* – eindeloze ruimte – voor het zevende *Universele* Beginsel. In zekere zin worden ze beiden beschouwd als *Avalokiteśvara***), want zij zijn respectievelijk de Macrocosmos en de microcosmos. De ineengestrengelde driehoeken – degene die naar boven wijst, is de verborgen Wijsheid en degene die naar beneden wijst, is de *ontsluierde* Wijsheid (in de wereld van verschijnselen). De cirkel***) staat voor de begrenzende, omvattende eigenschap van het *Al,* het Universele Beginsel, dat zich vanuit ieder willekeurig punt uitzet om alles te omvatten, terwijl het de belichaming is van de potentialiteit van iedere werk-

*) De volledige betekenis van de punt in de cirkel wordt gegeven in het laatste hoofdstuk – hoofdstuk XII.

**) Avalokiteśvara – 'de zich periodiek openbarende Godheid', hetzelfde als de Derde Logos (zie laatste hoofdstuk).

***) In het Zegel van de Theosofische Vereniging wordt de cirkel afgebeeld als de Slang, die bekend staat als Ananta-Śesha – symbool van de cirkel van oneindigheid en van eindeloze tijd. Ook: 'Het actieve beginsel wordt aangetrokken door het passieve beginsel en de Grote Nag, het slangesymbool van de eeuwigheid trekt zijn staart naar zijn bek en vormt zo een cirkel (kringlopen in de eeuwigheid) in de nooit eindigende achtervolging van het negatieve door het positieve.' (Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, 79).

zaamheid in de Cosmos. Aangezien de punt dus het centrum is, waaromheen de cirkel getrokken wordt – zijn zij identiek en *één* en hoewel van uit het gezichtspunt van *Mâyâ* en *Avidyâ* – (begoocheling en onwetendheid) – de een van de ander gescheiden is door de geopenbaarde driehoek, waarvan de drie zijden de drie *gunas**) voorstellen – eindige eigenschappen. In de symboliek is het middelpunt *Jîvâtma* (het zevende beginsel) en dus Avalokiteśvara, de *Kwan-Shai-yin*, de geopenbaarde 'Stem' (of Logos), het kiempunt van geopenbaarde werkzaamheid; dus – in de terminologie van de Christelijke Kabalisten 'de Zoon van de Vader en Moeder' en in overeenstemming met de onze – 'het Zelf geopenbaard in het Zelf' – *Yih-sin*, de 'ene vorm van bestaan', het kind van *Dharmakâya* (de universeel verstrooide Essentie), zowel mannelijk als vrouwelijk. Terwijl Parabrahm of 'Adi-Buddha' door dat kiempunt buitenwaards werkt als een actieve kracht, reageert hij vanaf de omtrek binnenwaards als de Opperste, maar latente Potentie. De twee driehoeken zijn het symbool voor het Grote Passieve en het Grote Actieve; het mannelijke en het vrouwelijke; Purusha en Prakriti**). Elke driehoek is een Drieëenheid, omdat zij een drievoudig aanzicht vertoont. De witte symboliseert in zijn rechte lijnen: *Jñâna* (Kennis); *Jñâtâ* (de Kenner); en *Jñeya* (dat wat gekend wordt). De zwarte – vorm, kleur en substantie, ook de *scheppende, onderhoudende* en *vernietigende* krachten en staan in wederkerige betrekking, enz., enz.***). (Brieven van de Meesters van A. P. Sinnett). (Fr. 373-374).

Over het symbool van de cirkel zelf:

'De Geest des Levens en der Onsterfelijkheid werd overal door een cirkel verzinnebeeld; daarom stelt de slang, die zich in de staart bijt, de cirkel der Wijsheid in de oneindigheid voor, evenals het geval is met het sterrekundige kruis – het kruis in een cirkel en de aardbol met twee vleugels eraan toegevoegd.' (Fr. II 486; Terw. II 681).

Het symbool van de cirkel stelde trouwens ook de bol of sfeer voor, maar vanuit het standpunt van de Hiërofant van Wijsheid was het eerder de planeetgeest of Rector dan de zichtbare bol of 'Woning van het Leven'.

'De onlichamelijke verstandswezens (de Planeet Geesten of Scheppende Krachten) werden altijd in de vorm van cirkels voorgesteld. In de oorspronkelijke wijsbegeerte van de Hiërofanten waren deze *onzichtbare* cirkels de prototypische oorzaken en bouwers van alle hemelbollen, die hun *zichtbare* lichamen of gewaden waren en waarvan zij de zielen waren.' (Fr. II 486; Terw. II 682).

*) De drie gunas worden uitvoerig beschreven in de *Bhagavad-Gîtâ* als de drie eigenschappen van sattva, rajas en tamas: de eigenschappen Licht of waarheid, hartstocht of begeerte, en onverschilligheid of duisternis.
**) Purusha betekent Geest, eerder genoemd de 'geestzijde' of loka; Prakriti, Stof, de 'stofzijde' of tala.
***) De drie krachten, scheppend, onderhoudend en vernietigend, worden in de Brahmaanse Trimûrti voorgesteld als Brahmâ, Vishnu en Siva.

'Het visioen van de profeet Ezechiël doet ons vanzelf aan deze mystiek van de cirkel denken, toen hij een *stormwind* zag, waaruit 'een *rad* op de aarde' kwam, welks maaksel 'als het ware een rad in 't midden van een rad was' . . . 'want de Geest van het levend schepsel was in de raderen'.' (Fr. II 486; Terw. II 682-683).*).

Tot zover de symbolische weergave van de lokas en talas. Hieronder volgt een lijst van de Loka-Talas van hoog tot laag – de zevende is het laagste en meest stoffelijke loka-tala paar. Ook is vermeld het Element-Principe, waar ieder loka-tala speciaal bij hoort.

LOKAS		TALAS	BEHOORT BIJ HET ELEMENT-PRINCIPE:	
Satya-loka	1	Atala	Âdi-Tattva	Allereerste
Tapar-loka	2	Vitala	Anupapâdaka-Tattva	'Ouderloos'
Janar-loka	3	Sutala	Âkâśa-Tattva	Aether
Mahar-loka	4	Rasâtala	Taijasa-Tattva	Vuur
Svar-loka	5	Talâtala	Vâyu-Tattva	Lucht
Bhuvar-loka	6	Mahâtala	Apas-Tattva	Water
Bhûr-loka	7	Pâtâla	Prithivî-Tattva	Aarde

Men dient in gedachten te houden, dat deze manier van opnoemen niet wil zeggen dat de loka-talas slechts het ene Element-Principe openbaren, waarmee ze stuk voor stuk verbonden zijn, want dat is niet het geval. Het betekent dat het genoemde Element-Principe zijn hoogste ontwikkelingsfase bereikt op de genoemde loka-tala. Alle zeven Element-Principes zijn aanwezig op elke loka-tala.

Het speciale verband van de loka-tala met de Leer van de Sferen is, behalve dat wat reeds behandeld is, dat alle zeven loka-tala paren niet alleen van toepassing zijn op onze eigen sfeer (Bol D), maar ook bestudeerd moeten worden in verband met elk van de zeven bollen van de keten. Zo is dus, op welke van de zeven bollen van de keten een wezen zich mag bevinden, daar een begeleidende zevenvoudige reeks van loka-talas, die het gehele hierboven genoemde gamma bestrijken.

Over de zeven Cosmische Gebieden en hun verhouding tot de Loka-Talas: daar onze Aarde, Bol D, op het laagste (zevende) gebied ligt en de dichtste sfeer van de keten is, overheerst op dit punt van onze evolutie dus de laagste van de Loka-Talas – wanneer men het van het stoffelijk standpunt beziet. Dit loka-tala paar wordt Bhûr-loka-Pâtâla genoemd. Dit is het standpunt wanneer men het beziet door middel van de Kosmische Elementen – het Prithivî-Tattva. Daar echter de Menselijke Levensgolf functioneert op de Vierde Bol van de zevenvoudige reeks en daarbij in de Vierde Ronde is, ligt de grootste nadruk op het loka-tala paar Mahar-Loka-Rasâtala, daar dit de vierde *grote* ontwikkeling van de loka-tala paren is. Het ontvouwen van de loka-tala *ten aanzien van de Ronden* vond op de volgende wijze plaats:

*) De aanhalingen uit Ezechiël zijn uit hoofdstuk I, de verzen 4-16.

Eerste Ronde	ontwikkelde Satya-loka Atala
Tweede Ronde	ontwikkelde Tapar-loka Vitala
Derde Ronde	ontwikkelde Janar-loka Sutala
Vierde Ronde	ontwikkelde Mahar-loka Rasâtala

Naarmate de ontwikkeling van de *Ronde* voortschrijdt, ontvouwt natuurlijk iedere Ronde het loka-tala paar in de neerwaartse volgorde (zoals in de opsomming), waarbij het paar aan het ontwikkelingsstadium toegevoegd wordt en tegelijkertijd de krachten van de reeds ontwikkelde paren bewaard blijven.

> 'Met iedere Ronde ging de Mensheid een stap naar *beneden* in de *Geestelijke* Geestelijkheid en een stap naar *omhoog* in de *Stoffelijke* Geestelijkheid. Het is om zo te zeggen een dubbele middelpuntzoekende en middelpuntvliedende beweging.' (Letters of H. P. Blavatsky to A. P. Sinnett, 255).

Wanneer men nu een zevenvoudige reeks van loka-talas in verband brengt met de Zeven Cosmische Gebieden, dan kan men stellen dat op dezelfde manier iedere zevenvoudige onderverdeling van elk van de zeven gebieden zijn zevenvoudige loka-tala reeks heeft. Dit verschaft ons de sleutel tot het tweevoudige aspect, waarvan in de voorgaande alineas sprake was.
Deze fase van ons onderwerp is in het bijzonder van toepassing op de ontwikkelingsstadia die de *Rassen* doorlopen tijdens hun cyclische reis door de zeven bollen van de keten in de zeven Ronden.
Elk van de Rassen (wanneer we ieder Ras in zijn geheel bezien) ontwikkelt zich door alle 49 aspecten van de Loka-Talas heen. Wanneer we dit onderwerp op deze manier bekijken wordt het bijzonder ingewikkeld. Het is daarom beter niet verder langs deze weg op dit onderwerp in te gaan; een korte verklaring kan enig licht werpen op datgene wat hier bestudeerd wordt. Daar de Menselijke Levensgolf de Vierde Ronde doormaakt en zich bevindt op de Vierde Bol van de keten, ligt het accent in hoofdzaak op het Mahar-loka-Rasâtala aspect (van de zevenvoudige loka-talas). Daar de Menselijke Levensgolf echter het ontwikkelingsstadium van het Vijfde Ras doormaakt, krijgt ook Svar-loka-Talâtala een beetje de nadruk.

3. DE LEER VAN DE ZEVEN HEILIGE PLANETEN

Het derde aspect van de Leer van de Sferen kunnen we aanvangen met een veelbetekenende mededeling:

> 'De leer van de Sferen, bestuurd door de zeven heilige planeten, vermeldt van Lemurië af tot Pythagoras toe, dat de zeven machten van de aardse en ondermaanse natuur alsmede de zeven grote Krachten van het Heelal ontstaan en zich ontwikkelen in zeven tonen, die de zeven noten van de toonladder zijn.' (Fr. II 530; Terw. II 745-746).

In deze zin wordt een aantal ideeën naar voren gebracht. Ten eerste de zeven heilige planeten – het onderwerp waar deze paragraaf in hoofdzaak over gaat. De woorden 'van Lemurië af tot Pythagoras toe' geven aan, dat reeds in het Derde Ras op het derde vasteland (dat 'Lemurië' genoemd wordt, in plaats van bij de esoterische naam) degenen die de goddelijke wetten en de Geheime Leer optekenden, zich zeer goed bewust waren van de betekenis van de zeven heilige planeten, evenals van de Muziek der Sferen – deze laatste werd terecht beroemd door de leringen van Pythagoras en de relatie daarvan met de tonen van de toonladder.

> 'Op het getal zeven nu stelde Pythagoras zijn leer op over de Harmonie en de Muziek der Sferen, waarbij hij de afstand van de Maan tot de Aarde 'een toon' noemde, die van de Maan tot Mercurius een halve toon, van Mercurius tot Venus insgelijks; van Venus tot de Zon 1½ toon; van de Zon tot Mars één toon; van Mars tot Jupiter een ½ toon; van Jupiter tot Saturnus een ½ toon; en vandaar tot de Dierenriem één toon, hetgeen *zeven* tonen – de diapason – uitmaakt. De ganse melodie der natuur ligt in deze zeven tonen en wordt daarom de 'Stem der Natuur' genoemd.' (Fr. II 529; Terw. II 744).

'De zeven machten van aardse en ondermaanse natuur' zouden de zeven grote Dhyâni-Bodhisattvas kunnen zijn, die de Wachters (of Dhyânis, ook wel Lhas) van de zeven bollen van de Aardketen zijn (voor iedere afzonderlijke bol één Wachter), overgedragen aan de zeven bollen van de Maanketen. 'De zeven grote Krachten van het Heelal' zou men in verband kunnen brengen met de grote krachten die ontketend worden door de oorspronkelijke Zeven Stralen bij het begin van een Manvantara, ofwel men zou hierin een verband kunnen zien met de 'zeven verschillende stralen', die van de Centrale Geestelijke Zon uitgaan (genoemd in Deel I, Fr. 471; Terw. I 737-738).
H.P.B. haastte zich hieraan toe te voegen dat de betekenis die aan de Zeven Heilige Planeten wordt toegekend van meer belang is dan de simpele opsomming van zeven zichtbare planeten:

> 'De zeven planeten zijn niet tot dit aantal beperkt omdat de ouden geen andere kenden, maar eenvoudig omdat zij de oorspronkelijke of aanvankelijke *huizen* der zeven *Logoi* waren. Al worden er ook negen en 99 andere planeten ontdekt – dat neemt niet weg, dat alleen deze zeven heilig zijn.' (Fr. II 530; Terw. II 745).

Met andere woorden, deze zeven werden als heilig beschouwd omdat de 'Huizen' van de zeven Logoi slechts de uiterlijke 'weerkaatsingen' (om het zo te zeggen) waren, of de brandpunten van de zeven Grote Krachten van het Heelal – waarover in het eerste citaat gesproken werd.

> 'In de duidelijker bewoordingen van de Toelichting:
> 'De Bol, voortgedreven door de Geest van de Aarde en zijn zes helpers, ontvangt door middel van de zeven planetaire Dhyânis al zijn

levenskrachten, leven en vermogens van de Geest van de Zon. Zij zijn diens boodschappers van Licht en Leven'.' (Fr. II 27; Terw. I 39).

De 'Geest van de Zon' staat voor de Zonnelogos; 'de Bol' is Bol D van de Aardketen. De Zeven Wachters van de Aardketen worden genoemd de 'Geest van de Aarde en zijn zes helpers' – de zeven Dhyâni-Bodhisattvas. De Planeetlogoi van de zeven heilige planeten worden genoemd 'zeven planetaire Dhyânis'. Op deze wijze wordt er een onderscheid gemaakt tussen de Wachters (of 'Geesten') en hun 'Huizen' (de zichtbare planeten).
'Wat zijn de namen van de zeven heilige planeten?' is een vraag die men vaak hoort stellen, speciaal sinds de ontdekking van de planeet Pluto in 1930 een reeks van negen planeten geeft in de astronomie. Pluto, Neptunus, Uranus en de Aarde behoorden geen van alle tot de groep van de zeven heilige planeten. Deze zeven werden genoemd – maar laat H.P.B. het op haar geheel eigen wijze vertellen:

'Het zijn derhalve de 'Zeven Zonen des Lichts' – naar hun planeten genoemd en (door de grote massa) dikwijls daarmee vereenzelvigd – namelijk Saturnus, Jupiter, Mercurius, Mars, Venus en – voor de hedendaagse criticus, die in de oude godsdiensten niet dieper dan de oppervlakte doordringt – *waarschijnlijk* de Zon en de Maan, die volgens de Occulte leringen onze hemelse Ouders of tezamen onze 'Vader' zijn.' (Fr. I 471-472; Terw. I 739).

Laat ook maar geen ogenblik de gedachte opkomen, dat de Zon en de Maan in deze groep van zeven als *planeten* beschouwd werden. Zij werden gebruikt als vervangers voor twee geheime planeten, die zich in de nabijheid van deze twee bollen bevinden – zoals we dat zo duidelijk vermeld vinden in een voetnoot:

'Deze planeten zijn alleen terwille van de judiciële astrologie aangenomen. De astro-theogonische verdeling was anders. Daar de Zon een centrale *ster*, geen planeet is, staat zij tot *haar* zeven planeten van *onze* bol in occulter en geheimzinniger betrekking dan men algemeen weet. Men hield de Zon daarom voor de grote Vader van alle Zeven 'Vaders' en dit verklaart de afwijkingen, die men aantreft tussen de *zeven* en *acht* grote goden van Chaldea en andere landen. Om een andere reden waren noch de aarde, noch de maan – haar sateliet – noch zelfs, om een andere reden, de sterren iets anders dan *plaatsvervangers voor occulte doeleinden*. Toch schijnen de ouden, zelfs wanneer men de Zon en de Maan niet mederekent, zeven planeten gekend te hebben. Hoeveel meer kennen wij er tot dusverre, wanneer wij de Aarde en de Maan buiten beschouwing laten? *Zeven*, meer niet: Zeven primaire of hoofdplaneten, de overige zijn veeleer *planetoïden* dan planeten.' (Fr. I 471; Terw. I 739).

Vervolgen wij het citaat over de zeven heilige planeten:

'Saturnus, Jupiter, Mercurius en Venus, de vier exoterische planeten en de drie andere, welke ongenoemd moeten blijven, waren de hemellichamen, die met de Aarde in onmiddellijk astraal en psychisch verband stonden, haar Leiders en Behoeders – moreel en stoffelijk; de zichtbare bollen schonken aan onze Mensheid haar uiterlijke en innerlijke kenmerkende eigenschappen en hun 'Bestuurders' of *Rectoren* schonken haar onze Monaden en geestelijke vermogens. Laten wij, om het ontstaan van nieuwe wanbegrippen te voorkomen, in het midden brengen, dat noch Uranus, noch Neptunus tot de drie *geheime* hemelbollen of sterre-engelen behoorden; niet alleen omdat de oude Wijzen ze niet onder deze namen kenden, maar omdat zij evenals alle andere planeten, hoeveel er ook mogen zijn, de *goden* en behoeders van andere zevenvoudige ketens van bollen in onze stelsels zijn.
... Er zijn bijzonderheden, waarop wij om haar grote metaphysische abstractie niet *kunnen* ingaan. Daarom vermelden wij eenvoudig dat slechts zeven van onze planeten tot onze bol in even nauwe betrekking staan als de Zon tot alle in haar stelsel aan haar onderworpen hemellichamen. Het bitter kleine aantal *primaire* en *secundaire* planeten, aan de sterrekunde bekend, ziet er in waarheid armelijk genoeg uit. Daarom ligt het voor de hand, dat er een groot aantal kleine en grote planeten is, die men nog niet ontdekt heeft, doch van welker bestaan de oude astronomen – allen ingewijde adepten – zeer zeker geweten moeten hebben. Doch daar de betrekking, waarin deze tot de goden stonden, heilig was, moest dit geheim blijven, evenals de namen van verschillende andere planeten en sterren.' (Fr. I 472; Terw. I 739-740).

We kunnen hier de Kerkvader Origenes aanhalen, aangezien hij de autoriteit is die de opsomming van de Heilige Zeven, zoals die door de Gnostici gemaakt is, gegeven heeft: Adonai, hetzelfde als de genius van de Zon; Iao van de Maan; Eloi van Jupiter; Sabao van Mars; Orai van Venus; Astaphai van Mercurius; Ildabaoth van Saturnus.*)
Voor de ouden zat er aan dit onderwerp heel wat meer vast dan een opsomming van zeven planeten. Maar daar de verklaring hiervan verborgen bleef in de binnentempels, werd hierover niets aan het publiek bekend gemaakt. Heden ten dage beschikken we dankzij enige schrijvers uit de oudheid over aanwijzingen omtrent de verklaring die aan gezworen candidaten gegeven werd over de Heilige Zeven. Hiervan getuige het volgende:

'Alle klassieke schrijvers en wijsgeren, die het onderwerp behandeld hebben, herhalen met Hermes Trismegistus dat de zeven Rectoren – de planeten met inbegrip van de Zon – de helpers of medewerkers waren van het Onbekende Al, voorgesteld door de Demiourgos, wier taak het was de Cosmos – onze planetenwereld – in zeven kringen te omvatten. Plutarchus zegt dat zij 'de kring der hemelwerelden' voorstellen. Verder zeggen Dionysius van Thracië en de geleerde

*) Origenes, *Contra Celsum*, Bk VI, XXIV-XXXVIII.

Clemens van Alexandrië beiden dat de Rectoren in de Egyptische tempels voorgesteld werden in de vorm van geheimzinnige wielen of steeds wentelende bollen, hetgeen de Ingewijden deed beweren dat het vraagstuk van de eeuwigdurende beweging opgelost was door de hemelse wielen in de heiligdommen van inwijding. Deze leer van Hermes was die van Pythagoras en vóór hem van Orpheus. Proclus noemt haar 'de door God gegeven' leer. Jamblichus spreekt er met de grootste eerbied over. Philostratus zegt aan zijn lezers dat het ganse sterrenhof van de Babylonische hemel in de tempels afgebeeld was 'in van saffier gemaakte bollen die de gouden beelden van hun verschillende goden droegen.'
'De tempels van Perzië waren bijzonder beroemd om deze afbeeldingen. Als men Cedrenus mag geloven 'stond keizer Heraclius bij zijn intocht in de stad Bazaeum verbaasd en vol bewondering voor het ontzaglijke werktuig dat voor koning Chosroes vervaardigd was en dat de nachtelijke hemel met de planeten en al haar omwentelingen met de daarover heersende engelen voorstelde'. (Cedrenus, blz. 338). Dergelijke machines, hetzij door een *uurwerk* of door *magische* kracht bewogen – ganse hemelbollen met wentelende planeten – bevonden zich in de heiligdommen, en enkele bestaan er tegenwoordig nog in Japan, in een geheime onderaardse tempel van de oude Mikados, alsmede op twee andere plaatsen.' (III, 364-365).

De Chaldeeën noemden zeven planeten en de Assyriërs en Babyloniërs gebruikten dezelfde opsomming en wel als volgt:

Shamash	– Zon (plaatsvervanger voor een planeet)
Marduk	– Jupiter
Ishtar	– Venus
Ninib	– Saturnus
Nebo	– Mercurius
Nergal	– Mars
Sin	– Maan (plaatsvervanger voor een planeet)

In de volgorde van deze opsomming ligt een aanwijzing voor de verhouding van een planeet Dhyâni tot een bepaalde bol van de planeetketen van de Aarde (dat wil zeggen tot de zeven bollen daarvan). De sleutel tot deze volgorde wordt gegeven in een Toelichting op de Stanzas van Dzyan. Dit is een uitstekend voorbeeld van de methode die in de Stanzas van Dzyan en de Toelichtingen daarop gebruikt wordt. Door een van de zeven sleutels te gebruiken vindt men één interpretatie; door zich een andere sleutel te verschaffen verkrijgt men een andere vertolking, die van toepassing is op een ander leerstuk. Maar hier is het citaat waarin uitgelegd wordt wat de bedoeling is:

'in aanmerking nemende, dat er op elk symbool en elke allegorie zeven sleutels van verklaring passen, kan een betekenis, die uit een psychologisch of sterrekundig oogpunt wellicht niet voldoet, van een fysisch of metafysisch standpunt volkomen juist bevonden worden.' (Fr. II 22; Terw. II 31).

De Toelichting die hier aangehaald wordt is speciaal van toepassing op de Wortelrassen. Een andere sleutel maakt dat deze woorden betrekking hebben op de bollen van de Aardketen:

> 'Evenals elk der zeven streken der Aarde, ontvangt elk van de zeven Eerstgeborenen (de oorspronkelijke mensengroepen) geestelijk zijn licht en leven van zijn eigen speciale Dhyâni en stoffelijk van het paleis (huis, de planeet) van die Dhyâni; hetzelfde geschiedt met de zeven grote Rassen, welke er op geboren zullen worden. Het eerste wordt geboren onder de Zon; het tweede onder Brihaspati (Jupiter), het derde onder Lohitânga ('met het vurige lichaam', Venus of Śukra); het vierde onder Soma (de Maan, ook onze Bol, daar de Vierde sfeer onder en uit de Maan geboren wordt) en Śani, Saturnus, de Krûra-lochana (met het boze oog) en de Asita (de duistere); het vijfde onder Budha (Mercurius).' (Fr. II 28; Terw. H 39).

We zullen nu aangeven welke Dhyâni van de Zeven Heilige Planeten over een bepaalde bol van de zeven sferen van de Aardketen heerst: eerst het Sanskrit woord, daarna de bekende naam van de planeet (of het Huis van de Dhyâni), dan het astronomische symbool en vervolgens de speciale bol, waarover deze planeet de Heerser is:

Sûrya	Zon (vervanger van een planeet)	☉	Bol A
Brihaspati	Jupiter	♃	Bol B
Uśanas-Śukra (of Lohitânga)	Venus	♀	Bol C
Śani (of Krûra-lochana)	Saturnus	♄	Bol D
Budha	Mercurius	☿	Bol E
Angâraka	Mars	♂	Bol F
Soma	Maan (vervanger van een planeet)	☽	Bol G

Men dient in gedachten te houden dat elk van deze Zeven Heilige Planeten een planeetketen is, dat wil zeggen, elke planeetketen bestaat uit zeven bollen. Hierop wordt gewezen in de volgende zin:

> *'De* ZEVEN *planeten zijn de heilige planeten der oudheid en zijn alle zevenvoudig.'* (Fr. I 130; Terw. I 230).

Velen vragen zich af waarom de Aarde niet als een van de Zeven Heilige Planeten geteld wordt. Deze mystificatie is te danken aan het feit dat er een begripsverwarring bestaat omtrent het doel van deze opsomming. Ook begrijpt men dan de volledige betekenis van de Zeven Heilige Planeten niet. Het is niet een kwestie van de erkende planeten benoemen. Evenmin is het een kwestie van een opsomming van de planeten die ondergeschikt zijn aan de zon (of om de esoterische term te gebruiken: de Zonne-Lha of Zonnelogos). Het is veeleer een middel om aan te geven welke Planeet-Lhas speciaal verbonden zijn met de Aarde. Dat wil zeggen welke planeten behulpzaam waren bij of de bewerkers zijn van het

bouwen van de Aardketen – elke planeet van de Zeven heeft het speciale toezicht over *één* van de zeven bollen van de Aardketen, terwijl elk van de planeten ook 'waakt over' één van de Zeven Rassen van onze Aarde (Bol D).
Dit onderwerp geeft ons ook een toelichting op de derde wet (behandeld in hoofdstuk III), de Wet van Fundamentele Eenheid, zoals die werkzaam is op *cosmisch* niveau. Zoals werd uiteengezet dat deze Wet de werking van het Goddelijk Plan aangaf in het patroon van de hiërarchie van de *wezens* van een bol, aangezien elke entiteit zijn leven leeft in het veld of de sfeer van een groter wezen en ieder lid van de hiërarchie nauw verbonden is met alle andere leden van die hiërarchie, zo wordt dit onderling verwant zijn van de Planeetwezens (Lhas) duidelijk aangegeven in dit aspect van de Leer van de Sferen, de Zeven Heilige Planeten genaamd. Want dit leerstuk verklaart niet alleen dat er een feitelijke verbondenheid is door de hulp, die gegeven werd bij het vormen van de Paleizen van de Lhas (de Bollen van de Keten), maar dat zij ook invloed hebben op de wezens in de Woningen van het Leven, die hun cyclische, evolutionaire pelgrimstochten over de bollen van de Keten doorlopen. Maar de band is veel hechter dan een 'waken over' de Rassen. Er is een verbondenheid van de Monaden, zowel als van de hulsels of 'beginselen', waarvan de Monadische Essentie gebruik maakt – hetgeen aangetoond zal worden in het zevende aspect van de Leer van de Sferen.
De verwarring die ontstaat over het niet noemen van de Aarde als een van de Zeven Heilige Planeten brengt ons echter tot een andere gedachtegang, en het is misschien nuttig die nu even te volgen. De Aardketen (van zeven bollen) treedt op als Heilige Planeet, samen met zes andere Planeetketens van elk zeven bollen, wanneer hij helpt bij het bouwen van EEN ANDER STELSEL VAN ZEVEN BOLLEN, die *een ander planeetstelsel* (of planeetketen) uitmaken. Wanneer ons gevraagd wordt deze reeks te noemen, vinden we als antwoord (I, 127): Aarde, Mars, Mercurius, A, B, Y, Z – en deze zeven vormen een STELSEL VAN WERELDEN.
We moeten hier echter dadelijk aan toevoegen, dat dit op geen enkele wijze afbreuk doet aan het belang van de Zon en zijn verhouding tot alle stelsels van werelden, waarover hij de Heer is, verre van dat. Dit blijkt duidelijk uit deze Stanza:

> 'De Lha, die de Vierde (Bol of onze Aarde) doet draaien, is een dienaar van de Lhas der zeven (de Planeetgeesten), zij, die zich wentelen, hun wagens drijvend rondom hun Heer, het ene oog (Loka-Chakshub)*) van onze wereld.' (Stanza I, Sloka I, 2de reeks).

Over deze śloka wordt de volgende uitleg gegeven:

*) De letterlijke betekenis van de twee Sanskrit woorden in deze śloka, Loka-Chakshub, is 'oog van de wereld'.

'Deze uitdrukking laat in duidelijke taal zien, dat de Bescherm-Geest van onze bol, die de vierde van de keten is, ondergeschikt is aan de opperste Geest (of God) der Zeven Planeetgenii of Geesten. Zoals wij reeds verklaard hebben, hadden de ouden in hun lange lijst van Goden zeven voornaamste Mysterie-goden, wier leider *exoterisch* de zichtbare Zon of de achtste en *esoterische* de *tweede Logos*, de Demiourgos, was. De zeven (die thans in de Christelijke godsdienst de 'Zeven Ogen des Heren' zijn geworden) waren de bestierders der zeven hoofdplaneten doch deze werden niet geteld volgens de opsomming, later bedacht door mensen, die de ware *Mysteriën* vergeten waren of een onjuist begrip daarvan bezaten, en omvatten zon, noch maan, noch aarde. De zon was, exoterisch, het hoofd van de twaalf grote goden of tekens van de dierenriem en, esoterisch, de Messias, de Christos (de door de Grote ADEM of de ENE *gezalfde)* omringd door zijn twaalf ondergeschikte machten, welke dan ook beurtelings aan ieder van de zeven 'Mysterie-goden' der planeten ondergeschikt waren.

'De zeven hogere laten de Zeven Lhas de Wereld scheppen', zegt een Toelichting; hetgeen betekent, dat onze Aarde, de overige daargelaten, *geschapen* of gevormd werd door aardse geesten, terwijl de 'Bestierders' eenvoudig toezicht uitoefenden. Dit is een eerste kiem, waarvan het zaad later tot de Boom der Astrologie en Astrolatrie opgroeide. De Hogeren waren de *Cosmocratoren,* de vervaardigers van ons zonnestelsel.' (Fr. II 22-23; Terw. II 32).

De volgende woorden van de Stanza tonen ons van welk groot belang de Zon is:

'Zijn adem schenkt leven aan de zeven (geeft licht aan de planeten). Hij schonk leven aan de eerste.' (Stanza I, śloka 1, tweede reeks).

Wanneer men zich verdiept in de verklaring van deze versregels, krijgt men een inzicht in de wijze waarop deze diepzinnige Stanzas geïnterpreteerd worden. Er is zeer zeker een betekenis, die duidelijk in het oog springt; maar zie nu eens hoeveel wijder de gezichtseinder wordt door de tweevoudige interpretatie die ons hier wordt voorgelegd:

"Zijn adem schonk leven aan de zeven' heeft evenzeer betrekking op de zon, die leven schenkt aan de Planeten, als of de 'Hoge', de *Geestelijke Zon,* die de gehele Kosmos leven schenkt. De sterrekundige en astrologische sleutels, die de poort openen, welke toegang geeft tot de geheimenissen der Theogonie, kan men alleen vinden in de later bij de Stanzas gevoegde aantekeningen.

In de apocalyptische Ślokas van de Archaïsche Optekeningen is de taal even symbolisch als in de Purânas, zij het ook minder mythisch. Zonder de hulp van de latere *toelichtingen,* bijeengebracht door geslachten van adepten, zou het onmogelijk zijn de betekenis goed te begrijpen. In de oude Cosmogonieën zijn de zichtbare en de onzichtbare werelden de dubbele schakels van een en dezelfde keten. Evenals de onzichtbare *Logos* met zijn zeven hiërarchieën (ieder op zich-

zelf vertegenwoordigd of verpersoonlijkt door haar opperste engel of bestierder) één MACHT, de innerlijke en onzichtbare, vormen, zo vormen de Zon en de zeven voornaamste Planeten in de wereld der Vormen het zichtbare en actieve vermogen; de laatste 'Hiërarchie' is om zo te zeggen de zichtbare en objectieve *Logos* van de onzichtbare en de (behalve in hun laagste graden) immer subjectieve engelen.' (Fr. II 23; Terw. II 32-33).

4. DE LEER VAN HET UNIVERSELE ZONNESTELSEL

Het zal de lezer, die de reeks van denkbeelden, die tot dusver onder de Leer van de Sferen naar voren gebracht is, gevolgd heeft, duidelijk zijn dat er meer planeten in het zonnestelsel zijn, dan de Zeven Heilige Planeten. Daar is natuurlijk de Aarde. Dan noemt de gewone astronomie er nog drie: Uranus, Neptunus, Pluto. We hoeven niet meer te vragen in welke verhouding de Aarde tot de Zon staat – daarover is al genoeg gezegd. Maar er moet een verklaring zijn voor het feit dat de drie buitenste planeten, die vanuit het standpunt van de astronomische wetenschap tot ons zonnestelsel behoren, niet als zodanig beschouwd worden door de Esoterische Wijsbegeerte. Daar is inderdaad een verklaring voor. Deze steunt op het leerstuk dat uiteen gezet werd in het derde hoofdstuk; dat iedere entiteit zijn leven leeft of invloed uitoefent binnen de sfeer van een groter wezen. Zoals onze bol en zijn Wachter ondergeschikt zijn aan een groter Wezen, aangezien 'de Lha die de vierde bol (Bol D) doet draaien een dienaar is van Lha der zeven' (zoals in de Stanza staat) – de Lha der zeven is de Grote Wachter van de gehele Planeetketen van de Aarde – zo is deze grote Planeet-Lha ondergeschikt aan de Zonne-Lha. Op zijn beurt is de Zonne-Lha of Zonnelogos ondergeschikt aan een nog groter Zonnewezen – dat bij gebrek aan een passend Nederlands woord een *'Universele'* Zonne-Lha genoemd kan worden, onder wiens heerschappij verscheidene Zonnestelsels (zullen we zeggen twaalf?) functioneren.
Hoewel dus de drie buitenste planeten – Uranus, Neptunus en Pluto – binnen de 'invloedssfeer' van onze Zon kunnen liggen en dit schijnen te bevestigen (tot tevredenheid van de astronomen), vertonen zij deze harmonieuze werking omdat zij, evenals onze Zon, behoren tot het Universele Zonnestelsel. We kunnen hier het volgende citaat invoegen:

> 'Wanneer wij van Neptunus spreken, doen wij dat niet als Occultist, maar als Europeaan. De ware Oosterse Occultisten zullen volhouden dat, hoewel er vele totnogtoe niet ontdekte planeten in ons stelsel zijn, Neptunes in werkelijkheid niet daartoe behoort, in weerwil van zijn schijnbaar verband met onze zon en van haar invloed op hem. Zij zeggen, dat bedoeld verband *mâyâvisch,* denkbeeldig is.' (Fr. I 82; Terw. I 155).

Een Wezen als de grote Universele Zonne-Lha wordt genoemd een 'Keizerlijke Zon' – een Raja-Zon of een Raja-Ster – in deze vorstelijke

passage, waarin we kunnen lezen dat zowel ons zonnestelsel als andere zonnestelsels zich inderdaad binnen de omtrek van een Groter Wezen bevinden:

> 'Ons gehele stelsel verplaatst zich onmerkbaar in de ruimte. De onderlinge afstand tussen de planeten blijft altijd gelijk en wordt op generlei wijze beïnvloed door het zich verplaatsen van het gehele stelsel; en de afstand tussen laatstgenoemde en de sterren en andere zonnen is zo onmetelijk groot, dat er in de komende eeuwen en millenia geen merkbare veranderingen zullen plaatsgrijpen; – geen enkele astronoom zal het met een telescoop waarnemen, totdat Jupiter en enige andere planeten, waarvan de kleine lichtpuntjes nu millioenen en millioenen (tussen de 5000 en de 6000) sterren voor ons gezichtsvermogen verborgen houden – ons plotseling een blik zullen gunnen op een paar van de Raja-Zonnen, die ze nu aan ons oog onttrekken. Een dergelijke koningsster bevindt zich recht achter Jupiter en geen stoffelijk, sterfelijk oog heeft hem in deze Ronde waargenomen. Als hij al waargenomen zou kunnen worden, dan zou hij door de beste telescoop, met een capaciteit van tienduizend maal vergroten – nog steeds een klein vlekje zonder afmetingen schijnen, dat door de heldere straling van de eerste de beste planeet in de schaduw gesteld wordt; en toch is die wereld duizenden malen groter dan Jupiter. De heftige beroering in zijn atmosfeer en zelfs de rode vlek, die de wetenschap de laatste tijd zo intrigeert, worden veroorzaakt door – (1) die verschuiving en (2) de invloed van die Raja-Ster.' (Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, 177).

In de Kabbala (die ontstaan is in het oude Chaldea en vandaar uit later door andere volkeren overgenomen werd) wordt een Centrale Zon beschouwd als de Eerste Bron van het Zijn, met drie kleinere zonnen in elk zonnestelsel – met inbegrip van ons zonnestelsel. Aan een schrijver uit de tijd van H.P.B., die zijn gedachten over de Kabbala samenvatte, werd het volgende citaat ontleend:

> 'De *Midden-Zon ... was voor hen* (evenzeer als voor de Ariërs) *het middelpunt van Rust;* het middelpunt, waarop alle beweging tenslotte teruggevoerd moest worden. Rondom deze midden-zon ... 'bewoog zich de eerste der drie zonnen van het stelsel – in een poolvlak ... de tweede in een equatoriaal vlak ... en eerst de derde was onze zichtbare zon. Deze vier zonnelichamen waren *'de organen op welker werking datgene berust, wat de mens de schepping, de evolutie des levens op de planeet, de aarde, noemt.'* De kanalen, waardoor de invloed van deze lichamen naar de aarde overgebracht werd, hielden zij (de Kabalisten) voor 'electrisch'. ... 'De stralende energie, die uit de midden-zon stroomt deed de Aarde als een waterachtige bal ontstaan, welke de neiging bezat als de kern van een planeetlichaam naar de (midden-) Zon te bespoeden ... binnen wier aantrekkingsfeer zij geschapen was, ... doch de stralende energie, welke op gelijke wijze beide electriseerde, hield de een van de ander verwijderd, en

veranderde zodoende beweging naar, in beweging rondom het middelpunt van aantrekking, dat de omlopende planeet (de aarde) aldus trachtte te bereiken.' (Fr. II 212; Terw. II 293).
'Wij halen deze Kabalistische zienswijze hier aan om te doen zien, dat zij naar de geest geheel met de Oosterse leer overeenstemt. Wanneer men de leer van de zeven zonnen verklaart uit, of aanvult met de zeven stelsels van *gebieden van het zijn,* waarvan de 'Zonnen' de centrale lichamen zijn, heeft men de zeven engelen-gebieden, welker 'Scharen' collectief de goden daarvan zijn.' (Fr. II 212; Terw. II 294).

Om dit onderwerp nader uit te werken werd de volgende uitleg hieraan toegevoegd:

'Deze 'midden-zon' van de Occultisten moet zelfs de Wetenschap in sterrekundige zin aannemen, want zij kan in de Hemelruimte niet het bestaan ontkennen van een centraal lichaam in de melkweg, een ongezien en geheimzinnig punt, het immer verborgen middelpunt van aantrekking voor onze Zon en ons stelsel – doch de Occultisten van het Oosten beschouwen deze 'Zon' anders. Terwijl de Westerse en de Joodse Kabalisten (en zelfs enkele vrome hedendaagse sterrekundigen) beweren, dat de Godheid in het bijzonder in deze zon aanwezig is – en de wilsuitingen van God tot die zon terugvoeren – houden de Oosterse Ingewijden vol dat, daar het *boven-goddelijke* Inwezen van het Onbekende Absolute gelijkelijk op elk gebied en elke plaats aanwezig is, de 'Midden-zon' eenvoudig het middelpunt is van de Universele Levens-Electriciteit; de vergaarplaats, waarin deze goddelijke straling, welke bij het begin van elke *schepping* reeds gedifferentieerd is, samenvloeit. Ofschoon nog in een *laya,* of neutrale toestand, is het niettemin het enige, zowel aantrekkende als immer uitzendende Levensmiddelpunt.' (Fr. II 212; Terw. II 293).

In de oude godsdiensten wordt onze zon beschouwd als de stoffelijke uitdrukking van de Centrale Geestelijke Zon en hoewel het uiterlijk leek alsof men de stoffelijke zon aanbad, was dit slechts een middel om de aandacht samen te trekken op datgene wat door de verblindende straling van de stoffelijke openbaring ervan verborgen werd. In geen enkele aanroep komt dit zo duidelijk naar voren als in deze parafrase van de oude Gâyatrî – een van de hymnen van de Rig-Veda:

'O, Gij die het Heelal onderhoudt, uit wie alles voortkomt en tot wie alles moet weerkeren, ontsluier het gelaat van de Ware Zon, dat nu verborgen wordt door een vaas vol gouden licht; opdat wij de Waarheid mogen zien en onze gehele plicht volbrengen op onze reis naar uw heilige troon.'*).

*) Deze sublieme parafrase van de beroemde Gâyatrî, die de theosofen zo vertrouwd in de oren zal klinken, werd gepubliceerd in William Q. Judge's *The Path,* Jaargang VII, Januari 1893, blz. 301-303, aan het begin van een artikel dat de titel droeg 'A Commentary on the Gâyatrî', door 'An Obscure Brahman'. Daar de heer Judge de gewoonte had vele van zijn artikelen op een dergelijke wijze

Aangezien de 'geopenbaarde Zonnen' – om een nieuwe term in te voeren, ter onderscheiding van de 'ongeopenbaarde Zonnen' – die tot aanzijn komen, ieder hun periode van werkzaamheid hebben (Mahâ-Kalpa of Saurya Manvantara genaamd), hun hoogtepunt bereiken, afnemen en tenslotte in Pralaya verdwijnen (voor een periode van Grote Rust – een Mahâ-Pralaya), spreekt het vanzelf dat er een Bron moet zijn, waaraan zij ontspringen. We kunnen zeggen dat ze uit de Centrale Geestelijke Zon afkomstig zijn.

> 'De Occulte Wetenschappen ... zeggen, dat de zon en alle zonnen ... bij de Manvantarische dageraad uit de *Centrale* Zon voortkomen.' (Fr. I 428; Terw. I 679).

Niet alleen de zonnen, maar zelfs het Heelal komt voort uit dezelfde Oerbron:

> 'Het Heelal dat evolueert uit de Centrale Zon, het PUNT, de eeuwig verborgen kiem.' (Fr. I 297; Terw. I 486).

Want al mogen dan Zonnemanvantaras en Zonnepralayas komen en gaan, het Super Zonnewezen straalt in nooit afnemende luister, overeenkomstig het ritme van het Goddelijk Plan.
In het citaat dat hieronder volgt, wordt het woord Sandhyâs gebruikt als een synoniem van Pralaya, zoals uit het citaat zelf blijkt. Het woord Sandhyâ betekent 'het raakpunt tussen nacht en dag'; het is afgeleid van de werkwoordswortel *samdha* – samenvoegen, verenigen. Het geeft dus de dageraad of de avondschemer aan. Het is van toepassing op de periode die aan een yuga vooraf gaat en wanneer we de betekenis ervan uitbreiden kan het ook toegepast worden op de periode die vooraf gaat aan een manvantara. De woorden 'de zevenvoudige ladder van het Zijn' (eveneens in het citaat) slaan op de zeven Kosmische Gebieden.

te ondertekenen. kunnen we dit wel aan hem toeschrijven en het is zeer wel mogelijk, dat hij zelf deze prachtige vertolking ervan geschreven heeft. Als we volledig willen zijn in onze informatie, moeten we hieraan toevoegen, dat deze parafrase ook gepubliceerd werd in de eerste jaargang van *The Path*, in April 1886, blz. 1. In deze eerdere publicatie kwamen de laatste zeven woorden ('op onze reis naar uw heilige troon') niet voor. De originele Sanskrit versie is genomen uit de Rig-Veda, III, 62, 10. Wanneer deze opgezegd wordt als een mantra – want zo beschouwen de Hindus deze Gâyatrî en ze houden haar hoog in ere – wordt ze vooraf gegaan door het Heilige Woord en deze groet: 'Om! bhûr, bhuvah, svah' – waarmee de hiërarch van deze wereld (Bhûr-loka) en de 'hogere werelden' (Bhuvar-loka en Svar-loka – dikwijls gelijkgesteld met de Bollen E en F van de Aardketen) toegesproken wordt –

tat savitur varenyam
bhargo devasya dhîmahi
dhiyo yo nah prachodayât.

Het Sanskrit woord Gâyatrî is afgeleid van een werkwoordswortel, *gai*, die betekent: zingen of in een lied verheerlijken.

'De esoterische wijsbegeerte houdt vol, dat de 'Middenzon' tijdens de *Sandhyâs scheppend licht* – op passieve wijze zo te zeggen – uitstraalt. De *oorzakelijkheid* is latent. Alleen gedurende de werkdadige tijdperken van het zijn doet zij een stroom van niet ophoudende energie ontstaan, welks trillende stromen op iedere sport der zevenvoudige ladder van het Zijn, waarlangs zij afdalen, meer werkzaamheid en vermogen verkrijgen. Hierdoor wordt het begrijpelijk waarom het 'scheppings'- of veeleer het vormingsproces van het organische Heelal, met al zijn eenheden van de zeven natuurrijken, verstandelijke wezens vereiste – die gezamenlijk een Wezen of een Scheppende God werden – die reeds uit de éne Eenheid gedifferentieerd was, daar deze laatste geen verband houdt met beperkte schepping.' (Fr. II 211; Terw. II 292).

Hoevele stadia van evolutie er zijn in de ontwikkeling van een zon tot de status van het Universele Zonnestelsel en van dat stadium naar de Centrale Geestelijke Zon, is een verheven onderwerp, waarover men eindeloos lang kan peinzen. Wij zullen op deze laatste vraag het antwoord schuldig blijven.

'Bovendien zeggen de Leraren openlijk, dat zelfs de hoogste Dhyâni-Chohans nooit de geheimenissen hebben doorgrond buiten die grenzen, welke de milliarden Zonnestelsels scheiden van de 'Centrale Zon', zoals hij genoemd wordt.' (Fr. I 10; Terw. I 50).

5. DE LEER VAN VERWANTSCHAP BINNEN HET STELSEL

Behalve de relatie tussen de Zeven Heilige Planeten en de Aarde (die reeds beschreven is) is er nog een band, die in een speciale categorie ondergebracht moet worden, daar ze niet valt onder een van de aspecten die we reeds besproken hebben en evenmin onder een van de onderwerpen die we nog zullen bespreken. Hoewel dit onderwerp niet geheel is uitgewerkt en wat vaag en duister mag lijken, ligt de reden hiervoor voor de hand, aangezien dit aspect van de Leer van de Sferen gebaseerd is op geheimenissen die nog niet onthuld zijn. De verwantschap die we nu zullen onderzoeken is nog nauwer dan de band die alle bestanddelen van een stelsel samenbindt – zoals behandeld in de Leer van de Hiërarchieën, waarin werd aangetoond dat alle leden integrerende delen zijn van het stelsel en daarom met elkaar verenigd; hoewel dit aspect overheerst, zowel in de cosmische sferen als onder de wezens die die sferen bewonen.

We bezitten nog een fragment van deze lering, omdat zij in steen ingegrift is en daardoor niet is aangetast door de tand des tijds. Deze inscriptie kan men vinden onder de vele in de rotsen uitgebeitelde decreten, die uitgingen van Koning Aśoka.*) Hoewel schijnbaar in de schaduw gesteld

*) Aśoka, de bekende Buddhistische koning van India, regeerde van 264 tot 228 of 227 v. C. Hij was de kleinzoon van Chandragupta, de stichter van de dynas-

door de veelheid van Buddhistische voorschriften en godsdienstige aforismen, straalt daar toch dit juweel: 'de stralende Venus trilt in de verte, hoger zelf van de Aarde, en raakt ons met slechts één vinger aan'. De sleutel tot de betekenis van deze mooie śloka is te vinden in een in klare bewoordingen gestelde passage in een van de Toelichtingen op de Stanzas van Dzyan:

> 'Elke wereld heeft haar moederster en zusterplaneet. Zo is de Aarde het aangenomen kind en de jongere broeder van Venus, doch haar bewoners zijn van hun eigen soort...' (Fr. II 31; Terw. II 44).

Deze verwantschap wordt nader uitgewerkt in een van de cosmische allegorieën:

> 'Daar Venus geen wachters bezit, zegt men op allegorische wijze, dat Âsphujit' (deze 'planeet') de Aarde, de afstammeling van de Maan, 'die haar voortbrengster ontgroeide en veel last veroorzaakte', als kind heeft aangenomen, een zinspeling op het occulte verband tussen die twee. De Bestierder (van de planeet) Śukra beminde zijn aangenomen kind zozeer, dat hij als Uśanas incarneerde en aan dat kind volmaakte wetten schonk, welke in latere tijden veronachtzaamd en verworpen werden. Een andere allegorie, in de *Harivaṅśa*, luidt, dat Śukra tot Śiva ging en hem verzocht zijn leerlingen, de Daityas en Asuras, tegen de strijdende Goden in bescherming te nemen en dat hij om het bereiken van zijn doel te bevorderen een Yoga ritus volbracht 'door 1000 jaar lang *met het hoofd omlaag* de *rook* van kaf in te ademen'. Dit is een zinspeling op de sterke helling van de as van Venus (die vijftig graden bedraagt) en op het feit, dat deze planeet met eeuwige wolken is omgeven. Doch het heeft alleen betrekking op de stoffelijke toestand van die planeet. De Occulte mystiek echter heeft met haar Bestierder, haar bezielende Dhyân Chohan, te maken.' (Fr. II 30-31; Terw. II 43).

Hoewel deze allegorie ontsproten lijkt te zijn aan een grote fantasie, is er toch een esoterische betekenis aan verbonden, waarvan een deel gegeven werd in de laatste zinnen van dit citaat. Bovendien wordt er behalve deze allegorie nog een kort uittreksel gegeven uit een Toelichting, die aanvangt met een verwijzing naar de woorden van Pythagoras over Venus, gevolgd door een uitspraak over de Kabbala en een stukje Hindu mythologie. In het voorbijgaan kan hier opgemerkt worden, dat in het exoterische Brâhmanisme Śukra of Uśanas-Śukra afgebeeld wordt als een mannelijke godheid, die in een met *acht paarden* bespannen wagen rijdt.

tie der Mauryas. Chandragupta bevrijdde de Indische provincies van Seleucus, die Alexander de Grote vergezelde op zijn mars naar de Indus. Na de dood van Alexander nam Seleucus de regering over de geknechte oosterse landen op zich. Van de inscripties van Koning Aśoka zijn er nog 35 over, ingegrift in rotsen, op pilaren en in grotten – bij elkaar een 5000 woorden. De eerste inscriptie werd gemaakt in het dertiende regeringsjaar van deze vorst.

Eén interpretatie van de acht paarden kan als volgt luiden – zij symboliseren de Zeven Heilige Planeten en vormen, samen met de Aarde, het 'Achttal' (acht leden).

> 'Pythagoras noemt Śukra-Venus de *Sol alter*, 'de andere Zon'. In de Christelijke en de Joodse *Kabala* is het paleis van Lucifer Venus het *derde* der 'zeven paleizen van de Zon', terwijl de *Zohar* er het verblijf van *Samaël* van maakt. Volgens de Occulte Leer is deze planeet de *vóór-planeet* en het geestelijke prototype van onze Aarde. Daarom zegt men dat de wagen van Śukra (Venus Lucifer) door een *achttal 'op aarde geboren paarden'* wordt getrokken, terwijl de rossen der wagens van de andere planeten anders zijn.
> Iedere op Aarde begane zonde wordt door Uśanas-Śukra gevoeld. De Guru der Daityas is de Beschermgeest der Aarde en der Mensen. Elke verandering op Śukra wordt gevoeld op en weerkaatst door de Aarde.'
> 'Śukra, of Venus, wordt dus voorgesteld als de leraar der Daityas, de reuzen van het Vierde Ras, die volgens de Hindu allegorie eenmaal de heerschappij over de gehele Aarde verwierven en de mindere Goden versloegen. De *Titanen* van de Westerse allegorie staan in even nauw verband met Venus Lucifer, welke door Christenen van later tijd met Satan werd vereenzelvigd. . . . Door de fantastische vertolking van de archaische overlevering, welke zegt, dat Venus tegelijk (geologisch) met de Aarde verandert; dat al wat op de ene planeet plaats heeft, ook op de andere voorvalt en dat zij gemeenschappelijk vele belangrijke veranderingen hebben ondergaan – om al deze redenen nu herhaalt Augustinus dit, waarbij hij de vele veranderingen der configuratie, van de kleur en zelfs van de banen, op dat theologisch samengestelde karkter van Lucifer-Venus doet slaan.' (Fr. II 30; Terw. II 42-43).

Hoe het ook zij, de woorden van een Toelichting over de verwantschap tussen de Aarde en Venus zijn nauwkeuriger:

> 'Het licht komt door Śukra (Venus), die een drievoudige voorraad ontvangt en een derde daarvan aan de Aarde geeft. Daarom worden die beide 'Tweelingzusters' genoemd, doch de Geest der Aarde is dienstbaar aan de 'Heer' van Śukra. Onze wijze mensen stellen beide Bollen voor, de een boven en de ander onder het dubbele Teken (de oorspronkelijke Svastika, beroofd van zijn vier armen, of het kruis †)'.
> 'Het 'dubbele teken' is, zoals elke beoefenaar van het Occultisme weet, het zinnebeeld van de mannelijke en vrouwelijke beginselen in de Natuur, van het positieve en het negatieve, want de Svastika 卐 betekent dit alles en nog veel meer. De gehele oudheid heeft sedert het ontstaan van de Sterrekunde – door een der goddelijke koningen van de Goddelijke Dynastie aan het Vierde Ras geschonken – en ook van de Astrologie, in haar sterrekundige tafelen Venus steeds voorgesteld door *een Bol geplaatst op een Kruis* en de Aarde door *een Bol onder een Kruis*. De esoterische betekenis hiervan is: 'dat de Aarde is vervallen in de voortplanting of in de voortbrenging van haar soorten door geslachtelijke vereniging.' (Fr. II 28; Terw. II 40).

Het astronomische teken voor Venus is ♀, dat voor de Aarde ♁.
Er is nog een ander soort verwantschap, die hier echter slechts aangeduid kan worden:

> 'Wat Mars, Mercurius en de 'vier andere planeten' aangaat, zij staan tot de Aarde in een zodanige betrekking, dat geen Meester of vergevorderde Occultist er ooit over zal spreken en nog minder de aard daarvan verklaren.' (Fr. I 127-128; Terw. I 225).

Er is niettemin nog de band van gelijke afkomst – 'gelijk' daar zowel planeten als zonnen ontstaan uit dezelfde oer-substantie. Deze woorden houden echter niet in dat de Esoterische Wijsbegeerte leert dat de planeten uit onze zichtbare zon zijn voortgekomen: op dit punt is zij zeer duidelijk, zoals blijkt uit de volgende woorden, die voorkomen in een Toelichting:

> 'De Middelzon doet Fohat de oorspronkelijke stof in bollen verzamelen en ze bewegen langs in één punt samenkomende lijnen en eindelijk elkander naderen en zich samenvoegen.' (Boek van Dzyan)' (Fr. I 155; Terw. I 268).

'Elkander naderen en zich samenvoegen', om zo het zonnestelsel te vormen.

> 'De Occulte Leer verwerpt de uit de Nevelvlek-theorie geboren hypothese, dat de (zeven) grote planeten geëvolueerd zijn uit de centrale massa van de Zon, in elk geval van deze onzichtbare Zon. De eerste verdichting van Cosmische stof vond natuurlijk plaats rondom een midden-kern, haar vader-Zon; maar onze zon, wordt geleerd, scheidde zich alleen maar eerder af dan al de andere, toen de wentelende massa zich samentrok en is daarom hun oudere, grotere broeder, niet hun vader. De acht Âdityas, de 'goden' zijn allen gevormd uit de eeuwige substantie (Komeetstof – de Moeder), of de 'Wereldstof', die zowel het vijfde en het zesde COSMISCHE Beginsel is, de Upâdhi of basis van de Universele Ziel, juist zoals in de mens, de Microcosmos, Manas de Upâdhi van Buddhi is?' (Fr. I 81; Terw. I 153-154).

Een voetnoot geeft een uitleg van het woord 'komeetstof':

> 'Deze Essence van Komeetstof, leert de Occulte Wetenschap, is geheel verschillend van alle scheikundige of natuurkundige kenmerken, die de moderne wetenschap kent. In haar oorspronkelijke vorm buiten de Zonnestelsels is zij homogeen en zij wordt totaal gewijzigd, zodra zij de grens van het gebied van de Aarde kruist; beïnvloed door de dampkringen van de planeten en de reeds samengestelde materie van de interplanetaire stof, is zij slechts in onze geopenbaarde wereld heterogeen.' (Fr. I 81; Terw. I 154).

Over het woord Âdityas: zoals het hier gebruikt wordt betekent het 'zonen van Aditi', hetgeen de letterlijke betekenis is van dit Sanskrit woord. Deze vertaling is beter dan de mythologische betekenis die ge-

woonlijk wordt gebruikt. De acht Âdityas zijn dus 'zonen van de Ruimte', Aditi. Men kan aan de acht Âdityas een tweevoudige betekenis toekennen: (1) zeven planeten en de Zon; want een van de vele namen van de Zon, naast Sûrya en Mârttanda, is Âditya – een zoon van Aditi; (2) de gewone betekenis van het Achttal, namelijk de Zeven Heilige Planeten en de Aarde.
Daar de acht Âdityas gevormd zijn uit de Oorspronkelijke Moeder-Substantie, of 'komeetstof', zou dit inhouden dat deze sferen een komeetachtig stadium doorlopen hebben, voordat zij planeten werden met een vaste baan rond de Zon. En dat zonnen ook een komeetachtig stadium hebben doorgemaakt.

> 'De bewering dat alle werelden (Sterren, planeten, enz.) – zodra een kern van oorspronkelijke substantie in de *laya* (ongedifferentieerde) toestand door de vrijgekomen beginselen van een pas *gestorven* hemellichaam bezield wordt – eerst kometen en dan Zonnen worden en daarna afkoelen tot bewoonbare werelden, is een leer, welke even oud is als de Rishis.' (Fr. I 156; Terw. I 269).
> 'De 'Adem' van al de 'zeven' wordt Bhâskara genoemd, (lichtmakend), omdat zij (de planeten) in haar oorsprong alle kometen en zonnen waren. Zij ontwikkelden zich tot Manvantarisch leven uit de oorspronkelijke Chaos (thans het noumenon der onoplosbare nevelvlekken) door aggregatie en ophoping der eerste versplitsingen van de eeuwige stof, volgens de schone bewoordingen van de Toelichting, 'Aldus kleedden de Zonen des Lichts zich in het weefsel van Duisternis'. Zij worden allegorisch de 'Hemelse Slakken' genoemd, omdat hun (voor ons) vormloze DENKVERMOGENS hun sterre- en planeet-huizen ongezien bewonen en die om zo te zeggen bij hun omwenteling met zich dragen evenals de slakken doen.' (Fr. I 82; Terw. I 155-156).

Het 'Weefsel van Duisternis', waar de Zonen des Lichts zich in kleden, wordt zo genoemd omdat dit tenslotte de stof zal worden – in de betekenis die wij aan dat woord hechten – hoewel in zijn vroege stadia en zelfs op Bol A in de Eerste Ronde dit 'kleed' er een van 'licht' zou zijn, vergeleken met het weefsel van onze sfeer. Het woord 'Denkvermogens' herinnert ons aan hun wakende toezicht, waardoor de sferen in harmonie blijven functioneren.
Maar nu rijst de vraag: Als alle sferen eens kometen en zonnen waren, hoe komt het dan dat sommige sferen planeten worden, terwijl andere zonnen blijven? De sleutel hiertoe ligt in een zinsnede, die te vinden is in het eerste van de twee bovenstaande citaten: 'door de vrijgekomen beginselen van een pas gestorven hemellichaam bezield'. Wanneer een stelsel overgaat tot Pralaya (de toestand van absolute rust), wordt alle materie homogeen en de hogere beginselen van dat stelsel – hetzij een zon, hetzij een planeet – worden van het lijk overgebracht naar een laya-middelpunt, waar zij blijven als Skandhas (om de technische term te ge-

bruiken). De Skandhas van een zon zullen een zon doen ontstaan, zoals de Skandhas van een planeet een planeet zullen voortbrengen, want de Skandhas behoren niet tot slechts een enkel gebied, maar tot de zeven gebieden van het zijn. Wanneer zij tot leven gewekt worden door Fohat (zoals in bovenstaande Toelichting beschreven is), worden de hogere beginselen, die tot een vroegere zon behoord hebben, verbonden met een 'wereldkiem' en neemt het proces van samenvoegen en het vormen van een nieuw middelpunt een aanvang, en worden de krachten, die zich tenslotte als een nieuwe zon zullen openbaren, in beweging gebracht. Op dezelfde manier worden de hogere beginselen van een gestorven planeet overgebracht naar een laya-middelpunt. Wanneer zij opgewekt worden door Fohat, worden zij verbonden met een 'wereldkiem' en zetten zij daarmee de krachten in beweging, die – na het komeetachtige stadium doorlopen te hebben – tenslotte zullen leiden tot het ontstaan van een planeet.

In overeenstemming met de wet van analogie speelt het zelfde proces zich af bij de dood van een mens. Nadat zij door de eerste toestand na de dood zijn gegaan, worden de hogere beginselen van de mens opgenomen in iets wat verwant is aan een laya-middelpunt, namelijk het Hiranyagarbha (letterlijk een 'gouden ei', hetzelfde als het Aurische Ei), waarin ook de Skandhas verblijven. Wanneer het tijdstip van de geboorte nadert, verbinden de hogere beginselen, die aan een vroegere (overleden) persoon toebehoord hebben, zich met een 'menselijke kiem' . . . en te zijner tijd wordt er een kind geboren.

> 'In de Ruimte verstrooid, zonder orde of stelsel, botsen de wereldkiemen dikwijls tegen elkander, tot dat zij zich ten laatste samenvoegen en zwervelingen (Kometen) worden.' (Fr. I 155; Terw. I 268).

Zij worden 'Zwervelingen' genoemd, omdat de Kometen hun vaste baan om de Zon nog niet gevonden hebben. In de loop van hun omzwervingen trachten zij hun vroegere 'levensatomen', die bevrijd werden toen zij overgingen tot Pralaya, binnen hun eigen baan en zodoende in hun eigen lichaam te brengen.

Het ontstaan van werelden wordt, zoals zovele leringen van de Oude Wijsheid, verteld in de vorm van een allegorie. Er wordt dikwijls gebruik gemaakt van symbolen en allegorieën om de intuïtie te doen ontwaken. Hoewel de geboorte van werelden eigenlijk de eerste fase zou moeten zijn in de verhandeling over de Leer van de Sferen, wordt dit leerstuk begrijpelijker nu het pas op dit punt behandeld wordt, doordat zovele facetten van deze lering reeds beschreven zijn. De allegorie wordt ons in buitengewoon mooie bewoordingen verteld.

> 'De geboorte der hemellichamen in de Ruimte wordt vergeleken met een schare van 'pelgrims' bij het Feest der 'Vuren'. Op de drempel van de tempel verschijnen zeven asceten met zeven brandende wierookstokjes. De pelgrims in de eerste rij ontsteken daaraan de hunne.

Daarna begint iedere asceet zijn stokje in de ruimte rondom zijn hoofd te zwaaien en voorziet hij de overigen van vuur. Zo geschiedt het ook met de hemellichamen. Een Layamiddelpunt wordt ontstoken en door de vuren van een andere 'pelgrim' tot leven gewekt, waarna het nieuwe 'middelpunt' in de ruimte wegsnelt en een komeet wordt. Eerst na zijn snelheid en daardoor zijn vurige staart verloren te hebben, zet de 'Vurige Draak' zich tot rustig en bestendig leven neder, als een gewoon achtenswaardig burger van de sterrenfamilie. Daarom wordt er gezegd:
Elke kern van Cosmische Stof, geboren in de onpeilbare diepten der Ruimte uit het homogene Element, de Wereldziel genaamd, en plotseling in het bestaan geworpen, begint haar leven onder de meest vijandige omstandigheden. Gedurende een reeks van talloze eeuwen moet zij zich een plaats veroveren in de oneindigheden. Zij gaat steeds in kringen rond tussen dichtere en reeds vaste lichamen, beweegt zich met rukken, dringt naar een bepaald punt of middelpunt, dat haar aantrekt en tracht, evenals een schip, dat in een met riffen en blinde klippen bezaaid vaarwater gedreven is, andere lichamen te vermijden, welke haar beurtelings aantrekken en afstoten. Vele gaan te gronde; haar massas vallen door de werking van grotere massas uiteen en, wanneer zij binnen een stelsel geboren worden, voornamelijk in de onverzadigbare magen van verschillende Zonnen. Die, welke zich langzamer bewegen en in een elliptische baan worden gedrongen, zijn vroeger of later tot vernietiging gedoemd. Andere, die zich langs parabolische banen bewegen, ontkomen meestal door haar snelheid aan vernietiging.' (Fr. I 157; Terw. I 270-291).

Zelfs al voordat de leden van een zonnestelsel onder de regering van hun Heerser komen – het Grote Zonnewezen (de Zon) – zijn zij al onderworpen aan de heersende Wetten, waarvan er drie genoemd worden: Aantrekking, Afstoting en Warmte.

'De Leer van een gemeenschappelijke oorsprong voor alle hemellichamen en planeten, werd, zoals wij zien, voorgestaan door de Archaïsche sterrekundigen ... Warmte (de Adem), aantrekking en afstoting – de drie grote factoren van Beweging – zijn de voorwaarden, waaronder alle leden van dit oorspronkelijke gezin geboren worden, zich ontwikkelen en sterven; om wedergeboren te worden na een 'Nacht van Brahmâ' gedurende welke de eeuwige stof periodiek tot haar oorspronkelijke, ongedifferentieerde toestand terugkeert. De sterkst verdunde gassen kunnen de moderne natuurkundige geen denkbeeld geven van de aard daarvan. De onzichtbare vonken van oorspronkelijke atomen, aanvankelijk Middelpunten van Kracht, verbijzonderen zich tot moleculen en worden Zonnen – geleidelijk tot objectiviteit overgaande – gasvormig, stralend, cosmisch, terwijl de ene 'Wervelwind' (of beweging) tenslotte de stoot geeft aan de vorm en aan de aanvankelijke beweging, die geregeld en onderhouden wordt door de nooit rustende Ademtochten – de Dhyân-Chohans.' (Fr. I 82; Terw. I 156).

De Nacht van Brahmâ is gelijk aan een Planeetpralaya, een tijdperk van absolute rust (voor een planeet). Gedurende het Zonnemanvantara blijven de planeetsferen hun cyclische ritmische gang volbrengen, waarbij manvantara volgt op pralaya in een geordende reeks, binnen de leef-tijd van het Zonnewezen.

6. DE LEER VAN CYCLISCHE REIZEN

Het zesde aspect van de Leer van de Sferen vestigt nogmaals onze aandacht op de fundamentele idee van de Eenheid van alle Leven, waardoor nogmaals de nadruk gelegd wordt op de Goddelijke Wet van wezenlijke Eenheid, hetgeen behandeld is in hoofdstuk III – De Leer van de Hiërarchieën. De Leer van Cyclische Reizen is evenzeer van toepassing op alle wezens op de bollen als op de innerlijke essentie van de werelden zelf. Er bestaat zeer zeker een onderling verband tussen de wezens en de sferen die zij bewonen; met dit aspect zullen wij ons nu echter niet bezig houden; het hoofdthema zal zijn de circulatie van de Levenskracht door de sferen. Aangezien de wezens, dat wil zeggen de Monaden, hun inwezen (hun hogere beginselen) gekregen hebben van de sferen, hebben zij ook deel aan de Levenskracht.
Aangezien we hebben vastgesteld, dat de hemelse sferen alle gevormd zijn uit de Oorspronkelijke Moeder-Substantie (of 'komeetstof'), kunnen we hieruit de voor de hand liggende gevolgtrekking maken dat, welke vorm deze oer-substantie ook mag aannemen in haar evolutionaire veranderingen in de processen waardoor de diverse bollen van een stelsel tot stand komen, de sferen inherent, of in hun diepste inwezen, één zijn in hun oorsprong. Want de innerlijke essentie of de Oorspronkelijke Moeder-Substantie van alle sferen is inwezenlijk dezelfde. Deze inwezenlijk goddelijke substantie – die we het 'zevende inwezen' kunnen noemen – is om zo te zeggen de innerlijke kern, waarom heen de uiterlijke substantie of stof, waaruit een bol bestaat, gekristalliseerd is. Door hun uiterlijke bekleding of schede – die over het algemeen beschouwd wordt als de materie waaruit de bol gevormd is – tonen de planeten welk stadium van evolutie zij bereikt hebben. In het geval van een zon blijft deze goddelijke Moeder-Substantie als een innerlijke kern aanwezig in of achter de vurige straling, die wij zien als de zonnebol.
Dit 'zevende inwezen' treedt op als de Levens-Essentie of de Ene Levenskracht. Gevolg gevend aan de goddelijke drang van de Wet van Beweging om steeds werkzaam te zijn, begeeft zij zich op cyclische reizen. Zij wordt in een ritmisch kloppende beweging uitgezonden uit het zonnehart, door de slagaderen van het stelsel en weer terug gevoerd door de aderen (zoals het bloed rondgepompt wordt in het menselijk lichaam). De slagaderen en aderen zijn de sferen, die de Planeetketen van Bollen vormen onder de heerschappij van de Zonnelogos. Zoals in het menselijk lichaam het bloed, dat door de aderen terug gevoerd wordt, gezuiverd moet wor-

den voordat het weer gebruikt kan worden, zo moet ook de levenskracht, nadat zij gebruikt is door de planeten, opnieuw belevendigd worden in haar Bron of Oorsprong. Dit geschiedt wanneer zij terug keert tot het zonnehart en er doorheen gaat.
Daar de Zon en de planeten uit dezelfde Bron voortgekomen zijn, behoort de Levenskracht, die door het gehele zonnestelsel straalt, aan elk van de onderdelen van dat stelsel toe. Zo wordt het 'zevende inwezen', dat de onderdelen van het stelsel voedt, onderhouden door het kloppende zonnehart.
Zoals in de vorige paragraaf, verschaft een Toelichting op de Stanzas van Dzyan ons de grondtoon voor dit onderwerp:

> (XXI) 'De werkelijke substantie van de verborgen (Zon) is een kern van Moedersubstantie. (Of de 'droom van de Wetenschap', de oorspronkelijke, werkelijk homogene stof, welke geen sterveling objectief kan maken in dit *Ras* of deze *Ronde).* Deze is het hart en de baarmoeder van alle levende en bestaande Krachten in ons zonne-heelal. Zij is de Kern, waaruit, ter verspreiding in hun kringloop, alle Krachten voortkomen, die de atomen in werking brengen in hun organische plichten, het brandpunt, waarin zij zich om de elf jaar weer in haar ZEVENDE INWEZEN verenigen. Indien iemand u zegt, dat hij de zon gezien heeft, lach hem dan uit, alsof hij had gezegd, dat de Zon zich werkelijk langs haar dagelijkse weg voortbeweegt. . . .
> (XXIII) Op grond van haar zevenvoudige aard spreken de Ouden van de Zon als getrokken door zeven paarden, overeenkomend met de metra der Vedas; ook zeggen zij, dat de Zon, hoewel zij in haar kringloop vereenzelvigd wordt met de ZEVEN 'Gaina' (klassen van zijn), daarvan onderscheiden is, zoals inderdaad het geval is; en ook dat zij ZEVEN STRALEN heeft, zoals zij inderdaad heeft. . . .
> (XXV) De Zeven Wezens in de Zon zijn de Zeven Heiligen, Zelfgeboren uit de inwonende kracht in de baarmoeder van de Moedersubstantie. Zij zenden de Zeven Hoofdkrachten, stralen genaamd, uit, welke bij het begin van Pralaya zich zullen verenigen tot de middelpunten van zeven nieuwe Zonnen voor het volgende Manvantara. De energie, waaruit zij in elke Zon tot bewust bestaan ontspringen, wordt door sommigen Vishnu genoemd, die de adem van de VOLSTREKTHEID is. Wij noemen haar het Ene geopenbaarde leven – een weerkaatsing van het Absolute.' (Fr. I 221-222; Terw. I 371-372).

Een passage uit de *Vishnu-Purâna* over de zonne-energie wordt hieraan toegevoegd om de op een na laatste zin toe te lichten:

> 'Vishnu in de vorm van de werkdadige Zonnekracht gaat niet op of onder en is tegelijkertijd de *zevenvoudige Zon* en daarvan onderscheiden.' (Fr. I 221; Terw. I 371).

De Ene Levenskracht, die natuurlijk de Levensessentie is, die zonnen en planeten onderhoudt, is niet gevestigd in de zonnebol, maar zij wordt door en door middel van de zon gericht. Zo kan zij haar cyclische reizen volbrengen, zoals in het volgende citaat geschetst wordt:

'. . . de oorsprong van de LEVENSESSENCE wordt door het Occultisme een plaats in hetzelfde middelpunt toegekend als aan de kern van de *prima materia* van ons Zonnestelsel (want zij zijn hetzelfde). 'De Zon is het hart van de Zonnewereld (Zonnestelsel) en haar brein is verborgen achter de (zichtbare) Zon. Vandaar uit wordt gewaarwording uitgestraald naar elk zenuwmiddelpunt van het grote lichaam en vloeien de golven van de levensessence in elke ader en slagader. . . . De planeten zijn haar ledematen en polsen. . . . (Toelichting)' (Fr. I 440; Terw. I 695).

De cyclische reizen vormen het middel waardoor de levensessence door de ledematen en polsen (de planeten) kan circuleren. Elke bol van elke planeetketen wordt voorzien van deze levensessence en treedt tegelijkertijd op als vervoermiddel van de levenskracht, die in elk planeetstelsel rondgaat. Er is dus zowel een instroming- als een uitstroming van vitale krachten. Oude Griekse schrijvers gaven deze gedachte, in navolging van Homerus, weer, door over twee poorten te spreken, een poort van hoorn en een poort van ivoor. De lezer die bekend is met Homerus zal het wellicht interessant vinden deze passage weer eens onder ogen te krijgen. De eerste toespeling hierop komt voor in de beschrijving van een aangename grot, ergens in Ithaca, die beschouwd werd als een woonplaats van najaden. De Griekse dichter beschrijft dit alles op deze wijze:

'daar zijn grote stenen weefgetouwen, waarop de nymfen gewaden weven van een purperen kleur, wonderlijk om te aanschouwen en daarin zijn immer vloeiende wateren. Twee poorten geven toegang tot deze grot, de ene gericht op de Noordenwind, waardoor mensen kunnen afdalen, maar de portalen op het Zuiden zijn veeleer voor de goden bestemd en mensen mogen daar niet binnengaan; dat is de weg van de onsterfelijken.'*).

In een tweede fragment bedient de dichter zich van nog fantastischer middelen om de twee poorten te beschrijven:

'voorwaar, dromen zijn moeilijk en moeilijk waar te nemen; en niet alles wat er in voorkomt gaat voor de mensen in vervulling. Twee poorten zijn er voor de schimmige dromen, de ene is gemaakt van hoorn en de ander van ivoor. De dromen die gaan door de poort, die uit ivoor is gesneden, zijn bedriegelijk en zij brengen tijdingen die niet vervuld worden. Maar de dromen, die komen door de poorten van gepolijst hoorn, brengen een boodschap van waarheid aan de sterveling die ze aanschouwt.'**).

Hoe het ook zij, dit zijn de poorten waardoor de vitale kracht of levensessence kan in- en uitgaan. Zelfs in het menselijke lichaam kunnen wij hetzelfde waarnemen. De bloedsomloop, die gaat door het gehele lichaam,

*) Naar *The Odyssey*, vertaling van Butcher en Lang, Boek XIII, regel 112-113
**) Idem, Boek XIX, regel 558 e.v.

is zo bekend, dat we dit als een goed voorbeeld kunnen nemen om het vervoer van de levenskracht in een cosmos uiteen te zetten. Door het kloppen van het hart wordt het bloed via de slagaderen door het gehele lichaam gestuwd. Er is ook een kanaal, waardoor het bloed weer kan terugkeren: namelijk de aderen. Dit kwam naar voren in het citaat, dat volgt op de hierboven aangehaalde Toelichting en hierin vinden we een beschrijving van de ware aard van de Zon:

> 'De Occulte wijsbegeerte ontkent, dat de Zon een verbrandende bol is, doch omschrijft haar eenvoudig als een wereld, een gloeiende sfeer, waarachter de *ware* Zon verborgen is, terwijl de zichtbare zon slechts haar weerkaatsing, haar *schil* is. De wilgenbladvormige figuren van Nasmyth, door Sir W. Herschell ten onrechte voor 'Zonbewoners' gehouden, zijn de voorraadschuren van de zonnelevensenergie, 'van de levenselectriciteit, die het gehele stelsel voedt. . . . Dus is de zon in *het verborgene* de voorraadschuur van onze kleine Kosmos, die zelf haar levensfluïde voortbrengt en steeds evenveel ontvangt als zij uitgeeft,' en de *zichtbare* Zon is slechts een in het *ware paleis en verblijf van de Zon uitgehouwen venster,* dat echter het binnenwerk zuiver weerkaatst.
>
> Aldus heeft er gedurende het manvantarische zonnetijdperk of zonneleven een regelmatige omloop van het levensfluïde plaats door ons stelsel, waarvan de Zon het hart is – evenals de omloop van het bloed in het menselijk lichaam – de Zon trekt zich even ritmisch samen als het menselijk hart, telkens wanneer het bloed daarin terugkeert. Doch het zonnebloed heeft, in plaats van de kringloop in een seconde of zo te volbrengen, tien zonnejaren daarvoor nodig en een geheel jaar om door *boezems en kamers* te stromen, voordat het de *longen* doorstroomt en vandaar naar de grote slagaderen en aderen van het stelsel gaat.
>
> De Wetenschap zal dat niet ontkennen, aangezien de Sterrekunde de vaste cyclus van elf jaren kent, waarin het aantal zonnevlekken toeneemt, *welke toeneming het gevolg is van de samentrekking van het* ZONNEHART. Het heelal (in dit geval onze wereld) ademt juist zoals de mens en elk levend schepsel, zoals de plant en zelfs het mineraal op aarde ademt en evenals onze aardbol zelf elke vier en twintig uur ademt.' (Fr. I 440-441; Terw. I 695-696).

Op de verklaring dat iedere plant en iedere mineraal 'ademt' zullen de nu volgende regels enig licht kunnen werpen:

> 'De plant en het dier laten hun lijken achter wanneer hun leven uitdooft. Het mineraal doet hetzelfde, alleen pas na het verstrijken van een langere periode, daar zijn stenige lichaam duurzamer is. Hij sterft aan het eind van iedere *manvantarische* cyclus, ofwel aan het einde van één Ronde.' . . .

En op de vraag: 'Heeft iedere afzonderlijke molecule van het mineraal een monade?' kwam het volgende antwoord:

'Iedere molecule maakt deel uit van het Universele Leven.'*).

Iedere entiteit, ieder wezen, evenals alle sferen hebben op hun cyclische reizen deel aan die levensessence. Terwijl dit voortdurende invloeien en uitvloeien van vitale kracht plaats vindt, heeft iedere sfeer zijn eigen methoden om de levensessence, die er doorheen stroomt, aan zichzelf aan te passen.

> 'Nu de voorwaarden en wetten, die ons zonneselsel beheersen, ten volle ontwikkeld zijn en de dampkring van onze aarde, zowel als die van alle andere bollen, om zo te zeggen een afzonderlijke smeltkroes is geworden, vindt er, zoals de Occulte Wetenschap leert, in de ruimte een onophoudelijke uitwisseling plaats van moleculen of juister van atomen, die wisselwerking doet onstaan tussen hun verbindingsequivalenten op elke planeet en die equivalenten derhalve doet veranderen. Sommige mannen van de Wetenschap en wel onder de grootste natuurkundigen en scheikundigen beginnen dit feit te vermoeden, dat eeuwen lang aan de Occultisten bekend is geweest. De spectroscoop toont niet meer dan de waarschijnlijke gelijkheid (op het uiterlijk afgaande) van aardse en siderische stof, zij is niet in staat verder te gaan of aan te tonen of de atomen al dan niet natuurkundig of scheikundig op dezelfde wijze en onder dezelfde voorwaarden tot elkander naderen, als men veronderstelt, dat zij op onze planeet doen. Men moge zich al voorstellen dat de temperatuurschaal van de hoogste graad tot de laagst denkbare toe in en voor het ganse Heelal een en dezelfde is, niettemin verschillen zijn eigenschappen, behalve die der dissociatie en reassociatie, op elke planeet, en daarom gaan de atomen over in andere vormen van bestaan, waarvan de Natuurkunde nooit heeft gedroomd en die voor haar ook onkenbaar zijn. Zoals reeds is gezegd in 'Five Years of Theosophy' is het inwezen van Komeetstof bijvoorbeeld 'volstrekt verschillend van alle scheikundige of natuurkundige kenmerken, die aan de grootste scheikundige en natuurkundigen der aarde bekend zijn' (blz. 242). En zelfs deze stof ondergaat bij haar snelle doorgang door de dampkring van de aarde een zekere verandering van aard. Aldus verschillen niet alleen de elementen van onze planeet, maar zelfs die van haar zusters in het Zonnestelsel, in hun samenstellingen onderling evenveel als van de Cosmische elementen buiten de grenzen van ons zonnestelsel. Derhalve kunnen zij niet als maatstaf van vergelijking met de elementen op andere werelden worden genomen.' (Fr. I 111-112; Terw. I 200).

Desalniettemin hebben de cyclische reizen niet alleen betrekking op de Ene Levenskracht, maar op de wezens, zoals reeds is gezegd. Zelfs de atomen zijn voortdurend op reis, daartoe gedreven door de wet van onophoudelijke Beweging. Maar laten we, alvorens ons in dit onderwerp te verdiepen, trachten ons een beeld te vormen van de betekenis van het woord 'atoom', zoals het in de Esoterische Wijsbegeerte gebruikt wordt. In een Toelichting vinden we de volgende definitie:

*) Brieven van de Meesters aan A. P. Sinnett, blz. 88.

'De Monaden *(Jîvas)* zijn de Zielen der Atomen, beide zijn het weefsel, waarin de Chohans (Dhyânis, *goden)* zich kleden, wanneer een vorm nodig is.' (Esot. Cat.).
'Elk atoom wordt een zichtbare samengestelde eenheid (een molecule) en de Monadische Essence wordt, na eenmaal in de sfeer van aardse werkzaamheid getrokken en door het mineralen-, planten- en dierenrijk gegaan te zijn, mens.' (Esot. Catechismus). En voorts: 'God, Monade en Atoom komen overeen met Geest, Denkvermogen en Lichaam *(Âtman, Manas* en *Sthûla-śarîra)* in de mens.' (Fr. I 511; Terw. I 797).

Over de cyclische reizen van de atomen:

'In zijn oorspronkelijke, maagdelijke toestand, besloten in de Schoot van de Eeuwige Moeder, wordt elk atoom, geboren buiten de drempel van haar gebied, veroordeeld tot onophoudelijke differentiatie. 'De Moeder slaapt, toch ademt zij voortdurend'. En elke ademtocht doet haar Proteïsche voortbrengselen naar het gebied van openbaring uitgaan, welke, door de uitstromende golf medegevoerd, door Fohat worden verstrooid en naar of voorbij deze of gene planeetdampkring gedreven. Eenmaal door laatstbedoelde gegrepen, is het atoom verloren; zijn oorspronkelijke zuiverheid is voor altijd verdwenen, tenzij het Lot het doet uiteenvallen door het te voeren in een 'uitvloeiende stroom' (een occulte uitdrukking, die een geheel ander verloop betekent dan in het gewone woord gelegen is), in welk geval het wederom naar het grensgebied kan worden gevoerd waar het tevoren te gronde ging en, vluchtend niet in de ruimte *boven,* maar in de ruimte *van binnen,* in een toestand van differentieel evenwicht gebracht en gelukkig weer opgenomen kan worden.' (Fr. I 112; Terw. I 201-202).

7. DE LEER VAN DE VERHOUDING TUSSEN DE MONADEN EN HET STELSEL

De verwantschap van de samenstellende delen van het Zonnestelsel is nu wel aangetoond. De voornaamste reden hiervoor ligt in hun gelijke afkomst en inwezenlijke eenheid. Dit werd nog eens onderstreept door de onderlinge uitwisseling van de vitaliserende Levenskracht, die onophoudelijk cyclische reizen volbrengt naar en van het centrale hart van het Stelsel, via de Zon. Hieruit vloeit de natuurlijke gevolgtrekking voort, dat de Monaden, die op de sferen hun evolutie doormaken, in een verhouding tot het zonnestelsel staan, die veel meer inhoudt dan een tijdelijk verblijf houden op een sfeer. Deze verhouding neemt echter nog groter afmetingen aan, door de banden waarmee de Monaden verbonden zijn aan nog sterker concentratiepunten van Leven. Deze 'brandpunten' van Leven zijn concentraties van Levenskracht, die uitstralen van de Sferen van de Melkweg – algemeen bekend als de Tekens van de Zodiac.
De verhoudingen die in deze paragraaf uiteen gezet zullen worden kan men in twee categorieën verdelen – echter alleen ten behoeve van de

studie en om dit leerstuk te verduidelijken: (1) de verhouding van de Monaden zelf; (2) de verhouding van de bekleedselen, die de Monade nodig heeft om op een sfeer te kunnen verblijven. Men dient in gedachten te houden dat, wanneer het woord 'Monaden' op deze wijze gebruikt wordt, het de volgende technische betekenis heeft: de wezens die zich openbaren in dat stadium en die vorm van Prakriti, die wij het Mensenrijk noemen (daar wij ons hier alleen met het Mensenrijk zullen bezighouden).*)

Laten we eerst onze aandacht wijden aan wat in de tweede categorie ondergebracht is: (2) de hulsels die de Monaden nodig hebben voor hun verblijf op een sfeer. Deze hulsels zijn het 'costuum' dat past bij de bol (of sfeer) waarop de Monade zich geplaatst ziet. Ze vertegenwoordigen tijdens zijn verblijf op Aarde de hulsels de 'beginselen' waaruit de mens is samengesteld. In het geval van de Aardbol – waarop de Monade zich voor zijn aardeleven tijdelijk gevestigd heeft – zijn de 'beginselen' naar de Aarde overgebracht door de Planeet-Dhyânis, die het toezicht hebben over de Zeven Heilige Planeten. Natuurlijk geeft de *status* van de Monaden op de Aardbol aan, in hoeverre zij zich hebben weten te ontwikkelen tijdens hun evolutionaire verblijf op deze sfeer. Zoals de Dhyânis van de Zeven Heilige Planeten 'Wachters' zijn over de zeven bollen van de Aardketen – waarbij elke Dhyâni het speciale toezicht heeft over één bol en ook over één Ras – zo treden de Dhyânis van de Zeven Heilige Planeten ook op als 'heersende planeet' over de zeven beginselen van de mens, iedere Planetaire Dhyâni heerst over één beginsel. Zoals een Toelichting zegt:

> 'Evenals elk der zeven streken van de Aarde, ontvangt elk der zeven Eerstgeborenen (de oorspronkelijke mensengroepen) geestelijk zijn licht en leven van zijn eigen speciale Dhyâni en stoffelijk van het paleis (huis, de planeet) van die Dhyâni . . .'
> 'Zo ook met de mens en 'iedere mens' (elk beginsel) in de mens. Ieder krijgt zijn bijzondere eigenschap van zijn oorsprong (de planeetgeest), daarom is ieder mens een zevenheid (of een verbinding van beginselen, die elk op zich afkomstig zijn van een eigenschap van die bijzonder Dhyâni).' (Fr. II 28; Terw. II 39).

Over de eerste categorie – de verhouding tussen de Monaden onderling:

> 'Van de psychische zijde beschouwd, is het mensdom in verschillende groepen verdeeld; elke groep staat in verband met een van de Dhyâni-

*) De verhouding van de Monaden tot het stelsel kan toegepast worden op alle Klassen of Rijken op de hiërarchieke Levensladder, maar het heeft geen zin te spreken over de Rijken beneden het Mensenrijk. Om dit toe te lichten: wanneer gesproken wordt over de zevenvoudige constitutie van de mens, worden alle Rijken behalve het Mensenrijk buiten beschouwing gelaten, om de eenvoudige reden dat in de Lagere Rijken de Saptaparna ('zevenbladige plant') 'gesloten' is. Hoewel de 'zeven bladen' aanwezig zijn, kunnen zij zich niet ontwikkelen of 'openvouwen' in dit planeetmanvantara.

groepen, die het eerst de *psychische* mens gevormd hebben.' (Fr. I 457; Terw. I 718).

Het is echter niet zó eenvoudig om vast te stellen hoe deze verhouding ligt. Want men moet wel bedenken, dat we ons hier niet bezig houden met de omhulsels, maar met de Monaden zelf en de verwantschap dateert van voor het ontstaan van de zonnestelsels en moet gezocht worden in de oorsprong van het gevoelend leven. Een sleutel hiertoe wordt gegeven in een van de oude Stanzas van Dzyan. De inhoud daarvan is echter zo diepzinnig, dat ze waarschijnlijk totaal onbegrijpelijk geweest zou zijn, als er niet enige verklarende aantekeningen bij gemaakt waren, die deze mystieke śloka toelichten. De tussen haakjes geplaatste letters *a* tot en met *g* geven de verschillende interpretaties aan en deze worden hier achter elkaar, zij het zeer verkort, gegeven. Dit is een diepzinnig onderwerp en het is de moeite waard het meerdere malen diepgaand te bestuderen:

'Aanschouw de aanvang van voelend vormloos leven (a).
Eerst het goddelijke (voertuig) (b), dat van de moeder-geest (Âtman); vervolgens het Geestelijke (Âtma-Buddhi, Geest-Ziel – dit heeft betrekking op de Cosmische beginselen) (c); (wederom) de drie van de een (d), de vier van de een (e) en de vijf (f), uit welke de drie, de vijf en de zeven (g) – Deze zijn de drie-voudigen en de vier-voudigen nederwaarts; de 'Verstand-geboren' zonen van de eerste Heer (Avalokiteśvara), de Stralende Zeven (de 'Bouwers'). Zij zijn het die gij, ik, hij, zijn, o Lanoe; zij, die waken over u en uw moeder, Bhûmi (de Aarde).' (Stanza VII, śloka 1).
'(a) De hiërarchie der Scheppende Krachten wordt esoterisch verdeeld in zeven (of 4 en 3), binnen de twaalf grote Orden, aangeduid door de twaalf tekens van de Dierenriem; de zeven van de openbarende reeks staan bovendien met de Zeven Planeten in verband. Zij zijn alle in talloze groepen van goddelijke, Geestelijke, half-Geestelijke en etherische Wezens onderverdeeld.
Over de Voornaamste hunner Hiërarchieën wordt een wenk gegeven in het grote Viertal of de 'vier lichamen en de drie vermogens' van Brahmâ exoterisch en het Pañchâsyam, de vijf Brahmâs of de vijf Dhyâni-Buddhas in het Buddhistische stelsel.
De hoogste groep is samengesteld uit de zogenaamde goddelijke Vlammen, ook wel genoemd de 'Vurige Leeuwen' en de 'Leeuwen des Levens', welker esoteriek veilig verborgen ligt in het Dierenriemteken van de Leeuw. Zij is de *binnenkern* van de opperste goddelijke Wereld. Zij zijn de vormloze Vurige Ademtochten, in één opzicht identiek met de bovenste DRIEHEID van de Sephiroth, welke door de Kabalisten in de 'Wereld der Oerbeelden' geplaatst wordt.' (Fr. I 164; Terw. I 281).
(b) In de Zohar . . . komt dit 'goddelijk Voertuig' niet meer voor, wat wel het geval is in het 'Chaldese Boek der Getallen'. Zeer zeker gebruikt Ain Soph, het ABSOLUTE EINDELOZE NIET-IETS, ook de vorm van de Ene, de geopenbaarde 'Hemelse Mens' (de EERSTE

OORZAAK) als zijn wagen (in het Hebreeuws *Mercabah*, in het Sanskrit *Vâhana)* of voertuig, om in de wereld der verschijnselen af te dalen en zich daarin te openbaren. . . . In het 'Boek der Getallen' wordt betoogd dat En (of *Ain*, Aiôr) het enige zelfbestaande is, terwijl zijn 'Diepte' *(Bythos* of *Buthon* der Gnostieken, *Propator* genaamd) slechts periodiek is. Laatstgenoemde is Brahmâ, als gedifferentiëerd uit Brahma of Para-brahm. De diepte is het, de Bron des Lichts of Propator, welke de *ongeopenbaarde* Logos*) is of de abstracte *Idee* en niet Ain Soph, *waarvan de straal* Adam-Kadmon of de *geopenbaarde* Logos (het objectief Heelal) 'mannelijk en vrouwelijk' – als een wagen gebruikt om zich door middel daarvan te openbaren. . . . . . aan deze goddelijke VLAM, de 'Ene', worden de drie afdalende groepen ontstoken. Daar hun potentieel bestaan in de hogere groep wortelt, worden zij thans onderscheiden en afgescheiden Wezens. Men noemt haar de 'Maagden des Levens', de 'Grote Begoocheling', enz., enz. en gezamenlijk de 'Zespuntige Ster'. . . . De zespuntige Ster heeft betrekking op de zes Krachten of Vermogens der Natuur, de zes gebieden, beginselen, enz., enz., alle samengevat door het zevende of het middelpunt in de Ster.**). Deze stralen alle met inbegrip van de hogere en lagere hiërarchieën uit van de 'Hemelse Maagd', de grote moeder van alle godsdiensten, de Androgyne, de Sephira-Adam-Kadmon. Het oorspronkelijke licht is *in zijn Eenheid* het zevende of het hoogste beginsel, Daivîprakriti, het licht van de ongeopenbaarde Logos. In zijn gedifferentieerde toestand wordt het echter *Fohat* of de 'Zeven Zonen'. Het eerste wordt verzinnebeeld door het Middelpunt in de dubbele Driehoek laatstbedoelde door de zeshoek zelf of de 'zes ledematen' van Micro-prosopus. . . .' (Fr. I 164-166; Terw. I 282-283).

Hier wordt nu een van de Toelichtingen op de Stanzas van Dzyan ingevoegd, hoewel er geen verdere verklaring bij wordt gegeven. We willen er echter wel op wijzen, dat de zinspeling op Vuur, Aether, Water en Aarde niet slaat op de Elementen, maar veeleer op de oorzakelijke Hiërarchieën, die de respectievelijke Element-Principen doen ontstaan, die tenslotte resulteren in de Elementen. Men neme in het bijzonder nota van de Tweede Orde, die van Vuur en Aether – de Groep van het Denkvermogen of het Bewustzijn, die beschreven wordt onder (c). Over de Eerste Orde van Hiërarchieke Wezens, die het Leven vertegenwoordigen – het hart en de harteklop van het Heelal: hierdoor zijn de cyclische reizen, die in de vorige paragraaf beschreven zijn, doordrenkt van zulk een kracht, daar zij instromen in en weer uitgaan van de Centrale Bron van het Leven zelf. Zoals gezegd wordt in de Toelichting:

'Het eerste na het 'Ene' is goddelijk Vuur; het tweede Vuur en Aether; het derde is samengesteld uit Vuur, Aether en Water; het vierde uit

*) Het onderwerp van de Eerste Logos of de Ongeopenbaarde Logos, benevens de Tweede Logos en de Derde Logos wordt uitvoerig behandeld in hoofdstuk XII.
**) Zie ook Paragraaf 2 van dit hoofdstuk over Lokas en Talas.

Vuur, Aether, Water en Lucht.' Het Ene heeft niets te maken met Mensendragende bollen, maar met de innerlijke, onzichtbare Sferen. 'De 'Eerstgeborenen' zijn het LEVEN, het hart en de polsader van het Heelal, de Tweede zijn DENKVERMOGEN of Bewustzijn.' (Dit 'Bewustzijn' slaat niet op *ons* bewustzijn. Het bewustzijn van de 'Ene Geopenbaarde' is zoals niet absoluut, dan toch onbeperkt).' (Fr. I 166; Terw. I 284).

'(c) De tweede Orde van Hemelse Wezens, die van Vuur en Aether (overeenkomende met Geest en Ziel of Âtma-Buddhi), wier namen legio zijn, zijn nog vormloos, maar meer bepaald 'substantieel'. Zij zijn de eerste differentiatie in de Tweede Evolutie of 'Schepping' – een misleidend woord. Zoals de naam aangeeft, zijn zij de prototypen der incarnerende Jîvas of Monaden en zij zijn samengesteld uit de Vurige Geest des Levens. Gelijk een reine zonnestraal gaat door hen de straal, welke zij voorzien van zijn toekomstig voertuig, de Goddelijke Ziel, Buddhi. Deze hebben onmiddellijk te maken met de Scharen van de hogere werelden van *ons* stelsel. Van deze tweevoudige *Eenheden* stralen de *drievoudige* uit. (Fr. I 166; Terw. I 285).

(d) De *Derde* orde komt overeen met *Âtma-Buddhi-Manas*, Geest, Ziel en Verstand; zij worden de 'Triaden' genoemd.

(e) De *Vierde* zijn substantiële Wezens. Deze groep is de hoogste der 'Rûpas' (Atomische Vormen). Zij is de kweekschool der menselijke, bewuste, geestelijke Zielen. Zij worden de 'Onvergankelijke Jîvas' genoemd en vormen door de benedenwaarts op hen volgende orde, de eerste groep van de eerste zevenvoudige schare – de grote geheimenis van het menselijke, bewuste en verstandelijke Zijn. Want deze laatste zijn het veld, waarin de kiem, die *tot geslachtelijke vermenigvuldiging zal vallen, in haar afzondering verborgen* ligt. Die kiem zal in de stoffelijke cel de geestelijke kracht worden, welke de ontwikkeling van het embryo zal leiden en de oorzaak is van de erfelijke overbrenging van vermogens en van alle inwonende eigenschappen van de mens.' (I, 167-168, Terw. I 286).

In verband met de woorden 'Rûpas (Atomische Vormen)' in voorgaand citaat werd een kanttekening gemaakt, die een belangrijke sleutel geeft tot het antwoord op een zeer moeilijke vraag, die telkens weer gesteld wordt en die we als volgt kunnen formuleren: Er wordt gezegd, dat de Monade, die haar evolutionaire reis maakt, door zich voertuigen of hulsels aan te meten die eigen zijn aan het Dierenrijk, niet zelfbewust kan functioneren, omdat de verbinding, die deze zelfbewustheid mogelijk maakt, nog niet gelegd is – dat wil zeggen dat het Manasbeginsel nog niet ontwaakt en niet werkzaam is. Deze factor is de scheidslijn tussen het Dierenrijk en het Mensenrijk. Maar we treffen het Mensenrijk in zijn vroege stadia in vrijwel dezelfde toestand aan en wel gedurende de gehele Eerste, Tweede en Derde Ronde en zelfs in het Eerste en Tweede Ras van de huidige Vierde Ronde. Hoe staat het met de Monaden die hun evolutie in het Mensenrijk doormaken, voordat in het Derde Ras het Verstandsbeginsel ontwaakt: het heeft er alle schijn van dat er geen verschil bestaat tussen het Dierenrijk en het Mensenrijk. En wat deed de Monade?

Een van de functies van de Monade in deze eerste Ronden is, dat zij de grondslag moet zijn, waarop een 'bruikbaar voertuig' in de Aardketen gebouwd kan worden – 'bruikbaar' in die zin, dat een voertuig voorbereid moet worden voor het tijdstip waarop het Verstandsbeginsel, Manas, kan gaan functioneren. De Monade is het brandpunt voor het bijeen zamelen van de bekleedselen waarin, of beter nog waardoor die Monade daar scheden kan gaan bouwen of ontwikkelen. Want de bekleedselen zijn bijeen gebracht, of verkregen, door middel van de sferen – de Zeven Heilige Planeten (zoals uiteen gezet is in het eerste gedeelte van deze paragraaf). Zo stelde de Monade dan de 'Saptaparna' (de zevenbladige Mens-plant) in staat zijn bladen een voor een te ontwikkelen of te 'openen', in elke Ronde één blad. Het vijfde blad zal echter pas volledig tot ontwikkeling komen in de Vijfde Ronde – dit vijfde blad staat voor het Verstandsbeginsel.
Er is niettemin zelfs in het stoffelijk voertuig een verschil te bespeuren tussen het Dierenrijk en het Mensenrijk, dat tot stand gekomen is door de leidende invloed die de Monade uitoefent in de eerste Ronden, voordat het Verstandsbeginsel ontwaakt is, zoals uit deze passage blijkt:

> 'Volgens de Esoterische Wijsbegeerte komt elk stoffelijk deeltje overeen met en is afhankelijk van zijn hoger *noumenon* – het Wezen, tot welks inwezen het behoort en, zowel boven als beneden evolueert het Geestelijke uit het Goddelijke, het psychisch-verstandelijke uit het Geestelijke – van het Lagere gebied af door het astrale bevlekt – de gehele bezielde en de (schijnbaar) onbezielde natuur evolueren langs evenwijdige lijnen en verkrijgen haar eigenschappen zowel van boven als van beneden.' (Fr. I 168; Terw. I 288).

Deze passage lijkt misschien een opmerking in het algemeen te zijn, maar toch zal zij in vele gevallen toepasbaar zijn, aangezien alle leringen in elkaar grijpen en met elkaar in verband staan. Dit citaat past dan ook zeer goed bij het onderwerp dat we nu bestuderen, namelijk dat van de Monade, zoals zal blijken. Allereerst is daar het woord *noumenon:* een term, bekend uit de Platonische wijsbegeerte, die hier aanduidt de werkelijkheid die aan de dingen ten grondslag ligt, dit in tegenstelling tot de uiterlijke verschijning of het fenomeen. Dit is zonder twijfel van toepassing op de Monade. Want het kan niet dikwijls genoeg gezegd worden, dat de Monade zich niet rechtstreeks openbaart op de stoffelijke gebieden, maar dat zij dit doet door middel van een upâdhi (een voertuig of 'sluier van de geest'). Technisch gezegd is de Monade Âtma-Buddhi en zij stelt zich in verbinding met het stoffelijk gebied door middel van haar upâdhi, Manas, zij het dan dat dit contact indirect is; want op zijn beurt stelt Manas zich in verbinding met de stoffelijke wereld door middel van *zijn* upâdhi, de persoonlijkheid – die is opgebouwd uit het psychisch-verstandelijke apparaat, Kâma-Manas (het Lager Ego) plus het Linga-śarîra en het Sthûla-śarîra (het Modellichaam en het Stoffelijk lichaam). In het

citaat wordt Manas het Geestelijke genoemd – men kan dit beschouwen als een Straal, die uitgeworpen wordt uit de Monade, Âtma-Buddhi, 'die evolueert uit het Goddelijke'. Het 'psychisch-verstandelijke', dat uit het Geestelijk geëvolueerd wordt, is gelijk aan Lager Manas en Kâma, waarvan gezegd wordt dat 'het van het Lagere gebied af door het astrale bevlekt is'. Daar het Lager Ego (Manas plus Kâma) tot activiteit geprikkeld wordt door het stoffelijk brein en de correlaties daarvan, zowel in het stoffelijke als in het astrale – door het Linga-śarîra. Want de gewaarwordingen functioneren in hoofdzaak in het Linga-śarîra (in *De Geheime Leer* het 'astraal lichaam' genoemd) en worden overgebracht op het stoffelijk lichaam (Sthûla-śarîra).
Maar nu het probleem, waarmee we ons nu in het bijzonder bezighouden, namelijk het verschil dat bestaat tussen de stoffelijke voertuigen van het Dierenrijk en het Mensenrijk. Het is duidelijk dat dit verschil in stoffelijke voertuigen veel groter is *nadat* het Verstandsbeginsel (Manas) bewust ging functioneren – hetgeen gebeurde in het Derde Ras van de huidige, Vierde Ronde – dan in de daaraan vooraf gaande Ronden. Desalniettemin was er zelfs in die eerste Ronden al een verschil te bespeuren, zoals naar voren gebracht wordt in bovenstaand citaat, daar de 'eigenschappen' van 'boven' komen, en wel door de verbintenis met de Monade, zelfs al is de Monade niet *in* het stoffelijk lichaam geïncarneerd. Over de plaats waar de Monade zich bevindt:

> 'De astrale vorm, die de Monade omkleedde, was, evenals thans, door zijn ei-vormige sfeer van *aura* omgeven, die hier overeenkomt met de substantie van de kiemcel of het *ovum*. De astrale vorm zelf is de kern, die thans, evenals toen, van het levensbeginsel doortrokken is.' (Fr. II 106; Terw. II 145).

Zoals gezegd is 'de astrale vorm' hier gelijk aan het Linga-śarîra; het tijdperk waarover gesproken wordt, is de tijd van het Tweede Ras; de woorden 'EVENALS THANS' hebben betrekking op het huidige tijdperk, dat van het Vijfde Ras. De woorden 'thans' en 'toen' in de laatste zin slaan op het Vijfde en het Tweede Ras; de woorden 'het levensbeginsel' zijn een aanduiding voor Prâna (waarmee we alle 'zeven beginselen' gehad hebben).
Het zal duidelijk zijn, dat zelfs de evolutie van de stoffelijke *vorm* (rûpa of voertuig), die behoort bij het Mensenrijk, meer van de eigenschappen van de Monade aantrekt dan de stoffelijke vorm die behoort bij het Dierenrijk, daar eerstgenoemd evolutieproces als doel heeft een voertuig voor te bereiden, waarin de Monade *tenslotte* (in de Zevende Ronde) zal kunnen functioneren. Maar voor het zover is moet het voertuig, waarin Manas (het Verstandsbeginsel) kan functioneren, vervaardigd worden en dit voertuig was in de eerste Ronden nog niet gereed.
Het was ook nog niet klaar in de Vierde Ronde op de Bollen A. B en C; en zelfs nog niet in de eerste Rassen op Bol D. Dit komt zo duidelijk naar

voren in de Stanzas van Dzyan (Stanza VII), waarin verteld wordt dat de voertuigen 'niet gereed zijn'. In het Dierenrijk zijn de voertuigen nog niet gereed en dat zullen zij gedurende dit planeetmanvantara ook niet zijn. Dit is de grote kloof tussen het Dierenrijk en het Mensenrijk. Vandaar dat 'elk stoffelijk deeltje overeen komt met en afhankelijk is van zijn hoger noumenon' de Monade, 'het Wezen, tot welks inwezen het behoor'. Bij dit verschil in de ontwikkeling van een geschikt rûpa (voertuig of vorm) waarin het Verstandsbeginsel kan functioneren, kunnen we nog een factor voegen. Dit betreft speciaal dat wat genoemd wordt de 'oerkiem' – een woord, dat afkomstig is van een wetenschappelijk schrijver, die publiceerde in de tijd dat *De Geheime Leer* geschreven werd. Misschien zouden de woorden 'oorspronkelijk patroon' dit idee beter weergeven (in het geheel van het nu volgende citaat), omdat het aangeeft dat er een 'oorspronkelijk patroon' voor de mens is, dat anders is dan een 'oorspronkelijk patroon' dat hoort bij het dierenrijk en het plantenrijk. Deze opvatting, die voorgestaan wordt door de Esoterische Wijsbegeerte, dringt meteen door tot de kern van de theorie, die geopperd wordt door degenen die beweren dat de mens afstamt van een dierlijke voorouder – of, zoals de theorie nu luidt: van een gemeenschappelijke voorouder van mens en aap. Met andere woorden, het rûpa of de vorm van de mens is niet een projectie uit het dierenrijk, maar is daarvan geheel verschillend. Men moet ook niet vergeten, dat de mens in deze Vierde Ronde aan alle zoogdiervormen vooraf ging. Het citaat begint aldus:

> 'De esoterische wijsbegeerte erkent evenmin als de Wetenschap *ontwerp* of 'bijzondere schepping'. Zij wijst elke bewering van 'wonderbaarlijkheid' af en neemt niets aan dan de gelijkvormige en onveranderlijke wetten der Natuur. Zij verkondigt een cyclische wet, een dubbele stroom van kracht (of geest) en van stof, die van het *onzijdige middelpunt* van het Zijn uitgaat en zich door zijn cyclische vooruitgang en langs onophoudelijke vormveranderingen ontwikkelt. Daar de oerkiem, waaruit alle gewervelde dieren zich in de loop der tijden hebben ontwikkeld, onderscheiden is van de oerkiem, waaruit het plantenrijk en het dierenrijk zich geëvolueerd hebben, zijn er bijwetten, waarvan de werking bepaald wordt door de omstandigheden, waarin zij de door hen te bearbeiden bouwstoffen aantreffen en waarvan de Wetenschap – in het bijzonder de physiologie en de anthropologie – zich maar weinig bewust schijnt te zijn. Haar aanhangers spreken over deze 'oerkiem' en beweren, dat boven elke twijfel vaststaat, dat aan het 'ontwerp' en de *'ontwerper'*, als er een bestaat, in het geval van de mens met de bewonderenswaardige samenstelling van zijn ledematen en in het bijzonder van zijn hand, 'een plaats in zeer veel vroegere tijden moet aangewezen worden en (het ontwerp) is inderdaad besloten in de oerkiem', waaruit de gewervelde dieren, maar waarschijnlijk alle leven, dierlijk en plantaardig, zich langzamerhand ontwikkeld heeft.' (Fr. II 645; Terw. II 901-902).

Deze passage werd overgenomen uit een werk van Laing, getiteld *Modern*

Science and Modern Thought, blz. 94. Maar zie nu eens welk commentaar er gegeven wordt op deze 'oerkiem' en in het bijzonder op de laatste zin:

> 'Dit is even waar ten opzichte van de 'oerkiem' als het onjuist is, dat aan die 'kiem' een plaats aangewezen moet worden, slechts 'zeer veel vroeger' dan aan de mens; want die plaats ligt op een onmetelijke en onbegrijpelijke afstand *(in tijd,* doch niet in ruimte) zelfs van de oorsprong van onze Zonnestelsel af.' (Fr. II 645-646; Terw. II 902).

Het belang van deze verklaring kan niet overschat worden. Men moet hier veelvuldig en diep over nadenken. Want hieruit blijkt zonneklaar dat er een Goddelijk Plan is, dat dateert van voor de geboorte van het Zonnestelsel. Bovendien wijst het erop dat er een 'oorspronkelijk patroon' is voor de mens. dat dateert van voor de geboorte van werelden. Het zal nu dus duidelijk zijn dat de planeten en de zon, evenals de mens gehoorzamen aan een geregeld, cyclisch ritme. Verder dat de wezens van onze wereld het resultaat zijn van oorspronkelijke patronen, die integrerende delen zijn van het Goddelijk Plan.
Wanneer we nu de draad van onze studie over het verband tussen de Monade en de evolutie weer opnemen, dan is er nog een citaat dat duidelijk aangeeft dat de Monade rechtstreeks verantwoordelijk is voor deze factor:

> 'Datgene, wat voorwaarts drijft en de evolutie dwingt, dat wil zeggen de groei en de ontwikkeling van de Mens naar volmaaktheid drijft, is (a) de MONADE, of datgene, wat daarin onbewust door middel van een daarin wonende kracht handelt en (b) het lagere astrale lichaam of het *persoonlijke* ZELF. Deze eerste is, hetzij in een plantaardig of in een dierlijk lichaam gekerkerd, met die kracht begiftigd en inderdaad die kracht zelf. Tengevolge van haar identiteit met de AL-KRACHT, die zoals gezegd, in de Monade woont, is zij op het *Arûpa* of vormloze gebied almachtig. Op ons gebied blijft zij, omdat haar inwezen te rein is, alvermogend, doch wordt individueel onwerkzaam.' (Fr. II 99-100; Terw. II 136).

Kan het duidlijker gesteld worden? De Monade *drijft voorwaarts en dwingt de evolutie,* door een inwonende kracht in haarzelf – die kracht is verbonden met de AL-KRACHT, die gelijk is aan de Goddelijke Kracht. Dit is de Kracht die een heelal doet ontstaan. Uitgezonden uit haar Verheven Bron, tracht de Monade hetzelfde niveau te bereiken, dat haar hemelse Bron heeft – zij begint in een niet-zelfbewust bestaan en tracht voortdurend zich het Allerhoogste Bewustzijn te verwerven (of de 'Werkelijkheid' te bereiken). Om een allegorie te gebruiken: de vonk streeft ernaar de Al-Vlam zelf te worden, in plaats van een afzonderlijke vonk te zijn, die losstaat van de Vlam; want de Vlam is haar Bron. In haar streven dit te bewerkstelligen moet de Monade zich tijdelijk vestigen in Woningen van het Leven met behulp van voertuigen of hulsels – deze

hulsels worden bijeen gebracht uit de rijken waar de Monade doorheen gaat op weg naar huis, naar haar Bron. Haar band en verwantschap met haar Bron blijft echter ongeschonden, ondanks de tijdelijke verblijfplaatsen, die zij zich bouwt op Woningen van het Leven – de 'verblijfplaatsen' symboliseren hier de belichamingen op de Sferen (de Woningen van het Leven). Tijdens de onderbrekingen van het verblijf op de Sferen (zoals bij voorbeeld tussen twee aardelevens) wordt de Monade in staat gesteld terug te keren tot haar Bron. Hier volgt een zeer beknopte beschrijving van de verhouding van de Monade tot de Sferen.
Keren wij terug tot Stanza VII, śloka 1 en de verklaring, die aangegeven wordt als alinea (e) over de Vierde Groep (in de verhouding van de Monaden), in het bijzonder tot de vierde zin van alinea (e):

> 'Zij worden de 'onvergankelijke Jîvas' genoemd en vormen door de benedenwaarts op hen volgende orde, de eerste groep van de eerste zevenvoudige schare – de grote geheimenis van het menselijke, bewuste en verstandelijke Zijn.'

De 'grote geheimenis' heeft betrekking op de Mânasaputras en de volgende woorden werden hier ter verklaring aan toegevoegd:

> 'Het getal zeven omvat niet slechts zeven Wezens, maar, zoals boven verklaard is, zeven groepen of Scharen. De hoogste groep, de Asuras, geboren in het eerste lichaam van Brahmâ, dat in 'Nacht' veranderde – is zevenvoudig, dat wil zeggen, is evenals de Pitris in zeven klassen verdeeld, waarvan er drie zonder lichamen (arûpa) zijn en vier lichamen bezitten. Zij zijn inderdaad meer naar waarheid onze *Pitris* (voorvaderen) dan de Pitris, die de eerste stoffelijke mens projecteerden.' (Fr. I 168; Terw. I 288).

Deze passage zal ongetwijfeld aanleiding geven tot verwarring en wel om drie redenen: (1) de Asuras worden gewoonlijk beschouwd als 'demonen' en de tegenstanders van de goden; (2) de bewoordingen van de zinsnede 'de Asuras, geboren in het eerste lichaam van Brahmâ dat in 'Nacht' veranderde'; (3) de woordspeling met de term *Pitris*, 'meer naar waarheid onze Pitris dan de Pitris'.

(1) Hoewel het waar is, dat de term *Asura* gewoonlijk vertaald wordt met 'demon', duidt het woord, zoals het in vroeger tijden gebruikt werd, zoals bij voorbeeld in de *Rig-Veda*, een geestelijk wezen aan (een 'god', niet een boze geest). Het wordt bij voorbeeld gebezigd in verband met Varuna, een van de Vedische 'goden'. Hier wordt het gebruikt in zijn oorspronkelijke betekenis.

(2) Dit heeft betrekking op een allergorie over het bevolken van de wereld, zoals die voorkomt in de Purânas. Toen Brahmâ de wereld 'geschapen' had, kwam de grote godheid op de gedachte de wereld te bevolken, hetgeen hij deed door door zijn wil nakomelingen te maken en voor dit doel nam hij vier lichamen aan: de lichamen van Nacht (Râtri), Dag (Ahan),

Schemering (Sandhyâ) en Dageraad (Jyotsnâ), waarbij hij vier groepen van wezens geboren deed worden. Deze groepen zijn: De Asuras, de Goden, de Pitris en de Mensen. De eerste groep werd als volgt voort gebracht – zoals verhaalt wordt in de *Vishnu-Purâna:*

> 'Nadat Brahmâ zijn denkvermogens in zichzelf samengetrokken had en de eigenschap van duisternis zijn aangenomen lichaam doordrongen had, werden de Asuras, die uit zijn dij voortkwamen, het eerst voortgebracht, waarna Brahmâ dat lichaam verliet en dit in NACHT veranderd werd.' (Fr. II 53; Terw. II 73).

De Purânas beschouwen de Asuras in de *latere* betekenis van het woord en verbinden daarom deze 'demonen' met duisternis. Er is echter een esoterische interpretatie, die als volgt zou kunnen luiden. De Asuras gaan aan de Goden vooraf, omdat de godheden van de Nacht altijd komen vóór de godheden van de Dag. Dit is in vrijwel alle theogonieën het geval. De goden van de 'Nacht' staan voor de godheden van een *ouder* tijdperk, terwijl de godheden van de 'Dag' staan voor de goddelijke wezens van het tegenwoordige *kalpa* (tijdperk). Neem het bekende voorbeeld van de Griekse godheden: Zeus en zijn elf voornaamste ondergoden symboliseren de goden en godinnen van het huidige kalpa; Chronos en de Titanen, die door Zeus afgezet werden, staan voor godheden uit een voorgaande tijdkring. Zo gaan de Asuras, die geboren werden uit het lichaam van Nacht, aan de Goden die op *deze* Dag geboren zijn, vooraf. Men neme ook nota van het feit dat de Pitris, die de 'Zonen van de Schemering' genoemd worden in de Stanzas van Dzyan, voortgebracht werden toen Brahmâ het Lichaam van Schemering aannam. Zij gaan dus vooraf aan de Mensen, die geboren worden in het Lichaam van Dageraad, daar de Pitris het voortbrengsel zijn van een vroeger kalpa – de Maanketen.

(3) De letterlijke betekenis van het woord *pitri* is vader, voorvader; het kan dus gebruikt worden met betrekking tot voorvaderen in geestelijke, zowel als in stoffelijke zin. Zo zijn de Maanpitris de voorvaderen van de 'stoffelijke mens' en zijn de Asuras (hier) de 'vaderen' van het geestelijk-verstandelijke deel van de mens. De relatie van de Asuras tot de mensheid gaat verder terug dan de huidige cyclus, tot een nog vroeger kalpa, vandaar dat zij 'meer naar waarheid onze Pitris (voorvaderen)' zijn dan de *huidige* voorouders – de Maanpitris – (of Barhishads).

Een tweede sleutel ligt in de woorden 'zonder lichamen' en 'die lichamen bezitten': de drie arûpa klassen van Pitris of Pitris 'zonder lichamen (niet-lichamelijk) zijn de Zonne-Lhas of Mânasaputras, die het sluimerende Verstansbeginsel opwekken in de mensen van het Derde Ras van de Vierde Ronde. De vier klassen van Pitris 'die lichamen bezitten' (lichamelijk), zijn de Maanpitris of Barhishad Pitris, die hun Chhâyâs (dubbels) uitwierpen en zo het Eerste Ras stichtten. Dit verband wordt

doorgetrokken in alinea (g) (die volgt op alinea (f), in de verklaring van Stanza VII, śloka 1).

> '(f) De Vijfde orde is zeer geheimzinnig, aangezien zij in verband staat met de Microcosmische Vijfhoek, de vijfpuntige ster, welke de mens voorstelt. In Indië en Egypte werden deze Dhyânis in verband gebracht met de Krokodil en hun woonplaats is in Capricornus. Deze uitdrukkingen kunnen echter in de Indische astrologie voor elkander in de plaats gesteld worden, want dit (tiende) teken van de Dierenriem, dat *Makara* heet, wordt losweg vertaald met 'krokodil'.' (Fr. I 168; Terw. I 288).
>
> '... De vijfde groep van de hemelse Wezens wordt verondersteld in zichzelf de tweeledige attributen van zowel de geestelijke als de stoffelijke aspecten van het Heelal te bevatten; de twee polen, om zo te zeggen, van Mahat, de Universele Intelligentie en de tweeledige aard van de mens, de geestelijke en de stoffelijke. Vandaar haar getal Vijf, vermenigvuldigd en tot tien gemaakt, waardoor zij met *Makara* verbonden wordt, het tiende teken van de Zodiac.' (Fr. I 169-170; Terw. I 290).

De laatste alinea van deze reeks verklaringen in deze Stanza handelt over de zesde en zevende groep en brengt deze rechtstreeks in verband met het Mensenrijk, want er is een zeer nauwe band tussen deze groepen, in het bijzonder met het oog op de bekleedselen – die beschreven worden als de 'vijf middelste beginselen in de mens'. Want de zesde en zevende groep zijn de Dhyâni-Chohans. Er wordt op gewezen dat men tot deze hiërarchie kan overgaan door het toppunt van ontwikkeling in het Mensenrijk te bereiken en daaraan te ontstijgen. Deze passage is belangrijk en wordt hier in zijn geheel gegeven:

> '(g) De zesde en zevende groepen hebben deel aan de lagere eigenschappen van de Vierheid. Zij zijn bewuste, etherische Entiteiten, even onzichtbaar als Ether, die als takken van een boom uitgeschoten worden uit de eerste centrale groep van de vier en zij schieten op haar beurt talloze zij-groepen uit, waarvan de lagere de Natuurgeesten zijn, of Elementalen in ontelbare soorten en verscheidenheden; van de vormloze en onstoffelijke – de ideale GEDACHTEN van hun scheppers – omlaag tot de Atomische, ofschoon voor menselijke waarneming onzichtbare organismen. De laatste worden beschouwd als de 'Geesten der Atomen', want zij zijn de eerste schrede (achterwaards) van het stoffelijk Atoom af, gevoelende, zoal niet intelligente schepselen. Zij zijn alle onderworpen aan Karma en moeten dat in elke tijdkring uitwerken. Want zoals de leer onderwijst, er bestaan in het heelal, hetzij in ons stelsel of in andere, hetzij in de uiterlijke of innerlijke werelden geen bevoorrechte wezens, gelijk de engelen van de Westerse en de Joodse Godsdienst. Een Dhyân Chohan moet dat worden; hij kan niet als een volledig ontplooide engel geboren worden of plotseling op het gebied des levens verschijnen. De Hemelse Hiërarchie van het huidig Manvantara zal zich in de volgende levenstijdkring naar hogere, meer verheven werelden verplaatst zien

en zal plaats maken voor een nieuwe hiërarchie, samengesteld uit de uitverkorenen van onze mensheid. Het Zijn is een eindeloze tijdkring binnen de ene absolute eeuwigheid, waarin talloze eindige en beperkte innerlijke kringen bewegen. Goden, als zodanig geschapen, zouden door goden te zijn geen persoonlijke verdienstelijkheid aan de dag leggen. Een dergelijke soort van wezens, slechts volmaakt dankzij de speciale onbevlekte aard, die in hen woont, zou tegenover de lijdende en strijdende mensheid, en zelfs tegenover de lagere schepping, het symbool zijn van een eeuwige onrechtvaardigheid van volslagen Satanische aard, een immer voortdurende misdaad. Het is een afwijking van de regel en een onmogelijkheid in de Natuur. Daarom moeten de 'Vier' en de 'Drie' evenals alle andere wezens incarneren. Bovendien blijft deze zesde groep nagenoeg onscheidbaar aan de mens verbonden, die aan haar alle beginselen ontleent behalve zijn hoogste en zijn laagste, zijn geest en zijn lichaam, daar de vijf middelste menselijke beginselen het essentiële inwezen van deze Dhyânis zijn. Alleen de Goddelijke Straal (Âtman) spruit rechtstreeks uit het Ene voort. Wanneer gevraagd wordt: hoe kan dat? Hoe is het mogelijk zich voor te stellen, dat deze 'goden' of engelen, tegelijkertijd hun eigen uitstralingen en hun persoonlijke zelven zijn? Is het in dezelfde zin van het woord in de stoffelijke wereld het geval, waar de zoon (in zeker opzicht) zijn vader is, daar hij diens bloed, het gebeente van diens gebeente en vlees van zijn vlees is? De leraren antwoorden hierop 'Voorwaar, het is zo'. Maar men moet diep in de geheimenis van het ZIJN doordringen, voordat men deze waarheid ten volle kan begrijpen.' (Fr. I 170; Terw. I 290-291).

Met deze bewering kan men van harte instemmen. Hoewel deze verklaringen van de Stanza lang waren en ongetwijfeld moeilijk te begrijpen, leek het ons het beste deze citaten hier te geven om de verhouding tussen de Monaden en de sferen van de melkweg aan te duiden. De brandpunten van de galactische invloeden worden benoemd met wat bekend staat als de twaalf Tekens van de Dierenriem – waarvan er twee met name genoemd zijn in deze uiteenzetting over de Stanza.
Hoewel de verhouding van de Monade tot het Stelsel niet altijd duidelijk wordt aangegeven, kunnen we toch zeggen dat deze lering dikwijls veeleer in vingerwijzingen en toespelingen wordt gegeven dan in duidelijke bewoordingen; het doel hiervan is het stimuleren van de intuïtie, zodat men 'vooruit kan springen' om de betekenis vast te grijpen, in plaats van haar te vinden door de langzamere methode van deductieve analyse. De passage waarin beschreven wordt hoe de Monade (meer in het bijzonder de Monadische Essentie of de Goddelijke Straal) rechtstreeks uit het ENE voortkomt en is zeer belangrijk. We moeten hier nogmaals stellen zoals de Toelichting zegt: 'De Ene houdt zich niet bezig met mensendragende bollen, maar met de innerlijke, onzichtbare Sferen.' Deze band met de innerlijke, onzichtbare Sferen is ingeboren en blijft bestaan, ondanks alles wat er voorvalt op de uiterlijke, zichtbare sferen, waartoe de uiterlijke bekleedselen van de Monade behoren en waaruit zij opgenomen

zijn opdat de Monade een voertuig zou hebben, ofschoon zij verankerd is in de innerlijke, onzichtbare gebieden.
Het uiteindelijke doel van de Monade is een even volledig bewust *Wezen* te worden als de Bron waaruit zij voortkwam, *plus* alle verrijkte, veredelde en bewust functionerende bekleedselen. Want zelfs de 'bekleedselen' zelf bestaan uit *wezens*, die bijeen gebracht zijn in de ondenkbaar lange pelgrimstocht, die de Monade uit een innerlijke drang ondernomen heeft in een toestand van niet-zelfbewustheid. De wezens, die de bekleedselen van de Monade vormen, worden dus meegedragen in deze pelgrimstocht, die leidt tot haar verheerlijkte staat van opperst bewustzijn.
Verder over de verwantschap van de Monade – of nauwkeuriger uitgedrukt de Monadische Essentie of de Goddelijke Straal:

> "O, gij wijze, verban het begrip dat *niet-Geest Geest* is' – zegt Śankarâchârya. Âtman is *niet-Geest* in zijn Parabrahmische enindtoestand; *Iśvara* of de *Logos* is Geest, of, naar het Occultisme verklaart, een samengestelde eenheid van geopenbaarde, levende Geesten, de bron en de kweekplaats van alle kosmische en aardse monaden, *plus* hun *goddelijke* weerkaatsing, die uit de Logos voortvloeien en ieder in de vervulling van haar tijd in Hem terugkeren. . . .
> Als EEN beschouwd, staat de monade derhalve boven het zevende beginsel (in de Kosmos en de mens) en als drieheid is zij de onmiddellijke uitstralende nakomeling van genoemde *samengestelde* EENHEID, niet de adem (en speciale *schepping* uit *niets)* van 'God', zoals die Eenheid wordt genoemd; want een dergelijk denkbeeld is geheel onwijsgerig en verlaagt de Godheid door haar tot een eindige, aan eigenschappen gebonden toestand te vernederen. De vertaler van 'The Crest-Jewel of Wisdom' heeft het goed gezegd – hoewel Iśvara 'God' is, 'onveranderd tijdens de diepste diepten der *pralayas* en tijdens de hoogste werkzaamheid der *manvantaras*', is toch ÂTMAN, rondom wiens tent de duisternis der eeuwige MÂYÂ heerst, nog hoger (dan hij). De onder dezelfde Ouder-planeet geboren 'drieheden' of veeleer de *uitstralingen* van een en dezelfde Planeet-Geest (Dhyâni-Buddha) zijn in al hun latere levens en wedergeboorten op deze Aarde zuster- of *'tweeling'*-zielen. Dit denkbeeld is hetzelfde doch meer metafysisch dan dat der Christelijke Drie-eenheid – 'Drie in Eén' – de Universele 'over-Geest', die zich op de twee hogere gebieden, die van Buddhi en Mahat, openbaart. Dit zijn de drie hypostasen, die metafysisch, dooh *nooit persoonlijk* zijn.
> Dit wist iedere hoge Ingewijde van elke eeuw en elk land. 'Ik en mijn Vader zijn één', heeft Jezus gezegd (Joh. X, 30). De identiteit en terzelfder tijd ook de schijnbare differentiatie van de *Engel*-Monade en de *Mensen*-Monade blijkt uit de volgende zinsneden: 'Mijn Vader is *meer* dan Ik' (Joh. XIV, 26); 'Verheerlijkt *uwen* Vader, *die in de Hemelen is*' (Matth. V, 16).' (Fr. I 470-471; Terw. I 736-738).

Het verschil tussen de *Engel*-Monade en de *Mensen*-Monade is duidelijk aangegeven: De Engel-Monade is de Monadische Essentie of de Godde-

lijke Straal, terwijl de Mensen-Monade in de menselijke constitutie aanwezig is als Âtma-Buddhi, de Pelgrim. Dit onderscheid zal bijdragen tot een beter begrip van de verhouding van de Monade tot het stelsel en tot haar bron, waarvan in het nu volgende citaat sprake is:

> 'Iedere bestudeerder van het Occultisme weet dat de hemellichamen tijdens elk Manvantara in nauw verband staan met de mensheid van die bijzondere tijdkring en sommigen geloven dat het lot van elk in dat tijdperk geboren groot karakter – gelijk met alle stervelingen het geval is, doch in veel groter mate – in zijn eigen gesternte of ster geschetst is, als een zelf-voorspelling, een autobiografie bij voorbaat, door de in die bijzondere ster wonende Geest getekend. De menselijke Monade is bij haar eerste aanvang die Geest of de Ziel van die ster (planeet) zelf. Evenals onze Zon haar licht en stralen uitgiet op alle lichamen in de ruimte binnen de grenzen van haar stelsel, straalt de Bestuurder van iedere Planeetster, de ouderlijke Monade, uit zichzelf de Monade uit van elke 'pelgrim'-Ziel, die onder zijn huis binnen zijn eigen groep geboren wordt. Esoterisch zijn er zeven Bestuurders, hetzij in de Sephiroth, de 'Engelen voor de Troon', de Rishis of de Amshaspends. 'De Eén is geen getal', zeggen alle esoterische werken.' (III, 376-377).

De vermelding van de Rishis is aanleiding tot het opnemen van de laatste aantekening bij Stanza VII, punt (h), dat werd toegevoegd ter verklaring van de woorden 'de Stralende Zeven':

> 'De zeven scheppende Rishis, thans in verband staande met het sterrebeeld van de Grote Beer.' (Fr. I 164; Terw. I 281).

Deze zeven Rishis of Saptarishis worden gelijk gesteld met de Perzische Amshaspends of Amesha Spentas of ook wel de oorspronkelijke Zeven Stralen, of de zeven voornaamste groepen of hiërarchieën van Dhyâni-Chohans, zoals in de nu volgende passage wordt aangegeven. Men merke tevens de sleutel tot de verhouding van de Monaden tot het Stelsel op:

> 'Er zijn zeven hoofdgroepen van dergelijke Dhyan-Chohans, welke groepen men in elke godsdienst zal aantreffen en herkennen, want zij zijn de oorspronkelijke ZEVEN Stralen. Het Occultisme leert ons, dat de mensheid verdeeld is in deze bepaalde groepen met hun verstandelijke, geestelijke en stoffelijke onderverdelingen. Daarom zijn er zeven hoofdplaneten, de *sferen* der daarin wonende zeven geesten, en onder elk van die planeten is een van de menselijke groepen geboren, welke er door geleid en beïnvloed wordt. Er zijn slechts zeven planeten (die in het *bijzonder* met de aarde in verband staan) en twaalf huizen, doch de mogelijke combinaties van hun aspecten zijn talloos. Daar elke planeet tot elk van de andere in twaalf verschillende aspecten kan staan, moeten hun combinaties nagenoeg oneindig in aantal zijn; even oneindig inderdaad als de geestelijke, psychische, verstandelijke of stoffelijke vermogens in de eindeloze verscheidenheden van het *genus homo*, waarvan elke verscheidenheid onder een

der zeven planeten en een der genoemde talloze planetaire combinaties wordt geboren.' (Fr. I 470; Terw. I 737).

Naast deze zeven hoofdgroepen is er nog een verwantschap – een individuele band, die nog sterker is. In deze verwantschap moeten we nog een onderscheid maken; tussen de persoonlijkheid – dat wil zeggen iemand die dag in dag uit op aarde leeft – en de individualiteit – datgene wat van het ene aardeleven naar het andere overgaat en de persoonlijkheden aaneenrijgt, als parels in een halssnoer, geregen aan een draad.

'De ster, waaronder een menselijk Wezen wordt geboren, zegt de Occulte lering, zal steeds zijn ster blijven gedurende de gehele kringloop van zijn incarnaties in één Manvantara. *Doch dit is niet zijn astrologische ster.* Deze laatste heeft slechts betrekking op en staat in verband met *persoonlijkheid,* de eerstgenoemde met de INDIVIDUALITEIT. De 'Engel' van die Ster of de daarmee verbonden Dhyâni-Buddha zal òf de leidende, òf om zo te zeggen, eenvoudig de besturende 'Engel' zijn bij elke nieuwe geboorte van de Monade, *die deel uitmaakt van zijn eigen inwezen,* al kan dit aan zijn voertuig, de mens, ook steeds onbekend blijven.' (Fr. I 469-470; Terw. I 736).